

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 326, Παρασκευή 12 Σεπτεμβρίου 1986

Δρχ. 100

2 - 18Α 1999

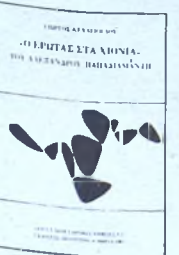
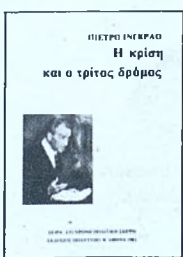
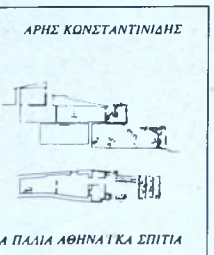
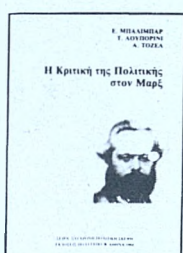
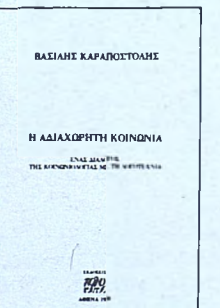
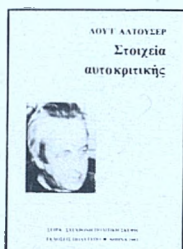
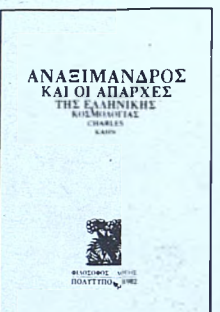
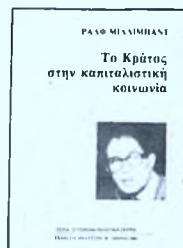
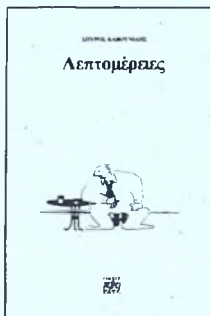
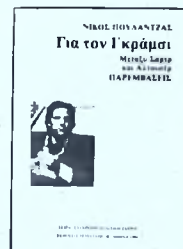
Σπάνος, ο προξενητής στο ελληνοαμερικανικό κωμειδύλλιο...

Ο Μποστ σχολιάζει την πολιτική επικαιρότητα

- ΓΟΥΚΟΣ - BANK στα Γιάννενα
- Ένα κεράκι για τη ΔΗΑΝΑ
- Οι ΠΡΑΣΙΝΟΙ της Γερμανίας
- και οι ΚΟΚΚΙΝΟΙ της Βενεζουέλας
- Η ελληνική οικονομία έκθεμα στη ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ: Τα κόμματα τοπικώς αυτοδιοικούμενα
- Αφανή παρασκήνια στο εμπόριο όπλων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Περίοδος Β'
• Τεύχος 326
Παρασκευή 12 Αυγούστου 1986
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ή πρόγραμμα επαφών του κ. 'Αλεξ Σπάνος
και του υιού του Μιχάλη

Δευτέρα 1/9 πρωί:	συνάντηση με υπ. Εξωτερικών Κ. Παπούλια
Δευτέρα 1/9 μεσημέρι:	συνάντηση με τον πρωθυπουργό Α. Γ. Παπανδρέου
Δευτέρα 2/9 απόγευμα:	συνάντηση με υιό πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου
Τρίτη 2/9 πρωί:	συνάντηση με υπουργό Υγείας Γ. Γεννηματά
Τρίτη 2/9 μεσημέρι:	συνάντηση με αντιπρόεδρο κυβέρνησης Γ. Χαραλαμπίδου
Τρίτη 2/9 απόγευμα:	ενημέρωση στο Πεντάγωνο από υπ. Εθνικής Άμυνας Γ. Χαραλαμπίδου, από υφυπουργούς Ε.Α. κ. Παπαστρατή, Στάθη, Σαραντίνη και από τους αρχηγούς ΓΕΕΘΑ: πτέραρχο Κουρή ΓΕΣ: αντιστράτηγο Πενθερουδάκη ΓΕΝ: αντιναύαρχο Παππά
Τετάρτη 3/9 πρωί:	επιστροφή από μικρή κρουαζιέρα και παραμονή στο ξενοδοχείο «Πόρτο-Ύδρα»
Τετάρτη 3/9 Πέμπτη 4/9 πρωί:	μάλλον ελεύθερος χρόνος συνάντηση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χρήστο Σαρτζετάκη
Πέμπτη 4/9 μεσημέρι:	συνάντηση με τον δήμαρχο Αθηνών Δ. Μπέη
Πέμπτη 4/9 αργότερα:	συνάντηση με τον υπ. Εθν. Οικονομίας Κώστα Σημίτη
Πέμπτη 4/9 μεσημέρι:	ενημέρωση από τον διοικητή της Τραπεζής Ελλάδος κ. Χαλικιά. Στη συνέχεια γεύμα εργασίας με τον διοικητή και με κυβερνητικούς παράγοντες
Πέμπτη 4/9 βράδυ:	Στα μπουζούκια με τον πρωθυπουργικό σύμβουλο Γιάννη Παπανικολάου, τον υιό του Μιχάλη και τρεις κυρίες εκ των οποίων οι δύο προσωπικές γραμματείς του
Παρασκευή 5/9 πρωί:	αναχώρηση του κ. 'Αλεξ Σπάνος και του υιού του Μιχάλη με το προσωπικό τους αεροσκάφος από το ανατολικό αεροδρόμιο. Το καλό κατευόδιο από τον κ. Γ. Παπανικολάου ο οποίος και τον υπεδέχθη κατά την άφιξη του μαζί με τον υφυπουργό Πολιτισμού Γ. Α. Παπανδρέου

Το Σάββατο 6/9, ο 'Αλεξ Σπάνος και ο υιός του Μιχάλης συναντούν τον Μπομπ Χοπ. Για τα υπόλοιπα περιεχόμενα, φυλλομετρείστε το τεύχος...

Εξώφυλλο: Βαγγέλης Περρής

ΜΕΝΤΗ ΜΠΟΣΤ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΣΠΑΝΟΝ ΓΙΑ ΝΑ Τ' ΑΚΟΥΣΗ Ο ΜΠΟΜΠ ΧΟΠ ΚΑΙ ΝΑ ΤΑ ΠΕΙ ΣΤΟΝ ΡΗΓΚΑΝ

'Αξιότιμε κήριε Σпанέ.

ΣΑΣ ΓΡΑΦΟ τήν παρούσαν από τόν 'Αστέρα της Βουλιαγμένης μας πατρίδος, της οποίας κέ ήμεις είσθαι εξέχων μέλος έν 'Ανατολική 'Αμερική κέ ελπίζο ή επιστολή Μου άφτή νά σάς έβρη έν ήγεία κέ εις καλήν επενδυτικήν διάθεσιν πρός τό καλόν άμφοτέρων τών πλευρών διά μίαν άληθή δημοκρατείαν, ανεξαρτησίαν κέ έδαφικήν άκρεότητα της χώρας. Κέ έφχομε τό περιεχόμενον άφτης νά περιέλθη εις γνώσιν κέ του ίδικού σας 'Αστέρος της 'Αμερικής κηρίου Μπομπ Χοπ, όστε εκ της επιδράσεως τών δύο άστέρων κέ παρασκηνιακών ενεργειών νά επέλθη διεθνής κατεβασμός κέ ματέοσις του πολέμου τών άστρων κατόπιν προσκλήσεως του προθυπουργού κέ επιτοπίου άναπτύξεως τών επιτυχών συνομιλιών διά τήν Ειρήνην κέ άφοπλισμόν.

ΚΗΡΙΕ ΣΠΑΝΕ, όπος θά γνωρίζεται κε όπος σάς εξέγησαν επίσημα χείλη εις τό πεντάγωνον όπου είχατε τήν καλοσήνην νά μεταβηται εις μίαν περίοδον «πληροφορικής», ή 'Ελλάς δέν πρόκειται νά προβή εις διάλογον μέ τήν Τουρκείαν εάν δέν φήγουν πρότον όριστικός κέ άμετακλήτος όλα τά στρατέβματα της γείτωνος χώρας από τάς βάσεις της μαρτηρικής μας κήπρου. 'Αφτή είνε παγία άρχή της ήμετέρας μας κυβερνήσεως. 'Εάν δηλαδή δέν φήγουν, διάλογος δέν πρόκίτε νά γίνη. Τουτό δέν ισχύει διά τάς Βάσεις. Δι' άφτάς ήμπορεί νά γίνη διάλογος καί χωρίς νά φήγουν. Καί άφτό είναι παγία θέσις της έθνικής Μας κηβερνήσεως κέ πρός άφτήν τήν κατέφθηνσιν μέ επιτηχίαν κινούμεθα μέ πράγματι καλός σηζητήσεις κέ διαβουλέψεις.

ΔΙΣΤΙΧΟΣ, λόγον τών σηνεχών παραβιάσεως της Τουρκείας δι' ήπαμένων άρεοσκαφών κέ άλλων ειδών ή χώρα Μας καί πατρίς σας είναι ήναγκασμένη εκ λόγον κόστους άναχαιτήσεως εις μίαν άληθή οικονομικήν έμοραγίαν κέ άδηνάμιαν άφξήσεως του έθνικού εισοδήματος. (ίχομεν 437 παραβιάσεις κέ 216 πυρκαϊάς τό τρέχον εξάμηνον.) Είμεθα κηριολεκτικώς βουλιαγμένη εις τά χρέη κέ μοναδική λήσις της 'Ελλάδος είνε ως αντιλαμβάνεσθε ή άφξησης τών ξένων επαινδύσεων. Σήνημά μας επισήμως διακηρυχθέν είναι πλέον τό "'Ανήκομεν εις τήν επενδύσιν" κέ από άφτήν άναμενομεν σωτηρίαν. 'Εάν ή σωτηρία της ψυχής είνε μεγάλο πράγμα, όπος λέγουν οι ποιηταί, ή σωτηρία της φυλής είναι επιτακτική έθνική ανάγκη. Σήμερον αι συνθήκαι επενδήσεων εις πολλά διαμερίσματα της χώρας είναι έβνοϊκά. "Όσοι ήσυχολήθησαν μέ ξένα κεφάλαια καί επενδήσεις εκέρδιαν τεράστια ποσά. Χαρακτηριστικός άναφέρομεν περιπτοσιν νέου τραπεζίτου πού εις μικρόν χρονικόν διάστημα εκέρδιεν 7 δισεκατομήρια. Σεΐς ως μέγας παράγων καί διεφθόνοντες τόσους όργανισμούς κέ εταιρίας ασφαλός θά διαθέτετε άφθονον ρεφστόν χρήζων έποφελοϋς τοποθετήσεως κέ δέν χάνετε τίποτε νά δοκιμάσετε εις οιοδηόποτε νομόν της Χώρας επιτημϋτε, πλην 'Ιοανίνων, όπου ή άγορά είναι κεκορεσμένη κέ δέν προβλέπονται θεαματικά κέρδη διά τό τρέχον έτος.

ΠΑΡΟΛΟΝ ΠΟΥ τό ίσοζήγειον εξωτερικών πληρωμών κινείται εις ικανοποιητικά διά τήν τηλεόρασιν έπίπεδα, δέν σας άποκρύπτουμε κήριε spané, ότι τά τρέχοντα έσωτερικά μας έξοδα λόγον της μετακλήσεως διαφόρων 'Αφρικανών επενδυτών πρός άγραν κεφαλαίων κινήσεως είναι όπος αντιλαμβάνεσθε ήφξημένα εκ του πολιτικού κόστους παραμονής καί ύποδοχής άφτων μέ άποτέλεσμα νά επιβαρυνόμεθα ύπερμέτρως εκ της φιλοξενίας επί βλάβη τών Δημοσίων έσόδων. Προσκλήσεις 'Αφρικανών καί προκλήσεις 'Οθωμανών μας έχουν φέρει εις άπόγνωσιν. Καλούμε 'Ομογενείς κωφέβουν, καλούμε καί διαμαρτυρόμεθα εις τόν Τουρκον πρέσβην κωφέβει καί άφτός. Τόση κώφωσις δέν προοιονίζει τίποτε καλόν. Σεΐς είσθε ή τελεφετέα μας ισχυρά έλπίς κέ ελπίζομεν νά μήν κοφέψετε καί ύμεις εις τά δίκαια αίτήματα της 'Ελλάδος.

ΕΞΗΓΗΣΑΤΕ μέ σαφήνειαν εις τόν κήριον Μπομπ Χοπ τήν άληθή κατάστασιν της χώρας, ώστε οϋτος έχων σοβαρά στοιχεία άνά χείρας ενεργηθή τάχιστα παρά τό πλευρόν του 'Αμερικανού Προέδρου εις γέβμα εργασίας καί ρίψη τήν ιδέαν μετακλήσεως του προθυπουργού διά επιτόπιον εξέτασιν τών διμερών προβλημάτων ώστε νά μή συσσωρευθούν κακά διά τό μέλλον.

ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ εύχαρίστων είδήσεων καί επενδήσεων,

φιλω τήν χήραν σας
κέ χερετισμούς εις τήν σήζηγόν σας

Μ.Θο66.

Βουλιαγμένοι, 3 Σεπτεμβρίου

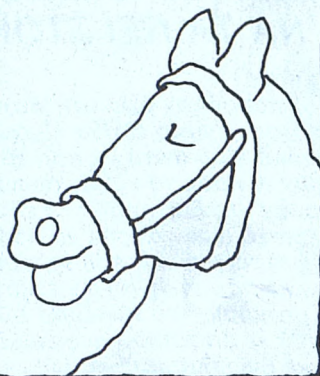
ΜΑΘΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΙΑ ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

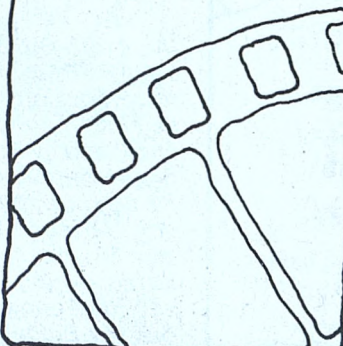
A MAN

A HORSE

A FILM

A MAN
NAMED HORSE

A GREEK

AN AMERICAN

A GREEK-AMERICAN

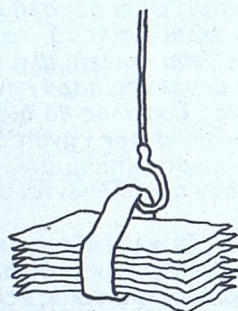
A FRIEND
NAMED BOB

A STREET-CAR
NAMED DESIRE

THE BAIT

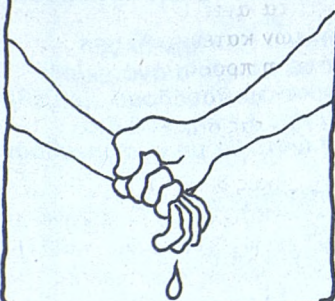
THE RUMBLE
FISH

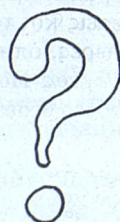
THE DREAM

THE REALITY

ΤΙ ΘΕΛΙ
Ι ΑΛΕΡΟΥ
ΣΤΟ ΡΑΖΑΡΙ

ΚΑΙ ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ
ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΝ
Η ΕΛΠΙΔΑ
ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΛΕΓΕΤΑΙ
HOPE

END

AMHC

Πίσω από τον 'Αλεξ Σπάνος, η συνάντηση των έξι

Ποιο είναι το μυστικό για την —ανώτερη απ' αυτήν αρχηγού κράτους— υποδοχή και φιλοξενία του 'Αλεξ Σπάνος από την κυβέρνηση; Ήδη αρκετές εφημερίδες, κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι η συνάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού με τον Αμερικανό πρόεδρο, ήταν ο βασικός στόχος της ελληνικής πλευράς. Το ΑΝΤΙ, έρχεται όχι μόνο να επιβεβαιώσει τις σχετικές εκτιμήσεις, αλλά και να αποκαλύψει το κλειδί του μυστηρίου, που ονομάζεται Μπομπ Χοπ.

Ο γνωστός Αμερικανός ηθοποιός από τους φανατικότερους υποστηρικτές του προέδρου των ΗΠΑ είναι συγχρόνως ένας από τους στενότερους φίλους του Ρόναλντ Ρέγκαν, και η παρέα του Ρόναλντ με τον Μπομπ, και των συζύγων τους, Νάνσυ και Ντολόρες, απασχολεί συνεχώς τον αμερικανικό Τύπο. Συγχρόνως ο Μπομπ Χοπ διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με τον ελληνοαμερικανό επιχειρηματία.

Ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου διατηρεί πολλές ελπίδες ότι με τη μεσολάβηση των 'Αλεξ και Μπομπ, μπορεί τελικώς να πραγματοποιηθεί η συνάντησή του με τον αμερικανό πρόεδρο, κάτι που αποτελεί σήμερα την κυριότερη επιδίωξη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, στο επίπεδο τουλάχιστον των αμερικανοελληνικών σχέσεων. Ο Έλληνας πρωθυπουργός φαίνεται να πιστεύει ότι με αυτήν την κίνηση, θα επιτευχθούν διαφορετικοί πολιτικοί σκοποί:

Πρώτον, «θ' ανοίξει ο δρόμος» για τις αμερικανικές επενδύσεις στην Ελλάδα· δεύτερον θα μπορέσει να αποκτήσει και την απαραίτητη συγκατάθεση των ΗΠΑ στην περίπτωση που θα αποφάσιζε να διεκδικήσει τη θέση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ και τρίτον η συνάντηση θα μπορούσε να συμβάλει στην επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών, για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις μιας κάποιας

«Το να έχεις τον Σπάνο —και ανθρώπους σαν τον Σπάνο— μαζί σου σε αυτές τις δύσκολες ώρες νομίζω ότι είναι το καλύτερο που μπορεί να έχει κανένας».

(Γ. Παπανικολάου, συνέντευξη στη Ν. Γουδέλη, «Μεσημβρινή», 6/9/86).

1. Ο 'Αλεξ Σπάνος με τον Μπομπ Χοπ (δεύτερος από αριστερά) και τους Τζ. Φορντ, Μίκη Ρούνεη και Ο' Νήλ. Η φωτογραφία αναδημοσιεύεται από το ΕΝΑ της 28/8/86.

2. Ανατολικό αεροδρόμιο, Παρασκευή 5 Σεπτεμβρίου. Ο κ. Σπάνος αναχωρεί αποχαιρετώντας τον κ. Παπανικολάου (φωτο - «Μεσημβρινή» 6/9/86).

διαφοροποίησης των θέσεων ή της τακτικής της ελληνικής πλευράς. Γι' αυτή την τελευταία εξέλιξη το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο, είναι ότι στη συνέντευξη Τύπου της Θεσσαλονίκης η μόνη πολιτική απάντηση του πρωθυπουργού, η οποία «κόπηκε» από την τηλεόραση (ότι άλλο δεν μεταδόθηκε αφορούσε χαρακτηρισμούς για τη ΝΔ) ήταν η απάντηση για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το διάλογο ανάμεσα στις δύο χώρες, όπου σε γενικές γραμμές ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου επανέλαβε τις γνωστές θέσεις της κυβέρνησής του.

Ανεξάρτητα πάντως από τα ελληνοτουρκικά, που ίσως γνωρίσουν γοργές εξελίξεις την επόμενη περίοδο, τα ερωτήματα για την υποδοχή που γνώρισε ο κ. Σπάνος, παραμένουν. Κανείς φυσικά

δεν αρνείται την ανάγκη καλής υποδοχής και φιλοξενίας επιχειρηματιών, και μάλιστα Ελλήνων του εξωτερικού και κανείς δεν αμφισβητεί τη σημασία μιας συνάντησης του Έλληνα πρωθυπουργού με τον πρόεδρο των ΗΠΑ. Από εδώ όμως και πέρα, η ενασχόληση ολόκληρου του υπουργικού Συμβουλίου με τον κ. Σπάνο, τα αντίστοιχα θριαμβευτικά ρεπορτάζ των κατευθυνόμενων μέσων ενημέρωσης, η προσπάθεια τελικά πραγματοποίησης με κάθε τρόπο και με το όποιο τίμημα μιας συνάντησης που φαίνεται ότι στα μάτια των αρμοδίων έχει πάρει μεταφυσικές διαστάσεις, ανταποκρίνεται περισσότερο στην εικόνα μιας κλυδωνιζόμενης Μπανανίας, και λιγότερο μιας υπερήφανης εξωτερικής πολιτικής.

Η Θεσσαλονίκη και η τόλμη της αντιδημοτικότητας...

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ εκπτώσεων και ενημερώσεων, το δεκαπενθήμερο αυτό... Έν αρχή ήν ο Ελληνοαμερικανός επιχειρηματίας Άλεξ Σπάνος, ο οποίος καθ' ὃ φίλος του... Μπομπ Χοπ, που είναι φίλος του Ρόναλντ Ρήγκαν, έπρεπε να ενημερωθεί «επί των εθνικών μας θεμάτων»! Η συλλογιστική (κάποιων επιτελών του Καστρί —ονόματα δεν λέμε) ήταν πολύ απλή: Αν κερδίσουμε τον μίστερ Σπάνο, είναι σαν να κερδίζουμε τον Μπομπ Χοπ... Κερδίζοντας, όμως, τον Μπομπ Χοπ, είναι σαν να κερδίζουμε τον ίδιο τον πρόεδρο Ρήγκαν, μια και ο Μπομπ είναι φίλος του Ρήγκαν... Συνεπώς, αν πείσουμε τον κ. Σπάνο ότι «αδικούσα πλευρά και στο Αιγαίο, και στην Κύπρο, είναι η Τουρκία», είναι σαν να έχουμε πείσει —μέσω του Μπομπ Χοπ— τον Ρήγκαν, ο οποίος θα μπορούσε, επιτέλους, ν' αλλάξει διάθεση απέναντί μας. *Ὅ,τι καλὸν φίλον ἐστί, το δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί.*

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι γνωστή: Ο κ. Σπάνος προσκαλείται στο Πεντάγωνο, όπου ένας υπουργός και τρεις υφυπουργοί (Χαραλαμπίδης - Παπαστράτης - Σαραντίτης - Στάθης), συν οι αρχηγοί και υπαρχηγοί των τριών όπλων, αναλαμβάνουν την ενημέρωση: Απ' εδώ εμείς, από κει οι Τούρκοι... Από εδώ τα γαλάζια νησιά μας, από κει η μικρασιατική ακτή... Από δω τα δικά μας «Φάντομ», από κει τα δικά τους «Φάντομ» (Υποσημείωση: Να έχετε υπόψη σας, κ. Σπάνο, ότι και τα ελληνικά, και τα τουρκικά «Φάντομ» είναι —φευ!— αμερικανικά). Από δω ο δικός μας στόλος, από κει ο δικός τους... Και ο κ. Σπάνος; Αφού είπε, πολλές φορές, *very good, very good*, επέστρεψε στην «Δυτική Ακτή» των ΗΠΑ, χωρίς να δεσμευθεί σε τίποτε. Όμως είναι γνωστό, ο κ. Σπάνος είναι —μεταξύ άλλων— ιδιοκτήτης 14 μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών και δεν ήταν λίγοι οι δικοί μας επιτελείς — με εξαίρεση, ίσως, τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Κ. Σημίτη — που ανέμεναν κάποιες πολύ συγκεκριμένες πράξεις (διάβαζε επενδύσεις) από μέρους του Ελληνοαμερικανού επιχειρηματία.

ΜΕΤΑ ΤΟΝ κ. Σπάνο, ήλθε η σειρά του λαού να ενημερωθεί. Τη φορά αυτή, την ενημέρωση ανέλαβε ο ίδιος ο πρωθυπουργός, από το βήμα της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης: **Άρθρο Πρώτο:** Η κυβέρνηση θα συνεχίσει την πολιτική της σταθεροποίησης, διάβαζε της λιτότητας. **Άρθρο δεύτερο:** Οι διαρθρωτικές αλλαγές και η ανάπτυξη, δεν θα γίνουν μέσα από την κοινωνική παρέμβαση (όπως υποστηρίζει η ανιστόρητη παραδοσιακή Αριστερά), αλλά αποκλειστικά και μόνο με την αποκατάσταση, στην αγορά, εκείνων των όρων που θα επιτρέψουν στον ιδιωτικό τομέα να προχωρήσει στις «αναγκαίες προσαρμογές και στη βελτίωση της απόδοσης των επιχειρήσεων», δηλαδή μέσα από τον μηχανισμό του κέρδους. **Άρθρο τρίτο:** Η προσέλκυση ξένων επενδύσεων —και δη αμερικανικών— είναι, σήμερα, ένας από τους βασικούς στόχους της κυβερνητικής πολιτικής. Όσο για τους δικούς μας επιχειρηματίες, που

μιλούν συνεχώς, περί «πιστωτικής ασφυξίας» και άλλα ηχηρά παρόμοια, θα πρέπει να ξέρουν ότι οι διάφοροι δανειστές μας στο εξωτερικό δεν θεωρούν τη νομισματική και πιστωτική πολιτική μας, τόσο σκληρή ή τόσο περιοριστική! Συνεπώς, θα πρέπει και εκείνοι (οι δικοί μας επιχειρηματίες) να διακινδυνεύσουν κάποια δικά τους κεφάλαια στην παραγωγική διαδικασία.

Τι είδους δημοτικές εκλογές;

ΑΛΛΑ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στις δημοτικές εκλογές. Εμείς, είπε — και σε αντίθεση με τη Νέα Δημοκρατία, που είναι ένα κόμμα διεφθαρμένο, αλλά και με το ΚΚΕ που είναι κόμμα κατ' εξοχήν συγκεντρωτικό — δεν κομματικοποιούμε τις εκλογές αυτές. Για δύο βασικούς λόγους: διότι θέλουμε η Τοπική Αυτοδιοίκηση να παίζει, στα πλαίσια της αποκέντρωσης, ρόλο αποφασιστικό και δημιουργικό. Και διότι θέλουμε ο λαός — ο ίδιος ο λαός, και όχι τα όποια κομματικά στελέχη — να είναι παρών σε κάθε απόφαση. Και για να βεβαιώσει του λόγου το αληθές, συνέχισε: Έχουμε το θάρρος να τραβάμε προς δημοτικές εκλογές, ανακοινώνοντας τη συνέχιση της πολιτικής της λιτότητας. Πείτε μου έναν (άλλο) αρχηγό που είχε το θάρρος να το κάνει. Εγώ υπερηφανεύομαι για την κυβέρνηση και το κίνημά μας...

ΑΥΤΑ ΕΙΠΕ ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου και την άλλη μέρα βγήκαν δύο φιλοκυβερνητικές εφημερίδες — το Έθνος και η Μεσημβρινή — με τον ίδιο (πανομοιότυπο) τίτλο: «ΤΟΛΜΩ»! Φυσικά, δεν έλειψε ο αντίλογος: Πόσο «μη κομματικοποιημένος» είναι ο εκλεκτός του Καστρί (αλλ' όχι και των κομματικών οργανώσεων του ΠΑΣΟΚ) υποψήφιος δήμαρχος, Δημ. Μπέης; Πόσο «μη κομματικοποιημένη» ήταν η εκτίμηση (ακριβέστερα η έπαρση) της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, όταν, αμέσως μετά το αποτέλεσμα των προηγούμενων δημοτικών εκλογών, βγήκε στο μейντάι για ν' αναφωνήσει: Πρασίνισε όλη η Ελλάδα! Όσο για την «τόλμη της αντιδημοτικότητας», δεν είναι λίγοι οι σχολιαστές εκείνοι που έγραψαν ότι *ουκ ην άλλως δυνατόν γενέσθαι*, μια και είναι ωπές ακόμα οι προεκλογικές επαγγελίες του ΠΑΣΟΚ για «καλύτερες μέρες» που θα έρχονταν μετά τις περσινές βουλευτικές εκλογές —επαγγελίες που κατέληξαν στην «πολιτική της λιτότητας για τους πολλούς και των παροχών στο Κεφάλαιο». Άλλωστε, μέσα από τις δηλώσεις του πρωθυπουργού (τις απαντήσεις, ειδικότερα, στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων και τις επιθέσεις του εναντίον των άλλων κομμάτων), υπήρχε ένας έντονος κομματισμός, αν όχι και εκβιασμός: Ψηφίστε στις εκλογές αυτές τους υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ, έστω και αν πρέπει να σφίξετε το ζωνάρι σας, για-

**Κυκλοφόρησε ο 22ος τόμος του ANTI
Α' εξάμηνο 1985
τεύχη 278 έως και 293**

τι, στη γωνιά του δρόμου, ελλοχεύουν η «διεφθαρμένη Δεξιά» και η «συγκεντρωτική Αριστερά», οπότε τα πράγματα μπορεί να πάνε από το κακό στο χειρότερο...

Το «τετ-α-τετ» Παπανδρέου - Μητσοτάκη

Η ΤΡΙΤΗ ενημέρωση είναι αυτή που έγινε, από τον πρωθυπουργό, στον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, το απόγευμα της Τρίτης, σε μια τετ-α-τετ συνάντηση, «την πρώτη από έτους περίπου».

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι, το βράδυ της Δευτέρας, υπήρχε κάποια έκπληξη στα γραφεία των εφημερίδων. Πώς και γιατί γίνεται η συνάντηση; Πώς, ξαφνικά, ο Α. Παπανδρέου αποφάσισε —προτού ο αλέκτωρ φωνάξει τρεις— να ενημερώσει, έστω επί θεμάτων (μόνον) εξωτερικής πολιτικής, τον Κ. Μητσοτάκη, αρχηγό ενός «διεφθαρμένου» κόμματος; Μήπως η συνάντηση προδιαγράφει κάποια ευρύτερη σύγκλιση ΠΑΣΟΚ-Νέας Δημοκρατίας; Και εάν ναι, ποια σχέση μπορεί να έχουν τα εύσημα που απένειμαν ορισμένοι εκπρόσωποι του *Εθνικού Συμβουλίου Ιδιωτικής Πρωτοβουλίας* στον πρωθυπουργό (για την ομιλία του στη Θεσσαλονίκη) ή η δήλωσή του πρώην πρωθυπουργού κ. Γ. Ράλλη («*Συνεχίστε τα μέτρα λιτότητας*»...) με τη σύγκλιση αυτή;

ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά έσπευσαν να απαντήσουν —εκ προοιμίου— το ίδιο βράδυ και τα δύο μέρη: Το ΠΑΣΟΚ με ανακοίνωση της Γραμματείας Τύπου, με την οποία διευκρινίζει ότι η συνάντηση γίνεται ύστερα από αίτηση του κ. Μητσοτάκη και θα έχει σαν μοναδικό περιεχόμενο την «*ενημέρωση του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης πάνω στις πρόσφατες εξελίξεις των εθνικών μας θεμάτων ενόψει του ταξιδιού του στο εξωτερικό*». Η Νέα Δημοκρατία, με απαντωτά τηλεφωνήματα στα γραφεία των εφημερίδων, προκειμένου να υπογραμμίσει ότι στη συνάντηση θα συζητηθούν «*μόνο θέματα εξωτερικής πολιτικής*», μια και ο αρχηγός του κόμματος θα συναντηθεί με τον Τζωρτζ Σουλτς (στην Ουάσιγκτον, στις 16 Σεπτεμβρίου) και, τρεις μέρες αργότερα, με σειρά άλλων ηγετών, στη Βιέννη, στο περιθώριο της συνόδου κορυφής της Ευρωπαϊκής Δημοκρατικής Ένωσης. (Ανάμεσα στους ηγέτες αυτούς, αναφέρονται τα ονόματα των Κολ, Σιράκ, Οζάλ, κ.ά.).

ΟΙ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ αυτές δεν εμπόδισαν βέβαια τις εφημερίδες της Αριστεράς να δώσουν τις δικές τους προεκτάσεις στο θέμα. (Ο *Ριζοσπάστης* τιτλοφόρησε: «*Ο Σουλτς φέρνει κοντά Παπανδρέου - Μητσοτάκη*», ενώ η *Αυγή* έθεσε το ερώτημα κατά πόσο η συνάντηση αυτή σημειώνει την απαρχή μιας «*διακριτικής προσέγγισης*» μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας).

ΩΣ ΤΗΝ ΩΡΑ που σύρονται οι γραμμές αυτές, μοναδική πηγή πληροφόρησης για τα διαμειφθέντα στη συνάντηση Παπανδρέου - Μητσοτάκη, είναι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, που δήλωσε ότι, εκτός από θέματα εξωτερικής πολιτικής, δεν συζητήθηκε κανένα άλλο —διάβαζε εσωτερικό— θέμα και ότι από τα εξωτερικά θέματα, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα ελληνοτουρκικά και στο Κυπριακό. Ωστόσο, επίμονες πληροφορίες αναφέρουν ότι τον πρωθυπουργό και τον Κ. Μητσοτάκη απασχόλησαν και η προσεχής συνάντηση του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας με τον κ. Σουλτς, η οποία θα προηγηθεί των επαφών Παπούλιας - Σουλτς, στη Νέα Υόρκη, στα τέλη του μηνός, και στην Ουάσιγκτον, μέσα στον Νοέμβριο.

Βάσεις: Μια νέα «φόρμουλα»

ΤΕΛΙΚΑ, φαίνεται ότι αυτές οι συναντήσεις Μητσοτάκη - Σουλτς και Παπούλια - Σουλτς θα είναι αποφασιστικής σημασίας για την ανέλιξη των ελληνοαμερικανικών σχέσεων και

την «*τακτοποίηση*» του θέματος των βάσεων. Η συνάντηση Μητσοτάκη - Σουλτς σκοπεύει, βέβαια, κατά βάση, στην απόλεια των γνωστών «*παρεξηγήσεων*» μεταξύ της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας και του εδώ Αμερικανού πρέσβη Ρόμπερτ Κήλυ (Έ, όχι και να μας κατηγορείτε κύριε Μητσοτάκη, ότι εμείς οι Αμερικανοί, έχουμε απαρνηθεί τους παλαιούς και δοκιμασμένους φίλους μας και ότι ερωτροπούμε με το ΠΑΣΟΚ!...).

ΩΣΤΟΣΟ, ΔΕΝ χωρεί αμφιβολία ότι για τον αρχηγό του Σταιητ Ντηπάρτμεντ, η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει η Νέα Δημοκρατία για τη ρύθμιση του θέματος των βάσεων, κρίνεται αποφασιστική. «*Θα σας παρακαλούσαμε Mr President (Mr Mitsotakis) αντι να δυσκολεύετε τους χειρισμούς του Prime Minister (του Mister Papandreou) στο θέμα των βάσεων, αντίθετα να τον διευκολύνετε, μια και η παράταση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στην Ελλάδα, είναι κοινή υπόθεση*» — λέγεται ότι θα επισημάνει ο κ. Σουλτς στον κ. Μητσοτάκη.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, οι Αμερικανοί δεν είναι δυνατόν να μη σημείωσαν τη νέα «*φόρμουλα*» που υπέδειξε ο πρωθυπουργός, στη Θεσσαλονίκη, με παραλήπτη, βέβαια, το Σταιητ Ντηπάρτμεντ: Δεν είναι ανάγκη να καταγγείλετε τη σημερινή συμφωνία για τις βάσεις, όπως σας είχα εισηγηθεί παλαιότερα, μια και φοβάσθε ότι μπορεί να δημιουργηθεί κάποιο «*νομικό κενό*» σε βάρος σας... Σας εισηγούμαι, όμως, να υποβάλετε (εν ευθέτω χρόνω) αίτηση για «*αναθεώρηση*» (αντιδιαπραγμάτευση) της συμφωνίας και βλέπουμε...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο πρωθυπουργός επιμένει ότι δεν αποκάλυψε τα χαρτιά του στους Αμερικανούς. Και ότι όσοι εναντιώνονται στους χειρισμούς που κάνει γύρω από το «*τεράστιο αυτό πρόβλημα*» (των βάσεων) δεν μπορεί παρά να «*καταδικασθούν από τον ελληνικό λαό*».

Ίδωμεν!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

Αφοπλιστικά ειλικρινής

Ο κ. Παπανδρέου υπήρξε απόλυτα ειλικρινής στη Θεσσαλονίκη, τόσο κατά την ομιλία του Σαββάτου όσο και στη συνέντευξη που έδωσε την Κυριακή. Η λιτότητα, είπε, θα συνεχιστεί· δεν είναι δυνατόν να κάνουμε πίσω. Κατά το πρότυπο του Τσόρτσιλ, ο πρωθυπουργός μάς υπόσχεται «αίμα και δάκρυα» για τα επόμενα χρόνια. Όμως, ο μακαρίτης Βρετανός ομολόγός του οδήγησε τη χώρα του στη νίκη – ο κ. Παπανδρέου ποί' μας οδηγεί; Ποιο είναι το όραμά του;

Επιγραμματικά, με σαφήνεια και εκλαϊκευτικά, το εξήγησε τη Κυριακή: πρέπει να βοηθηθούν οι «νέοι άνθρωποι», ώστε κι αυτοί «να γίνουν μεθαύριο τζάκια». Στην έξοδο, λοιπόν, της στενωπού κάποια παλιά τζάκια (Αγγελόπουλοι, Σκαλιστήρης, Κατσάμπας, κ.ά.) θα εξαφανιστούν και κάποια καινούρια θα εμφανιστούν. Με άλλα λόγια, αυτό που επιχειρεί το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση δεν είναι παρά μια ανακατανομή ισχύος στο εσωτερικό του ελληνικού κεφαλαίου.

Οι ιδεολόγοι του ΠΑΣΟΚ διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους όταν διατυπώνεται «μ' άλλα λόγια» αυτό που εκλαϊκευτικά δηλώνει ο πρωθυπουργός. Όμως, ο τελευταίος έχει δίκιο – γιατί είναι έμπειρος πολιτικός και οικονομολόγος. Τα μονεταριστικά προγράμματα σταθεροποίησης, όπου ακολουθήθηκαν, έδωσαν διεξόδους στην καπιταλιστική κρίση κι οδήγησαν την οικονομία στην ανάκαμψη – δημιουργώντας στρατιές ανέργων και ανακατανέμοντας τους συσχετισμούς δύναμης ανάμεσα στις διάφορες μερίδες του κεφαλαίου. Τυπικό παράδειγμα η Γαλλία και η πολιτική απέναντι στη σιδηρουργία.

Καλώς εχόντων των πραγμάτων, λοιπόν, μετά τη λιτότητα θα έρθει η καπιταλιστική ανάκαμψη, θα φανούν τα νέα τζάκια, η ανεργία θα γίνει ενδημική. Χάρης στο ΠΑΣΟΚ ο ελληνικός καπιταλισμός θα έχει κάνει ένα δῆμα εμπρός – υπό τον όρο βέβαια ότι το «κίνημα της αλλαγής» θα πάψει να παριστάνει το αριστερό ριζοσπαστικό κόμμα. Ας αποδεχθεί ότι εκπροσωπεί τα «νέα τζάκια» για να επιτελέσει τουλάχιστον αυτό το νέο έργο με συνέπεια. Αλλιώς, το «τρένο» θα εκτροχιαστεί πάνω στα κεφάλια μας, παρασέρνοντας δίκαιους και άδικους. Ας το εγκαταλείψουν γρήγορα, λοιπόν, όσοι διαφωνούν με τις ειλικρινείς δηλώσεις του πρωθυπουργού κι ας τον αφήσουν να επιτελέσει το όραμά του. Κι όσο για την αριστερά, καλό θα ήταν να πάψει να θρηνεί για το «χαμένο εισόδημα των εργαζομένων» και να δει αν έχει να προτείνει άλλου τύπου έξοδο από την κρίση – πέραν αυτής που έχει υιοθετήσει το ΠΑΣΟΚ. Ο λαός έμαθε πια μέσα από την πορεία του ΠΑΣΟΚ πως τα δημαγωγικά συνθήματα δεν συνιστούν πολιτική.

ΑΠΟΡΙΕΣ: για την Παιδαγωγική Ακαδημία Μυτιλήνης

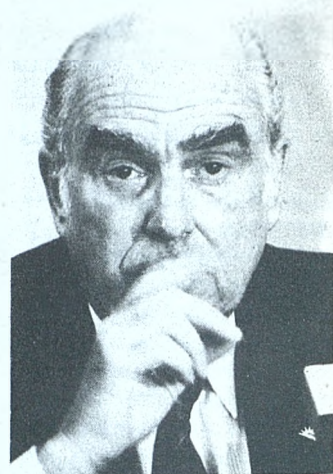
Τον περασμένο Μάιο, η διεύθυνση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Μυτιλήνης δεν ενέκρινε να γίνουν οι εξετάσεις των σπουδαστών στο μάθημα της Κοινωνιολογίας της Παιδείας από τις σημειώσεις της καθηγήτριας κ. Ελένης Σοφianού. Η απόφαση αυτή όπως κατήγγειλαν σπουδαστικές παρατάξεις δεν στηρίχθηκε σε επιστημονικά κριτήρια. Διαμαρτυρήθηκαν μάλιστα στο υπουργείο Παιδείας, χωρίς βέβαια να ανακληθεί η απόφαση.

Η περίπτωση μπορεί να είναι

μια από τις πολλές που συμβαίνουν, αλλά δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη. Και τούτο για δύο λόγους. Πρώτο, γιατί φέρνει στην επιφάνεια και πάλι το θέμα των συγγραμμάτων και δεύτερο προκαλεί απορίες γιατί οι συγκεκριμένες σημειώσεις δεν δόθηκαν στους σπουδαστές. Στο συγκεκριμένο μάθημα απ' όσα γνωρίζουμε το πρώην ΚΕΜΕ και νυν Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δίνει ένα κατάλογο με 12 βιβλία τα οποία δεν ανταποκρίνονται στο ειδικό περιεχόμενο του μαθήμα-

Βαρύς κι ασήκωτος

Η ειλικρίνεια δεν υπήρξε το μόνο προτέρημα του κ. Παπανδρέου κατά την παρουσία του στη Θεσσαλονίκη. Απέδειξε επιπλέον πως, ως γνήσιος Έλληνα, «δεν σηκώνει πολλές κουβέντες». Κάθε φορά που δημοσιογράφος αντιπολιτευόμενης (είτε δεξιάς, είτε αριστεράς) εφημερίδας τολμούσε ν' απευθύνει ερώτηση ο πρωθυπουργός τον έβαζε στη θέση του: Του απαντούσε σ' έναν περιφρονητικό ενικό (τον ελληνικό ενικό της μεγαλοπρέπειας του ομιλούντος), κουνώντας απειλητικά το δάκτυλο μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο απόρριψης στα χείλη. Οι λέξεις έβγαιναν αργές, ο τόνος σηκωνόταν σε εκείνα τα ρημεία που έκαναν έκδηλη την απόρριψη, την υποτίμηση, το χλευασμό προς τον ερωτησάντα που αντιμετωπιζόταν όχι ως δημοσιογράφος αλλά ως η ενσάρκωση του κ. Μητσοτάκη, του κ. Φλωράκη, του κ. Κύρκου –τους αρχηγούς των άλλων κομμάτων προσέβαλε εκείνη την ώρα ηθελημένα ο κ. Παπανδρέου κι όχι τους δημοσιογράφους. Σ' αυτούς πουλούσε μαγκιά, προς αυ-

τούς εμφανιζόταν τσαγκός, βαρύς κι ασήκωτος.

Οι πολυάριθμες φωτογραφίες που έχουν δημοσιευτεί με τον κ. Παπανδρέου και τους εξ απορρήτων του να τα σπάνε σε μπορούζουκια χορεύοντας εν εκστάσει ζεμπεκιάς μας έχουν πείσει για τη μαγκιά του. Επιπλέον αποδείξεις μέσω της τηλεόρασης περιττεύουν.

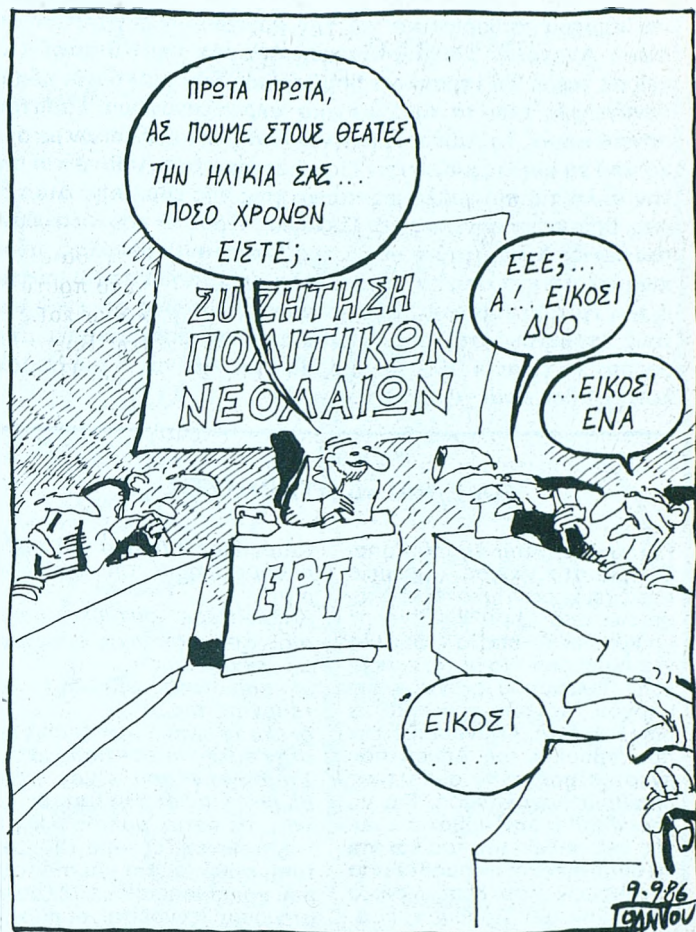
Ας αφήσουμε τα τζάκια να ανθίσουν – ή να καπνίσουν...

Ποια ακριδώς θα είναι τα «νέα τζάκια» που μας υποσχέθηκε στη Θεσσαλονίκη ο κ. Παπανδρέου θα το ξέρουμε με δεδαιότητα στο τέλος της διετούς περιόδου λιτότητας. Μπορεί, όμως, κανείς να διακινδυνεύσει την πρόβλεψη πως ο κ. Κοσκωτάς θα αποτελέσει ένα από αυτά. Μόλις 34 ετών, γόνος πτωχής οικογένειας, μετανάστης, μογιατζής. Κατάφερε με τον ιδρώτα του και την ευφάντασία του να είναι ιδιοκτήτης μιας Τράπεζας, εκδότης τεσσάρων περιοδικών (την άλλη εβδομάδα κυκλοφορεί το πέμπτο), διομήχανος πλαστικών και εκκολαπτόμενος εκδότης ημερήσιας εφημερίδας – αποτελεί προφανώς το πρότυπο του «νέου ανθρώπου με όραμα» που του αξίζει να γίνει τζάκι στη θέση των παλιών τζακιών.

Αν δεν δοθηθεί όμως κανείς, τζάκι δεν γίνεται. Το είπε ο κ. Παπανδρέου. Και μόνο αυτή η πρωθυπουργική δέσμευση θα αρκούσε για να παραχωρηθεί στον κ. Κοσκωτά και η άλλη

μερινό καθεστώς δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις διδακτικές ανάγκες όσο και οι σημειώσεις δεν λύνουν το πρόβλημα. Παρ' όλα αυτά όμως το ζήτημα της απαγόρευσης ουσιαστικά των σημειώσεων της Κοινωνιολογίας της Παιδείας στην Ακαδημία της Μυτιλήνης υπάρχει. Και θα έπρεπε από τους αρμόδιους και τους υπεύθυνους φορείς να υπάρξει ενδιαφέρον περισσότερο από την τυπική επίλυση του προβλήματος. Γιατί η συγκεκριμένη περίπτωση λίγο απέχει από την απαγόρευση βιβλίων και τη λογοκρισία.

τράπεζα που διεκδικεί, η Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος – που δγήκε στο σφυρί για 1.000.000.000 δραχμές και τις οποίες έσπευσε πρώτος-πρώτος ο κ. Κοσκωτάς να καταθέσει. Υπάρχουν, όμως, κι άλλοι ανερχόμενοι που την απαιτούν αλλά, δάσει της νομικής αρχής «τούκα πρώτος», ο εκδότης του «ΕΝΑ» δηλώνει πως πρέπει αυτός να προτιμηθεί. Η ΟΤΟΕ κι ο σύλλογος υπαλλήλων της Κεντρικής αντιδρούν και απαιτούν η τράπεζα να περάσει στο δημόσιο – ίσως μέσω της εξαγοράς της από την Αγροτική. Ξεσηκώθηκαν και οι εφημερίδες: άλλες για να υποστηρίξουν τον κ. Κοσκωτά, άλλες για να αναδείξουν άλλους φερέλπιδες αγοραστές, άλλες για να υποστηρίξουν (με λιγότερη ή μεγαλύτερη ειλικρίνεια, κατά περίπτωση) το αίτημα της δημοσιοποίησης. Και επειδή τα συμφέροντα που συγκρούονται φαίνονται ισχυρά θα αποφασίσει τελικά – ποιος άλλος; – ο πρωθυπουργός. Ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως πρέπει να τηρήσει τις δεσμεύσεις του. Αν όχι στον κ. Κοσκωτά, να δώσει την τράπεζα σε κάποιον άλλο από τους ιδιώτες που την διεκδικούν. Αλλιώς τζάκια δεν θα δημιουργηθούν – και τι θα γίνουν χωρίς τζάκια; Άλλωστε, η Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος δεν είναι προβληματική (αλήθεια, γιατί καμιά τράπεζα δεν είναι;), τι θέση έχει λοιπόν στο δημόσιο τομέα; Αν είχε προβλήματα, τότε μάλιστα: να την έπαιρνε το κράτος, να την εξυγιάνε και μετά ας την πουλούσε – όπως καληώρα συμβαίνει και με τις προβληματικές. Όλα συνηγορούν υπέρ της ιδιωτικοποίησης και όλες οι αντίθετες απόψεις προέρχονται από όσους δεν κατάλαβαν ακόμη πού πάει το τρένο.

Οι εκφοβιστές

Ο κ. Γ. Κουρή, εκδότης της «Αυριανής» απειλεί όλους τους πράκτορες και υποπράκτορες που διανέμουν ή πουλούν τις εφημερίδες ότι θα χάσουν τη δουλειά τους αν δεν προωθούν την εφημερίδα του. Αυτό είναι το νόημα του κειμένου που δημοσίευσε στο φύλλο της «Αυριανής» (21/8/86) με τον τίτλο: «έμεινε χωρίς δουλειά η πράκτωρ της Ερμιόνης». Έστειλε όλες τις άλλες εφημερίδες στα μεγάλα ξενοδοχεία εκτός από τη δική μας». Βέβαια, η αλήθεια είναι φαίνεται εντελώς διαφορετική και η πράκτωρ της Ερμιόνης θα κριθεί τελικά από τη δικαιοσύνη όπου ήδη προσέφυγε. Όμως το μήνυμα του Κουρή έχει διπλό νόημα.

Από τη μία, θέλει να πείσει τους αναγνώστες του ότι η «Αυριανή» είναι θύμα διωγμών «επειδή λέει την αλήθεια». Κι από την

άλλη, διαμηνύει προς όλες τις κατευθύνσεις πως έχει την εξουσία ν' αφήνει τον κόσμο χωρίς δουλειά αν δεν επιδεικνύει ιδιαίτερο ζήλο στην προώθηση της εφημερίδας. Και βέβαια ο Κουρή τη δουλειά του κάνει. Όμως το Πρακτορείο Αθηναϊκού Τύπου δεν αισθάνεται άβολα όταν εμφανίζεται ως υποχείριο του Κουρή; Ο οποίος δημοσιεύει την 95/- ΠΚ/εμ εγκύκλιο με την οποία το Πρακτορείο πληροφορεί τους πράκτορες των επαρχιών για τη διακοπή συνεργασίας με την Ερμιόνη και σημειώνει ότι αυτό το κάνει προς «γνώση και συμμόρφωση αυτών που सम्ποτάρουν την εφημερίδα μας...».

Αλλά και η ίδια η εγκύκλιος είναι απαράδεκτη για το Πρακτορείο, που θεωρητικά είναι ανεξάρτητο. Στην πρώτη παράγραφο της μιλάει γενικά για παράπονα που διατυπώθηκαν στον Κουρή. Συνεχίζει με το επεισόδιο της Ερμιόνης χωρίς να ελέγχει την ακρίβεια της καταγγελίας του Κουρή. Και καταλήγει με συγκαλυμμένες απειλές υπενθυμίζοντας ότι η πράκτωρ της Ερμιόνης έχασε τη δουλειά της.

Με βάση, λοιπόν, ένα ανακριβές στοιχείο το Πρακτορείο απειλεί όλους τους πράκτορες των επαρχιών και τους καλεί να προσέχουν την «Αυριανή» σαν τα μάτια τους! Το Πρακτορείο Αθηναϊκών Εφημερίδων αισθάνεται μήπως αρκετά αδύνατο απέναντι στον Κουρή, ώστε να τον εξυπηρετεί στην εκστρατεία εκφοβισμού;

Ο «ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ»

Η επίθεση των δυο κομμάτων αυτοκτονίας εναντίον της εβραϊκής συναγωγής στην Κωνσταντινούπολη, κατά την οποία εφονεύθησαν 21 άτομα, επιβεβαίωσε το τραγικό αδιέξοδο, στο οποίο έχει περιέλθει η παλαιστινιακή αντίσταση.

Αφετηρία αυτού του αδιέξοδου ήταν η «σαλαμοποίηση» των δυνάμεων της PLO, η οποία μετά τη συντριπτική της ήττα το 1984 στο Λίβανο, έχασε τελευταία πολλά βασικά της στηρίγματα - στρατιωτικά, με την εγκατάλειψη του κέντρου στρατιωτικής εκπαίδευσης στην Τυνησία και αφ' ετέρου πολιτικά με την εκδίωξη της αντιπροσωπείας της από την Ιορδανία.

Σαν αποτέλεσμα της αποδιοργάνωσης της αντίστασης είχαν ήδη από καιρού παρατηρηθεί δείγματα απόγνωσης και σήψης, τόσο στον παλαιστινιακό πληθυσμό, όσο και σ' εκείνον τον αραβικό περίγυρο, ο οποίος συνταυτίζει τη χειραφέτηση του συνόλου των Αράβων με την καταστροφή του ισραηλινού κράτους. Η μετάθεση του κέντρου βάρους των πολεμικών επιχειρήσεων από την περιφέρεια του ιουδαϊκού κράτους και κυρίως τον Λίβανο, στην «περιφέρεια» του Ιουδαϊσμού, δηλαδή στις μικρές και «ευπόρθητες» εβραϊκές κοινότητες της Δυτικής Ευρώπης, όπως το Παρίσι, η Κοπεγχάγη ή η Βιέννη, αποτελεί άμεση συνέπεια αυτών των γενικότερων διαλυτικών τάσεων. Τάσεων, που όχι μόνο οδηγούν σε εκτροπή από κάθε πολιτική ή ακόμα και στρατιωτική λύση, εμφανίζοντας τον βαθμιαίο εξανδραποδισμό των «περιφερειακών» Εβραίων σαν μοναδική διέξοδο. Αλλά και επιτρέπουν στους ήδη απειράριθμους ανέρμαιους «καμικάζι» να γίνονται εύκολη λεία τόσο για τους διάφορους τρομοκράτες του τύπου Αμπού Νιντάλ, όσο και για τις ποικιλώνυμες μυστικές Υπηρεσίες από τη Δαμασκό και την Τripoli μέχρι το Τελ Αβιβ.

Τέτοια κρούσματα, όπως αυτά της Κωνσταντινούπολης, ει-

ναι σήμερα καθοριστικά για την πορεία των γεγονότων στη Μέση Ανατολή. Μάταια νίπτουν Αραφάτ και Καντάφι «τας χείρας των». Τα ισραηλινά βομβαρδιστικά βρίσκονται ήδη σε συναγερμό, ενώ τα αμερικάνικα αεροπλανοφόρα παρατάσσονται μπρος τη Λιβύη. Η ανακύκλωση των επιθέσεων με στόχο από τη μια τις μάζες των Παλαιστινίων στο Λίβανο και από την άλλη τις πιο ευάλωτες κοινότητες της εβραϊκής Διασποράς, βρίσκεται συνεπώς «εν εξελίξει». Προς τα πού κατευθύνεται όμως; Χθες ήταν η σειρά της Κωνσταντινούπολης, αύριο πιθανότατα ένα από τα στρατόπεδα προσφύγων της Βηρυττού ή του Νότιου Λιβανού. Και μεθαύριο; Ο φόβος ότι ένας από τους επόμενους στόχους τρομοκρατικών επιθέσεων θα μπορούσαν να είναι οι Έλληνες Εβραίοι της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης δεν είναι χωρίς αντίκρουσμα.

ΘΑ ΕΙΝΑΙ «ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΣ»;

Για τους Στρατώνες του Καποδίστρια στο Άργος —μνημείο που έχει χαρακτηριστεί «διατηρητέο» από το 1978— έχουμε γράψει κατ' επανάληψη. Το νέο ημίχρονο στο ματς: υπουργείο Πολιτισμού εναντίον Δημάρχου Άργους που κρατάει ήδη 8 χρόνια, ξεκίνησε με την πρωτοβουλία του Δήμου που εγκατέστησε στην αυλή τους υπαίθρια λαχαναγορά. Για να υποστηρίξει την ορθότητα αυτής της απόφασής του και για να απαντήσει στην ομοβροντία επικρίσεων που ξεσήκωσε, ο δήμαρχος του Άργους κ. Γ. Δ. Πειρούνης έπιασε τον κοντυλοφόρο κι άρχισε να στέλνει λίγο ως πολύ πανομοιότυπες επιστολές στις εφημερίδες. Όμως, φαίνεται πως δεν καταλαβαίνει το νόημα των ιδίων των γραπτών κειμένων του. Γι' αυτό και σε μια εκτενή επιστολή του στην εφημερίδα το «Αργεακόν Βήμα» (22/8/86) επικαλείται τα ακόλουθα επιχειρήματα:

«... το Δημοτικό Συμβούλιο με την απόφασιν του της χρήσης της αυλής ως αγοράς... προσπάθησε να δώσει άμεση λύση σε σειρά προβλημάτων που είχαν δημιουργηθεί όπως: α) απελευθέρωση του δρόμου προ των Στρατώνων όπου λει-

τουργούσε η αγορά δια την αποσυμφόρμησιν της κυκλοφορίας.

β) καλλίτερες συνθήκες εργασίας στους απασχολούμενους με την αγορά.

γ) καθιέρωση ωραρίου λειτουργίας της...

δ) εξασφάλιση καθαριότητας στην αυλή και τα κτίσματα των Στρατώνων που είχαν μεταβληθεί για τους γνωστούς λόγους σε εστία, μολύνσεως».

Και συνεχίζει —με την ιδιότυπη ορθογραφία και σύνταξη που χρησιμοποιεί: «... Τέλος πιστεύουμε (εννοείται, οι παράγκες που έχτισαν οι μονάβηδες) ότι σε τίποτα δεν ζημίωσαν αισθητικά τα κτίρια διότι όπως έχουν ούτε επισκέψιμα ήσαν, ούτε αξιοθέατα, ούτε κανένα ενδιαφέρον παρουσίαζαν...».

Μα γι' αυτό ακριβώς γίνεται η φασαρία. Γιατί ο κ. Πειρούνης καλώς σιερνεί επί θετία. Γιατί θεωρεί ότι οι ανάγκες που επικαλείται είναι σημαντικότερες από τη συντήρηση των κτιρίων. Γιατί το Δημοτικό Συμβούλιο κι ο ίδιος το θεωρούν πλέον ζήτημα γοήτρου να κατεδαφίσουν τελικά τους Στρατώνες. Γιατί ο ίδιος και οι κομματικοί παράγοντες που τον υποστηρίζουν θεωρούν ζήτημα

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Επί γης ο αγών των πλουσίων εναντίον των φτωχών, και εν τοις ουρανοίς ο αγών των δικαίων εναντίον των αδικών. Μια άποψη για τη ζωή, που έστειλε στο ΑΝΤΙ, ο Τούρκος σκιτσογράφος Σαντίκ Πάλα.

γοήτρου να αγνοούν τις εντολές του υπουργείου Πολιτισμού και να κάνουν επιδείξεις λεονταρισμού σε τοπικό επίπεδο. Γιατί εντέλει ο κ. Πειρούνης θεωρεί πως τα κτίρια αυτά δεν είναι αξιοθέατα και συνεπώς δίνει εντολές να φτιαχτούν παράγκες και να πουλιούνται αργετικά πεπόνια.

Με την αφέλεια και την προκλητικότητα νεαρού μόρτη ο κ.

Πειρούνης υποστηρίζει τούτη την αποκαλυπτική άποψη: «αφού εσείς δεν μπορείτε να κάνετε τους Στρατώνες πολιτιστικό κέντρο, εγώ θα τους κάνω λαχαναγορά».

Η απάντηση πλέον βρίσκεται στο λαό του Άργους. Σ' ένα μήνα θα έχει την ευκαιρία να στείλει τον κ. Πειρούνη σπίτι του. Διαφορετικά θα έχει το δήμαρχο που του αξίζει.

ΑΝΑΣΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES KAHN

CHARLES KAHN
Ο Αναξιμανδρος και οι
απαρχές της ελληνικής
κοσμολογίας

ΠΡΟΚΛΟΥΣ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E. R. DODDS

ΠΡΟΚΛΟΥΣ
Στοιχειώσεις θεολογική
Εισαγωγή: E.R. Dodds

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR LOSSKY

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
Περί Μυστικής Θεολογίας
Εισαγωγή:
Vladimir Lossky

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
G.S. KIRK

G.S. KIRK
Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά
αποσπάσματα

Σ Ε Ι Ρ Α
ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατωνικούς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία»,
Τσιμισκή 78

...ΘΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΜΕ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙ-
ΤΙΚΗ ΜΑΣ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΥΠΟ-
ΛΟΓΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΚΟΣΤΟΣ!

ΜΠΑΜΠΑ..
ΤΙ ΕΙΝΑΙ
"ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΚΟΣΤΟΣ";

..ΕΜΕΙΣ
ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ,
..ΕΜΕΙΣ!

9.9.86
ΤΟ ΑΝΤΩ

του Γιάννη Ιωάννου

Όταν η πολιτική φαντασία συναντά την πραγματικότητα...

Πολιτικών σεναρίων συνέχεια...

του Ρεπόρτερ

Σενάρια, μπορεί να υπάρχουν, μπορεί και όχι. Το βέβαιο είναι ότι μια σειρά από τα συνθετικά τους στοιχεία επιδεδαιώνονται στον ένα ή στον άλλο βαθμό κι είναι αυτό ακριβώς που δίνει το δικαίωμα σε αναλυτές και πολιτικούς παρατηρητές να εκτιμούν με άλλα – από τα καθιερωμένα δεδομένα – κριτήρια τις υπό διαμόρφωση συνθήκες. Το ANTI στο προηγούμενο τεύχος του κατέγραψε τα κυκλοφορούντα σε πολιτικά και δημοσιογραφικά κυκλώματα σενάρια πολιτικής φαντασίας, που περιείχαν δύο είδη πληροφοριών: συγκεκριμένες και συγκεχυμένες. Είναι προφανές ότι για πολλούς λόγους, οι συγκεκριμένες πληροφορίες δεν επιδεδαιώθηκαν (ευτυχώς) αλλά ούτε και διαψεύστηκαν. Γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί διάψευση η δήλωση του περιβάλλοντος **Καραμανλή** ότι ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας λέει: «δεν έχω καμιά σχέση με αυτό που λέγεται σήμερα δημόσια ζωή», ούτε και η ανακάλυψη του πρωθυπουργού **Α.Γ. Παπανδρέου** ότι «σενάρια δεν υπάρχουν, ή αν υπάρχουν εκπορεύονται από τη δεξιά». Απ' την άλλη πλευρά, κανείς φυσικά δεν περίμενε ότι οι δύο κορυφαίοι παράγοντες της πολιτικής μας ζωής θα δήλωναν ευχαρίστως «μάλιστα, μετέχουμε σε σενάρια διαφοροποίησης της πολιτικής ζωής στα οποία καθοριστικό ρόλο (ή σύμφωνη γνώμη αν θέλετε) έχουν οι μεγάλοι μας σύμμαχοι Αμερικανοί». Έτσι, είναι από πριν πάντοτε βέβαιο ότι τέτοιου είδους «συνολικά» σενάρια ούτε επιδεδαιώνονται, ούτε διαψεύδονται με δηλώσεις.

Στενές επαφές του τρίτου δρόμου

Όσον αφορά τις συγκεκριμένες πληροφορίες, το ANTI δεν δικαιώθηκε ούτε από «ύποπτους αντιπολιτευτικούς κύκλους», ούτε από «ετερόκλητες συμμαχίες αριστεράς-δεξιάς που στόχο έχουν την κυβέρνηση», αλλά από τον ίδιο τον κυβερνητικό εκπρόσωπο **Μιλτιάδη Παπαϊωάννου** που παραδέχτηκε (χωρίς να πιεστεί ιδιαίτερα) ότι «ναι, έγινε συνάντηση του υπουργού Προεδρίας κ. Τσοχατζόπουλου με τον ευρωδουλεστή της ΕΠΕΝ, κ. Δημητριάδη». Τα επιχειρήματα του στυλ «μα γιατί όχι, είναι και η ΕΠΕΝ ένα νόμιμο κόμμα που πήρε μέρος στις εκλογές και έχει εκπρόσωπο στην ευρωδουλή» ούτε μειώνουν τη σημασία του πολιτικού γεγονότος ούτε αποπροσανατολίζουν στην κατεύθυνση της «άνεσης που διαθέτει το ΠΑΣΟΚ και πιο συγκεκριμένα η κυβέρνηση να συνδιαλλάσσεται με όλους». Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν έντονες φήμες φέρουν τον υπουργό Προεδρίας να προτρέπει τον **Χρύσανθο Δημητριάδη** στην απόφαση της συμμετοχής της ΕΠΕΝ στις δημοτικές εκλογές «και για να μην σβήσετε και σεις σαν κόμμα και για να χτυπήσετε τη ΝΔ που σας έχει πάρει όλο τον κόσμο». Πέρα από τις όποιες συνομιλίες που μπορεί να είχαν οι κ. Τσοχατζόπουλος και Δημητριάδης, το δυσάρεστο για την κυβέρνηση γεγονός είναι ότι η συγκεκριμένη (ίσως να ήταν και πάνω από δύο οι συναντήσεις), συνέβη σε μια εποχή οξυμένης φημολογίας περί απλής αναλογικής, περί συγκατοίκησης, περί συναίνεσης κλπ., στοιχεία δηλαδή σεναρίων που ο πρωθυπουργός λέγεται ότι αποκηρύσσει μετά βδελυγμίας. Στα πλαίσια αυτά, άλλωστε, αναφέρεται σαν σίγουρο ότι εί-

ναι το Καστρί που υπαγόρευσε στον «Δημοκρατικό Λόγο» τον περίφημο τίτλο «**ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ**» (30/8), θέλοντας – όπως λένε οι ίδιες πηγές – «να σπάσει την κυκλοφορία αυτών των σεναρίων». Παράλληλα, δεν είναι λίγοι εκείνοι που διαδίδουν ότι τον τελευταίο καιρό «δύο από τις εφημερίδες μεγάλου και παλιού δημοσιογραφικού συγκροτήματος λαμβάνουν τηλεφωνικά από το Καστρί τους τίτλους της επόμενης μέρας» και σύμφωνα με αυτές τις φήμες η συγκεκριμένη τακτική αποδίδεται στην εξαφάνιση από τη δημοσιότητα των εξελίξεων στα σενάρια...

Μητσοτάκης: «τι να πρωτομαξέψω»...

Ο κ. **Μητσοτάκης** πήγε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Φρόντισε μάλιστα λίγο πριν το ταξίδι του να ενημερωθεί από τον πρωθυπουργό για τα εθνικά θέματα, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα με την κίνησή του αυτή, δύο στόχους: Να εμφανιστεί για μια ακόμη φορά στα μάτια των αμφισβητιών μέσα στο κόμμα ως άνετος και ισχυρός αλλά και να προειδοποιήσει όποιον και όπου δει ότι «αν χρειαστεί υπάρχουν τρόποι ξεπεράσματος της κρίσης με τον Α. Παπανδρέου, αφού πάντα υπάρχουν θέματα που φέρνουν σε επαφή τους δύο ηγέτες». Πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεδρίαση της Κ.Ε. της Νέας Δημοκρατίας δεν ήταν και ιδιαίτερα δυσάρεστη για τον Κων. Μητσοτάκη, αφού η αντιπαράθεση των μελών περιορίστηκε στον τρόπο αντιμετώπισης των διαφωνούντων: οι μισοί έλεγαν «πρέπει να τους διαγράψετε κ. Πρόεδρε» κι οι άλλοι μισοί έλεγαν ότι «όχι δεν πρέπει να διαγραφούν, αφενός γιατί έχουν προσφέρει πολλά στο κόμμα παλιότερα και αφετέρου γιατί θα έχουμε προβλήματα». Ο κ. Μητσοτάκης έφερε το παιχνίδι στο γήπεδό του, απλώς άκουσε και τις δύο απόψεις και ανέλαβε μια επιπλέον δέσμευση που προήλθε από πρόταση του κ. **Νικήτα Κακλαμάνη**: ότι δηλαδή θα γίνει σίγουρα ανάλυση των εκλογικών αποτελεσμάτων (των δημοτικών) και θα αποδοθούν ευθύνες. Μπορεί να σκεφθεί κανείς ότι αυτή ήταν και η γραμμή του κ. Αβέρωφ για να μπορεί στη συνέχεια και μετά από μια ήττα (στην οποία προσδίδουν και άλλοι, όπως οι κ. **Κων. Παπακωνσταντίνου, Γ. Τζιτζικώστας, Κων. Λάσκαρης** κλπ.), να θέσει τον αρχηγό της ΝΔ «προ των ευθυνών του για τις επιλογές που έκανε». Δεν μπορεί, όμως, κανείς να πει με βεβαιότητα κάτι τέτοιο γιατί τελευταίες πληροφορίες φέρουν τον μέχρι πρότινος «αβερωφικό» κ. Κακλαμάνη να αποστασιοποιείται από τις απόψεις του επίτιμου προέδρου της ΝΔ. Πάντως, παρά την ισχυροποίηση του κ. Μητσοτάκη ύστερα

απ' τις τελευταίες εξελίξεις – το επιχείρημα «η Βάση, το 41% των Ελλήνων που μάς ψήφισε απαιτεί ενότητα και την ενότητα την εκπροσωπεί ο πρόεδρος του κόμματος» – έντονες είναι οι φήμες που θέλουν τον Κ. Καραμανλή «τουλάχιστον να ακούει» τις σκέψεις και τα σχέδια για την ανατροπή του Κρητός αρχηγού της ΝΔ, «κι όχι να βρίζει όπως έκανε παλιότερα όταν θεωρούσε ότι κάθε κίνηση φέρνει το κόμμα κοντά στη διάσπαση». Από την άποψη αυτή χαρακτηριστική είναι η στάση του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας που δέχτηκε πριν λίγες μέρες πρώην υπουργό και σημαντικό στέλεχος της ΝΔ: «Τον άκουσε» λένε πηγές που σπανίως σφάλλουν, «να αναπτύσσει τα σενάρια ανατροπής του Κ. Μητσοτάκη και βέβαια, όπως το συνηθίζει, δεν του είπε τίποτα στο τέλος, αλλά δεν αγρίεψε κιόλας. Αντίθετα, του είπε «να περνάς, νά 'ρθεις να τα ξαναπούμε». Ο συνομιλητής του κ. Καραμανλή – κατά τις ίδιες πάντα πηγές – εξέλαβε αυτή τη στάση του τέως Προέδρου ως σιωπηλή συγκατάθεση στα όποια σχέδια, και σαν τέτοια την μετέφερε στους επίδοξους ανατροπείς της σημερινής ηγεσίας.

Γ. Ράλλης: «Παλιοί πολέμιοι οι όψιμοι φίλοι μου»

Αντίθετα, σε ύφεση έχουν περιέλθει οι εκδοχές περί άμεσης ανάμειξης σε παρόμοια σχέδια του πρώην πρωθυπουργού και αρχηγού της ΝΔ Γεωργίου Ράλλη: «Ο Γ. Ράλλης έχει απέχθεια σε τέτοιες κινήσεις», λένε οι ίδιοι κύκλοι (κι ίσως έχουν δίκιο γιατί με τέτοιου είδους κινήσεις ανατράπηκε και ο ίδιος) και συνεχίζουν τονίζοντας ότι «δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τους συνωμοτούντες σήμερα κατά Μητσοτάκη απεχθάνεται πολύ περισσότερο γιατί στο παρελθόν τον χτύπησαν ενώ σήμερα έρχονται να συμμαχήσουν όψιμα μαζί του». Αυτή όμως η παραδοχή δεν σταματάει κάποιους άλλους κύκλους – ανανεωτικούς και μη – που επιμένουν να λένε παντού και να προπαγανδίζουν υπέρ της άποψης ότι «μόνο ο Ράλλης έχει το υπόβαθρο και το ηγετικό προφίλ να συγκρατήσει το κόμμα απ' τον κατήφορο που βρίσκεται. Άλλωστε είναι και ο μόνος από τις δυνάμεις ηγετικές προσωπικότητες της ΝΔ που είναι σε θέση να πείσει τους εντός και εκτός ΝΔ δελφίνους (Έδερτ, Βαρδιτσιώτη, Μπούτο κλπ) ότι πρέπει να περιμένουν να περάσει η κρίση». Από τη μεριά του ο πρόεδρος της ΝΔ ήδη έκανε μια δυναμική κίνηση που μπορεί να ερμηνευθεί σαν αμυντική κι επιθετική ταυτόχρονα, στα πλαίσια της εξόντωσης των εσωκομματικών εχθρών. Διέλυσε το Κ.Π.Ε.Ε. (Κέντρο Πολιτικής Ερεύνες και Επιστήμης, που εξέδιδε το περιοδικό ΕΠΙΚΕΝΤΡΑ) για το οποίο θεωρούσε «και είχε στοιχειά» ότι συνεργαζόταν με τον πρόεδρο της «Δημοκρατικής Ανανέωσης» Κωστή Στεφανόπουλο, ήδη πολύ πριν τις εκλογές του Ιουνίου 1985. «Άνθρωπο των Αμερικάνων» χαρακτήρισαν φίλοι του κ. Μητσοτάκη τον διευθυντή του Κ.Π.Ε.Ε. Γιάννη Λούλη, λέγοντας ταυτόχρονα ότι δικαιώθηκαν αφού ο κ. Λούλης προσελήφθη ως σύμβουλος στην πρεσβεία των ΗΠΑ στην Αθήνα. (Την πληροφορία δημοσίευσε το δελτίο «Εμπιστευτικό Γράμμα» και το «Ποντίκι»). Οι ίδιοι κύκλοι αφήνουν να εννοηθεί ότι σύντομα θα ξεσπάσει η οργή του προέδρου (του κ. Μητσοτάκη) και κατά του άμεσου συνεργάτη και φίλου του κ. Λούλη, του Στέφανου Μάνου για τον οποίο λέγεται ότι έχει συμβάλλει στο αντιαμερικανικό προφίλ του αρχηγού της ΝΔ. Έτσι, ενώ οι φήμες θέλουν τον Γιάννη Βαρδιτσιώτη υπό διαγραφή, «αυτός μαζεύτηκε και χάθηκε μετά τη συνέντευξη στην Ακρόπολη», λένε στο περιβάλλον του αρχηγού της ΝΔ) δεν είναι απίθανο να κάνει την έκπληξη ο κ. Μητσοτάκης και να εξαφανίσει τον κ. Μάνο, που «έτσι κι αλλιώς δεν ακούγεται εδώ και καιρό». Λέγεται εδώ και καιρό, το παιχνίδι παραμένει ανοιχτό για όλους...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ
Αυτοβιογραφία

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ
Αυτοβιογραφία

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ
Αυτοβιογραφία

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

Ο Θεοδωράκης αυτοβιογραφείται.
Η πορεία του προς τη μουσική.
Μια συναρπαστική κατάδυση
στο χρόνο και στις μνήμες του.

«ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ»: Ένα χρόνο μετά

του Άκη Κοσώνα

Το περασμένο Σάββατο, το κόμμα που ίδρυσε ο **Κωστής Στεφανόπουλος** έκλεισε ένα χρόνο ζωής. Η «Δημοκρατική Ανανέωση» που γεννήθηκε σαν «*ώριμο τέκνο της οργής*» άλλαξε —σε κοινοβουλευτικό προς το παρόν επίπεδο— τον πολιτικό χάρτη της χώρας, στο μέτρο που ήρθε να πλασαριστεί ως τέταρτο κόμμα της Βουλής, πίσω από το ΚΚΕ και πριν το ΚΚΕ Εσωτ. Το πρώτο σοβάρο τεστ για την αντοχή, την εμβέλεια και το μέλλον της ΔΗΑΝΑ θ' αποτελέσουν οι δημοτικές εκλογές, ενώ η πρώτη δοκιμασία ήταν στις φοιτητικές εκλογές του Μαρτίου όταν η φοιτητική της παράταξη —με μικρή βέβαια ζωή— κατεγράφη ως δύναμη του 1-1,8%.

Πριν ένα χρόνο ο κ. Στεφανόπουλος αναγκάστηκε σ' ένα βαθμό να βιάσει τις συνθήκες να ωριμάσουν πραγματοποιώντας ένα άλμα με δύο στόχους: τη δημιουργία ενός νέου συντηρητικού σχήματος που δεν θα βαρύνεται από κανένα παρελθόν και το άνοιγμα καναλιού διαρροής στελεχών της ΝΔ προς το νέο κόμμα. Με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν ακόμη σαφή αποτελέσματα των επιλογών του, δεν μπορούμε να μιλήσουμε με σιγουριά για την επιτυχία, ή αποτυχία των στόχων: «*Η πόλωση θα εξαφανίσει τη ΔΗΑΝΑ*» λένε αρκετοί, ενώ άλλοι επιμένουν: «*Η ύπαρξή της θ' αποτελέσει για πολύ κόσμο την εναλλακτική λύση ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ, θα εισπράξει ψήφους διαμαρτυρίας*». Στα μέ-

σα του επόμενου μήνα θα έχουμε τα πρώτα δείγματα επιβεβαίωσης της μιας από τις δύο απόψεις.

Μικρογραφία της ΝΔ οι αντιθέσεις στη ΔΗΑΝΑ;

Ο χώρος των αστικών και φιλελεύθερων κομμάτων είναι τέτοιος που επιτρέπει ούτως ή άλλως την ανάπτυξη διαφόρων τάσεων και εσωκομματικών τριβών. Στη «Δημοκρατική Ανανέωση» και οι τάσεις και οι τριβές δεν έχουν κάνει έντονη προς τα έξω την εμφάνισή τους (εκτός από την περίπτωση Αναστασόπουλου), όμως η κατάσταση σήμερα δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να χαρακτηριστεί ιδανική. Ο Κ. Στεφανόπουλος βρέθηκε με εννιά βουλευτές στο πλάι του, που δεν έχουν μεταξύ τους σχεδόν κανένα κοινό σημείο εκτός από «*την πίστη τους στον Κωστή*» κι αυτό όχι πάντα. Άλλους περίμενε κι άλλοι τον ακολούθησαν στην αποχώρησή του από «*το κόμμα του κ. Μητσοτάκη*». Τον **Λεωντέρη Παπαδημητρίου** περίμενε δίπλα του ο πρόεδρος της ΔΗΑΝΑ, τον **Βασίλη Παπαγεωργόπουλο**, τον **Νίκο Καλτεζιώτη**, τον **Βασίλη Μπεκίρη**, κι άλλους πολλούς. Με τον **Διάκο Μανουσάκη** βρέθηκε, τον **Θεόφιλο Γάτσο**, τον **Νίκο Αναστασόπουλο**, τον **Ηλία Μαλεβίτη**. Λίγες μέρες πριν τη γέννηση της ΔΗΑΝΑ, τα ονόματα που κυκλοφορούσαν από στόμα σε στόμα, τα ονόματα των βουλευτών που θα έφευγαν «*με τον Κωστή*»

συγκροτούσαν μια ομάδα με κοινή λίγο πολύ κεντροδεξιά προέλευση, κοινούς ανανεωτικούς στόχους, με κοινή πίστη ότι «*η Νέα Δημοκρατία με τον κ. Μητσοτάκη αρχηγό δεν έχει κανένα μέλλον*».

Άλλωστε θα ήταν πολύ φυσικό ο σημερινός αρχηγός της ΔΗΑΝΑ να σχεδιάζει τις κινήσεις του με μια σειρά δεδομένων, κι ένα από αυτά θα πρέπει να ήταν η στοιχειώδης ομοιογένεια της κοινοβουλευτικής ομάδας που θα σχηματιζόταν. Όμως οι βουλευτές που αναφέραμε πριν, και οι **Στέλιος Μπλέτσας**, **Θόδωρος Παπαδόπουλος**, **Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη**, **Παναγιώτης Κούτρας**, **Γεώργιος Μισαηλίδης**, **Γιώργος Σουφλιάς**, δεν τον ακολούθησαν. Ο κ. Στεφανόπουλος δέχτηκε φυσικά ευχαρίστως όσους βρέθηκαν κοντά του, κι ήταν από πριν σίγουρος για τους **Κώστα Πρίντζο**, **Γιώργο Μουτζουρίδη**, **Κωστή Γιατράκο**, **Δημήτρη Βρεττάκο** και **Στράτη Στρατήγη** —αλλά όσο κι αν ψάξει κανείς δεν μπορεί ν' ανακαλύψει κοινά ιδεολογικά / πολιτικά στοιχεία του κ. Γιατράκου με τον Δ. Μανουσάκη π.χ., ή του Κ. Πρίντζου με τον Ν. Αναστασόπουλο. Εύλογα, οι διαφορές δεν εκδηλώθηκαν από τις πρώτες μέρες, τότε οι κύριες αντιθέσεις γραμμών εντοπιζόνταν μεταξύ των επιλογών του **Β. Μαγγίνα** και του **Αλ. Βέλιου**. Τότε το κύριο πρόβλημα ήταν πώς θ' απομακρυνθούν από τη νεαρή ΔΗΑΝΑ, ο **Βασίλης Μιχαολιάκος** και

ο Μάνος Μανωλάκος, το παλιό ηγετικό δίδυμο της ΟΝΝΕΔ που «είχε τρέξει κοντά στον Κωστή».

Ο πρόεδρος του κόμματος είχε αναγκαστεί ύστερα από πολλές πιέσεις να καλέσει τον Β. Μιχαλολιάκο που βρισκόταν συνεχώς στα γραφεία και να του πει σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές «Βασίλη με εκθέτεις, μην έρχεσαι διαρκώς, άσε να φτιάξω το κόμμα κι αν είναι θα σε φωνάξω εγώ». Το «πρόβλημα Μανωλάκος» αντιμετωπίστηκε με τη βοήθεια της χρονικής συγκυρίας, αφού ο «στρατηγός» λίγο μετά τη δημιουργία της ΔΗΑΝΑ, ήταν υποχρεωμένος να καταταγεί στο στρατό, σήμερα όμως δεν είναι λίγοι αυτοί που αναρωτώνται «όταν απολυθεί τι θα κάνουμε;». Με δεδομένη μάλιστα την αντιπάθεια ενός από τους εννέα βουλευτές, του Νίκου Αναστασόπουλου στη σημερινή ηγεσία της νεολαίας, της ΑΔΗΝ, και ειδικά στο πρόσωπο του Γ.Γ. Ανδρέα Λυκουρέτση, οι σχέσεις τόσο στο Πολιτικό Γραφείο του κόμματος όσο και στη νεολαία είναι εκρηκτικές. Ο κ. Αναστασόπουλος μέχρι πριν ένα μήνα απειλούσε με αποχώρηση κι ο κ. Στεφανόπουλος αναζητούσε τρόπους για να τον πείσει να παραμείνει, σύμφωνα πάντως με τις τελευταίες πληροφορίες, ο κ. Αναστασόπουλος μένει προς το παρόν κι εντάσσεται σ' ένα «περίεργο συντονιστικό όργανο με αδιευκρίνιστες αρμοδιότητες, στο οποίο μάλιστα συμμετέχει κι ο κύριος εσωκομματικός του αντίπαλος Κώστας Πρίντζος». Ο Μεσσήνιος βουλευτής κάθε άλλο παρά θεωρεί «ανανεωτή και σύγχρονο τον Πρίντζο», και δεν ανέχεται «να κάνει αυτός κουμάντο στο κόμμα». Το αν θα λειτουργήσει ή όχι το νέο όργανο, είναι άλλο ζήτημα, πάντως με την εξισορροπητική αυτή κίνηση ο κ. Στεφανόπουλος σιγουρεύει για ένα διάστημα την παραμονή του κ. Αναστασόπουλου στη ΔΗΑΝΑ. Κι είναι ζήτημα ιδιαίτερα σημαντικό να μη φύγει ο βουλευτής Μεσσηνίας, όπως και κάθε άλλος βουλευτής από το κόμμα, στο μέτρο που η ΔΗΑΝΑ αναγνωρίζεται ως κόμμα στη Βουλή επειδή ακριβώς έχει 10 βουλευτές, όσους δηλαδή είναι απαραίτητοι.

Αξίζει ν' αναφερθεί ότι ο Νίκος Αναστασόπουλος (εγγεγραμμένος ως Ραλλικός στην ανθρωπογεωγραφία της συντηρητικής παράταξης) κατηγορείται από τα ανανεωτικά στελέχη της ΔΗΑΝΑ για την επιθυμία του να προωθήσει στην ηγεσία της νεολαίας τον Μ. Μανωλάκο, ανατρέποντας τον Α. Λυκουρέτσο. Έτσι, τον καταγράφουν ως ακροδεξιό, ενώ ο ίδιος μιλάει για «συμμαχίες συγκυριακής σκοπιμότητας» τονίζοντας ότι «εμένα κανείς δεν μπορεί να με πει ακροδεξιό, ι-

δίως μερικοί μερικοί που το παίζουν όψιμα προοδευτικοί». Από ό,τι ακούγεται πάντως ο πρόεδρος της ΔΗΑΝΑ είναι αποφασισμένος να τελειώνει με τις διάφορες ομάδες ακροδεξιών που «παραμυθεύουν για ν' αλώσουν τη νεολαία», έτσι η ομάδα Μανωλάκου έχει αισθητά αποδυναμωθεί τόσο με την απουσία του αρχηγού της όσο και με την απομόνωση πέντε από τα βασικά στελέχη της: Οι Δήμος Βατικιώτης και Λάζαρος Κανίτης, «κυκλοφορούν» στο κόμμα χωρίς συγκεκριμένα καθήκοντα ενώ οι Νίκος Πελεκάνος και Γιώργος Πατάκης είναι υπεύθυνοι του τοπικού γραφείου Κυψέλης (περιοχή που είχε πάντα δύναμη ο «στρατηγός» Μανωλάκος). Ο Γιάννης Βώβος απομακρύνθηκε από οποιαδήποτε ουσιαστική αρμοδιότητα ύστερα από παρέμβαση στελεχών του κόμματος στον Κ. Στεφανόπουλο (λέγεται ότι ήταν καθοριστική η παρέμβαση του Χρ. Χατζημανουήλ) που διαμαρτυρήθηκαν για το ακόλουθο επεισόδιο το οποίο διηγούνται στελέχη της ΑΔΗΝ: ο Γ. Βώβος και κάποιοι άλλοι της ομάδας Μανωλάκου πήγαν με το έτσι θέλω στον Γοργοπόταμο πέρσι το Νοέμβριο, με την υπόλοιπη αποστολή της ΔΗΑΝΑ., αγανακτισμένοι όμως προφανώς «με αυτά τα ενωτικά», στον γυρισμό τραγουδούσαν μέσα στο πούλμαν διάφορα άσματα εθνικοφροσύνης και φώναζαν συνθήματα του τύπου «Αντίσταση κάνουν τα Ες-Ες και όχι οι κομμουνιστές» κτλ. Το επεισόδιο στάθηκε η κύρια αφορμή για την κομματική τους υποβάθμιση.

«Λίγο το ψωμί σήμερα, αλλά αρκετή η μαγιά...»

«Εγώ δεν φοβήθηκα τον Μπορζώφ και θα φοβηθώ τον Μητσotάκη»; έλεγε σύμφωνα με άριστες πληροφορίες ο βουλευτής Θεσσαλονίκης και πρώην πρωταθλητής των 100 μ. Βασίλης Παπαγεωργόπουλος για να τονίσει την απόφασή του «να πάει με τον Κωστή» ενώ ο σημερινός υπεύθυνος ιδεολογικού της ΟΝΝΕΔ Χάρης Τομπούλογλου είχε πάει με 25 επικεφαλής Γραμματείων στον Κ. Στεφανόπουλο προκειμένου να τεθούν στη διάθεσή του «για το νέο κόμμα». Οι περισσότεροι από τους 25 έμειναν στη ΔΗΑΝΑ, ο Χ. Τομπούλογλου όμως όχι. «Αν όσοι είχαν έρθει αυτόκλητοι έμεναν στο κόμμα σήμερα η ΔΗΑΝΑ θα ήταν η κύρια αντιπολιτευτική δύναμη» τονίζει άνθρωπος του περιβάλλοντος του Κ. Στεφανόπουλου, για να διευκρινίσει στη συνέχεια ότι «ο Κωστής ποτέ δεν πήρε τηλέφωνο και δεν παρακάλεσε κανένα. Μόνοι τους παρουσιάστηκαν βουλευτές, στελέχη, νεολαίοι και διαβεβαίωσαν τον πρόεδρο ότι θα προχωρήσουν μαζί του». Όμως έμειναν —ο καθένας για τους λό-

Η ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΔΗΑΝΑ

Κωστής Στεφανόπουλος	(Αχαΐας)
Δημήτρης Βρεττάκος	(Β' Αθηνών)
Νίκος Αναστασόπουλος	(Μεσσηνίας)
Θεόφιλος Γάτσος	(Πέλλης)
Κωστής Γιατράκος	(Λακωνίας)
Ηλίας Μαλεβίτης	(Αχαΐας)
Διάκος Μανουσάκης	(Πέλλης)
Γιώργος Μουτζουρίδης	(Αργολίδας)
Κώστας Πρίντζος	(Μαγνησίας)
Στράτης Στρατήγης	(Επικρατείας)

ΠΡΩΗΝ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΤΕΣ ΤΗΣ ΝΔ ΠΟΥ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΑΝ ΣΤΗ ΔΗΑΝΑ

Α' και Β' ΑΘΗΝΑΣ:	Ευ. Δεβλέτογλου, Γ. Πλυτάς, Ρ. Βεργή, Αχ. Μακρόπουλος Δ. Σφυρής
Α' και Β' ΠΕΙΡΑΙΑ:	Ι. Κατσαφάδος, Σπ. Μαρκοζάνης, Ν. Μπασακίδης, Αργ. Βασιλάκος
ΒΟΙΩΤΙΑΣ:	Π. Τουρίκης
ΕΥΒΟΙΑΣ:	Μ. Κακάρης, Κ. Στεφανίδης
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ:	Α. Παπαλουκάς, Κ. Χρήστου, Δ. Ευαγγελίου
ΑΧΑΪΑΣ:	Θ. Γεωργίου
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	Γ. Μάργαρης
ΗΛΕΙΑΣ:	Φρ. Σπεντζάρη
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ:	Γ. Ζώης
ΚΟΖΑΝΗΣ:	Θ. Κουκουλέτας
ΛΑΡΙΣΑΣ:	Ελ. Κυριακού
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ:	Ι. Αντωνόπουλος, Γ. Διακόπουλος, Χρ. Αντωνίου
ΤΡΙΚΑΛΩΝ:	Ι. Παζαΐδης
ΗΜΑΘΙΑΣ:	Ν. Μιλτζανίδης, Ι. Δημούλης
Α' και Β' ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ:	Σπ. Τζαβάρας, Αρ. Κατσουήνης, Κ. Βαϊζίδης, Απ. Γρηγοριάδης
ΣΕΡΡΩΝ:	Ι. Ταβλαρίδης
ΦΛΩΡΙΝΑΣ:	Κ. Μαυρίδης
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ:	Δ. Σταμού
ΔΡΑΜΑΣ:	Θ. Ζαφειρόπουλος
ΧΑΝΙΩΝ:	Β. Πεντάρης
ΕΒΡΟΥ:	Ζ. Μοράλης, Κ. Βασιλειάδης
ΚΑΒΑΛΑΣ:	Γ. Ασπεριάδης
ΛΑΣΙΘΙΟΥ:	Μιχ. Κοθρής
ΠΙΕΡΙΑΣ:	Ι. Δημόπουλος

γους του— στη ΝΔ «του κ. Μητσοτάκη» κρατώντας όλοι την πολιτική τους ταυτότητα ως προς την προτίμησή τους στα πρόσωπα που συνθέτουν την ιστορική ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας. Κανείς δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει ότι παραμένουν «Στεφανοπουλικοί» ο Λεωτέρης Παπαδημητρίου (που υποχρεώθηκε να ψηφίσει ανοιχτά πριν ένα χρόνο υπέρ του Κ. Μητσοτάκη), ο Β. Μπεκίρης, αλλά και η κ. Άννα Μπενάκη, οι Στ. Μπλέτσας, Ν. Καλτεζιώτης, Α. Παυλίδης, Θ. Παπαδόπουλος, Α. Κράτσας, Π. Κούτρας. Όπως επίσης δεν αμφισβητείται ότι τον πρόεδρο της ΔΗΑΝΑ συμπαθούν πολύ περισσότερο απ' όσο τον κ. Μητσοτάκη οι Β. Πολύδωρας, Α. Ανδριανόπουλος, Στ. Μάνος, Σ. Χατζηγάκης, Στ. Δήμας, Γ. Σουφλιάς, Α. Παπαληγούρας, Ι. Παλαιοκρασσάς, Π. Χατζηνικολάου, Τζ. Τζαννετάκης, Μ. Παπαγιάννης.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι τρεις μέρες πριν από την εξαγγελία της ΔΗΑΝΑ έξι κορυφαία στελέχη της ΝΔ συνεδρίαζαν με τον Κωστή Στεφανόπουλο με θέμα ακριβώς την προοπτική του νέου κόμματος και τη μεθόδευση αποχώρησής τους από τη Νέα Δημοκρατία. Πρόκειται για τους Αρ. Καλατζάκο, Γ. Σουφλιά, Ιω. Παλαιοκρασσά, Β. Κον-

τογιαννόπουλο, Α. Ανδριανόπουλο και Γ. Παναγιωτόπουλο, από τους οποίους κανείς τελικά δεν ακολούθησε τον Κ. Στεφανόπουλο στην απόφασή του.

Σε κάθε περίπτωση, τις υπάρχουσες εσωκομματικές αναλογίες στη ΝΔ τις γνωρίζει πολύ καλά ο πρόεδρος της που φροντίζει «να παίζει» πάνω σ' αυτές, όπως και στην παλιά έχθρα μεταξύ των πρώην προέδρων Γ. Ράλλη και Ευ. Αβέρωφ. Με αυτά τα δεδομένα δεν είναι λίγοι στη ΔΗΑΝΑ (και όχι μόνο) που αναρωτιούνται «τι πρόκειται αλήθεια να γίνει αν αρθούν αυτές οι διαφορές κι οι βουλευτές λάβουν το πράσινο φως για την ανατροπή του Κ. Μητσοτάκη»; Ότι πάντως και να γίνει, η εικόνα των διεργασιών στη ΔΗΑΝΑ, η πάλη των τάσεων και των γραμμών, η κυριαρχία πολλές φορές των προσωπικών αντιδικιών, δεν λειτουργούν θετικά για την προσέλκυση και άλλων νεοδημοκρατών βουλευτών στο κόμμα του κ. Στεφανόπουλου. Ένα κόμμα που προσπαθεί να κάνει «άλμα μεγαλύτερο απ' τη φθορά», που προσπαθεί να ξεπεράσει την όποια κρίση του όχι με μαξιμαλισμό (δημιουργώντας δηλαδή μια άλλη, μεγαλύτερη κρίση) αλλά με κινήσεις και ανοίγματα που θα το καθιερώσουν, θα το κάνουν γνωστό. Σ' αυτά τα πλαίσια άλλωστε εντάσσεται τόσο

γίου στις «άλλες πατρίδες» ήταν κυρίως η πρώτη επαφή με την ομογένεια «που έχει παραπληροφόρηση για τη ΔΗΑΝΑ από απεσταλμένους της ΝΔ», αλλά και η διερεύνηση των αμερικανικών προθέσεων απέναντι στο νέο κόμμα. Δύσκολη προφανώς η αποστολή του πατρινού πολιτικού στο βαθμό που η κυριαρχούσα στους ομογενειακούς κύκλους Νέα Δημοκρατία είχε σχεδόν περάσει την άποψη ότι «τη ΔΗΑΝΑ, την έφτιαξε το ΠΑΣΟΚ για να διαλύσει τη ΝΔ», κι ακόμα δυσκολότερη η προσέγγιση των «μεγάλων μας συμμάχων», που δεν έχουν και πολλά προβλήματα με το ΠΑΣΟΚ ώστε να είναι αναγκασμένοι ν' αναζητούν εναλλακτικές λύσεις. Όσο για τις δημοτικές εκλογές, τα πράγματα θα είναι δύσκολα για το κόμμα του κ. Στεφανόπουλου που «ελπίζει να πάει καλά στη Βέροια (Ζαρκάδας), στην Καβάλα (Δημητριάδης), στη Λάρισα (Δασταυρίδης) και βέβαια στην Πάτρα (Χριστόπουλος)... □ η αποστολή του υπεύθυνου Διεθνών Σχέσεων της ΔΗΑΝΑ. Θεοδόσι Γεωργίου στις ΗΠΑ και τον Καναδά, όσο και η τάση του Κ. Στεφανόπουλου να πολιτικοποιήσει έντονα και να υπογραμμίσει τη συμμετοχή του κόμματος στις επερχόμενες δημοτικές εκλογές.

Ο στόχος της περιοδείας του κ. Γεωρ-

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σταμάτης Χρυσολούρης

Έρεα περρόντα

Το πυρηνικό ατύχημα στο Τσερνόμπιλ

Εργασιακό περιβάλλον

Η κατά κεφαλή κατανάλωση τσιγάρων στην Ελλάδα αυξάνει...

Η πρόταση κυκλοφοριακής ρύθμισης του άξονα Φιξ-Ζάππειο

«Αθήνας» συνέχεια

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΟΦΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

- Ζ. Δεμαθάς - Σ. Τσιλένης: Προβλέψεις πληθυσμού και απασχόλησης στα πρόσφατα σχέδια της Αθήνας
- Φ. Τούντα: Ο λόγος των πολεοδόμων για την Αθήνα (1945-1966)
- Α. Παπαδόπουλος - Γ. Παπακώστας: Το πρόβλημα κατοικία και πώς κατασκευάζεται
- Γ. Τζιτζιλάκης: Σημειώσεις για μια δραματουργία της πόλης
- Γ. Σημαιοφορίδης: Ο Οδηγός και ο Χάρτης: Δύο διατυπώσεις του αρχιτεκτονικού λόγου με αφορμή την Αθήνα
- Η. Κωνσταντόπουλος: Μια ανάγνωση της Αθηναϊκής αρχιτεκτονικής
- Γ. Αναγνωστόπουλος - Β. Τουρή: Αθήνα, η καθημερινή πόλη... η πόλη «λόγος»... η πόλη «εικόνα»
- Α. Αντωνιάδης: Αθήνας μήτρα
- Η. Κωνσταντόπουλος: Τέσσερις Μονοκατοικίες του Τάκη Ζανέτου. 25 (Μετα)μοντέρνα χρόνια
- Σ. Γαβρόγλου: Νέα κοινωνικά κινήματα. Πολιτικο-θεσμικές δομές και η δεξιά - αριστερή απεικόνιση: η εκλογική μοίρα των Οικολόγων και Πρασίνων
- Βιβλιοκριτική: Μ. Κορνηνού - Η. Νικολακόπουλου: Κόμματα και βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα 1946-1964

κυκλοφορεί το 27ο τεύχος

ΑΓΓΛΙΚΑ ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ

1952 - 1986

34 ΧΡΟΝΙΑ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Γενική Διεύθυνση: Κα Σ. Βαφοπούλου, Β.Α. Durham Univ.

Λειτουργούν:

1. Τμήματα όλων των επιπέδων για μαθητές από Γ' Δημοτικού και πάνω, καθώς και ενηλίκους.
2. Τμήματα F.C.E (Λόουερ) και Proficiency του Πανεπιστ. Cambridge.
3. Τμήματα ειδικών γνώσεων (ESP).
4. Computer club. Με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών εφαρμόζεται η πιο προχωρημένη τεχνολογία στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών.

Εγγραφές από 10 Σεπτεμβρίου

Περισσότερες πληροφορίες στην οδό:

ΠΡΟΞΕΝΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ 36

273 190 & 284 950

ώρες 09.00 - 12.30 και 5.00 - 8.30

ΚΑΛΑ ΕΞΩ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΤΟΥ Δ. ΜΠΕΗ «Εμπαινε... «Αθήνα-Αναγέννηση»

«Αυτό που μας ενδιαφέρει, είναι το αποτέλεσμα του Μπέη στον πρώτο γύρο, να ξεκινάει από τον αριθμό τρία: 30, 31, 32. Σε αυτή την περίπτωση, όχι μόνο θα εξασφαλίσουμε την επανεκλογή του στον δεύτερο, αλλά και θα το θεωρήσουμε πολιτική νίκη, ένα ποσοστό που δεν θα διαφέρει πολύ από το 38% του '82, αν αφαιρεθεί το μερίδιο του ΚΚΕ Εσωτ., το οποίο κατέβηκε τότε μαζί μας».

Οι μετριοπαθέστερες εκλογικές επιδιώξεις του ΠΑΣΟΚ για την Αθήνα, διατυπωμένες από ένα κεντρικό στέλεχος του, φαίνονται, προς το παρόν να επαληθεύονται από τις προεκλογικές δημοσκοπήσεις: με ανακούφιση, οι επιτελείς του κυβερνώντος κόμματος μάθαιναν προ ημερών, ότι τα αποτελέσματα της πιο πρόσφατης δημοσκόπησης στον Δήμο Αθηναίων, δεν διέφεραν ουσιαστικά από αυτά των Ευρωεκλογών του '84, για την ίδια εκλογική περιοχή. Ο Μ. Έβερτ, μόλις προσπερνούσε το 40,5% της ΝΔ, ο Δ. Μπέης πολύ λίγο υπολείπετο του 34,7% του ΠΑΣΟΚ, ο Θ. Κατριβάνος ξεπερνούσε κατά 1-2 μονάδες το 12% του ΚΚΕ, ο Κ. Φιλίνης υστερούσε άλλες τόσες του 7% του ΚΚΕ Εσωτ., ενώ ο υποψήφιος της ΔΗΑΝΑ Γ. Αβέρωφ κατάφερε να συλλέξει το ποσοστό των τότε κεντρώων σχηματισμών (2,5% περίπου).

Τα μηνύματα ήταν ακόμη πιο ευχάριστα, από την πλευρά της οδού Βασιλίσσης Σοφίας. Σε μια άλλη σφυγμομέτρηση, που γνωρίζει η Αμερικανική Πρεσβεία, το 79,5% των ερωτηθέντων ανεξάρτητα από το τι θα ψήφιζαν, έκριναν ότι «τελικά θα εκλεγεί δήμαρχος» ο Δ. Μπέης, μόλις 6,5% «έβλεπαν» τον Μ. Έβερτ, ενώ οι υπόλοιποι δεν είχαν συγκεκριμένη άποψη για το θέμα. Όστε ο Δ. Μπέης, παραμένει δημοφιλής, παρά τα αντιδημοκρατικά μέτρα της κυβέρνησης και τη φθορά της 8χρονης εξουσίας; Στο ερώτημα διατάζουν να απαντήσουν κατηγορηματικά, ακόμη και στελέχη των δύο ΚΚΕ, διατυπώνοντας την υπόθεση ότι «παρά τη δυσαρέσκεια για τα οικονομικά μέτρα, ο Δ. Μπέης ίσως τελικά καταφέρει να μην ταυτιστεί με την κυβέρνηση». Η σχετική φροντίδα του σημερινού δημάρχου της Αθήνας, ήταν πάντως αρκετά εμφανής στην πρόσφατη συνέντευξη Τύπου που έδωσε, όταν δεν δίστασε να αποστασιοποιηθεί από κυβερνητικές επιλογές ή να εξαγγείλει «αγώνες», αν υπάρξει κάποιο στραβοπάτημα της κεντρικής εξουσίας.

Μπορεί λοιπόν ο Μ. Έβερτ να ήθελε για αντίπαλο τον Γ. Γεννηματά ή τον Κ. Λαλιώτη, όπως άλλωστε δήλωσε στο «Βήμα της Κυριακής» (8-9), αλλά ίσως η περίπτωση του Δ. Μπέη να υπογραμμίσει ότι ακόμη και στο μεγαλύτερο Δήμο της Ελλάδας, επιτυχημένος δήμαρχος σημαίνει επιτυχημένος συλλέκτης απορριμάτων, μια αντίληψη περί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την επικράτηση της οποίας η Αριστε-

ρά έχει δώσει έναν από τους καλύτερους της εαυτούς. Σε κάθε περίπτωση, οι πονοκέφαλοι του ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι βοηθούσης της ασπρίνης των αθηναϊκών γκάλοπ να είναι περισσότεροι στα γενικά πανελλήνια ποσοστά και κυρίως στη Θεσσαλονίκη, όπου η επανεκλογή του Θ. Μαναβή θεωρείται κάθε άλλο παρά σίγουρη.

Η «ΑΥΡΙΑΝΗ» ΣΤΟ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟ;

Απ' έξω μπορεί να υπάρχει εμφάνιση, αλλά από μέσα δεν υπάρχει και πολλή άνεση. Η κατάρτιση του συνδυασμού «Αθήνα - Αναγέννηση» του Δ. Μπέη, αποδείχθηκε τελικά μία καθόλου εύκολη υπόθεση, τόσο λόγω των διαρροών γνωστών στελεχών του σημερινού Δημοτικού Συμβουλίου, όσο και της άρνησης κάποιων άλλων ηχηρών εξω-Μπεηκών, ονομάτων που αποποιήθηκαν τις σχετικές προτάσεις. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι κ. Ασημακόπουλος αντιδήμαρχος και τέως Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, καθώς και ο κ. Αυγερινός, αντικαταστάτης του πρώτου στη θέση του Προέδρου του ΔΣ, οι οποίοι παρά τις φιλικές πιέσεις δεν θέλησαν να ξαναγευθούν το «ποτήριον τούτον». Στη δεύτερη κατηγορία, ένα «ηχηρό» όνομα ο Λευτέρης Παπαδόπουλος προτίμησε τη στιχογραφία, ενώ μια πραγματικά σοβαρή περίπτωση, ο δικηγόρος Τάκης Παππάς διστάζει να εκτεθεί υποψήφιος, αφού με τη σημερινή επικρατούσα αντίληψη περί κριτηρίων εκλογής και σταυροδότησης, θα αρκείτο στην περίπτωση της εκλογής του, να παρατηρεί εκ των... όπισθεν την Ε. Ανουσάκη, η οποία προβλέπεται να θριαμβεύσει ξανά. Προς, το παρόν, η συσπείρωση νέων ανθρώπων από τα Γράμματα και τις Τέχνες, περιορίζεται στη συμμετοχή του ηθοποιού Σ. Ληναίου και του συγγραφέα Μ. Κορρέ.

Θα ήταν βέβαια σοβαρή παράλειψή μας, αν μιλώντας για την τελευταία κατηγορία, δεν αναφέραμε και τον (δόκτωρα του Πανεπιστημίου του Παρισιού) Κ. Ζηλεμένο. Ο τελευταίος, δικηγόρος ως γνώστον της «Αυριανής» προωθείται συστηματικά ως υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος από τον εκδότη της εφημερίδας Γ. Κουρή. ο οποίος βέβαια στη διατύπωση της πρότασης του ξεπέρασε την... ιεραρχία του κ. Μπέη και των ασχολούμενων με τα δημοτικά στελεχών του ΠΑΣΟΚ, απευθυνόμενος κατ' ευθείαν στο Καστρί. Το πρόβλημα του κυβερνώντος κόμματος είναι αρκετά σοβαρό, αφού ο Κ. Ζηλεμένος είναι μεν φορτωμένος με αρκετές περγαμνές συνεργασίας με τη δικτατορία (όπως έχει αποκαλύψει πρόσφατα το ΑΝΤΙ), αλλά ο εκδότης του Ταύρου δεν στερείται καθόλου διαπραγματευτικών όπλων. Ανεξάρτητα πάντως από την τελική απόφαση, το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι ο Γ. Κουρής,

εκδηλώνει για πρώτη φορά προθέσεις άμεσης συμμετοχής στο πολιτικό παιχνίδι, αυτή τη φορά μέσω του δικηγόρου του. Αν δεν πρόκειται για μία προσωπική χάρη προς τον Κ. Ζηλεμένο, τότε —δεδομένου ότι το συγκρότημα του Ταύρου δεν απορρίπτει την ιδέα έκδοσης και απογευματινής, «σοβαρής» εφημερίδας— δεν αποκλείεται να δούμε και τον Γ. Κουρή υποψήφιο του ψηφοδελτίου επικρατείας του ΠΑΣΟΚ στις επόμενες βουλευτικές εκλογές. Εδώ τόσα έχουν δει τα μάτια μας...

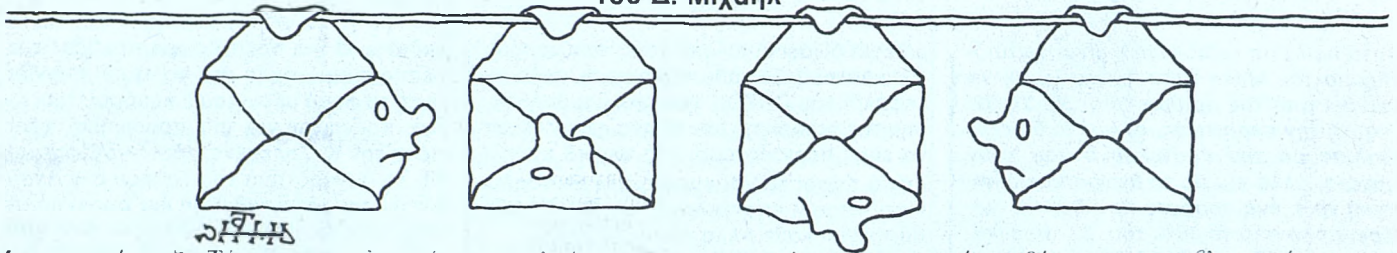
ΕΜΠΑΙΝΕ ΓΙΟΥΤΣΟ

Από την παρέλαση των προσωπικότητων υποψηφίων δεν έλλειψαν φυσικά και οι δημοφιλείς ποδοσφαιριστές. Σίγουρη θεωρείται μάλλον η συμμετοχή του Γιάννη Κυράστα, αφού πιστεύεται ότι ο σέντερ-μπακ του Παναθηναϊκού δεν θα αντισταθεί σε σχετική προτροπή του Προέδρου του Γ. Βαρδινογιάννη. Λέγεται πάντως ότι ο Δ. Μπέης δεν δίστασε να σφυρίξει φάουλ μόλις έμαθε το νέο, υποστηρίζοντας ότι είτε πρέπει να αντιπροσωπευθεί όλο το παλιό ΠΟΚ (ΠΑΟ - Ολυμπιακός - ΑΕΚ), είτε κανένας. Από κει και μετά άρχισαν τα προβλήματα, αφού προπονημένοι (για το ΠΑΣΟΚ) παίκτες, δεν βρίσκονται εύκολα μεταξύ του σημερινού ποδοσφαιρικού δυναμικού του Πειραιά και της Νέας Φιλαδέλφειας. «Τότε καλύτερα να βρούμε έναν ποδοσφαιριστή του Απόλλωνα Αθηνών δείχνοντας έτσι την αγάπη μας στο ποδόσφαιρο, παρά να χρωματισθούμε μ' έναν παίκτη του Παναθηναϊκού», υπεστήριξε οπαδός της ουδετερότητας που ακολουθεί ο Δ. Μπέης, αλλά κάποιοι πιο μυαλωμένοι σκέφθηκαν ότι υπάρχουν και παλιές ποδοσφαιρικές βεντέτες, που δεν έχει ξεχάσει ο φιλαθλος κόσμος της Αθήνας.

Τότε ήταν ακριβώς που έπεσε η πρόταση για τον παλιό δημοφιλή χάφ του Ολυμπιακού και ομογενή εξ Ουγγαρίας Νίκο Γιούτσο, και το σύνθημα «Εμπαινε Γιούτσο» που αντιλαλούσε παλιότερα στις εξέδρες, ίσως ξανακουσθεί παραφρασμένο κατάλληλα (έμπαινε Μπέη, λόγω χάριν) στην προεκλογική εκστρατεία. Τελικώς του προβλήματος λυθέντος για τους πράσινους και τους κόκκινους, ο προβληματισμός εντοπίστηκε στην ανεύρεση ενός κίτρινου από την ΑΕΚ, αλλά ο υποψήφιος να δεχθεί την πρόταση παλιός σέντερ-μπακ και γιατρός Λάκης Νικολάου, απουσιάζει προς το παρόν στο εξωτερικό. Η αναμονή της επιστροφής του ίσως ολοκληρώσει το ψηφοδέλτιο της «Αθήνας - Αναγέννησης», η σύνθεση του οποίου θα εξαγγελθεί τις μέρες που κυκλοφορεί το ΑΝΤΙ. Αναρωτιόμαστε όμως: αν το ΠΑΣΟΚ δεν βρει άλλον κίτρινο, γιατί δεν βάζει κάποιον της «Αυριανής»;

Τα στερνά τιμούν τα πρώτα

του Δ. Μιχαήλ

Με την συνέντευξη Τύπου του «τελευταίου σιωπηλού» κ. Δημητρίου Μπέη την περασμένη Δευτέρα δρομολογήθηκε η κύρια φάση του προεκλογικού αγώνα για τις δημοτικές εκλογές του πρώτου (12 Οκτωβρίου) και του δεύτερου γύρου (19 Οκτωβρίου).

Αντίθετα με όλες τις προηγούμενες αναμετρήσεις των δημοτικών εκλογών είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς ότι δεν θα χρειασθούν σε όλους τους μεγάλους δήμους της χώρας οι αναμετρήσεις του δεύτερου γύρου ακόμα και στις σπάνιες περιπτώσεις συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ, όπως στα Χανιά και στις παρά φύσιν συνεργασίες, ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ., όπως στη Βουλιαγμένη, στο πρόσωπο του κ. Γρηγ. Κασσιδόκωστα.

Η έως τώρα προεκλογική δραστηριότητα των υποψηφίων δημάρχων στις μεγάλες πόλεις και οι τοποθετήσεις των κομμάτων οδηγούν σε ορισμένα βασικά συμπεράσματα, τα οποία δεν αφορούν μόνο τις δημοτικές εκλογές αλλά κάποτε την γενικότερη πολιτική ζωή.

- Το ΠΑΣΟΚ, μετά τον διακηρυκτικό λόγο του προέδρου στην μονοήμερη συνεδρίαση της Κ.Ε., φαίνεται να έχει ξεπεράσει, προς το παρόν, τα όποια εσωκομματικά προβλήματα.

- Στη «Νέα Δημοκρατία» του κ. Μητσοτάκη η μετάθεση της επίλυσης του αρχηγικού προβλήματος για τα τέλη Οκτωβρίου έχει αμβλύνει τον «πόλεμο χαρακωμάτων» αλλά όχι και το κλίμα φθοράς του κ. Μητσοτάκη και αναμονής των εξελίξεων.

- Το ΚΚΕ έχει προβεί, πραγματικά για πρώτη φορά, σε εντυπωσιακές «ενωτικές συνεργασίες» (κανένας υποψήφιος δήμαρχος μεγάλης πόλης δεν είναι στέλεχος ή φίλος του). Η «στρατηγική εξουσιών» αυτή του ΚΚΕ θα συνεχισθεί και μετά τις δημοτικές εκλογές, όπως διαβεβαιώνει ο κ. Μίμης Ανδρουλάκης στο «Ριζοσπάστη» της περασμένης Κυριακής.

- Το ΚΚΕ εσωτ. κατόρθωσε με την πολιτική του να ζημιωθεί ή, πάντως, να μην ωφεληθεί τόσο από την συνεργασία του με το ΠΑΣΟΚ όσο και με την άρνησή του να στηρίξει κοινούς υποψηφίους με το ΚΚΕ.

Συμπερασματικά θα μπορούσε κανείς να πει για την έως τώρα προεκλογική κίνηση ότι ελάχιστα απασχόλησε όχι μόνο τον μέσο πολίτη, αλλά και τον περίγυρο επιρροής όλων των κομμάτων. Δεν φαίνεται να φτάνει μόνο οι καλοκαιρινές διακοπές όσο το γεγονός ότι οι δημοτικές εκλογές χαρακτηρίστηκαν αφενός από «επιλογές κορυφής» (οι μόνοι κραδασμοί στο επίπεδο δάσης ήταν οι έντονες διαφωνίες ή το κλίμα δυσαρέσκειας) και επίσης ότι τους σπαδούς των δύο τουλάχιστον μεγάλων κομμάτων απασχολούν η πορεία της κυβερνητικής πολιτικής και οι ορατές ή αόρατες πολιτικές εξελίξεις. Από την άποψη αυτή, οι δημοτικές εκλογές και πολύ περισσότερο ο ρόλος και η σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών υποθέσεων συγκεντρώσαν ως τώρα το πολύ περιορισμένο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.

Ωστόσο, μέσα στο πλαίσιο των γενικών αυτών διαπιστώσεων – όπου όλοι οι υποψήφιοι ομιλούν για διάλογο αλλά δεν

υστερούν σε προσωπικές επιθέσεις και στρεβλωτικούς ισχυρισμούς – υπάρχουν ορισμένες ενδιαφέρουσες επιμέρους διαπιστώσεις.

Όσο και εάν υπάρχει ο κίνδυνος υποσχέσεις, διαβεβαιώσεις και κοινές συμπεριφορές της προκαταρκτικής αυτής περιόδου (όπως λ.χ., η υπόσχεση ότι οι προεκλογικές μέθοδοι θα θυμίζουν για πρώτη φορά Παρίσι, ότι όλοι οι υποψήφιοι είναι ανεξάρτητοι από τα κόμματα που τους υπέδειξαν, ότι θα αντιπαραταχθούν μόνο προγράμματα και πολιτικά επιχειρήματα στις αναμετρήσεις) εγείρουν πολλές επιφυλάξεις. Επιφυλάξεις του είδους «τα στερνά τιμούν τα πρώτα», αφού τα ίδια έχουμε ξανακούσει πολλές φορές στις προεκλογικές περιόδους μιας χώρας, όπου όλες οι αλληλοεπιθέσεις γίνονται στο όνομα της... άμυνας του ενός από την... επίθεση του άλλου.

Κατά τα άλλα, όλα τα κόμματα – με τελευταίο αυτό της «Νέας Δημοκρατίας» – δείχνουν πλέον να συμφωνούν ότι χρειάζεται αναβάθμιση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μάλιστα με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και πόρους. Όλα τα κόμματα συμφωνούν – στα λόγια τουλάχιστον – ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να γίνει μοχλός τοπικής ανάπτυξης στο πλαίσιο μιας συστηματικής αποκεντρωτικής διαδικασίας και ακόμα περισσότερο ένας θεσμός σε μια ισότιμη – αν όχι και συχνά ανταγωνιστική – σχέση με την κεντρική εξουσία. Σε ανάλογες προγραμματικές θέσεις και δεσμεύσεις για πρώτη φορά έχουν προβεί σε τόση έκταση τα κόμματα της «Νέας Δημοκρατίας» και της «ΔΗ-ΑΝΑ», που προέρχονται από τον παραδοσιακό δεξιό πολιτικό χώρο. Από την άλλη, όμως, πλειυρά η υπόθεση της απλής αναλογικής με την μεταπήδηση του ΠΑΣΟΚ στο αντίπαλο στρατόπεδο αποκαλύπτει ποιες μεταλλαγές υφίσταται ένα «κόμμα εξουσίας», όταν τούτο το χαρακτηριστικό του γίνει κύριο, αν όχι αποκλειστικό. Το δεύτερο δεδομένο, που κληρονομεί η προκαταρκτική εκλογική περίοδος είναι ότι κανένα κόμμα δεν φιλοδοξεί να δώσει χαρακτήρα αναμετρήσεως, «εφ' όλης της ύλης» προς την κυβερνητική πολιτική και να βγάλει ανάλογα συμπεράσματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κ. Μητσοτάκης, που επιμένει ότι από τις δημοτικές εκλογές θα προκύψουν «ενδιαφέροντα πολιτικά μηνύματα» έχει εγκαταλείψει την παλαιά του θέση ότι στις δημοτικές εκλογές θα τεθεί περίπου θέμα εμπιστοσύνης προς την Κυβέρνηση. Αντίθετα, μάλιστα, μια προσεκτική ανάγνωση των τελευταίων ομιλιών του κ. Μητσοτάκη (και ειδικότερα εκείνης προς την Κοινοβουλευτική ομάδα της ΝΔ τον περασμένο Ιούνιο) οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο κ. Μητσοτάκης, εμμέσως αλλά σαφώς, περίπου συγκλίνει με την άποψη, που διατύπωσε ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου πρόσφατα ότι στις δημοτικές εκλογές κρίνεται ο πολιτικός χαρακτήρας του θεσμού και η κυβερνητική πολιτική μόνο στον τομέα αυτό. «Εγώ και οι συνεργάτες μου, τόνισε τότε ο κ. Μητσοτάκης, δίνουμε τη μάχη στη βάση των μέχρι τώρα παραπλανητικών και χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο επιλογών της κυβέρνησης, πάνω στον το-

μέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κι εκεί ακριβώς πάνω δίνουν-
με ιδιαίτερη έμφαση στον όρο της πολιτικοποίησης». Κατά
συνέπεια, το τρίτο δεδομένο (και ερώτημα) που κληροδοτεί-
ται στην κύρια φάση της εκλογικής αναμέτρησης του Οκτω-
βρίου είναι πώς ο κ. Μητσοτάκης θα μπορέσει να εξαγάγει,
τα «πολιτικά συμπεράσματα» που ο ίδιος θεωρεί αυτονόητα,
αν ληφθεί υπόψη ότι οι υποψήφιοι δήμαρχοι της παράταξης
του στους μεγάλους Δήμους είναι «ελεύθεροι και αδέσμευτοι»
από την «Ν.Δ.» (στον καταρτισμό του προγράμματός τους,
στις επιλογές προσώπων, στο σχεδιασμό της προεκλογικής
τους στρατηγικής κλπ.) Το τέταρτο δεδομένο είναι ασφαλώς
τα αρκετά εσωκομματικά προβλήματα, που δημιούργησαν
ορισμένες επιλογές υποψηφίων στα δύο μεγάλα κόμματα αλλά
και κάποιες δυσαρέσκειες, του δημιούργησαν οι συμφωνίες
κορυφής στις τάξεις και των υπόλοιπων κομμάτων. Θα μπο-
ρούσε να πει κανείς ότι σε αρκετές περιπτώσεις οι επιλογές
υποψηφίων δημάρχων, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις, είχαν
ως κριτήριο τις πάγιες ή συγκυριακές κομματικές σκοπιμότη-
τες, παρά τα τοπικά προβλήματα και την ανεξαρτησία του
θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η διαπίστωση αυτή μπο-
ρεί να συμπληρωθεί (και ανεξάρτητα από τις απόψεις και
διακηρύξεις όλων των κομμάτων για τον θεσμικό και λειτουργ-
γικό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης) ότι στον χώρο της Το-
πικής Αυτοδιοίκησης δεν υπάρχει ένα ανεπτυγμένο ανεξάρτη-
το κίνημα. Ένα κίνημα αυτοδύναμο και με τη δική του δυνα-
μική, το οποίο θα μπορούσε να διεκδικήσει το δικό του ρόλο
απέναντι στα κόμματα και την κεντρική εξουσία. Αντίθετα
μπορούμε να πούμε – με βάση την εμπειρία και αυτής της
προκαταρκτικής περιόδου των δημοτικών και κοινοτικών
εκλογών – ότι το κίνημα αυτό στον χώρο της Τοπικής Αυτο-
διοίκησης είναι περίπου ανύπαρκτο και εξαιρετικά ανίσχυρο
απέναντι στις σκοπιμότητες των κομμάτων ή τις τοπικές πολι-
τικές επιρροές. Είναι πολύ πιο ανίσχυρο από το συνδικαλι-
στικό κίνημα.

Πρόσθετο ενδιαφέρον δεδομένο, που αφορά επίσης την γε-
νικότερη πολιτική ζωή είναι ασφαλώς η καθιέρωση του συ-
στήματος της απλής αναλογικής, ή περίπου, στις δημοτικές
εκλογές. Με εξαίρεση το ΠΑΣΟΚ κανένα άλλο κόμμα δεν
φαίνεται πλέον να διαφωνεί για κατάργηση του σημερινού
πλειοψηφικού συστήματος. Ο πρόεδρος της «Ν.Δ.» κ. Μη-
τσοτάκης αφού στην αρχή αποδοκίμασε περίπου τη γνωστή
πρόταση του κ. Μιλτιάδη Έδερτ, στη συνέχεια δήλωσε ότι
μετά τις δημοτικές εκλογές είναι πρόθυμος να υποστηρίξει

ένα σύστημα «ενισχυμένης αναλογικής» για τις δημοτικές
εκλογές. Σ' αυτή την περίπτωση, που φαίνεται να απασχολή-
σει τη Βουλή με ειδική πρόταση νόμου, το ΠΑΣΟΚ δεν θα
έχει την συντροφιά της ΝΔ, όπως στην συναίνεση για το σύ-
στημα ενισχυμένης στις βουλευτικές εκλογές.

Από τα άλλα δεδομένα της παρατεταμένης προεκλογικής
περιόδου, που μπορούμε να επισημάνουμε είναι ασφαλώς η
επιδίωξη του κ. Μητσοτάκη να αντλήσει πολιτικά επιχειρήμα-
τα από τον πρώτο γύρο των δημοτικών εκλογών, ενώ το ΠΑ-
ΣΟΚ θα οριστικοποιήσει τα συμπεράσματά του μετά τον δεύ-
τερο γύρο της 19ης Οκτωβρίου. Αλλά και σ' αυτή την περι-
πτωση μόνο στην «Νέα Δημοκρατία» τα αποτελέσματα των
δημοτικών εκλογών πρόκειται να δημιουργήσουν μετά τις 12
και 19 Οκτωβρίου, σοβαρά εσωκομματικά προβλήματα, που
θα αφορούν μάλιστα την αρχηγική θέση του κ. Μητσοτάκη.
Έως τότε, ο μ. κ. Ανδρέας Παπανδρέου θα συνεχίζει να
ασχολείται κατά προτίμηση με τα εξωτερικά θέματα, και ο κ.
Μητσοτάκης με τα «εσωτερικά των εσωτερικών» της ΝΔ.
Συγκεκριμένα ο κ. Μητσοτάκης θα προσπαθήσει να ενισχύσει
τους δεσμούς του με τα κομματικά στελέχη και ορισμένους
βουλευτές, καθώς η επίσκεψη στις ΗΠΑ (εξισορροπιστική με-
τά τη δήλωση Κήλυ) δεν πρόκειται να αποδώσει εντυπωσιακά
οφέλη για τον ίδιο προσωπικά.

Τέλος, όσον αφορά τους όρους διεξαγωγής του πολιτικού
αγώνα δεν φαίνεται ότι η Αθήνα θα αποφύγει τελικά την
«κουρελαρία» και την ηχητική μόλυνση τόσο από ορισμένους
υποψηφίους δημάρχους όσο και από ορισμένους υποψηφίους
δημοτικούς συμβούλους. Ήδη τα πρώτα σημάδια των κατα-
στρατηγήσεων και των ανεκπλήρωτων υποσχέσεων εμφανί-
στηκαν. Ακόμα, τα έως σήμερα δεδομένα δεν οδηγούν στην
αισιόδοξη διαπίστωση ότι η χρήση της τηλεόρασης και του
ραδιοφώνου θα είναι σε τόση έκταση ώστε να αντικαταστή-
σουν αυτές τις «πατροπαράδοτες» εκλογικές συνήθειες. Τι εν-
διαφέρουν τους άλλους Έλληνες τα προβλήματα της Αθήνας
ή της Θεσσαλονίκης, αναρωτιέται αφελώς η Κυβέρνηση. Ενώ
τους ενδιαφέρουν τα αλληπάλληλα «αγροτικά και περιφερεια-
κά» ημίωρα στα δύο κανάλια για κάποιο αγροτοσυνηταιρι-
σμό, η «πολιτιστική εκδήλωση» και η λαϊκή συνέλευση.

Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν σημαίνει απλά πανηγυριώτικη
λαϊκή συμμετοχή, αλλά και διευκόλυνση αυτής της «συμμετο-
χής» σε όλα τα επίπεδα, με πρώτο και καλύτερο την ενημέρω-
ση, τη γνώση και τον διάλογο.

□

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Άλξανδρος Αργυρίου • Γιώργος Ιωάννου
Στρατής Τσίρκας • Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΣΕΙΡΑ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ • 1
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» • ΑΘΗΝΑ 1982

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία,
Τσιμισκή 78

νηπιαγωγείο
το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμία
Βαλαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

Ερωτήματα για την εκλογική στρατηγική του ΚΚΕ Εσ.

από τον Αστέρη Στάγκο

Η εκλογική στρατηγική του ΚΚΕ Εσ. για τις Δημοτικές εκλογές έχει τρεις επιλογές: να κατεβεί το κόμμα αυτόνομα (σε συνεργασία με τους Ανένταχτους Αριστερούς, τους οικολόγους, κομματίδια και ομάδες της Αριστεράς)· σε συνεργασία με όλα τα κόμματα της Αριστεράς (ΚΚΕ, ΕΔΑ, ΣΣΕΚ, ΛΑΕ, ΕΜΑΣ, ΕΣΠΕ, κτλ.)· σε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ.

Δεν θέλω με κανέναν τρόπο να παρομοιάσω το ΠΑΣΟΚ με τη ΝΔ ή με τη ΔΗΑΝΑ. Η ΝΔ και λιγότερο η ΔΗΑΝΑ, είναι ο κύριος εχθρός του λαϊκού κινήματος. Αλλά εχθρός έγινε, δυστυχώς, και το ΠΑΣΟΚ. Και αυτό ανεξάρτητα από τους εκσυγχρονισμούς που έκανε το κόμμα αυτό σε απαρχαιωμένα τμήματα της νομοθεσίας, στους συνεταιρισμούς, τα ζητήματα της γυναίκας, στην αναγνώριση των δύο ΚΚΕ και της Αντίστασης, στις συντάξεις που έδωσε σε ορισμένους αντιστασιακούς, κτλ.

Ότι το ΠΑΣΟΚ κατάντησε εχθρός του λαϊκού κινήματος, το λέει η οικονομική, η πολιτική και η εκπολιτιστική συγκυρία. Ο αριθμός των ανέργων θα φτάσει φέτος στις 500.000 και του χρόνου θα φτάσει και θα ξεπεράσει ίσως τις 600.000. Η αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης (για την οποία ευθύνεται ο ίδιος ο πρωθυπουργός) —αντιλαϊκή, γιατί όλα τα βάρη για το ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης τα ρίχνει κυρίως στους μισθωτούς και στους μικροεπαγγελματίες— θα γίνει πολύ σκληρότερη μετά τις δημοτικές εκλογές, όπως έμμεσα ομολόγησαν και κυβερνητικοί παράγοντες· πολύ σκληρότερη, με όλα τα βάρη πάντοτε στα λαϊκά στρώματα.

Η αγροτική πολιτική της κυβέρνησης δεν έχει προχωρήσει, εξάλλου, όσο έπρεπε, την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών που είναι το μεγαλύτερο και πιο επείγον πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας. Και παρά τις προσπάθειες του υπουργού Γεωργίας, η κυβέρνηση δεν κατάφερε να εξουδετερώσει αρκετά τη μείωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων που μας επέβαλε η ΕΟΚ. Κι όπως αυξήθηκαν υπερβολικά τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα, επόμενο ήταν τώρα τελευταία να μειωθούν αρκετά τα αγροτικά εισοδήματα.

Η κυβέρνηση, φυσικά, έφτιαξε τους αγροτικούς συνεταιρισμούς στα μέτρα της —δηλαδή, συγκεντρωτικούς, ώστε να ελέγχονται πολύ ευκολότερα από το ΠΑΣΟΚ. Εξάλλου, ο υπουργός Γεωργίας έβαλε στους αγροτικούς συνεταιρισμούς τελείως ακατάλληλα πρόσωπα γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν άκουσε την εισήγηση του καθηγητή Διον. Καράγιωργα, το 1974 ή στις αρχές του 1975, να κάνει το ΠΑΣΟΚ ειδικές σχολές ή σεμινάρια για συνεταιριστές, με αποτέλεσμα οι αγρίως χρηματοδοτούμενοι από τις Τράπεζες αγροτικοί συνεταιρισμοί να μην πάνε καθό-

λου καλά και να ακούγονται ένα σωρό φήμες για ατασθαλίες. Αυτό είπε τις προάλλες ο ίδιος ο πρωθυπουργός.

Και στην παιδεία και στα εκπολιτιστικά πράγματα της χώρας η κυβέρνηση τα έκανε επίσης θάλασσα. Τα πανεπιστήμια και όλες οι Ανώτατες Σχολές της χώρας ουσιαστικά δεν λειτουργούν ή υπολειτουργούν. Βέβαια, αυξήθηκαν πολύ τα νέα σχολικά κτίρια και έγιναν ένα σωρό νέα πανεπιστήμια. Αλλά, τα σχολικά κτίρια δεν είναι το παν και τα πανεπιστήμιά μας είναι παραφορτωμένα από φοιτητές. Η παιδεία μας χρειάζεται και «κάτι άλλο» —και αυτό το «κάτι άλλο» λείπει.

Σε ό,τι αφορά στα εκπολιτιστικά πράγματα, έχει γίνει βέβαια, κάποια πρόοδος —γέμισε ο τόπος από εκπολιτιστικούς συλλόγους κι από φεστιβάλ. Μερικοί από τους εκπολιτιστικούς συλλόγους και μερικά από τα φεστιβάλ είναι πολύ καλά. Αλλά η συνισταμένη των συλλόγων και των φεστιβάλ μας οδηγεί προς έναν αφόρητο λαϊκισμό —και ας πούμε καλύτερα ως έναν ψευδολαϊκισμό, που είναι ακόμη χειρότερο.

Ακόμη και στην εξωτερική της πολιτική η κυβέρνηση τα έκανε θάλασσα —παρά τις πολλές και αξιέπαινες δραστηριότητες του πρωθυπουργού για τη διεθνή ύφεση και την ειρήνη. Το μαρτυρά η συνεχώς κλιμακούμενη επιθετικότητα της Τουρκίας στο Αιγαίο και την Κύπρο (με τη συμπαράσταση, βέβαια, των ΗΠΑ, της Βρετανίας, της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, της Ολλανδίας και τώρα και της Γαλλίας, που ακολουθεί, από την ώρα που ανέβηκε στην εξουσία η δεξιά κυβέρνηση του κ. Σιράκ, πολιτική «ίσων αποστάσεων» από την Αθήνα και την Άγκυρα).

Επομένως, πράγματι, δεν πρέπει να ξεχνούμε τη Δεξιά, αλλά ούτε να ξεχνάμε και το ΠΑΣΟΚ: η κυβέρνηση μας οδηγεί σε μια βαθύτατη οικονομική, πολιτική και εκπολιτιστική κρίση. Που σημαίνει ότι συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές μπορεί να γίνει σε πολύ λίγες περιπτώσεις: όταν η ΝΔ έχει υποψήφιο Δήμαρχο που ανήκει στην άκρα Δεξιά και υπάρχει κίνδυνος να βγει, αν ο υποψήφιος Δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ στερηθεί τις ψήφους της Ανανεωτικής Αριστεράς, και σε μερικές περιπτώσεις και της δογματικής Αριστεράς· όταν ο υποψήφιος Δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ έχει αποδειχθεί καλός και άξιος δήμαρχος στο παρελθόν· και όταν ο υποψήφιος δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ είναι άξιος αγωνιστής της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις συνεργασίας του ΚΚΕ Εσ. και του ΠΑΣΟΚ, δεν κατάλαβε κανείς γιατί έγιναν και δίκαια λέγεται ότι «κάποιο λάκο έχει η φάβα».

Και τώρα ας περάσουμε στο κύριο θέμα του άρθρου μας, που είναι οι δύο άλλες επιλο-

γές του ΚΚΕ Εσ. Δηλαδή, η αυτόνομη κάθοδος του ΚΚΕ Εσ. και η συνεργασία του με όλα τα άλλα κόμματα της Αριστεράς, ευρύτερα και δογματικής. Πρέπει να πω προκαταβολικά ότι θεωρητικά ήμουν υπέρ της αυτόνομης καθόδου του κόμματος, γιατί το ΚΚΕ Εσ. έχει συγκεκριμένες, σχεδόν πρωτοποριακές, για τα δεδομένα της Ελλάδας, απόψεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και πολύ καλά κάνει να θέλει να τις προωθήσει. Αλλά και γιατί φοβόμουν κάθε συνεργασία με το ΚΚΕ. Μα πόσα μέλη του κόμματος και πολύ περισσότερο πόσοι ψηφοφόροι του ΚΚΕ Εσ. θα τα καταλάβουν όλα αυτά στη συγκεκριμένη οικονομική και πολιτική συγκυρία; Και πόσα μέλη και πόσοι ψηφοφόροι του κόμματος θα πειθαρχήσουν στις οδηγίες του; Αυτό θα το δούμε παρακάτω.

Θα περιοριστώ, φυσικά, στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και τον Πειραιά, που είναι οι τρεις μεγαλύτερες πόλεις της επικρατείας και άρα η επιλογή του ΚΚΕ Εσ. θα έχει και έχει μεγαλύτερη σημασία. Και στις δύο προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις το ΚΚΕ Εσ. είχε πάρει στις τρεις αυτές πόλεις μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με την υπόλοιπη επικράτεια.

Θα αρχίσω από τη Θεσσαλονίκη. Εκεί το ΚΚΕ Εσ. διάλεξε τη συνεργασία με όλα τα κόμματα της Αριστεράς και ευρύτερης Αριστεράς (ΚΚΕ, ΕΔΑ, ΣΣΕΚ, ΛΑΕ, ΕΜΑΣ, ΕΣΠΕ, ΚΟΔΗΣΟ), η οποία συνεργασία υποστηρίζεται από κεντρώους της ΕΔΗΚ και την κεντροαριστερή χριστιανική Δημοκρατία. Ο υποψήφιος Δήμαρχος της συμπαράταξης είναι ο Στέλιος Νέστορας, ένα από τα διευθυντικά στελέχη της Δημοκρατικής Άμυνας, που στο δεύτερο χρόνο της δικτατορίας πιάστηκε από την Ασφάλεια της χούντας και βασανίστηκε απάνθρωπα. Στην πρώτη δήλωση του ο Στέλιος Νέστορας είπε ότι ελπίζει «η συμφωνία αυτή να γίνει πρότυπο για όλη την Ελλάδα», καθώς κι αυτός και τα κόμματα που τον υποστηρίζουν, έχουν «την επιθυμία να σπάσουν τα αδιέξοδα και ο διπολισμός που δημιουργήθηκαν από την πολιτική του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, να απαλλάξουν το Δήμο από την κηδεμονία του κράτους και την εκμετάλλευση του κόμματος» (δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση του ΠΑΣΟΚ) και «χωρίς μισαλλοδοξίες και μικροπολιτικές εμπάθειες» όλα τα κόμματα της συμπαράταξης και αυτός ο ίδιος καλούν το λαό της να συμπράξουν μαζί τους να φτιάξουν «τη Θεσσαλονίκη του 2000». Σε δεύτερη δήλωση, πάντως, ο Στέλιος Νέστορας διόρθωσε την αρχική δήλωση λέγοντας ότι η συμπαράταξη απορρίπτει την προεκλογικού τύπου «αντιδεξιά συμπαράταξη» καθώς και αυτήν του «αντιπασοκικού μετώπου», ώστε να ευθυγραμμιστεί πιο πολύ με τη νέα γραμμή του ΚΚΕ και

τις θέσεις του ΚΚΕ Εσ.

Όλα δείχνουν ότι η συμπαράταξη με τις δυνάμεις όλων των άλλων κομμάτων και προπαντός του ΚΚΕ και με τη νέα δυναμική του ΚΚΕ Εσ., έχει μεγάλη πιθανότητα να πάρει πολύ περισσότερες ψήφους από ό,τι υπολογίζουν τα άλλα κόμματα. Μερικοί λένε ότι η συμπαράταξη ίσως συγκεντρώσει και το 30% των ψήφων, ώστε να έρθει δεύτερα δύναμη στην πρώτη γύρο, και να έχει ο Στέλιος Νέστορας μια μακρινή, έστω, πιθανότητα να βγει δήμαρχος Θεσσαλονίκης. Αν γίνει κάτι τέτοιο, θα αποτελέσει σκληρό χαστούκι και για τη δεξιά και για το ΠΑΣΟΚ.

Αλλά ας αφήσουμε τα όνειρα και τις προβλέψεις και ας μετακινηθούμε στο Δήμο της Αθήνας και στο Δήμο Πειραιά. Στους οποίους ο ΚΚΕ Εσ. διάλεξε άλλη επιλογή: να κατεβεί, δηλαδή, *αυτόνομα* (με τις γνωστές συνεργασίες με τους ανένταχτους αριστερούς, τους οικολόγους κτλ.). Φοβάμαι ότι το ΚΚΕ Εσ., όπως εξάλλου πάντοτε, έκανε το πολλοστό λάθος του. Μεγάλο λάθος. Και προς απόδειξη, έκανα την έρευνά μου: Απευθύνθηκα σε μέλη και σε ψηφοφόρους του ΚΚΕ Εσ. (42 μέλη και 300 ψηφοφόροι) και σε μερικούς Αριστερούς (8) και άλλους 10 κεντρώους ή Δεξιούς, που ήξερα ότι στις δυο τελευταίες εκλογές ψηφίσαν φανατικά υπέρ του ΠΑΣΟΚ, επειδή ήξεραν ότι η Αλλαγή δεν γινόταν μόνο με την Αριστερά και δίχως το προσωπικό κόμμα του Ανδρέα Παπανδρέου, και πολλοί πίστευαν, όσο και αν φαίνεται απίστευτο, ότι έχει δημοκρατικές διαδικασίες στην εσωτερική λειτουργία του.

Η έρευνα «απέδειξε» (αν το «απέδειξε» ή όχι, θα το δείξει το αποτέλεσμα των εκλογών) ότι, παρά τους φόβους του κόμματος (που είναι εξάλλου, και δικοί μου φόβοι), έπρεπε το ΚΚΕ Εσ. να διαλέξει τη συνεργασία με τα άλλα κόμματα της Αριστεράς, προπαντός στην Αθήνα, όπου, όπως πληροφορούμαι, η πλειοψηφία των οργανώσεων βάσης του κόμματος κηρύχτηκε υπέρ αυτής ακριβώς της επιλογής.

Και πρώτα τα παρασκήνια της Αθήνας. Σε γνωστό στέλεχος της Αριστεράς έγιναν βολιδοσκοπήσεις από το αναπληρωματικό μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ κ. Ανδρουλάκη, αν θα δεχόταν να είναι υποψήφιος δήμαρχος όλων των κομμάτων της Αριστεράς. Η απάντηση, απ' όσο γνωρίζω, ήταν ότι το δεχόταν. Στη συνέχεια τον ίδιο επισκέφτηκε μια αντιπροσωπεία και του ΚΚΕ Εσ. Και κατέληξαν σε συμφωνία. Κι η αντιπροσωπεία του ΚΚΕ Εσ. πήγε τότε στο Γενικό Γραμματέα του κόμματος να πει «τα χαρμόσυνα νέα», όπως νόμιζε. Ο Λ. Κύρκος είπε «να δούμε». Τι «να δούμε» όμως; Μήπως δεν άρεσε στο κόμμα ο προτεινόμενος όπως σφαλώς δεν του άρεσε και ο Κατριβάνος; Μήπως φοβόταν τη συνεργασία με το ΚΚΕ; Μα ο Λ. Κύρκος είναι καθ' αυτό «πολιτικό ζώο», επομένως, θα έπρεπε να ξέρει ότι στην πολιτική χρειάζεται θάρρος, χρειάζεται σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως στη σημερινή) να πειθαρχήσει τους φόβους σου και να τολμήσεις.

Εξάλλου, είναι στους πάντες γνωστό ότι το ΚΚΕ περνάει μεγάλη κρίση και φοβάται την απομόνωση. Γι' αυτό ήταν αποφασισμένο να κάνει ό,τι του ζητούσαν. Και αν στο ΚΚΕ Εσ., (αν παραμέριζε το φόβο για το ΚΚΕ) δεν

άρεσε ούτε ο Ν.Κ. ούτε ο Κατριβάνος δεν είχε παρά να διαλέξει άλλον υποψήφιο δήμαρχο της συμπαράταξης. Και συγκεκριμένα τον κ. Γερ. Αρσένη. Ο οποίος θα παρέσυρε πολύ περισσότερους δυσαρεστημένους ΠΑΣΟΚτζήδες —μέλη του κόμματος ή ψηφοφόρους— από ό,τι θα καταφέρουν οι διαγραφέντες από το ΠΑΣΟΚ συνδικαλιστές, που έχουν μορφοποιηθεί στην ΣΣΕΚ.

Αλλά στο παρασκήνιο έγιναν κι άλλα. Συγκεκριμένα λέγεται ότι ο Αντώνης Μπριλλάκης είχε στενές επαφές με τον Τσοχατζόπουλο, έμπιστο του Ανδρέα. Και, τελικά, «έπεισε» τον Λ. Κύρκο και το πολιτικό γραφείο του ΚΚΕ Εσ., που πήραν την απόφαση το κόμμα να κατέβει αυτόνομα στην Αθήνα, στον Πειραιά και στους μισούς, σχεδόν, Δήμους ή Κοινότητες της χώρας. Προς όφελος του κ. Μπέη, που όπως λέγεται, από δω και μπρος έχει βέβαιη την επανεκλογή. Το γνώριζε αυτό ο Αντώνης Μπριλλάκης. Και το γνωρίζει ο πολύ έμπειρος Λεων. Κύρκος. Το ήθελαν;

Και τώρα η έρευνά μας. Που δίνει τα εξής αποτελέσματα που (αν είναι αληθινά), τα θεωρούμε πολύ ανησυχητικά και για το ΚΚΕ Εσ. και για το προβλεπόμενο νέο κόμμα της Αριστεράς. Από τα 42 μέλη του κόμματος, δυο δήλωσαν ότι θα ψηφίσουν Κατριβάνο, άλλα έξη ότι δεν έχουν αποφασίσει ακόμα και άλλα δώδεκα δήλωσαν ότι ήταν υπέρ της συνεργασίας όλων των κομμάτων της Αριστεράς, αλλά, τελικά, θα πειθαρχήσουν στην απόφαση του κόμματος. Από τους 300 ψηφοφόρους του κόμματος οι 211 είπαν ότι θα ψηφίσουν Κ. Φιλίνη, οι 43 εξακολουθούν να μην έχουν αποφασίσει ακόμα και οι 46 ότι θα ψηφίσουν Κατριβάνο— δίνοντας την εξήγηση ότι θεωρούν ολότελα λαθμενική την απόφαση του κόμματος και ότι ήταν η τελευταία ευκαιρία του ΚΚΕ Εσ. να δώσει ένα σκληρό μάθημα στον Ανδρέα Παπανδρέου —μάθημα σκληρό που έπρεπε να δοθεί στον κ. πρωθυπουργό. Από τους οχτώ αριστερούς που στις εκλογές του 1981 και του 1985 ψήφισαν με φανατισμό το ΠΑΣΟΚ, οι τέσσερις είπαν ότι θα ψηφίσουν και πάλι ΠΑΣΟΚ οι τρεις είπαν ότι θα ψηφίσουν Κ. Φιλίνη και ο ένας Κατριβάνο. Κι από τους κεντρώους ή δεξιούς, δύο θα ψηφίσουν δεξιά, έξι θα ψηφίσουν Κ. Φιλίνη και δυο ακόμα δεν έχουν αποφασίσει.

Οι 46 ψηφοφόροι του ΚΚΕ Εσ. που δήλωσαν ότι ψηφίζουν Κατριβάνο, μας έδωσαν πολλές δικαιολογίες για αυτή τους την απόφαση. Και πρώτα απ' όλα ότι η απόφαση του ΚΚΕ Εσ. βοηθά τον Μπέη και επομένως το ΠΑΣΟΚ και τον Ανδρέα Παπανδρέου —το ΠΑΣΟΚ και τον Ανδρέα Παπανδρέου, που αυτοί ήθελαν να τους δώσουν ένα σκληρό μάθημα, κάτι που θα το κατάφερναν αν κατέληγε το κόμμα να συνεργαστεί με όλα τα κόμματα της Αριστεράς. Ο κυριότερος λόγος που πρόβαλαν ήταν τα οικονομικά —η ουσιαστική κατάργηση της ΑΤΑ, οι αδικαιολόγητες, κατά τη γνώμη τους, αυξήσεις του ρεύματος, του νερού, και του τηλεφώνου —που θα συνεχιστούν μετά τις δημοτικές εκλογές, όπως είπαν, από ανάλογες αυξήσεις στα λεωφορεία και στα τρένα. Η πλειοψηφία ήταν άνθρωποι του λαού με πάρα πολύ χαμηλά εισοδήματα, που γίνονται πολύ χαμηλότερα με τις νέες αυξήσεις που είναι βέβαιοι ότι

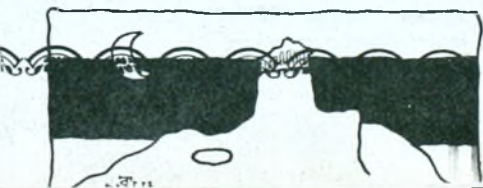
θα επακολουθήσουν.

Η μειοψηφία αυτής της κατηγορίας ήταν επιστήμονες. Και σε σύντομες αναλύσεις τους πήγαιναν σε μεγαλύτερο βάθος. Έλεγαν ότι στα οικονομικά η κυβέρνηση πολύ σπάνια λέει την αλήθεια. Δεν λέει, π.χ., ότι ο εξωτερικός δανεισμός, στον οποίο καταφεύγει από ανάγκη, πολύ σύντομα θα λυγίσει την οικονομία. Δεν λέει, εξάλλου, ότι επενδύσεις στην οικονομία (και προπαντός στη βιομηχανία), που πριν από 20 χρόνια είχαν φτάσει το 25% των κερδών, κατέβηκαν τώρα στα 12-13% των κερδών, πράγμα που λέει ότι έτσι δεν γίνεται ανάπτυξη, ότι «χάσαμε το τρένο».

Η μειοψηφία επικρίνει, επίσης την αυταρχικότητα του Ανδρέα Παπανδρέου και συνεπώς και της κυβέρνησης που πράττει ό,τι διατάζει ο πρωθυπουργός. Όπως επικρίνει τον Ανδρέα Παπανδρέου και την κυβέρνηση ότι οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, όπου αυτό ήταν δυνατόν, όλες γίνονται στα μέτρα τους. Ότι όποιος νέος θεσμός μπαίνει εμπόδιο στα σχέδιά τους τον καταστρατηγούν χωρίς αιδώς. Η κυβέρνηση και ειδικά ο πρωθυπουργός είναι υπεύθυνοι για το τέλμα στο οποίο κατέληξε η, θεωρητικά σωστή, εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης, που τελεί αυστηρά υπό τον πλήρη έλεγχο του κ. πρωθυπουργού.

Αλλά, ώρα να τελειώνουμε. Ήξεραν ή δεν ήξεραν ο Αντ. Μπριλλάκης και ο Λ. Κύρκος ότι αυτόνομη συμμετοχή του ΚΚΕ Εσ. στις δημοτικές εκλογές θα σήμαινε την βέβαιη επανεκλογή του κ. Μπέη στη δημαρχία της Αθήνας; Ήξεραν ή δεν ήξεραν ότι η αυτόνομη συμμετοχή του ΚΚΕ Εσ. στις δημοτικές εκλογές, θα σήμαινε την αυτόματη απώλεια της ευκαιρίας να δοθεί, στη δοσμένη συγκυρία, ένα σκληρό μάθημα στο ΠΑΣΟΚ και προπαντός στον κ. πρωθυπουργό; Ήξεραν ή δεν ήξεραν ότι η σήμανση απώλεια ψήφων του ΚΚΕ Εσ. για το καινούργιο κόμμα της Ανανεωτικής Αριστεράς; Αν ήξεραν, πώς το τόλμησαν; Αν δεν το είχαν σκεφτεί, τι πολιτικοί είναι;

Κι η «ομάδα των 18» τα σκέφτηκε όλα αυτά; Βάζουν κάποια θεωρητικά κατασκευάσματα πάνω απ' την ίδια την πολυπλοκότητα της ζωής και τις οργίλες αντιδράσεις των συνανθρώπων του απλού λαού; Δεν ήξεραν, τάχα, ότι απώλεια ψήφων από το ΚΚΕ Εσ. στις δημοτικές εκλογές θα σήμαινε τη βέβαιη σχεδόν θανάτωση της ελπίδας να επιβιώσει και το καινούργιο κόμμα της ανανεωτικής, μαρξιστικής Αριστεράς; Πολλούς από τους συντρόφους της «ομάδας των 18» τους ξέρω καλά: είναι νοήμονες, ευφάνταστοι, πολιτικά έντιμοι, με ευρεία μόρφωση οι πιο πολλοί τους. Αλλά έχουν ένα πολύ σοβαρό μειονέκτημα: ότι τον αντικοφορμισμό τους εκφράζουν με πολλή αδιαλλαξία, ολοσδιόλου δογματικά. Με αποτέλεσμα με την αδιαλλαξία τους και τον αντιδογματικό δογματισμό, να αναιρούν αυτό που αγωνίστηκαν τόσο πολύ να πραγματοποιήσουν. Περιέργα, προς όφελος του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ, με τα οποία έχουν πολιτική και θεωρητική διαμάχη, θα έλεγα, διαμάχη για τον τρόπο ζωής.

EPT-2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ
Αθήνα 18-6-86

Προς
όλα τα τμήματα
Ραδιοφωνίας της EPT-2
Κοιν.: Πρόεδρο, και μέλη ΔΣ

ΘΕΜΑ: Υπεύθυνος προγραμματισμού στούντιο

Σας γνωρίζουμε ότι από τις 16 Ιουνίου, έχει ανατεθεί η ευθύνη του προγραμματισμού και της ομαλής λειτουργίας των στούντιο της Ραδιοφωνίας στον επί ΣΕΙΔ υπάλληλο κ. Κώστα Αναλογίδη.

Με την ευκαιρία υπενθυμίζουμε ότι για να πετύχουμε ένα καλύτερο ρυθμό λειτουργίας πρέπει να τηρούνται όσο γίνεται καλύτερα με ακρίβεια τα εξής:

1. Η κατάθεση κειμένων στο «πρωτόκολλο κειμένων ραδιοφωνικών εκπομπών» πρέπει να γίνεται τρεις (3) ημέρες πριν από την ηχογράφηση.

Αυτό αφορά όλες τις ηχογραφημένες εκπομπές. Όσον αφορά δημοσιογραφικές και ζωντανές εκπομπές, επειδή η κατάθεση κειμένων ή έστω και «σχεδίου» αποκλείει την επικαιρότητα, η κατάθεση κειμένων γι' αυτές θα γίνεται μία μέρα νωρίτερα ή και αυθημερόν.

2. Πρέπει απαραίτητα να γράφονται στο «δελτίο ελέγχου εκπομπής» όλοι οι συντελεστές που παίρνουν μέρος σε κάθε εκπομπή, μαζί με την ιδιότητά τους σ' αυτήν. Την ευθύνη γι' αυτό έχει ο παραγωγός της εκπομπής.

3. Για τις εκπομπές που περιλαμβάνουν τραγούδια, θα πρέπει ο παραγωγός να συμπληρώνει το ειδικό έντυπο, με όλα τα τραγούδια που θα μεταδοθούν.

4. Κατά την ηχογράφηση ο παραγωγός πρέπει να έχει ήδη το εγκριμένο κείμενο.

5. Συνυπεύθυνος για το τι λέγεται από τον παραγωγό κατά την ώρα της ηχογράφησης είναι και ο ηχολήπτης. Αν διαπιστώσει ουσιαστικές παρεκκλίσεις από το αρχικό

κείμενο ή εκφράσεις που —κατά τη γνώμη του— δεν είναι σωστές, τελειώνει την ηχογράφηση και ενημερώνει τον φροντιστή για το «επικίνδυνο» σημείο.

6. Θα πρέπει οι ώρες ηχογράφησης, να τηρούνται με ακρίβεια και από τους παραγωγούς, και από τους ηχολήπτες. Οι παρεκκλίσεις στην ώρα, η ακύρωση ηχογραφήσεων χωρίς έγκαιρη ειδοποίηση κτλ. προκαλούν στον προγραμματισμό των στούντιο πολλά προβλήματα. Γι' αυτό, για οποιαδήποτε απουσία παραγωγού ή τεχνικού θα πρέπει να ενημερώνεται ο αρμόδιος του συντονισμού των στούντιο.

7. Ο ηχολήπτης είναι υπεύθυνος να αποφασίσει αν το ηχητικό υλικό που προσκομίζουν οι παραγωγοί είναι μεταδόσιμο, όσον αφορά την ποιότητα ήχου. Βέβαια γίνονται εξαιρέσεις αν πρόκειται για σπάνιες ηχογραφήσεις ή ηχητικά ντοκουμέντα.

8. Ο τεχνικός ήχου ελέγχει αν όλοι αναγράφονται στο «Δελτίο ελέγχου εκπομπής», συμμετείχαν

και στην υλοποίησή της και υπογράφει δίπλα στα ονόματα αυτών που συμμετείχαν τελικά. Βέβαια επειδή είναι πιθανόν συνεργάτες της εκπομπής να έχουν δουλέψει γι' αυτήν, χωρίς να παρευρίσκονται, καλό είναι ο τεχνικός ήχου να συνεννοείται και με τον παραγωγό.

9. Οι τεχνικοί της εκτέλεσης προγράμματος πρέπει να φροντίζουν, ώστε να ηχογραφούνται οι «ζωντανές εκπομπές». Οι ταινίες θα παραδίδονται στον φροντιστή και θα «σβήνονται» μετά από τρεις (3) ημέρες, αν δεν υπάρχει κάποιος λόγος να κρατηθούν ηχογραφημένες οι εκπομπές.

10. Είναι αυτονόητο ότι για την πιστή τήρηση των παραπάνω, είναι ο υπεύθυνος προγραμματισμού και συντονισμού των στούντιο (κ. Αναλογίδης) ο οποίος κατά περίπτωση οφείλει να ενημερώνει το Γραφείο Προγράμματος και τον διευθυντή Ραδιοφωνίας.

Ο διευθυντής
Ραδιοφωνίας
Πάνος Κοροβήλας

EPT·2

Μπροστά
στο

EPT·2

δύσκολο μέλλον

των FM

επιστροφή

στις

παλιές ρίζες;

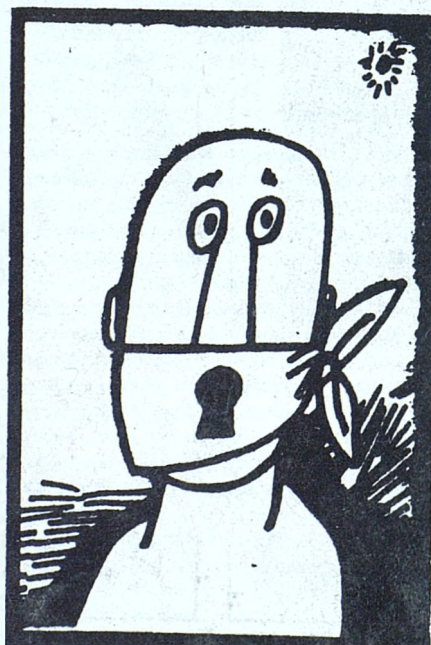
του Άγγελου Ρωμανού

Τρεις μέρες πριν από την επέτειο του «ΟΧΙ», στις 25 Οκτωβρίου η EPT-2 θα γιορτάσει μια σημαντική μέρα για το ραδιόφωνό της: η παλιά ερωμένη των συνταγματάρχων περνάει οριστικά στη μπάντα των FM και θα εγκαινιάσει τη νέα περίοδο με ένα εικοσιτετράωρο ζωντανό πρόγραμμα που υπόσχεται ένα μέλλον καλύτερο από το χτες του φτωχού, καχεκτικού μικρού αδελφού της ελληνικής ραδιοφωνίας.

Τουλάχιστον έτσι θέλει η διοίκηση του σταθμού που με την υψηλή εποπτεία του «τρέχοντος» προέδρου της EPT-2 και με μια «εικοσιτετρακάναλη» κονσόλα υπόσχεται πως «θα σαρώσει με τη σκούπα το παρελθόν» —σύμφωνα με έκφραση διευθυντικού στελέχους— για να φτιάξει ένα πρόγραμμα «πιο φιλόδοξο και πιο απαιτητικό από αυτό της EPT-1».

Ενώ όμως η αισιοδοξία ξεχειλίζει από παντού τεχνικοί και συνεργάτες αναρωτιούνται φωναχτά πώς με τα άθλια στούντιο ο σταθμός θα μπορέσει όχι να εκπέμψει στερεοφωνικά, αλλά απλώς θα... συνεχίσει να εκπέμπει αφού δεν έχει λεφτά να πληρώσει τους συνεργάτες του, ο προϋπολογισμός κινδυνεύει ξανά να τιναχτεί στον αέρα και οι καρφίτσες είναι δυσεύρετες για λόγους λιγότητας.

Το νέο πνεύμα στο σταθμό όμως καθόλου δεν λείπει: με μια εγκύκλιο θαυμαστού περιεχομένου που αποκαλύπτει σήμερα το «ΑΝΤΙ» οι υπεύθυνοι του σταθμού λύνουν όλες τις... εκρεμότητες για να περάσουμε στη νέα εποχή: και εν ολίγοις επιστρατεύουν τους τεχνικούς στο ρόλο του αρχισυντάκτη εκπομπών αφού τους ζητάνε να αστυνομεύουν τους παραγωγούς, να προσέχουν τι λένε και να ειδοποιούν το φροντιστή όταν διαπιστώσουν «επικίνδυνο σημείο».

Έτσι λοιπόν με τη νέα εγκύκλιο που το πνεύμα της ξεθάφτηκε από το μακρινό παρελθόν της EPT-2:

«... Συνυπεύθυνος για το τι λέγεται από τον παραγωγό κατά την ώρα της ηχογράφησης είναι και ο ηχολήπτης. Αν διαπιστώσει ουσιαστικές παρεκκλίσεις από το αρχικό κείμενο ή εκφράσεις που —κατά τη γνώμη του— δεν είναι σωστές, τελειώνει την ηχογράφηση και ενημερώνει τον φροντιστή για το «επικίνδυνο» σημείο.

Δεν είμαστε σε θέση να ξέρουμε αν μετά τη διαπίστωση του «εγκλήματος» ο δυστυχής παραγωγός συλλαμβάνεται αλλά είναι βέβαιο πως πολλοί —ιδιαίτερα αυτοί που έζησαν στο σταθμό με διαταγές του στρατιωτικού διοικητή— θα μπουν στον πειρασμό να ρίχνουν μια ματιά στα κείμενα του παραγωγού για να δώσουν το τελικό «οκέυ».

Φαίνεται όμως πως δεν λείπουν μονάχα αρχισυντάκτες τμημάτων από το σταθμό αλλά και άλλες θέσεις μένων κενές, αφού ο πάντα αποχωρών (σύμφωνα με δήλωσή του στα «Νέα» παλιότερα) και πάντα εκεί, σύμβουλος προγράμματος Χρήστος Αντωνόπουλος με άλλη εγκύκλιο υποχρεώνει τους τεχνικούς να παίρνουν... απουσίες για το ποιοι συνεργάτες συμμετείχαν στη δουλειά της εκπομπής και να υπογράφουν ένα ειδικό αποουσιολόγιο.

Είναι βέβαιο πως αν αναθέσεις σε ένα γραφειοκρατικό μηχανισμό να σου επιλύσει ένα πρόβλημα γραφειοκρατίας πάλι με γραφειοκρατία θα το επιδώσει γιατί αλλιώς θα είναι σαν να αυτοκαταργείται. Αυτό φαίνεται να είναι το «νούμερο ένα» πρόβλημα του σταθμού που έχοντας σταθερά απλήρωτους τους συνεργάτες του,

υλοποιώντας μια «ιδέα» του παλιού προέδρου κ. Τσουγιόπουλου («και γιατί να υπάρχουν καθημερινές εκπομπές») πραγματοποιεί αυτόν τον καιρό ένα ακόμη άθλο: Έκανε τις συμβάσεις των παραγωγών, από εξάμηνες που ήταν παλιότερα, διμήνες! (Σημ. Η αρχική ιδέα ήταν μηνιαίες). Με αυτό τον τρόπο και με δεδομένο ότι ήδη ισχύουσα σύμβαση χρειάζεται πάνω από δύο μήνες από την υπογραφή της για να ισχύσει ή θα πρέπει κάθε δύο μήνες να σταματά το πρόγραμμα μέχρι να υπογραφούν οι νέες συμβάσεις ή θα πρέπει οι συνεργάτες να δουλεύουν για δυο μήνες χωρίς όμως να ξέρουν απ' την αρχή αν έχει εγκριθεί η συνεργασία τους!

Παράλληλα αν κάποια στιγμή ο σταθμός αποφασίσει να διακόψει κάποια συνεργασία π.χ. τον Μάιο δεν μπορεί να πάρει την απόφαση πριν τον Ιούλιο αφού η εκπομπή θα συνεχίζεται περιμένοντας την ανανέωση της σύμβασης για μια δουλειά που... έχει γίνει ήδη!

Με το θαυμαστό αυτό σύστημα φαίνεται πως έχουν εξοικειωθεί οι παραγωγοί και συνεργάτες της EPT-2 αφού δέχονται να δουλεύουν με αμοιβές χαμηλότερες από αυτές της EPT-1, να μειώνονται οι αμοιβές τους κάθε φορά που ο σταθμός —όπως πέρσι— έχει προβλήματα, να μην έχουν ασφάλιση, να καταθέτουν τα κείμενα των εκπομπών τρεις μέρες νωρίτερα στο πρωτόκολλο, να συμπληρώνουν δελτίο για τα τραγούδια που θα μεταδοθούν, να μην γνωρίζουν αν θα ανανεωθεί η σύμβα-

σή του την επόμενη φορά και βέβαια να πληρώνονται με καθυστέρηση μηνών.

Πολύ γνωστή ηθοποιός που είχε την ατυχία να συνεργάζεται με την EPT-2 προβληματίζεται αν θα συνεχίσει με αυτούς τους όρους, ενώ τρεις συγγραφείς στους οποίους απευθύνθηκε πρόσφατα ο σταθμός για συνεργασία αρνήθηκαν μια τέτοια τιμή. Είναι άλλωστε γνωστή η ιστορία παραγωγού που πριν από μήνες βγήκε στον αέρα για να πει: «*σήμερα δεν έχουμε ρεπορτάζ να σας παρουσιάσουμε γιατί έχουμε να πληρωθούμε εδώ και μήνες*».

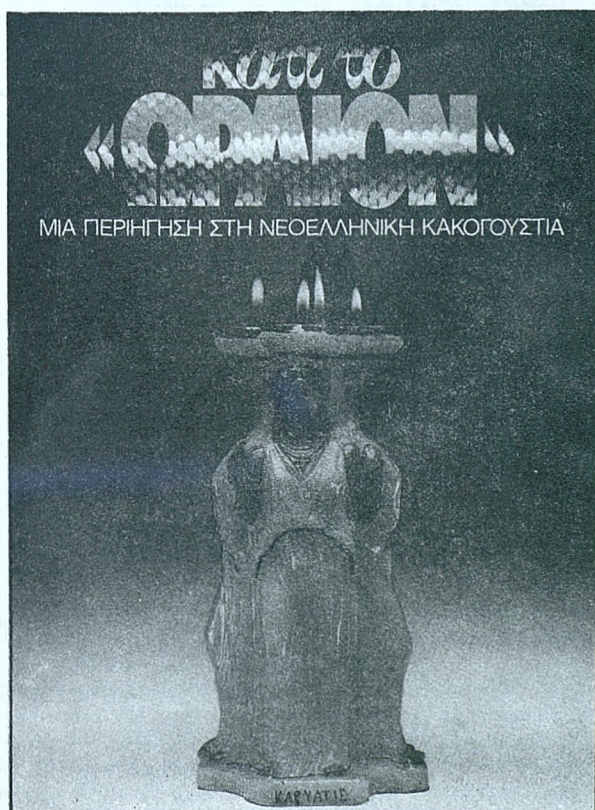
Ο αέρας της «νέας πνοής» δεν είναι καθόλου δυνατός. Η ανανέωση που υποσχέθηκε η διοίκηση του καναλιού για το ραδιόφωνο περιορίστηκε σε νέες εκπομπές του τύπου: «Ο παλιός φωνογράφος», «Φωνές του '60» που μαζί με άλλες «αντίκες» θα δώσουν τη νότα σε ένα αναπαλαιωμένο πρόγραμμα που σε λίγο θα εκπέμπεται... στερεο-«φο»-νικά.

Η παρουσία του Ηλία Ανδριόπουλου στο σταθμό έγινε αισθητή από την πολύ συχνή μετάδοση των τραγουδιών του από «εσωτερικούς παραγωγούς» που τον ανάγκασαν να τους εξηγήσει πως δεν εννοεί αυτό όταν λέει πως θα χτυπήσει το κακό τραγούδι: Είναι άγνωστο ποια θα είναι η τύχη του ελληνικού ραδιοφώνου αν ο «ελληνοκεντρισμός» που διέπει μια σειρά στελέχη του κλείσει τα σύνορα στη μουσική. Άλλωστε θα είναι πολύ δύσκολο αυτή η τάση να γίνει άποψη και να εφαρμοστεί: οι δίσκοι της δισκοθήκης της EPT-2

—σύμφωνα με εξακριβωμένες πληροφορίες— πέρα από τα αυτοκόλλητα της χουντικής λογοκρισίας έχουν κιόλας φθαρεί πολύ.

Μέσα στο νέο «άνεμο» πέρα από την παρουσία του Ηλία Ανδριόπουλου νέα στελέχη (Λαγκαδινός, Ζέρβος) υπόσχονται ακόμα καλύτερες μέρες σε μια περίοδο που το όνειρο Κοροβήλα - Τσουγιόπουλου για ένα ζωντανό ραδιόφωνο εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο σταμάτησε στις... μια και ανέλαβε η Σοφία Μιχαλίτση να το πραγματοποιήσει για άλλο πρόγραμμα! Μετά την αποχώρηση —αποπομπή συμβούλου που επιδιόταν καθημερινά σε «συλλογή σημειώσεων» για το τι λέγεται στις εκπομπές για λογαριασμό αγνώστου κυρίου, η ηγετική ομάδα του σταθμού φαίνεται (με την παρέμβαση του πρώην συμβούλου του Κουτσόγιωργα) να ομογενοποιείται. Στερείται όμως άποψης, προσανατολισμού και γνώσης. Στερείται τέλος στελεχών που πέρα από τη σχέση τους με το κυβερνητικό κόμμα να έχουν μια ελάχιστη έστω και με το ραδιόφωνο.

Αύριο λοιπόν, όταν θα ακούσουμε την EPT-2 να βγαίνει στα FM ας ελπίσουμε πως το πνεύμα της εγκύκλιου που έρχεται απ' το παρελθόν δεν θα την οδηγήσει με το άλμα που επιχειρεί, να επιστρέψει φοβισμένη όπως κάθε ανασφαλής οργανισμός στις μακρινές της ρίζες. Γιατί το πρόβλημα με αυτό το κανάλι δεν είναι ότι «πολιτικοποιήθηκε» αργά. Είναι ότι πολιτικοποιήθηκε στραβά.

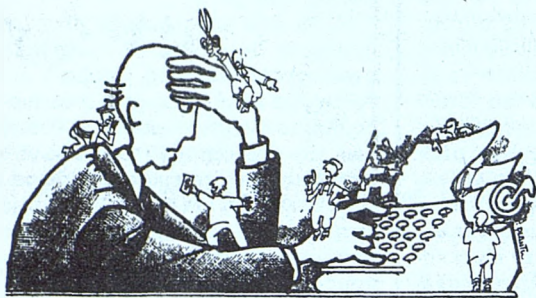

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΠΟΛΥΤΥΠΟ Ε.Π.Ε.,
ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΟΥΣ 131, ΑΘΗΝΑ
115 21, ΤΗΛ. 72.29.237

Ρέιμοντ Τσάντλερ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ
NOIR

Από τις κυκλοφορίες των εφημερίδων... στον Κορνήλιο Καστοριάδη

● ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ ΜΠΑΡΤΖΙΝΟΠΟΥΛΟΥ:

Προς τη διεύθυνση του «ΑΝΤΙ»

Λυπάμαι που επανέρχομαι στο «θέμα Κυριαζίδης» για τις κυκλοφορίες της εφ. «ΠΟΝΤΙΚΙ», αλλά η ανταπάντηση του διευθυντή του «Ελ. Τύπου» (και περιστασιακού συνεργάτη σας), με υποχρεώνει.

Λοιπόν:

1. Πηγή για τις ακριβείς κυκλοφορίες των εφημερίδων, είναι το πρακτορείο που τις διανέμει— και μόνον αυτό.

2. Μέσα στη (γενικότερη;) θολούρα του, ο Κυριαζίδης «μπερδεύει» τελείως άσχετα πράγματα:

- Τι σχέση έχει ο... Καστοριάδης με τις... κυκλοφορίες; (Με την ευκαιρία: και βέβαια δεν «λογοκρίναμε» ούτε «πτεσοκόψαμε αγρίως» το «κείμενο του Καστοριάδη». Τι έγινε; Ο Καστοριάδης έστειλε ένα γράμμα στο «Βήμα», απαντώντας στο δημοσίευμα του Τ. Κύρκου για τα μαθητικά και φοιτητικά τους χρόνια. Εμείς, βάλαμε α τ ό φ ι ο το απόσπασμα του γράμματος που μιλούσε για το ε π ι μ α χ ο θέμα (τη στάση του Ανδρέα Παπανδρέου τότε και από κάτω τις αφηγήσεις του πρωθυπουργού για την ίδια εποχή, για το ίδιο γεγονός).

- Πώς μπορείς να συγκρίνεις την κυκλοφορία μιας χ ρ ο ν ι ά σ (1985) με την κυκλοφορία ενός... μ ή ν α ... του 1986 (μιας χρονιάς που δ ε ν τέλειωσε, δηλαδή), για να βγάλεις το... «σμπέρασμα» ότι ένα έντυπο έχει... «20% κάμψη»;

Τέτοιες αλχημείες και διαστρεβλώσεις μόνον αυτός μπορούσε να κάνει —αυτός που επέλεξε (ύστερα από τόσα χρόνια στη δημοσιογραφία) ν α δ ι ε υ θ ύ ν ε ι μια «Πατσαβούρα»...

3. Συνηθίζεται στα «παταβουρογραφήματα» να χρησιμοποιείται ο όρος «α φ ε ν - τ ι κ ά». Ο Κυριαζίδης, τον χρησιμοποιεί —έτσι, αόριστα και «κουφά»— κι εδώ. Θέλω να πιστεύω ότι μόνο η στενή σχέση του με τον Βουδούρη εσχάτως, εξηγεί το γεγονός...

Ευχαριστώ
Ερρ. Μπαρτζινόπουλος
Διευθύνων Σύμβουλος
της «ΠΟΝΤΙΚΙ Α.Ε.»

● ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΥΡΙΑΖΙΔΗ:

Αγαπητό «Αντί»,

Τι να κάνω! Θα πρέπει πάλι να ασχοληθώ με τον εκατομμυριοχού εκδότη - επιχειρηματία του Τύπου, Ερρίκο Μπαρτζινόπουλο.

Ας είναι! Παίρνω λοιπόν ένα ένα τα σημεία της απάντησής του:

1. Ο Μπαρτζινόπουλος ουσιαστικά παραδέχεται αυτό που είχα γράψει —ότι οι κυκλοφορίες για το «Ποντίκι» που έδωσα στο άρθρο μου, είχαν δημοσιευτεί σε άλλο έντυπο παλιότερα και το «Ποντίκι» ποτέ δεν τις είχε διαψεύσει.

Βέβαια λέει, ότι μόνο το Πρακτορείο διανομής γνωρίζει τους πραγματικούς αριθμούς και με αυτό συμφωνούμε απόλυτα.

Έλα, όμως, που δε λέει ότι το «Ποντίκι» έχει απαγορεύσει αυστηρότατα στο Πρακτορείο να δίνει αυτούς τους αριθμούς και έτσι αναγκάζομαστε να τους αναζητήσουμε όπου υπάρχουν.

Είναι έτσι ή δεν είναι έτσι τα πράγματα;

Μακάρι, μια που δημοσιεύει τις κυκλοφορίες όλων των εντύπων, να αρχίσει να δημοσιεύει —αν τολμάει— κάθε εβδομάδα και τη δική του. Μάλλον εδώ... «θα περιμένουμε στο ακουστικό μας».

2. «Θολούρα» υποτίθεται ότι έχω και γι' αυτό μπερδεύω τελείως άσχετα πράγματα —την άθλια διαστρέβλωση του νοήματος της επιστολής Καστοριάδη που έκανε το «Ποντίκι» με τις κυκλοφορίες των εντύπων.

Για να δούμε! Το πετσόκομμα της επιστολής Καστοριάδη, το επικαλέσθηκα για να δείξω ποιο είναι το επίπεδο και το ήθος των ανθρώπων που θέλουν να εμφανίζονται —όπως το κάνουν και σήμερα— τιμητές δημοσιογράφων.

Ο Μπαρτζινόπουλος ισχυρίζεται τώρα, χωρίς ντροπή, ότι δημοσίευσε «ατόφιο το απόσπασμα του γράμματος που μιλούσε για το επίμαχο θέμα (τη στάση του Ανδρέα Παπανδρέου τότε)».

Ας δούμε λοιπόν ποια ήταν η επιστολή Καστοριάδη προς το «Βήμα» και ποια τμήματα της επιστολής δε δημοσίευσε το «Ποντίκι», ώστε να κρίνει ο καθένας μόνος του αν διαστρέβλωσε ή όχι το νόημά της με τις παραλήψεις και αν δεν εξαπάτησε τους αναγνώστες του το «Ποντίκι».

Ιδού λοιπόν το πλήρες κείμενο Καστοριάδη. Με μαύρα στοιχεία δίνουμε τα τμήματα της επιστολής που δε δημοσίευσε το «Ποντί-

κι» και με λευκά στοιχεία το τμήμα της επιστολής που παρουσίασε το «Ποντίκι» ότι εξαγνίζει το «επίμαχο θέμα».

«Κύριε Διευθυντά:

Μένοντας μόνιμα στο εξωτερικό δεν μπορώ να παρακολουθώ τον ελληνικό Τύπο. Φθάνουν μόνο από καιρό σε καιρό στα αυτιά μου ασαφείς ειδήσεις για δημοσιεύματα σχετικά με τη σύλληψη απ' την Ασφάλεια της συντροφιάς μας το 1939. Μια και βρίσκομαι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα σας παρακαλώ να μου επιτρέψετε να χρησιμοποιήσω τη φιλοξενία σας, με αφορμή το άρθρο του φιλότου Τάκη Κύρκου. "Η μαθητική τάξη πάει εξορία" ("Το Βήμα", της 3.8.86, σελ. 34) για να διορθώσω μερικές ανακρίβειες και ασάφειες που περιέχει και να πω πολύ συνοπτικά για πρώτη και τελευταία φορά, τι και πώς συνέβει τότε κατά την αντίληψή μου.

1. "Ομάδα" των παιδιών που αναφέρει ο Τάκης Κύρκος με την έννοια πολιτικής και οργανωμένης ομάδας, στο Πανεπιστήμιο δεν υπήρξε. Υπήρξε μόνο ένα θέλημα στενών φιλικών σχέσεων και μια συντροφιά που δεν είχε καμία πολιτική δραστηριότητα, όπως δεν είχε τέτοια δραστηριότητα, εκείνη την εποχή και κανένα από τα μέλη της. Το χειμώνα του 1938-39 πιθανώς ο Ανδρέας Παπανδρέου συνδέθηκε σε μια τροτσκιστική οργάνωση που επιζούσε στην Αθήνα και εντάχθηκε σ' αυτήν. Δεν μου φαίνεται πιθανό να είχε συνδεθεί με τον Δημοσθένη Βουρσούκη. Ο ηρωικός αυτός αγωνιστής, που τον δολοφόνησαν οι σταλινικοί μετάξυ Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 1944, ήταν ασφαλώς τότε στην Ακροναυπλία. Ο "δάσκαλος" για τον οποίο μιλάει ο Τάκης Κύρκος ήταν, υποθέτω, ο Μενέλαος Μεγαρίτης.

2. Τη συμμετοχή του Α. Παπανδρέου σ' αυτή την τροτσκιστική ομάδα τα μέλη της συντροφιάς την έμαθαν αρκετά γρήγορα, και γιατί μας διέθετε αντίτυπα απ' το παράνομο πολυγραφημένο έντυπό της, και γιατί ήθελε να μας στρατολογήσει σ' αυτήν —πράγμα που όλοι μας είχαμε αρνηθεί. (Εγώ ειδικά, δεν θα μπορούσα τότε να είχα δεχθεί να προσχωρήσω σε τροτσκιστική ομάδα, δεδομένου ότι είχα μπει στην ΟΚΝΕ το χειμώνα του 1936-'37, με την οποία είχα χάσει κάθε επαφή ύστερα από τη σύλληψη των συντρόφων μου στον πυρήνα της Έκτης τάξης του Όγδου Γυ-

μινασίου Θόδωρα Κοσκινά, Άγγελου Δοδό-
πουλου και Αντώνη Στρατή την άνοιξη του
1937). Όλοι μας είχαμε επίσης συμφωνήσει
μεταξύ μας και με τον Α. Παπανδρέου, να α-
παντήσουμε, σε περίπτωση ανάκρισης, ότι οι
σχέσεις ήταν καθαρά φιλικές κι ότι αγνοού-
σαμε τις πολιτικές δραστηριότητες του Α.
Παπανδρέου.

3. Αυτή τη στάση κρατήσαμε —τουλάχιστον
μπορώ να το βεβαιώσω για μένα —μετά τη
σύλληψή μας απ' την ασφάλεια στις αρχές
του καλοκαιριού 1939, και αυτά απάντησα,
προφορικά και έγγραφα, στην πρώτη ανά-
κρισή μου απ' τον ανθυπομάρχη Γιαννα-
κό. Λίγες μέρες αργότερα με ξαναέβασαν
στο γραφείο του Γιαννακού που με ρώτησε με
σαρδωνικό χαμόγελο αν επιμένω στην κατά-
θεσή μου. Μου έδειξε αφενός τη γραπτή «ε-
ξομολόγηση» του Α. Παπανδρέου, η οποία ε-
πιπλέον προσπαθούσε να δώσει σαφώς πολι-
τικό χρώμα στις σχέσεις του με τη συντρο-
φιά, κι απ' ετέρου τα τεφτεράκια στα οποία ο
ήδη μεγαλοφυής οικονομολόγος είχε σημειώ-
σει τα ονόματα των αγοραστών του εντύπου
της ομάδας του και τις πενταροδεκάρες που
του είχαν δώσει. Μπρος στην υλική αυτή α-
πόδειξη αναγκάστηκα να παραδεχθώ ότι
πράγματι είχα αγοράσει απ' τον Α. Παπαν-
δρέου ένα ή δύο τεύχη του εντύπου αυτού.

4. Μετά απ' την απόλυσή μας όχι μόνο η συν-
τροφιά δεν διαλύθηκε αλλά συνδεθήκαμε α-
κόμα περισσότερο ως το τέλος της κατοχής,
άσχετα απ' τις πολιτικές εντάξεις του καθε-
νός. Μόνη διαφορά, είχαμε διακόψει κάθε
σχέση με τον Α. Παπανδρέου, που τον είχαμε
βάλει σε καραντίνα εξαιτίας των ανωτέρω.
Άλλωστε το χειμώνα του 1939-40 ο πατέρας
του τον έβαλε σ' ένα καράβι και τον έστειλε
στην Αμερική.

5. Ο Λευτέρης Ιερόπαις —με τον οποίο συ-
νεργάστηκα στενά και συνεχώς στην ομάδα
του Δ. Βουρσούκη και Σπ. Στίνα απ' το 1943
και ύστερα —πέθανε τις τελευταίες μέρες της
κατοχής από φυματίωση του λάρυγγος.

6. Τέλος, αν και ξέρω ότι ο συγγραφέας ενός
άρθρου δεν είναι συνήθως υπεύθυνος για τους
τίτλους και υπότιτλους, βρίσκω υπερβολικά
υπερβολικό τον τίτλο "Η μαθητική τάξη πάει
εξορία" και τη φράση (η ομάδα) "πήρε το
δρόμο για την Ακροναυπλία". Ο μόνος που
πήρε το δρόμο της Ακροναυπλίας όπου νομί-
ζω και απέθανε, ήταν ο μόνος που δεν ήταν
φοιτητής, γόνος "καλής οικογενείας" ο δά-
σκαλος Μενέλαος. Οι άλλοι δεν πάθαμε και
τίποτα σπουδαίο σε σύγκριση με όσα έκανε
τότε η ασφάλεια —για να μη μιλήσω για το
Γκουλάγκ, την Αργεντινή αστυνομία ή τα απί-
στευτα κάτεργα του Κάστρου.

Με τιμή
Κορνήλιος Καστοριάδης

Αυτή είναι η επιστολή Καστοριάδη και το
«Ποντίκι» —όπως είπαμε— έκοψε όλα τα
κομμάτια που είναι τυπωμένα με μαύρα
γράμματα. Και παρόλα ταύτα, έχει το θρά-
σος να λέει ότι δημοσίευσε «το αλόγιστο από-
σπασμα του γράμματος» που έχει σχέση με
το «επίμαχο θέμα».

Ωστε δεν είχαν καμία σημασία για το «ε-
πίμαχο θέμα» όλα αυτά τα τεράστια απο-
σπάσματα της επιστολής Καστοριάδη (πολύ

πάνω από το μισό της) που παρέλειψε το
«Ποντίκι».

Δεν είχε καμία σημασία ότι «οργανωμένη
ομάδα στο Πανεπιστήμιο δεν υπήρξε» κι ού-
τε «καμία πολιτική δραστηριότητα είχε».

Δεν είχε καμία σημασία η αναφορά διαφό-
ρων ονομάτων, όπως του Μ. Μεγαριώτη που
ύστερα από λίγες μέρες έσπευδε να γράψει
στο «Σοσιαλιστή»:

«Ο Α. Παπανδρέου περνούσε τότε ένα στάδιο
δοκιμασίας από την οποία δεν βγήκε αλώβη-
τος. Γιατί βέβαια στιγμάτισε την ιδεολογικο-
πολιτική φυσιογνωμία του εικοσάχρονου τότε
φοιτητή η δήλωσή του και η γενικότερη στάση
του στην Ασφάλεια: κατονομασία του κύκλου
των φίλων του που προσπαθούσε να επηρεά-
σει, αλλά και φυλακισμένων και διωκόμενων
για την επαναστατική δραστηριότητά τους α-
γωνιστών —όπως ήταν και η δική μου περι-
πτωση που είχα δυο χρόνια στην παρανομία
κινούμενος μεταξύ Αθηνών και Θεσσαλονί-
κης και εργαζόμενος σε μια οικοδομή στην ο-
δό Θεμιστοκλέους όπου και με πιάσανε λίγο
μετά τη σύλληψη και ανάκριση του Α.Π.».

Δεν είχε καμία σημασία για το «επίμαχο
θέμα», η φράση που παρέλειψε το «Ποντίκι»:
«είχαμε διακόψει κάθε σχέση με τον Α. Πα-
πανδρέου που τον είχαμε βάλει σε καραντίνα
εξαιτίας» της στάσης του στην Ασφάλεια;

Κι ακόμη δεν έχει καμία σημασία η διαπί-
στωση Καστοριάδη ότι —αντίθετα με ορισμέ-
νους ισχυρισμούς που δημοσίευσε το «Ποντί-
κι»— κανείς (εκτός από ένα) δεν έπαθε «τι-
ποτε σπουδαίο σε σύγκριση με όσα έκανε τό-
τε η ασφάλεια— για να μην μιλήσω για το
Γκουλάγκ, την Αργεντινή αστυνομία ή τα α-
πίστευτα κάτεργα του Κάστρου»;

Αυτή την τελευταία φράση, μάλιστα, που
θίγει τόσο θανάσιμα τη Σοβιετική Ένωση και
το σοβιετικό κομμουνισμό, αλήθεια, γιατί
την παρέλειψε το «Ποντίκι»; Μήπως
επειδή... δεν έχει σχέση με «το επίμαχο θέ-
μα»;

3. Όσο για τα «αφεντικά» του «Ποντικιού»
—μα νομίζω ότι η σκόπιμη λογοκρισία και η
διαστρέβλωση του κειμένου Καστοριάδη με
τις συγκεκριμένες παραλείψεις που έγιναν,
στην αναδημοσίευσή του δεν αφήνουν καμία
αμφιβολία ποια είναι. Ή όχι;

Αυτά για την πραγματική πατσαβούρα
(χωρίς εισαγωγικά), το «Ποντίκι» και το
«Διευθύνοντα Σύμβουλό» του, Ερρίκο Μπαρ-
τζίνοπουλο, μεγαλοεπιχειρηματία εκδότη
που έγινε εκατομμυριούχος εκμεταλλευόμε-
νος τη δουλειά των δημοσιογράφων και που
τολμάει να δίνει... μαθήματα δημοσιογρα-
φίας.

Με αγάπη
Ν. Ι. Κυριαζίδης
Δημοσιογράφος

ΥΓ.: Για το θέμα της επιλογής των στοιχείων
του Απριλίου ως ενδεικτικών και μόνο στοι-
χείων, για τις κυκλοφορίες νομίζω ότι μίλησα
αρκετά την προηγούμενη φορά.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Από τυπογραφικό λάθος στο περασμένο τεύ-
χος και σε απαντητική επιστολή του Ν. Κυ-
ριαζίδη, γράφτηκε ότι ο «Ταχυδρόμος» έλαβε
45.000 φύλλα, ενώ η αλήθεια είναι ότι έλαβε
45.000 φύλλα από το '84 (βλ. «Αντί» τχ. 325,
σελ. 56).

Ο ΑΛΤΙΜΠΑΥ

χώρος τέχνης για παιδιά

- θεατρικά παιχνίδια
- αυτοσχεδιασμοί
- παντομίμα
- ζωγραφική
- ηθλός
- μάσκες

με πολύ κέφι από τις

Αννέτα Παπαθανασίου ηθοποιός
Ολυμπία Μπασκλαβάνη παιδαγωγός

Πληροφορίες κάθε Δευτέρα 6-8
Εθ. Αντιστάσεως 3, Χαλάνδρι, τηλ. 68.17.113.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΜΗΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ

ΕΣΗΕΑ: Το μπαλάκι στην κυβέρνηση

Αυτό το σωματείο, ποιος θα το σώσει; Το ερώτημα καθίσταται ακόμη πιο επιτακτικό μετά τις τελευταίες αρχαιρεσίες της ΕΣΗΕΑ, από τις οποίες εξήλθε νικήτρια η συντηρητική παράταξη που είχε την πλειοψηφία και στο απελθόν Διοικητικό Συμβούλιο. Η περίπτωση πάντως μίας όποιας διοίκησης, που παρά τη φθορά του χρόνου επανεκλέγεται, και μάλιστα με ελαφρώς αυξημένο το εκλογικό της ποσοστό, μπορεί να έχει δύο αιτίες: η πρώτη είναι ότι η εκλογική βάση παραμένει ευχαριστημένη από την ηγεσία της, η δεύτερη ότι εξαιτίας της απουσίας μιας εναλλακτικής λύσης, η «βάση» προτιμάει την ακινησία.

Στην περίπτωση του ισχυρότερου δημοσιογραφικού συνδικάτου της χώρας, έχουμε προφανώς τον συνδυασμό και των δύο παραγόντων. Οι δύο υπόλοιποι συνδυασμοί που επρόκειντο στα δύο ΚΚΕ, φαίνεται ότι δεν κατάφεραν να ενσαρκώσουν την αξιοπρεπή εναλλαγή. Το μεν ΚΚΕ, του οποίου οι γενικότερες αντιλήψεις περί δημοσιογραφίας, δεν ενθουσιάζουν την πλειοψηφία των δημοσιογράφων, κατάφερε να διατηρήσει τις θέσεις του, επανεκλέγοντας δύο στελέχη του, σεβάσμια μεν, αλλά που δεν μπορούν να ενσαρκώσουν το νέο πρόσωπο το οποίο απαιτούν οι περιστάσεις. Το δε ΚΚΕ Εσ., παρά τις θετικότερες ως προς τη δημοσιογραφία αντιλήψεις του, δεν μπόρεσε να ξεφύγει από τους «αναγκαιούς» συμβιβασμούς, ανάμεσα στα δικαιώματα της συντεχνίας και στις νέες απαιτήσεις της δημοσιογραφίας και της πολιτικής συγκυρίας.

Αν όμως οι προηγούμενες παρατηρήσεις φαντάζουν λογικές, τα ερωτήματα επικεντρώνονται στην πρώτη αιτία τις επανεκλογές: πώς μπορεί να είναι ευχαριστημένο ένα εκλογικό σώμα, του οποίου τα συμφέροντα η διοίκηση δεν ήταν σε θέση να προστατεύσει; Γιατί ακόμη κι αν δεχθούμε ότι η πλειοψηφία των εγγεγραμμένων και συνταξιούχων μελών της ΕΣΗΕΑ, ε-

λάχιστα ενδιαφέρεται για την ελευθεροτυπία, ακατανόητο είναι γιατί δεν ενδιαφέρεται και για τα συντεχνιακά της δικαιώματα. Η στάση δηλαδή της διοίκησης της ΕΣΗΕΑ, που αρνήθηκε να πάρει θέση στις μεγάλες μάχες για την ελευθερία έκφρασης, όπως η κρίση της ΕΡΤ το Νοέμβριο του '85, μπορεί να θεωρηθεί από τα μέλη σαν μία σοφή ακινησία, που απέφυγε τη σύγκρουση με την πολιτική εξουσία, και συνεπώς τη διακινδύνευση των συντεχνιακών συμφερόντων. Πώς όμως δικαιολογήθηκε η παθητική στάση της πλειοψηφίας ή της ΕΣΗΕΑ απέναντι στο πάγωμα των μισθών ή τις συνεχείς επιθέσεις της «Αυριανής» στους «χαραιοφάνδες» της ΕΡΤ και την επέμβαση του εισαγγελέα στην ΕΡΤ που οι επιθέσεις αυτές προκάλεσαν;

Φαίνεται ότι το δημοσιογραφικό εκλογικό σώμα έκρινε, ότι παρά τις ασυνέπειες, ο καλύτερος υπερασπιστής των συντεχνιακών συμφερόντων είναι η παράταξη που πρόκειται στη «Νέα Δημοκρατία». Η σκέψη δεν στερείται λογικής, το αντίθετο. Αφού η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επιτίθεται η καλύτερη άμυνα βρίσκεται στα καταφύγια του αντίπαλου στρατοπέδου.

Το στοιχείο βέβαια είναι αρκετά τολμηρό αφού η κυβέρνηση δεν έχει πια τίποτα σχεδόν να χάσει, παρά τις... αλυσίδες της. Απομονωμένο όσο ποτέ από το δημοσιογραφικό σώμα, το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να μετριάσει τη στάση του, αν οι μικρές του δυνάμεις, οι οποίες συμμετείχαν σιωπηλώς στο ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ Εσ., κατάφεραν να έχουν λόγο στη διοίκηση της Ένωσης. Για την κυβέρνηση, είναι τώρα πιο εύκολο να επιτεθεί στην πολυθεσία ή να δώσει το πράσινο φως για την ίδρυση κι άλλου Σωματείου, μία παλιά πρόταση της «Αυριανής», την οποία η καλή εφημερίδα επανέλαβε την επομένη των εκλογών. Αν οι τελευταίες εμπεριέχουν ένα μήνυμα, τότε αυτό είναι ότι το μπαλάκι βρίσκεται στην πλευρά της κυβέρνησης. Σ.Κ.

«ΚΑΛΑΜΙ»

ΕΝΑΝΤΙΟΝ «ΠΟΝΤΙΚΙΟΥ»

Ποιος ζηλεύει τη δόξα ενός Ποντικού; Το «Καλάμι» είναι το νέο εβδομαδιαίο σατιρικό περιοδικό που εκδίδεται αυτές τις μέρες. Με επικεφαλής τον δημοσιογράφο των «Νέων» Νίκο Κακαουνάκη, φιλοδοξεί να συναγωνισθεί το «Ποντίκι», διαθετόντας περισσότερα εσωτερικά θέματα αλλά και περισσότερο φιλοκυβερνητική γραμμή. Το πρώτο φύλλο θα έχει —όπως μαθαίνουμε— εξώφυλλο και κύριο θέμα τον κ. Σαρτζετάκη.

Από την πλευρά του, το «Ποντίκι» ετοιμάζει την άμυνά του, και την περασμένη Παρασκευή ανακοίνωσε την αύξηση των σελίδων του, υποσχόμενο και άλλες αλλαγές. Απομένει να διευκρινισθεί, αν η αγορά χωράει κι ένα δεύτερο σατιρικό έντυπο...

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ;

«Υπάρχει και συμπολιτευόμενος Τύπος;», ρώτησε σε μια στιγμή ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου στη Θεσσαλονίκη. Ίσως όμως θα ή-

ταν καλύτερα να διερωτηθεί, «γιατί χάσαμε τον Τύπο»; Η απάντηση θα ήταν τότε ολοζώντανη μπροστά του. Γιατί τα όσα συνέβησαν με τους χειροκροτούντες τον πρωθυπουργό και αποδοκιμάζοντες τους ερωτώντες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, δεν συμβαίνουν ούτε στην Αφρική. Από τους ανόητους που χειροκροτούσαν, και τους αγενεκέλους που τους ανέχθηκαν, ή τους ενθάρρυναν δεν σκέφθηκε κανείς τι θα γίνονταν, αν και η αντίπαλη πλευρά είχε φέρει τους δικούς της, ή θα τους φέρε στο μέλλον για να κάνουν τα ίδια;

ΚΑΙ Η ΕΒΔΟΜΗ ΣΤΟ ΧΟΡΟ...

Στις 9 Νοεμβρίου, ακούγεται ότι θα κυκλοφορήσει το πρώτο φύλλο της «Εβδομης». Η εφημερίδα θα είναι εβδομαδιαία (Κυριακάτικη) και βασικός χρηματοδότης λέγεται ότι είναι ο επιχειρηματίας και λογοτέχνης Τάκης Αντωνίου. Σε μικρό σχήμα και πολυσέλιδο, το νέο φύλλο «δεν πρόκειται να παίξει πολιτικά παιχνίδια, ή να υπηρετήσει τους σκοπούς κάποιου κόμματος». Διευθυντής θα είναι ο Στέλιος Συρμόγλου, και αρχισυντάκτης ο Άκης Κοσώνας και ο Γκούιντο Τζιόφφι.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ: Ο ΦΤΩΧΟΣ ΣΥΓΓΕΝΗΣ

Η τηλεόραση δεν δίνει χρόνο στους υποψήφιους δημάρχους επειδή είναι εθνικής εμβέλειας, αλλά στο ραδιόφωνο μπορεί να δοθεί, αν και είναι κι αυτό... εθνικής εμβέλειας. Δεν θα είχαμε καμία αντίρρηση με το «άνοιγμα» του ραδιόφωνου που εισήχθηκε ενόψει δημοτικών ο κ. Παπαϊωάννου, αν ο όλος χειρισμός δεν υπάκουγε σε μία κουτοπόνηρη λογική: κάτι να δώσουμε αλλά όχι στην τηλεόραση και συγχρόνως έτσι θ' ακυρώσουμε τις όποιες προσπάθειες υποψηφίων, να ιδρύσουν τους δικούς τους ελεύθερους σταθμούς. Κανονικά ενόψει των εκλογών, θα έπρεπε ν' ανοίξει και το ραδιόφωνο, και η τηλεόραση. Κάποιοι όμως θέλουν το ράδιο, τον φτωχό συγγενή...

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 48

ΤΟΛΜΩ!
Εκλογές με λιτότητα
Δεν ζητάμε άλλοθι

Χάος: Καφενείο το πρωτάθλημα

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ: Ο ΦΤΩΧΟΣ ΣΥΓΓΕΝΗΣ

Η τηλεόραση δεν δίνει χρόνο στους υποψήφιους δημάρχους επειδή είναι εθνικής εμβέλειας, αλλά στο ραδιόφωνο μπορεί να δοθεί, αν και είναι κι αυτό... εθνικής εμβέλειας. Δεν θα είχαμε καμία αντίρρηση με το «άνοιγμα» του ραδιόφωνου που εισήχθηκε ενόψει δημοτικών ο κ. Παπαϊωάννου, αν ο όλος χειρισμός δεν υπάκουγε σε μία κουτοπόνηρη λογική: κάτι να δώσουμε αλλά όχι στην τηλεόραση και συγχρόνως έτσι θ' ακυρώσουμε τις όποιες προσπάθειες υποψηφίων, να ιδρύσουν τους δικούς τους ελεύθερους σταθμούς. Κανονικά ενόψει των εκλογών, θα έπρεπε ν' ανοίξει και το ραδιόφωνο, και η τηλεόραση. Κάποιοι όμως θέλουν το ράδιο, τον φτωχό συγγενή...

ΕΘΝΟΣ 48

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ αναλαμβάνει τις ευθύνες του
ΔΕΝ ΖΗΤΩ ΑΛΛΟΘΙ
Δεν έχω μισή παίχτριά υπό 100 ιτάκια
Όχι οι σεναρίστες - Πληγή η παραοικονομία

ΤΟΛΜΩ!

Χάος στα γήπεδα

A simple line drawing of a man in a running pose, looking back over his shoulder with a worried expression. A large, thick hand is reaching out from the right, pointing its index finger directly at the man. The man is wearing a long-sleeved shirt and pants. There are small motion lines around the man's feet and the hand.

Οι δουλειές της ΑΧΧΟΝ αυγατίζουν

ή πώς «καταργήθηκαν» οι προμήθειες με τη σοσιαλιστική διακυβέρνηση

Η σύμβαση 2627/83 για την προμήθεια πυροβόλων τύπου M-109 δεν είναι η μόνη που έχει υπογράψει η ΒΜΥ με τον ελληνικό στρατό, ύστερα από τη μεσολάβηση της ΑΧΧΟΝ του κ. Θωμά Λιακουνάκου.

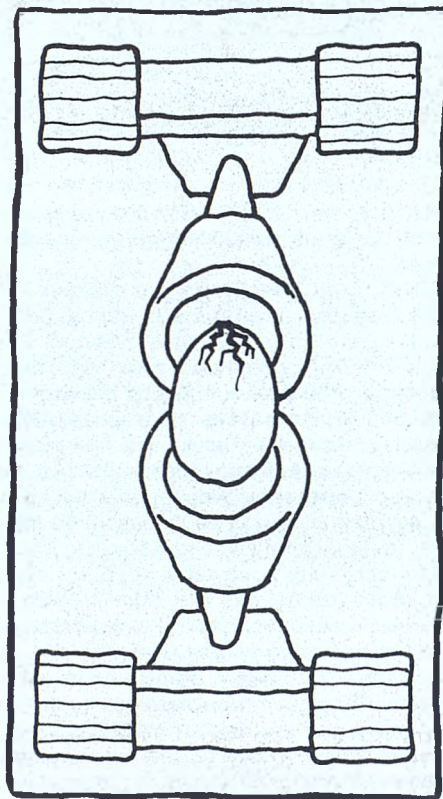
Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, τα τελευταία τρία χρόνια, η ΒΜΥ υπέγραψε με το ελληνικό δημόσιο τέσσερις συμβάσεις για την προμήθεια κύριων οπλικών συστημάτων, αξίας περισσότερων από δεκαπέντε δισεκατομμυρίων δραχμών τουλάχιστον. Λέμε «τουλάχιστον» επειδή δεν μπορούσαμε να εξακριβώσουμε το ακριβές ποσό που πλήρωσε η χώρα μας για την αγορά των οπλικών συστημάτων της ΒΜΥ. Διαθέτουμε, όμως, το ακριβές ύψος στο οποίο πρέπει να φτάσουν τα αντισταθμιστικά οφέλη που πρέπει να πληρώσει η αμερικανική εταιρεία στη χώρα μας το ποσοστό για τα οποία είναι τουλάχιστον 10%. Εφόσον, λοιπόν, η αξία σε αντισταθμιστικά οφέλη και για τις τέσσερις συμβάσεις της ΒΜΥ ανέρχεται στο ενάμισι δισεκατομμύριο δραχμές, τότε η αξία των οπλικών συστημάτων που αγόρασε το υπουργείο Άμυνας από την ΒΜΥ πρέπει να ξεπερνάει τα δεκαπέντε δισεκατομμύρια δραχμές. Οι συμβάσεις του ΓΕΣ με την ΒΜΥ είναι οι εξής:

- 2627/83, 4403Α/84 και 29697/84 για την αγορά αυτοκινούμενων πυροβόλων και συσκευών τροποποιήσεων·
- 4417/85 με το ΓΕΣ για την προμήθεια τεθωρακισμένων κέντρων διευθύνσεως πυρός.

Επικερδείς, λοιπόν, οι δραστηριότητες της αμερικανικής ΒΜΥ στην Ελλάδα και το ίδιο μπορούμε να υποθέσουμε και για τον αντιπρόσωπό της τον κ. Λιακουνάκο. Ο οποίος, βέβαια, δεν αντιπροσωπεύει μόνο την ΒΜΥ και την «Κράους Μαφάι» με τα «Λέοπαρντ» της, αλλά και μια σειρά άλλες ξένες εταιρείες, όπως η επίσημη αμερικανική Raytheon, και η GTE. Οι συμβάσεις που υπέγραψαν οι εταιρείες αυτές μέσα στα τελευταία επτά χρόνια είναι οι εξής:

- «Κράους-Μαφάι»: σύμβαση 24/51 με το ΓΕΣ για την αγορά των «Λέοπαρντ».
- GTE σύμβαση 4031/86 με το ΓΕΣ για την προμήθεια συστημάτων ηλεκτρονικού πολέμου.

Εκτός των συμβάσεων αυτών, η ΑΧΧΟΝ του κ. Λιακουνάκου έχει αναμειχθεί

και στην αγορά των αντιαεροπορικών συστημάτων Skyguard της ελβετικής Contraves. Τα συστήματα αυτά χρησιμοποιούν πυραύλους Sparrow τους οποίους κατασκευάζει η Raytheon που εκπροσωπείται από την ΑΧΧΟΝ. (Με τη σύμβαση του Ιουνίου 1981 —η οποία εγκρίθηκε από το ΓΕΑ με τη διαδικασία του επείγοντως— η αεροπορία μας αγόρασε από την Contraves— που εκπροσωπείται από τον κ. Δαλέζιο —πέντε συστήματα αεράμυνας. Τους είκοσι εκτοξευτές πυραύλων που θα χρησιμοποιήσουν τα συστήματα αυτά τους εφοδίασε η Raytheon.

Με τη σύμβαση για τα Skyguard —αντιπρόσωπός τους στην Ελλάδα είναι ο κ. Μάριος Δαλέζιος— θα ασχοληθούμε εκτενέστερα σε επόμενο τεύχος, επειδή την υπογραφή της τη συνοδεύουν

πολλά «περίεργα». Σημειώνουμε ωστόσο ότι η σύμβαση υπογράφηκε από το ΓΕΑ τον Ιούνιο του 1981— λίγους μήνες δηλαδή πριν τις εκλογές του ίδιου χρόνου— με τη διαδικασία του επείγοντος και ενώ πολιτικός προϊστάμενος του υπουργείου Άμυνας ήταν ο κ. Αβέρωφ. Λέγεται, εξάλλου, ότι ο ένας από τους δύο αντιπάλους του αντιαεροπορικού ΑΡΤΕΜΙΣ της ΕΒΟ είναι το skyguard. Ο άλλος είναι το αμερικανικό «Φάλανξ» που το εμπορεύεται και πάλι η ΑΧΧΟΝ.

Οι «μπίζνες», λοιπόν, του κ. Λιακουνάκου και της ΑΧΧΟΝ απλώνονται συνεχώς. Από τις 16 κύριες συμβάσεις για την αγορά οπλικών συστημάτων που υπέγραψε η χώρα μας από το 1979, οι οκτώ υπογράφηκαν από ξένες εταιρείες που εκπροσωπεί στη χώρα μας η ΑΧΧΟΝ. Βέβαια, ο κ. Λιακουνάκος είναι επιχειρηματίας και κάνει «μπίζνες». Μέχρις εκεί δεν έχουμε να παρατηρήσουμε τίποτα. Το πρόβλημα είναι κάτω από ποιες συνθήκες υπογράφηκαν αυτές οι συμβάσεις και αν η ΑΧΧΟΝ πήρε προμήθεια, αντίθετα με τις κυβερνητικές διακηρύξεις.

Δεν διαθέτουμε στοιχεία που να αποδεικνύουν αν πήρε ή όχι προμήθεια και για τις οκτώ συμβάσεις η ΑΧΧΟΝ. Έχουμε, όμως, στα χέρια μας στοιχεία για μια σύμβαση του '83 (4664/ΓΕΣ) με την οποία η ΑΧΧΟΝ πήρε προμήθεια 50.000 δολαρίων (για την ακρίβεια 46.875 δολάρια ΗΠΑ επειδή τους έγιναν κρατήσεις).

Η προμήθεια αφορούσε την αγορά «τερματικών μονάδων ελληνικής γλώσσας» από την αμερικανική Honeywell INC, αντιπρόσωπος της οποίας εν Ελλάδα είναι ο κ. Λιακουνάκος. Η σύμβαση υπογράφηκε στις 28 Απριλίου 1982 και όπως αναφέρεται στο κείμενό της —που έχουμε στα χέρια μας— στην αξία FOB των υλικών (3.127.856 δολάρια ΗΠΑ) συμπεριλαμβάνεται η προμήθεια 50.000 δολαρίων του κ. Λιακουνάκου. Επειδή όμως είναι προφανές ότι η αμοιβή του αντιπροσώπου βάρυνε τελικά το ελληνικό δημόσιο και επειδή η σύμβαση υπογράφηκε σε μια εποχή που η κυβέρνηση υποσχόταν ότι είχε καταργήσει τις αμοιβές των μεσαζόντων, ρωτάμε τη σημερινή ηγεσία του υπουργείου Άμυνας τι έχει να σχολιάσει σχετικά, εκτός και αν για άλλη μια φορά αποδειχθεί το κύρος και η επικαιρότητα του παμπάλαιου ρητού: «Η σιωπή είναι χρυσός».

Ο ΟΤΕ ΣΕ ΝΕΕΣ... ΣΚΑΝΔΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

«Παρακαλώ όπως γίνει αποδεκτή (η παραιτήσή μου —ΣΣ) ταχύτερο δυνατόν γιατί δημιουργούμενες συνθήκες δεν επιτρέπουν αποτελεσματική και χωρίς απaráδεκτους ηθικούς συμβιβασμούς άσκηση καθηκόντων μου και γιατί δεν επιθυμώ είμαι σιωπηλός έστω και ακούσιος συνένοχος όσων συμβαίνουν στον ΟΤΕ».

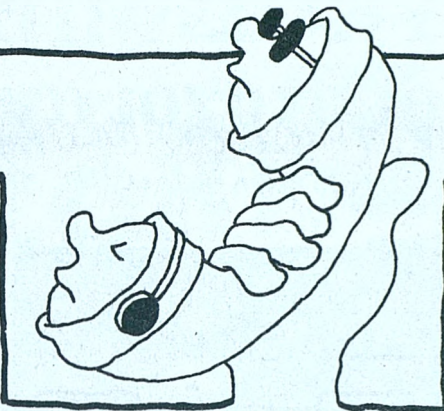
Ο άνθρωπος φαίνεται ότι είδε και αποείδε, απηύδωσε από τη γενική αδιαφορία και το γενικευμένο αμοραλισμό και στις 24 Μαΐου του '86 υπέβαλλε την παραίτησή του. Πρόκειται για τον κ. Δημ. Θεοδωρακάκο, προϊστάμενο διεύθυνσης επιθεώρησης του ΟΤΕ, ο οποίος είχε μεταξύ των άλλων ασχοληθεί με δύο υποθέσεις που ενώ θα έπρεπε να είχαν συνταράξει τον οργανισμό, έγινε κάθε προσπάθεια να «κουκουλωθούν». Η πρώτη αφορά την προμήθεια ελαττωματικών τηλεφωνικών συσκευών από την ΙΤΤ, και η δεύτερη την κατάχρηση ενός μεγάλου ποσού από έναν ταμία του οργανισμού (στην πρώτη αναφέρθηκε σε ένα μικρό σημείωμά του το «Έθνος» της Κυριακής 7/9/86, ενώ και για τις δύο έγραψε ο Γ. Μασσαβέτας στην «Ελευθεροτυπία» στις 6/9/86).

Τα αποσπάσματα από τις απόρρητες εκθέσεις που φέρνει το ΑΝΤΙ στη δημοσιότητα, είναι ακόμη πιο εύγλωττα:

«Από την έρευνα —γράφει στην έκθεσή του ο κ. Θεοδωρακάκος, με ημερομηνία 12-3-1986— προκύπτουν και διατυπώνονται μία σειρά από αναπάντητα ερωτήματα, αλλά και από διαπιστώσεις οι οποίες δημιουργούν αφ' ενός τη βεβαιότητα ότι από τη διαχείριση του θέματος της προμήθειας τηλεφωνικών συσκευών από την ΙΤΤ προκλήθηκε σημαντική ζημία, ηθική και υλική, στον ΟΤΕ και αφετέρου σοβαρές υπόνοιες ότι σημειώθηκαν συνειδητές και σκόπιμες αντικανονικές και επιζήμιες για τον ΟΤΕ ενέργειες και παραλείψεις, πέραν της αβελτηρίας, ασυνεννοησίας, αδιαφορίας, έλλειψης συντονισμού και αλληλοενημέρωσης των διαφόρων υπηρεσιών και κλιμακίων του ΟΤΕ που ασφαλώς υπήρξαν».

Από το 1973, έως το 1985, ο ΟΤΕ προμηθεύεται από την ΙΤΤ 725.600 συσκευές, εκ των οποίων ένα μέρος τους φθερείται γρήγορα και δεν επιδέχεται επισκευή...

«Στην αρχή ο ΟΤΕ —συνεχίζει η έκθεση— έδειξε σκληρή στάση στην ΙΤΤ, σιγά σιγά, όμως, και άγνωστο γιατί, υποβάθμισε τις απαιτήσεις του και έφθασε στο σημείο όχι μόνο να μην καταγγείλει, όπως έπρεπε, την πρώτη σύμβαση (200/1972), που αφορούσε 537.000 τηλεφωνικές συσκευές, αλλά να συνεχίσει τις παραλαβές και να καταλήξει σε ένα συμφωνητικό, με την ΙΤΤ, αντικατάστασης ορισμένων δι-

σκων επιλογής, το οποίο μάλιστα δεν τηρήθηκε ούτε αυτό.

● Στη συνέχεια ο Οργανισμός συνήψε δύο ακόμη συμβάσεις τις 200Α/1980 και 592/1985, για 168.000 και 20.000 συσκευές αντίστοιχα με την ίδια εταιρεία, χωρίς να περιλάβει ούτε έναν όρο σχετικό με τους δίσκους επιλογής.

Και το αποτέλεσμα, που ενδιαφέρει όλους μας:

● Η οικονομική ζημία του ΟΤΕ από την υπόθεση αυτή είναι σημαντική και πρέπει να υπερβαίνει κατά πολύ το αναφερόμενο στην Έκθεση ποσό των 562 εκατομμυρίων δραχμών, το οποίο, άλλωστε παρατίθεται ενδεικτικά, αφού, εκτός των άλλων, οι ίδιοι οι επιθεωρητές που προέβησαν στον πρόχειρο υπολογισμό, τονίζουν ότι δεν έχουν συμπεριλάβει μια σειρά δαπανών του ΟΤΕ».

Πριν δούμε τι απέγινε με τη διαλεύκανση της υπόθεσης ας περάσουμε και στην δεύτερη, πιο γλαφυρή ιστορία —αίτια του «φρικαρίσματος» του κ. Θεοδωρακάκου. Στην περιοχή Καρόλου, ο υπάλληλος του ΟΤΕ κ. Ι. Γαζής, έχει κατακρατήσει 8.077.701 δραχμές, από πληρωμένους λογαριασμούς συνδρομητών.

«Η λειτουργική κατάσταση της Τηλεπικοινωνιακής Περιοχής Καρόλου —καταλήγει ο επιθεωρητής στην έκθεση της 28ης -2- 1986— ήταν αξιοθρήνητη, ο έλεγχος των προϊσταμένων ήταν ανύπαρκτος και, γενικά, θα μπορούσε η υπηρεσία αυτή να χαρακτηριστεί "ξέφραγκο αμπέλι".

Είναι επίσης βέβαιο ότι την κατάχρηση υποπεύονταν ή ακόμη και εγνώριζαν από καιρό αρκετοί υπάλληλοι του ΟΤΕ. Για την κατάσταση αυτή νομίζουμε ότι οι ευθύνες δεν περιορίζονται μέσα στην ίδια την Τηλεπικοινωνιακή Περιοχή αλλά εκτείνονται και προς την κατεύθυνση των ανωτέρων της κλιμακίων...

... Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι, όπως διαπιστώσαμε, ο πρώην προϊστάμενος του Β' Συγκροτήματος ήταν άγνωστος κατ' όψιν στο προσωπικό όχι μόνο της Τηλεπικοινωνιακής Περιοχής Καρόλου, αλλά και της στεγαζόμενης στο ίδιο κτίριο με το γραφείο του Τηλεπικοινωνιακού Περιοχής 'Αρεως».

Ακολουθεί η αφήγηση των παρεμβάσε-

ων που γίνονται για να κουκουλωθεί η υπόθεση. Εκτός από την περίπτωση κάποιου κ. Λυμπερόπουλου, ο επιθεωρητής αρνείται να αναφέρει ονόματα, γιατί —όπως γράφει— δεν πιστεύει ότι «υπήρχε συνειδητή πρόθεση πλήρους συγκάλυψης της κλοπής». Και εξηγεί:

«Απλώς έχει αναπτυχθεί στον ΟΤΕ (τουλάχιστον σε ορισμένα ηγετικά υπηρεσιακά και συνδικαλιστικά επίπεδα) ένα ιδιάζον κλίμα, ανοχής και συγκατάβασης που δεν είναι του παρόντος να αναλύσουμε, αλλά που ερμηνεύει πολλά φαινόμενα.

Η τάση αυτή συγκάλυψης και ελαχιστοποίησης δεν είναι η πρώτη φορά που επισημαίνεται ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ευθύνες στελεχών που ανήκουν σ' ορισμένες ισχυρές συντεχνίες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονο "πνεύμα του σώματος" (συντεχνιακή αλληλεγγύη) και κάποιαν απόπειρα διάχυτου "αφ' υψηλού" αμοραλισμού.

Θα μπορούσα ενδεικτικά να αναφερθώ στις υποθέσεις των Τρικάλων και της Λαμίας, για τις οποίες είχα κάποιαν άμεση αντίληψη ως Περιφερειακός Διευθυντής Κεντρικής Ελλάδας, οι οποίες με κατάλληλους χειρισμούς και μεθοδεύσεις από διάφορες πλευρές οδηγήθηκαν σε εκφυλισμό».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμη το γεγονός, ότι όλοι οι παρεμβαίνοντες, για το μόνο που δεν ενδιαφέρονται, είναι για τους συνδρομητές που είχαν πληρώσει κανονικά τους λογαριασμούς, αλλά απειλούνται με διακοπή της σύνδεσης, αφού τα χρήματά τους έχουν κατακρατηθεί από τον παρονομήσαντα υπάλληλο. Η εισήγηση του κ. Θεοδωρακάκου, να ανασταλούν οι διακοπές, προκαλεί έντονες αντιδράσεις και όλοι προτείνουν «να κοπούν οι γραμμές, και όποιος έχει πληρώσει ως διαμαρτυρηθεί!»

Το επιμύθιο της υπόθεσης: ο κ. Θεοδωρακάκος, παραπέμπεται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο επειδή «διατάραξε την υπηρεσιακή τάξη και χρησιμοποίησε αντιυπηρεσιακό ύφος», οι δε υπεύθυνοι αρμέγουν την κρατική αγελάδα, ενώ καμία διοικητική ανάκριση για τον καταλογισμό ευθυνών δεν έχει αποφασισθεί.

Η υπόθεση αναγκαστικά θα φθάσει στα χέρια των αρμόδιων υπουργών και υφυπουργών, στο μέτρο που ούτε η διοίκηση, ούτε η συντεχνία του ΟΤΕ δεν διακρίνονται για την ιδιαίτερη ευαισθησία τους. Και πέρα από την όποια λύση θα επιλεγεί, εκείνο που έχει σημασία είναι να υπάρξει ενημέρωση της κοινής γνώμης και διαφάνεια των διεργασιών του αναξιοπαθούντος οργανισμού.

Α.Γ.

Όπου η «ΓΟΥΚΟΣ- ΜΠΑΝΚ» ανθεί και κοινωνικοί στόχοι αναζητούνται

του Γιάννη Φλώρου

Χρειάστηκε να «την κάνει» – όπως λέγεται στους σχετικούς κύκλους – ο Γεώργιος Γούκος, ιδιοκτήτης μιας μικρής επιχείρησης καθαρισμού ταπήτων στα Γιάννενα, για να αναδειχθούν, έστω και ως σκάνδαλο (εναντίον ποιων;), ορισμένες από τις πιο ενδιαφέρουσες όψεις της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής μιας από τις περισσότερο αναπτυσσόμενες πόλεις της Ελλάδας. Και ανεξάρτητα από το ύψος των ποσών που διακινούσε η «επιχείρηση», τις αιτίες που οδήγησαν τον Γούκο στην διαφυγή και τον αριθμό των ατόμων που είχαν συναλλαγές μαζί του, χρειάστηκε και το «σοκ», για να αποκαλυφθούν έτσι οι «ατέλειες του συστήματος», οι οποίες όμως τελικά οδηγούν στο τρόπο ανάπτυξης και στη λειτουργία του μικρομεσαίου «αυτοδιαχειριζόμενου» ελληνικού καπιταλισμού.

Η παρατράπεζα Γούκου

Με τα στοιχεία που είναι έως τώρα γνωστά το «κύκλωμα Γούκου», λειτουργούσε ως παρατράπεζα, η οποία αναλάμβανε ευθύνες ως χρηματοδότης, με δάνεια δέδαια τοκογλυφικά, αλλά και στον τομέα των καταθέσεων. Ταυτόχρονα όμως έπαιζε και το ρόλο του «χρηματιστήριου», στο οποίο επένδυαν οικονομικοί παράγοντες ή καταθέτες. Ο Γούκος λειτουργούσε κατά κάποιο τρόπο ως ο «διαχειριστής» της επιχείρησης-παρατράπεζα η οποία στηριζόταν και σε άλλους, είχε την ανοχή τους και διευκόλυνε τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες. Ο ίδιος στηριζόμενος ή και με την συνεργασία τρίτων, όπως π.χ. ο Γ. Υφαντής που αυτοκτόνησε, κατόρθωσε, όπως λέγεται στα Γιάννενα, να αποκτήσει την εμπιστοσύνη όχι μόνο επιχειρηματιών ή οικονομικών παραγόντων της πόλης, αλλά και απλών καταθετών. Την εμπιστοσύνη ενίσχυσε σε μεγάλο βαθμό η απόδοση της τοποθέτησης (τόκοι) και η άνεση που δημιουργήθηκε γύρω από τον όλο μηχανισμό. Το εύκολο κέρδος και οι ανάγκες που υπάρχουν στην αγορά χρήματος φαίνονται κατ' αρχήν ότι ενίσχυσαν σε σημαντικό βαθμό τις δραστηριότητες του «μηχανισμού Γούκου». Αυτό όμως από μόνο του δεν είναι αρκετό για να εξηγήσει τις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις του φαινομένου.

Ποιος θυμάται τώρα τη «μικρή μας πόλη»;

«Χρήμα», λένε στα Γιάννενα, «υπάρχει». Όμως, απ' ό,τι φαίνεται, υποδομή και στόχοι ανάπτυξης, δεν υπήρχαν. Η παλαιά παραδοσιακή «άρχουσα τάξη» αν και διατήρησε ένα μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων, αντικαταστάθηκε σταδιακά από τη νέα. Η μεγάλη εισροή μεταναστευτικού συναλλάγματος την τελευταία δεκαετία, το Πανεπιστήμιο και οι άλλες δραστηριότητες, κυρίως οικοδομικές, που αναπτύχθηκαν

στην πόλη καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό και το χαρακτήρα της άρχουσας τάξης, που στο μεταξύ άρχισε να δημιουργείται. Αν εξαιρέσει κανείς τις λίγες παραγωγικές επενδύσεις, οι περισσότερες είχαν ως κύριο στοιχείο την άμεση απόδοση κερδών που ευνοούσε και αντίστοιχες κοινωνικές μετατοπίσεις, τον μεταπρατισμό, την δημιουργία πολλών επιχειρήσεων προσφοράς υπηρεσιών, με τουρισμό (κάθε άλλο παρά υψηλό και κυρίως διερχόμενο). Δεν είναι τυχαία π.χ., η καθυστέρηση στην ανάπτυξη της Βιομηχανικής περιοχής σε σχέση με το πόσες επιχειρήσεις μαρμάρων ξεφύτρωσαν, με χρηματοδότηση για τις περισσότερες και από αυτές, ελάχιστες θεωρούνται «υγιείς» σήμερα. Και αυτό, επειδή ακριβώς ήταν άμεσα κερδοφόρες, ενώ δεν έχει ληφθεί μέριμνα για το μέλλον: π.χ., εξαγωγές, τυποποίηση μαρμάρου κλπ.

Από την πλευρά του κράτους κάθε άλλο παρά υπήρξε προσπάθεια για μια σταθερή και μακροπρόθεσμη πολιτική ανάπτυξης. Τα τεράστια ποσά που εισέρευσαν με το μεταναστευτικό συναλλάγμα, επειδή ακριβώς έλλειπε η υποδομή για παραγωγικές επενδύσεις, μετατράπηκαν, στην καλύτερη περίπτωση, σε οικοδομές ή μικρές επιχειρήσεις και ό,τι περισσεύε ή δεν ήταν δυνατό να εξασφαλίσει στέγη και κάποιο έσοδο, έγινε αυτοκίνητο. Τα Γιάννενα έχουν από τα πλέον υψηλά ποσοστά αναλογίας κατοικων-αυτοκινήτων.

Ακριβώς αυτός ο χαρακτήρας της οικονομικής ανάπτυξης, στο βαθμό που προχωρήσει μία έρευνα, μπορεί να φωτίσει πολλές πλευρές και των κοινωνικών ανακατατάξεων της ελληνικής επαρχίας και τον τρόπο ανάπτυξης της «άρχουσας τάξης» της πόλης. Τα ανερχόμενα στρώματα της τελευταίας δεκαετίας διαμορφώθηκαν μέσα από άλλες συνθήκες, με νέες οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες στηρίζονταν σε μεγάλο βαθμό στην εξασφάλιση άμεσου κέρδους. Αυτό ευνοήθηκε και στηρίχθηκε σημαντικά και από την πολιτική των χρηματοδοτήσεων. Ποιος λ.χ. ξεχνάει τα δάνεια της Χούντας; Αλλά και τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, τον τρόπο και τις μεθόδους χρηματοδοτήσεων και την τάση αύξησης των εισοδημάτων που δεν προέρχονται από την παραγωγή.

Δραματικές εξελίξεις στην υπόθεση Γούκου. Ανακρίνονται τοκογλύφοι που πιάστηκαν στο διαμέρισμά του Υφαντή. Ήρθαν και στις τράπεζες

Οι σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές ανακατατάξεις δημιούργησαν και νέα πρότυπα. Δημιουργήθηκαν νέες κατηγορίες επιχειρηματιών με οικονομικό βάρος, αλλά και κοινωνικό κύρος. Τα πρότυπα του πετυχημένου τροποποιήθηκαν. Τα «μπουζουκτσίδικα» αυξήθηκαν. «Μπορεί», μας είπε έμπορος της πόλης «βιομηχανία πιάτων», όμως, για μπουζουκτσίδικα υπάρχει». Το φαινόμενο δεν είναι, βέβαια, τοπικό.

«Θύμα» του Γούκου, όπως μας είπε στέλεχος μιας Τράπεζας στα Γιάννενα, του έλεγε τις επόμενες μέρες του «σκανδάλου»: «Έβαλα 12 εκατομμύρια. Το πρόβλημά μου, όμως, τώρα δεν είναι τα χρήματα. Δεν τα έχασα, γιατί τα πήρα από τους τόκους. Αυτό που με βασανίζει είναι πώς θα αποβάλλω τον τρόπο ζωής που συνήθισα να έχω». Αυτός ο «καταθέτης» στην παρατράπεζα υπολογίζεται ότι έπαιρνε τόκο άνω των 600.000 δρχ. το μήνα. Τι νόημα είχε να αντικαταστήσει τη «ζωή» που έκανε με το ρίσκο μιας επένδυσης ή τον τόκο μιας τράπεζας; Αφού είχε υλοποιήσει,

έστω και για λίγο, το γνωστό, «πασάς στο Γιάννενα».

Βιολία, όσο και αν φαίνεται περίεργο ότι τα ποσά που χράστηκε πως διακίνησε η «Γρατζέζα Γούκου» είναι τράστια – και πιθανόν να μην είναι – το πρόβλημα υπάρχει ως κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο, που χαρακτηρίζει την οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης. Η «μικρή μας πόλη» έπαψε πλέον να υπάρχει...

Πλήθος οι συμμετοχοί-συνένοχοι

Το εντυπωσιακό στην περίπτωση είναι η συμπεριφορά τμημάτων της άρχουσας τάξης που προτίμησαν να διακινδυνεύσουν ποσά στο κύκλωμα που δημιουργήθηκε παρά να διεκδικήσουν την αξιοποίηση ή επένδυσή τους μέσα από τις υπάρχουσες δυνατότητες που προσφέρει ο ιδιωτικός ή δημόσιος τομέας. Η μεγάλη πλειοψηφία των οικονομικών παραγόντων της πόλης αρνείται ότι είχε σχέσεις με την παρατράπεζα. Όμως είναι παράδοξο το γεγονός να μπορεί να διακινεί ο Γούκος τα ποσά που αναφέρονται, γιατί ο ίδιος δεν είχε δικά του κεφάλαια. Δεν ήταν, δηλαδή, ο παλιός τοκογλύφος που δανείζει από δικά του χρήματα. Και ούτε είναι δυνατόν να «κράτησε» αυτή την επιχείρηση με μικροκαταθέτες μόνο, τους οποίους εντυπωσίαζε με την εγκατάσταση κομπιούτερ. Όταν όμως αναπτύσσονται τέτοιου είδους «επενδύσεις» εκτός παραγωγικής διαδικασίας γιατί οι πηγές των εισοδημάτων προστατεύονται; Υπάρχει βέβαια η εξήγηση ότι η οικονομική συγκυρία και ο πληθωρισμός

«Τα 'χω στον τόκο»

● Ακόμα και περιπτώσεις που πήραν δάνειο από την Τράπεζα και τα έδωσαν στον τοκογλύφο υπήρξαν, μας είπε παλιός έμπορος της πόλης για να δείξει το μέγεθος της «υπόθεσης Γούκου». Πολλοί, συνέχισε, είχαν και την Τράπεζα και τον τοκογλύφο. Αυτό που συνέβαινε στα Γιάννενα, συμβαίνει παντού μας έλεγε ένας δικηγόρος. Στις Τράπεζες γινόταν «μάχη» για το ποια θα τον πάρει. Οι ευθύνες; Όλοι ήξεραν. Βέβαια, κανείς δεν ανησούχησε όταν π.χ. πήγε μια επιταγή του στην Τράπεζα.

● Τον Απρίλιο με Μάιο δεν ερχόταν συνάλλαγμα στις Τράπεζες. Γι' αυτό το λόγο μάλιστα είχε γίνει και μια σύσκεψη. Τότε πιάστηκε και ένας που τυχαιίνει να είναι ο πιο καλός τοκογλύφος. Απ' τη στιγμή που διώχνεις σπουδαστές και υπάρχουν περιορισμοί στο συνάλλαγμα τι θα κάνουν οι γονιοί; Έλεγε υπάλληλος σε

Τράπεζα. Ο Γούκος πάντως κατάρρε διαμέσου ενός «Γούκου Νο 2» να βάλει, από μια περιοχή μόνο, στο χέρι, το συνάλλαγμα 40 μεταναστών. Και βέβαια δεν ήταν ο μόνος που συνεργαζόταν μαζί του. Υπήρχαν κι άλλοι που διοχέτευαν πελάτες. Στην Ήπειρο, στη Λάρισα, στα Τρίκαλα, στην Αθήνα...

Ουσιαστικά οι συναλλαγές του Γούκου αντιπροσωπεύουν το ¼ ή το 1/5 των χρημάτων που ακούγονται, έλεγε δικηγόρος. Το θέμα της τοκογλυφίας είναι παλαιό και εξελίχθηκε. Υπάρχουν και άλλα τοκογλυφικά κυκλώματα μικρότερης εμβέλειας. Ο συνταξιούχος αφού έβλεπε το γιατρό τα 'δινε και αυτός ή πουλούσε το σπίτι του και έδινε τα χρήματα στον τοκογλύφο. Χρηματοδότες αναφέρονταν πολλοί: γιατροί – ο Ιατρικός Σύλλογος πάντως διαψεύδει με ανακοίνωσή του οποιαδήποτε σχέση των μελών

του με τον τοκογλύφο – επιχειρηματίες, ποδοσφαιριστές, μέχρι και καθηγητές πανεπιστημίου.

● Κανείς βέβαια δεν μιλά, παρά μόνο για φήμες. Και απ' ό,τι φαίνεται δύσκολα μπορεί να εξακριβωθεί το μέγεθος της «παρατραπεζικής αγοράς» γιατί υπάρχει ο κίνδυνος της κατηγορίας για τοκογλυφία. Επισημαίνοντας το γεγονός αυτό, επιχειρηματίας μας τόνισε, ότι η όλη αντιμετώπιση του θέματος από την πολιτεία φανερώνει έλλειψη κάθε ψυχραιμίας. Θα ήταν περισσότερο σφύρων να εξακριβωθεί υπεύθυνα το μέγεθος της όλης υπόθεσης. Έτσι θα μπορούσαν να συζητηθούν οι πραγματικές αιτίες, να παρθούν μέτρα και να μην δημιουργηθεί ένα άσχημο κλίμα που μόνο κακό μπορεί να κάνει, όχι μόνο στην πόλη, αλλά και γενικότερα. Η πληροφό-

ρηση έπρεπε να γίνει, αλλά με ποια στοιχεία γράφτηκαν ή ειπώθηκαν στην τηλεόραση ποσά ή αριθμοί ατόμων που είχαν σχέση με τον Γούκο;

● Ανεξάρτητα πάντως από την πραγματικά μεγάλη φημολογία, οι πωλητές στο παζάρι των Ιωαννίνων διαλαλούσαν την πραγματία τους χρησιμοποιώντας πάντα το Γούκο, ενώ στα στέκια της πόλης το χιούμορ ξεπερνούσε τις γελοιότητες των εφημερίδων.

Αν δεν είχαμε την αυτοκτονία του Γ. Υφαντή, έλεγε θαμώνας καφετέριας, θα κάναμε μεγάλη πλάκα με το Γούκο. Όχι μόνο σαν αυτή που έγινε στο μπάρ που σύχναζαν. Ποια ήταν η πλάκα; Χτυπάει το τηλέφωνο. Το σηκώνει κάποιος και μιλάει στον άγνωστο. «Έλα ρε Γιώργο τι κάνεις»; «Έλα ρε και σε περιμένουμε όλοι»... Δεν υπήρξε ούτε ένας να μην σηκωθεί απ' τη θέση του και να πάει στο τηλέφωνο...

«Δεν υπάρχει "υγιής" λειτουργία χρηματοδοτήσεων...»

Οι εκπρόσωποι του εμπορικού κόσμου στα Γιάννενα (πρόεδρος και αντιπρόεδρος του εμποροβιοτεχνικού επιμελητηρίου κ. **Νούσιος** και **Τ. Καζαντζής**) με τους οποίους μιλήσαμε θεωρούν ότι κύρια αιτία του φαινομένου είναι το τραπεζικό σύστημα. Ο κ. Καζαντζής, που είναι και πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου μας ανέφερε ότι σε σχετική σύσκεψη για τη χορήγηση πιστώσεων στη Νομαρχία στις 3-7-84 ετέθη το θέμα της βελτίωσης των όρων χρηματοδότησης και επισημάνθηκαν τα φαινόμενα της τοκογλυφίας. Οι ευθύνες ανήκουν στην πολιτεία που δεν παίρνει μέτρα, για να στηρίξει την υγιή αγορά και να εκσυγχρονίσει το υφιστάμενο καθεστώς χρηματοδοτήσεων.

Η περιοχή, μας είπε ο **Γ. Δούμας** πρώην πρόεδρος του Επιμελητηρίου, βρίσκεται σε μια συνεχή αφαίμαξη από το 1913. Ανθρώπινο δυναμικό με τη μετανάστευση και χρήματα με τις Τράπεζες. Ουσιαστικά, όπως προκύπτει και από σχετική μελέτη Γάλλου οικονομολόγου οι Τράπεζες στην περιοχή είναι *τράπεζες καταθέσεων*. Είναι η μόνη περιοχή μας είπε μεταξύ άλλων, στη χώρα, όπου οι Τράπεζες αντλούν περισσότερα απ' όσα δίνουν. Μέχρι πρόσφατα ήταν και τα νησιά του Ιονίου και Αιγαίου. Οι δυνατότητες ανάπτυξης προϋποθέτουν τη συγκράτηση και τη συσσώρευση κεφαλαίου. Εμείς όταν χρειαζόμασταν εργατικό δυναμικό το διώξαμε, όταν χρειαζόμαστε κεφάλαιο το διώχνουμε και όταν υπάρχουν «υγιείς» επιχειρηματίες τους δυσφημούμε. Έγινε πρόταση σε συνέδριο των επιμελητηρίων το '75 για σχέδιο εταιρίας Περιφερειακής Αναπτύξεως με στόχο συσσώρευση κεφαλαίων και χρησιμοποίηση σε τοπικό επίπεδο. Δεν προχώρησε. Έγινε πρόταση για Τράπεζα Επενδύσεων, επειδή όλες οι άλλες ήταν καταθέσεων. «Πάγωσε» επί Παλαϊοκροσσά.

Από τις χρηματοδοτήσεις της ΕΤΒΑ τέσσερεις επιχειρήσεις είναι κλειστές. Οι Τράπεζες δεν ενδιαφέρονται για τη δουλειά, αλλά για τα ακίνητα, και έτσι γίνεται η χρηματοδότηση. Η λειτουργία τους ως τράπεζες καταθέσεων τις έκανε να μην ενδιαφέρονται για προσωπικό με ιδιαίτερα προσόντα. Και τα κεντρικά των Τραπεζών ενθάρρυναν αυτή την κατάσταση με αποτέλεσμα οι διευθυντές να είναι ανεπαρκείς, να μην υπάρχει πολιτική χορηγήσεων, να γίνονται με πολιτικές πιέσεις κλπ.

Ο ίδιος ο κ. Δούμας συμμετέχει σε ένα συνεταιρισμό με την επωνυμία «Στόχος» ο οποίος βασίζεται σε ένα «συνεταιρισμό αλληλοβοήθειας» που είχαν συμπλήξει το 1905 οι τυπογράφοι στη Λαμία και μέσα στις επιδιώξεις τους είναι να μετεξελιχθεί σε Τράπεζα: «*Θεωρώ εκ των ουκ άνευ τη λειτουργία φορέα που θα εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση γυνύμων πρωτοβουλιών και δεν θα ακολουθήσει τη πεπατημένη του τραπεζικού συστήματος*».

δεν ικανοποιούσαν τα υψηλά κέρδη σ' όσους αναζητούσαν μεγαλύτερο κέρδος από το τραπεζικό και αφού άλλες επενδύσεις ήταν δύσκολο να γίνουν, επωμίσθηκαν το ρίσκο. Αυτό όμως μπορεί να δικαιολογήσει μια αύξηση της τοκογλυφίας δεν εξηγεί όμως ποιες δυνατότητες επενδύσεων βλέπουν όσοι επωμίζονται το ρίσκο. Απλά, δεν υπάρχουν.

Τράπεζες: «διαγωγή μηδέν»

Μια άλλη εξήγηση που ισχύει, βέβαια, αλλά και αυτή δεν είναι ικανή να ερμηνεύσει από μόνη της το φαινόμενο είναι η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Ποια τράπεζα, όμως, μπορεί να δώσει τόκο 50% ή 60%; Υπάρχουν δέβαια όλες οι ατέλειες, οι παρενέργειες και οι παρατυπίες στη χρηματοδότηση που έχουν ήδη επισημανθεί. Συνήθως η ολοκλήρωση των χρηματοδοτήσεων δεν γίνεται, γιατί κεφάλαια κινήσεως δεν χορηγούνται πάντα, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν πολλοί στην τοκογλυφία, να παρατηρούνται τα γνωστά με τις «μίζες», να διατηρείται το καθεστώς των πολιτικών πιέσεων κλπ. Η μη «υγιής» λειτουργία των χρηματοδοτήσεων ερμηνεύει την ενθάρρυνση της τοκογλυφίας

η οποία υπάρχει και απλώς βρίσκεται σε μεγαλύτερη έξαρση όταν περιστέλλονται π.χ. οι πιστώσεις, διαταρράσσεται η ισορροπία προσφοράς και ζήτησης χρήματος και πολλαπλασιάζονται έτσι οι δραστηριότητες της παρατραπέζικης αγοράς. Είναι όμως αρκετό αυτό για να εξηγήσει το φαινόμενο ότι «*τα μισά Γιάννενα δανείζουν τα άλλα μισά*», όπως έγραψε μία τοπική εφημερίδα πριν ξεσπάσει το σκάνδαλο;

Οι «ατέλειες» συνεπώς δεν αφορούν απλά και μόνο το τραπεζικό σύστημα ή την πιστωτική πολιτική. Αυτές πράγματι υπάρχουν. Και γνωρίζουν όλοι, και κυρίως οι αρμόδιοι, τις παρενέργειες που δημιουργούν. Εκτός αυτών, η «υπόθεση Γούκου» φέρνει στην επιφάνεια το θέμα, πού πάει μια πόλη και μια κοινωνία σε ανάπτυξη; τι στόχους έχει θέσει, ποιο μοντέλο ανάπτυξης προκρίνει και ποιους δρόμους επιλέγει. Οι «ατέλειες» αυτές είναι εκείνες που διαμορφώνουν και την πορεία ανάπτυξης.

Και όλα αυτά είναι απλώς μία πλευρά των κοινωνικών προβλημάτων που θέλονται και μη έφεραν στην επιφάνεια τα Γιάννενα, με την «περίπτωση Γούκου»: την πιο ουσιαστική για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση, όπως διαμορφώνεται.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΟΥΚΟΥ-ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Και κυκλώματα λαθρεμπορίου στην παρατρέπεζα;

Η παρέμβαση Γούκου, διαμέσου του δικηγόρου Γ. Αλφαντάκη, ενισχύει εκδοχές που θεωρούν ότι ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων τα οποία «επένδυε» ο Γούκος διοχετεύθηκαν σε λαθρεμπόριο. Η επιβεβαίωση ουσιαστικά των σχέσεων Γούκου-Ιωαννίδη ο οποίος εξαφανίστηκε από την Ελλάδα και είχε το ξενοδοχείο «Μαργαρώνα Ρουαγιάλ» στην Πρέβεζα και «Μαργαρώνα Παλάς» στην Κέρκυρα, αλλά και πλοία, όπως λέγεται, ενισχύει εκείνα τα σενάρια που αναφέρονται σε πιθανή ανάμειξη κυκλωμάτων λαθρεμπορίου, που σχετίζονται με την παρατρέπεζα. Ο Ιωαννίδης σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες ήταν λαθρέμπορος τσιγάρων. Ως γνωστόν, «κάλυψη» για τη μεταφορά ναρκωτικών είναι και το λαθρεμπόριο τσιγάρων. Σύμφωνα πάλι με πληροφορίες, που δεν έγινε δυνατό να επαληθευθούν, ο Ιωαννίδης έκανε μεταφορές ναρκωτικών με «δρο» να μην τα διοχετεύει στην Ελλάδα. Μετά μάλιστα τη γνωστή κατάσχεση ναρκωτικών από τις αιγυπτιακές αρχές στο μόντορσιπ «Αλέξανδρος G» ιδιοκτησίας Ιωαννίδη υπήρξε η φήμη χωρίς συνέχεια ότι ήταν μέλος της Μαφίας.

Η εκδοχή αυτή δίνει και άλλη διάσταση στην «υπόθεση Γούκου»: Το πώς στήνεται ένα κύκλωμα το οποίο χρησιμοποιεί μια μεγάλη μερίδα οικονομικών παραγόντων όχι μόνο της πόλης των Ιωαννίνων. Σ' αυτή την περίπτωση φαίνεται ότι ο Γούκος θα αντιμετώπιζε και άλλα προβλήματα πλὴν των τόκων και αναγκάστηκε να διαφύγει. Φαίνεται ακόμη ότι την «πάτησε» ένα μεγάλο μέρος της «καλής κοινωνίας» των Ιωαννίνων μαζί βέβαια και μικροκαταθέτες οι οποίοι θεωρούσαν ότι υπάρχει ένας άσφογος μηχανισμός που μπορεί να λειτουργεί τέλεια όσον καιρό τους ήταν αναγκαίος. Μόνο που ο έλεγχος ανήκε σε άλλους.

Απ' αυτή την άποψη έχουν ενδιαφέρον οι συσχετισμοί που γίνονται στα Γιάννενα με την ιστορία της δολοφονίας του Μαρτίνη, αδελφού της γυναίκας του αυτόχειρα Γ. Υφαντή, η οποία έγινε σε πόλη της Δυτ. Μακεδονίας. Τότε κατηγορήθηκε και ομολόγησε ένας νεαρός. Όμως σύμφωνα με πληροφορίες στη νεκροψία που έγινε ευρέθηκε ένα και μόνο θανατηφόρο τραύμα στην καρδιά. «Δουλειά» ιδιαίτερα δύσκολη για «νεαρό εγκληματία», εύκολη για έναν επαγγελματία. Μήπως θα 'πρεπε κάποιοι αρμόδιοι να ενδιαφερθούν για την αναψηλάφηση της δικής;

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ:

«Το φαινόμενο αυτό σε μικρές διαστάσεις υπήρχε από παλιά...»

Στα Γιάννενα οι περισσότεροι είναι επιφυλακτικοί. Δεν θέλουν να αναλάβουν ευθύνες και ας ισχυρίζονται οι πιο πολλοί ότι «όλοι το ήξεραν». Η παθητική αυτή κοινωνική συνεισφορά δεν χαρακτηρίζει μόνο τον περίγυρο της παρατράπεζας. Ο εύκολος πλουτισμός δίνει βέβαια μια εξήγηση στην ιστορία. Κανείς όμως από όσους ήταν «δίπλα στην υπόθεση» και θεωρητικά επεσήμαναν κινδύνους δεν ανέλαβε και κάποιες ευθύνες. Οι τραπεζικές αρχές φαίνεται να θεωρούσαν ότι μεγαλύτερος τζίρος ισοδυναμεί με καλό πελάτη, οι εφοριακές αρχές φαίνεται να αποδόθηκαν στον καλό αγώνα προστασίας των μισθωτών και εργαζομένων από τον κίνδυνο να κάνουν οικονομίες και να τις αποθέτουν στην παρατράπεζα, οι δικηγόροι δεν απορούσαν με τις επιταγές αφού στην Αθήνα υπολογίζονται σε πάνω από 1800 οι υποθέσεις με ακάλυπτες επιταγές που δικάζονται καθημερινά, αρκετοί επιχειρηματίες μάλλον εξάντλησαν τις προτά-

σεις τους προς την πολιτεία και βρήκαν διέξοδο «σπάζοντας» επιταγές στο παρατραπεζικό κύκλωμα, τους γιατρούς απασχολούσε το ΕΣΥ, η αστυνομία έπρεπε να μάθει στους ντόπιους να φοράνε ζώνη και οι δικαστικές αρχές μάλλον θα έπρεπε να έγιναν εισπράκτορες των επιταγών.

Βέβαια το τραπεζικό σύστημα δεν έχει εκσυγχρονισθεί και μάλλον ο διευθυντής και υποδιευθυντής της «Επαγγελματικής Πίστωσης» θα πληρώσουν την νύφη. Τουτό όμως δεν σημαίνει ότι λειτουργήσε έστω και με τα «χαρτιά» που έχει στα χέρια του σωστά. Καταγγελίες για τη λειτουργία του τοκογλυφικού κυκλώματος λέγεται ότι έγιναν και μάλιστα από διευθυντή τράπεζας.

Ζήτησαμε από το δήμαρχο της πόλης κ. Χαρίλαο Τόλη να μας πει τη γνώμη του για την «υπόθεση Γούκου». Ένα μέρος της συζήτησης που είχαμε μαζί του ακολουθεί στη συνέχεια.

ΕΡ. Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι επιπτώσεις στην πόλη από την «υπόθεση Γούκου»; Και πώς εξηγείται την εμφάνιση με τέτοιο τρόπο της τοκογλυφίας;

ΑΠ. Οποιοδήποτε ένα μεγάλο κεφάλαιο της οικονομίας κάποιων ανθρώπων θα έφυγε από τη ζωή του τόπου, το οποίο θα μπορούσε να τοποθετηθεί σε άλλες παραγωγικές δουλειές και να δοθηθεί έτσι τον τόπο στην προσπάθειά του να αναπτυχθεί. Ελπίζω, όμως, να υπάρξουν και διορθωτικές ενέργειες. Το Τραπεζικό σύστημα πρέπει να δρει το δρόμο του, δηλαδή να εξυπηρετήσει εκείνους που έχουν κάποιες ανάγκες όταν ακολουθούν παραγωγικές διαδικασίες. Να τους καλύπτει, όταν έχουν πραγματική ανάγκη και βέβαια όταν παρέχουν κάποια διασφάλιση. Σε καμιά περίπτωση ο τοκογλύφος δεν δίνει τα χρήματα με ανασφάλεια. Τα διασφαλίζει με κάθε τρόπο και συγχρόνως παίρνει και εξοντωτικό τόκο, τέτοιο που καμιά υγιής επιχείρηση, όταν θα προστρέξει σ' αυτή τη μέθοδο, δε θα επιδιώκει τελικά.

Συμβαίνει, βέβαια, οι περίοδοι «αιχμής» που μπορεί να έχει μια επιχείρηση να μην καλύπτονται από τις Τράπεζες, γιατί με το γραφειοκρατικό σύστημα που ακολουθούν ή με την επιφύλαξη που θέλουν να έχουν, φτάνουμε σ' ένα σημείο που, συχνά, να μην μπορεί να εξυπηρετηθεί μια υγιής επιχείρηση. Κατά κανόνα σε μηχανισμούς - όπως τώρα που παρουσιάστηκε «το φαινόμενο του Γούκου» - τοκογλυφικούς, προσφεύγουν άνθρωποι που ή έχουν ένα σημείο «αιχμής» στην επιχείρησή τους και δεν θέλουν να εκτεθούν, για να δολετούν, δηλαδή, για λίγες μέρες πληρώνοντας ένα πολύ μεγάλο τόκο ή και άνθρωποι που διακατέχονται από κάποιο πάθος κυρίως τη χαρτοπαιξία. Εξάλλου ο Γούκος ξεκίνησε να κάνει τον τοκογλύφο από τις χαρτοπαικτικές λέσχές. Αυτό είναι πανελλήνιο φαινόμενο, δεν παρουσιάζεται μόνο στα Γιάννενα. Αυτή τη φορά παρουσιάστηκε, δυστυχώς, και στην πόλη μας.

Αυτή την αδυναμία εκμεταλλεύτηκε ο Γούκος, έκανε το πρώτο άνοιγμα προς την τοκογλυφία και παρουσιάζονταν τα τελευταία χρόνια σαν ο άνθρωπος που τόκιζε λεφτά και σε επιχειρηματίες. Δεν πιστεύω σε καμιά περι-

πτωση ότι υπήρχαν στα Γιάννενα άνθρωποι που θα μπορούσαν να δανειστούν τα λεφτά απ' το Γούκο που παρουσιάζονταν σήμερα ότι διακινήθηκαν. Το πολύ 50 εκατομμύρια να μπορούσε να δανείσει σε ανθρώπους των Ιωαννίνων. Φαίνεται ότι προγραμματίσει τη συσσώρευση αυτού του κεφαλαίου και τη διαφυγή του. Λέγεται, βέβαια, ότι τον τελευταίο καιρό μάζευε ξένο συνάλλαγμα, δολάρια και μάρκα, άρα πρέπει να είχε προγραμματίσει την αποχώρηση παίρνοντας μαζί του τα λεφτά.

ΕΡ. Πώς εξηγείται το φαινόμενο να δείχνουν εμπιστοσύνη στο Γούκο ώστε να καταθέτουν χρήματα;

ΑΠ. Δεν πιστεύω ότι άνθρωποι που έχουν τον κοινό νου εμπιστευόνταν ή πίστευαν ότι μπορεί να ξαναπάρουν τα χρήματα που έδωσαν στο Γούκο. Για μένα είναι αδιανόητο να μου πει ο οποιοσδήποτε συμπολίτης μου ότι έδωσε τα χρήματα και πίστευε ότι μπορεί να πάρει τα λεφτά του και τόκο. Πιστεύω ότι διακινήθηκαν χρήματα, αλλά διογκώνεται πολύ η ιστορία αυτή. Και οπωσδήποτε αυτοί δεν μπορεί να είναι Γιαννιώτες. Πρέπει να είναι άνθρωποι που δεν τον ήξεραν και κινήθηκαν από φήμες, προτροπές, ή εν γνώση τους. Εκτός και αν υπάρχουν άλλοι τρόποι που τους διασφάλιζαν, και δεν έχουν αποκαλυφθεί ακόμη...

ΕΡ. Όπως λέγεται, γνώση του «μηχανισμού» είχαν όλοι οι αρμόδιοι παράγοντες. Πού οφείλεται αυτή η ανοχή;

ΑΠ. Προσωπικά, σαν δήμαρχο, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου, με απασχόλησε το θέμα. Και ζήτησα από το υπουργείο Εσωτερικών να αλλάξει τον κανονισμό που δίνει άδειες σε λέσχές, μπαρ και άλλα κέντρα που είναι καταλυτικά για τη ζωή των κατοίκων της πόλης και τα οποία διαχειρίζεται η Αστυνομία, χωρίς παρέμβαση του Δήμου. Ζήτησα οι αρμοδιότητες αυτές να πάνε στο Δήμο, γιατί θεωρώ ότι περισσότερο ενδιαφέρον θα δείξει η Τοπική Αυτοδιοίκηση απ' ό,τι θα δείξει ένας διοικητής Αστυνομίας, που περνάει απ' τον τόπο και δεν ξέρω με ποιο τρόπο ή πιεζόμενος ή με προτροπή κάποιων ή και εφαρμόζοντας «κατά γράμμα» το νόμο, όπως αυτός τον ερμηνεύει, δίνει άδειες

λειτουργίας σ' αυτά τα μαγαζιά, που αποτελούν το στέκι για τη διακίνηση και ανάπτυξη της τοκογλυφίας και άλλων κακών...

ΕΡ. Το γεγονός, όμως, αποτελεί το κέντρο των συζητήσεων στην πόλη. Και είναι μια πόλη που αναπτύσσεται. Οι κάτοικοι έχουν μια σειρά ερωτήματα για την οικονομική ζωή και την παραοικονομία.

ΑΠ. Οποιοδήποτε αυτό το γεγονός συνταράζει όλους. Ιδιαίτερα με τις διαστάσεις που δίνονται και ακόμα με τις καταστάσεις που δημιουργήθηκαν. Πρώτο με το που έφυγε ένας, αυτός που πήρε τα λεφτά. Δεύτερο, αυτοκτόνησε ένας που συνεργαζόταν μαζί του. Αυτά είναι τραγικά φαινόμενα, που συνταράζουν την πόλη και προβληματίζουν τον κόσμο. Αλλά δεν είναι πολύ περίεργο και άγνωστο. Το φαινόμενο αυτό σε μικρές διαστάσεις υπήρχε από παλιά, υπάρχει σ' όλη τη χώρα... Για μένα το τραγικό παραμένει, αν αληθεύει, το μέγεθος της απάτης. Δεν μπορώ να φανταστώ ότι τόσα χρήματα μπορούσαν να μπουν στις παρατραπεζικές εργασίες της τοκογλυφίας, έστω και για οξυτάτες περιπτώσεις που αντιμετωπίζει κάποιος ή από «αιχμή» στην επιχείρησή του ή από πάθος ή από μια αυξημένη ανάγκη π.χ. ασθένεια.

Όσοι δίνουν λεφτά εκεί δεν πρέπει λογικά να ήξεραν ότι και άλλοι πολλοί έκαναν το ίδιο. Θεωρούσε ότι αυτός και πιθανόν μερικοί άλλοι έβαζαν λεφτά και εκτιμούσαν ότι αυτός θα κρατούσε. Θα τα πάρω σκεφτόταν. Έφτασε στο σημείο να παίρνει με ρουσφέτι λεφτά ο Γούκος.

Γιατί δεν ήξεραν ότι εκεί μέσα είναι 200. Πιθανόν, λέγεται κι αυτό, ότι είναι 400. Ο Γούκος κρατούσε ένα τέτοιο «τύπο»: Ότι ναι, θα στα πάρω και σένα, τους έκανε χάρη. Ο καθένας έλεγε: Θα πουλήσω το διαμέρισμά μου 5 εκατ. θα παίρνω 300.000 το μήνα από τους τόκους, μπορώ να σπουδάσω τα παιδιά και να ζω και γω καλύτερα. Τι το θέλω να παίρνω 25-30.000 ενοίκιο;

Αλλά το ότι μπόρεσε να ξεγελάσει τόσο πολύ κόσμο μέσα σε μια κοινωνία, όπως τα Γιάννενα, που όλοι γνωρίζομαστε είναι περίεργο...

Προβληματικές και εργαζόμενοι

του Παν. Κανελλάκης

Την τελευταία τριετία η κοινή γνώμη έχει εθιστεί με την αναφορά στις «προβληματικές επιχειρήσεις». Μέσα από ασαφείς διατυπώσεις, πολυδαίδαλες νομοθεσίες, και δυσδιάκριτες οικονομικές αναλύσεις όλοι μίλησαν για τις προβληματικές αλλά πολύ σπάνια μας πληροφόρησαν για την πραγματική φύση του ζητήματος. Και πάντως ελάχιστα έχουμε ενημερωθεί για να μπορέσουμε να κρίνουμε και να αποφανθούμε σαν πολίτες για τα πολύπλοκα μαγειρέματα που τεχνηέντως παρουσιάζονται σαν πανάκεια που θα εξυγιάνουν ζωτικούς τομείς της οικονομίας της χώρας.

Κάθε μια από τις περιπτώσεις των επιχειρήσεων που έχουν υπαχθεί στην κατηγορία των προβληματικών εμφανίζει τη δική της ιδιαιτερότητα και θα χρειαζόταν ειδική παρουσίαση και ανάλυση προκειμένου να κριθούν τα συγκεκριμένα μέτρα που προτείνονται για το ξεπέρασμα της κρίσης. Χωρίς να ξεφεύγουμε και μεις από τα απλουστευτικά σχήματα θα επιχειρήσουμε να διατυπώσουμε με ένα πολύ γενικό διάγραμμα, ό,τι συνέβη με τις προβληματικές —και κυρίως στη φάση που διακυβερνά το ΠΑΣΟΚ:

● Ένας μεγάλος αριθμός ζωτικών για την οικονομία του τόπου επιχειρήσεων, βρέθηκαν υπερχρεωμένες και σε αδυναμία να προσαρμοστούν στις ανάγκες της αγοράς και την απορροφητικότητα της (εξαγωγή κεφαλαίων, υψηλό παραγωγικό κόστος, κακή διαχείριση, έλλειψη ανταγωνιστικότητας τελικού προϊόντος κτλ.). Μέσα στον πυρετό του νηπιακού σοσιαλισμού του το ΠΑΣΟΚ, ως κυβερνήτων κόμμα θεώρησε ότι προχωρεί στο «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» με την ανάθεση της διαχείρισης των επιχειρήσεων αυτών σε στελέχη που ανάλωσαν μερικά εικοσιτετράωρα στην ανάγνωση εγχειριδίων

για την αυτοδιαχείριση και τον ουτοπικό σοσιαλισμό. Κι αυτοί υποσχέθηκαν στους εργαζόμενους οράματα —αλλά το μόνο που εξασφάλισαν ήταν μια γενική χρεωκοπία που συναγωνίζεται την προηγούμενη αμαρτωλή καπιταλιστική διαχείριση. Στο όνομα της κοινωνικοποίησης και ερήμην των εργαζόμενων διαπράχθηκε το πιο άθλιο έργο συκοφάντησης των ιδεών του σοσιαλισμού και της αυτοδιαχείρισης. Σήμερα πια, μαθαίνουμε ότι η «γενική γραμμή» είναι η μετοχοποίηση των προβληματικών και το πέρασμά τους σε άλλα χέρια —του ιδιωτικού τομέα φυσικά. Με δυο λόγια δηλαδή το ΠΑΣΟΚ πραγματοποίησε το εξής θαύμα: πήρε τις προβληματικές από τα παλιά αφεντικά —τα κακά παλιά αφεντικά— και θα τις παραδώσει τώρα σε κάποια νέα που η μόνη εγγύηση που παρέχουν είναι ότι δεν βαρύνονται με τις αμαρτίες του παρελθόντος. Κανείς βέβαια δεν θα μας εξασφαλίσει από τις αμαρτίες του μέλλοντός τους. Και όλα αυτά έγιναν στο όνομα αλλά και εν απουσία των εργαζόμενων, με τη διαμεσολάβηση —στις πλείστες των περιπτώσεων— διορισμένων διοικήσεων, που επέδειξαν αλαζονεία και χαρακτηρίζονται από έλλειψη, εμπιστοσύνης προς τους εργαζόμενους. Τα «σοβιέτ» επί ΠΑΣΟΚ ήταν «σοβιέτ» των στελεχών του «Σοσιαλιστικού Κινήματος». Οι πραγματικοί παραγωγοί αγνοήθηκαν. Στο άρθρο που ακολουθεί, ο Παναγιώτης Κανελλάκης —τέως πρόεδρος της προβληματικής κλωστοϋφαντουργίας «ΑΘΗΝΑ Α.Ε.»— αυτό το σημείο ακριβώς επισημαίνει: ο μόνος δρόμος που υπάρχει για τους εργαζόμενους— αλλά και την οικονομία της χώρας— είναι να κατανοήσουν οι ίδιοι τα προβλήματα και να αυτενεργήσουν. Το ΑΝΤΙ στα αμέσως επόμενα τεύχη του θα προχωρήσει το διάλογο και τον προβληματισμό που εγκαινιάζει σήμερα το άρθρο του Παναγιώτη Κανελλάκη.

Σωτήριον έτος 1986. Πέντε χρόνια η χώρα στα χέρια του γηγενούς σοσιαλιστικού κινήματος. Κράτος, τράπεζες και αφεντικά συζητούν και αποφασίζουν για τη μετεξέλιξη ή το κλείσιμο 43 επιχειρήσεων που χαρακτηρίστηκαν προβληματικές. Πάνω από 35.000 εργαζόμενοι παρακολουθούν από απόσταση και αναμένουν (παθητικά;) να κριθεί η δική τους τύχη.

Οι προβληματικές μπήκαν στην τελευταία ευθεία. Χωρίστηκαν στα δύο. Οι μισές πάνε για εκκαθάριση και ρευστοποίηση και οι άλλες μισές, οι λεγόμενες βιώσιμες, για μετοχοποίηση και κρατικοποίηση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να παρακολουθήσει κανείς τη διαδικασία, με την οποία υλοποιείται σήμερα η μετοχοποίηση των βιωσίμων επιχειρήσεων και η μεταλλαγή των φορέων που τις ελέγχουν.

Σύμφωνα με το νόμο (1386 του '83) και τις μεθοδεύσεις που ακολουθεί ο Οικονομικός Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), τρεις παράγοντες καλούνται να διαπραγματευτούν και να συμφωνήσουν για το νέο μοντέλο ιδιοκτησίας και λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών:

- Οι παλιοί μέτοχοι, δηλαδή τα «χρεωκοπημένα» αφεντικά.
- Οι πιστωτές, δηλαδή οι Τράπεζες (διάβαζε Εθνική), και
- Ο ΟΑΕ, που σημαίνει το δημόσιο.

Οι υπερχρεωμένες προβληματικές εταιρείες δεν δημιουργήθηκαν με το νόμο του '83. Ο νόμος ήρθε να διαχειριστεί ένα πρόβλημα που είχε κληροδοτηθεί στην εθνική οικονομία. Πώς δημιουργήθηκαν οι προβληματικές; Ή μάλλον τι ευθύνη έχουν

στη δημιουργία τους οι τρεις παράγοντες που διαπραγματεύονται σήμερα την τύχη τους;

● Τα παλιά αφεντικά είναι τα πρόσωπα που έριξαν έξω την επιχείρηση, που της φόρτωσαν χρέη δισεκατομμυρίων δραχμών. Όσοι από αυτούς δεν βαρύνονται με δόλιες ενέργειες που στοιχειοθετούν αδικήματα του ποινικού νόμου (υπερτιμολογήσεις, υποτιμολογήσεις, αθέμιτες προμήθειες, απιστίες, εξαγωγές συναλλάγματος κτλ.) ευθύνονται τουλάχιστον με χονδροειδείς επιχειρηματικές αμέλειες.

● Οι τράπεζες και το πιστοδοτικό σύστημα έχουν μεγαλύτερο ακόμη ποσοστό ευθύνης για την υπερχρέωση των προβληματικών. Όποιοι πνίγεται ταμειακά δέχεται χρηματοδότηση και κάτω από ιδιαίτερα επαχθείς όρους. Όμως η αλόγιστη και ασυνάρτητη πολιτική του τραπεζικού συστήματος (παραβλέποντας επιμέρους ιδιοτέλειες και υστεροβουλίες) είναι εκείνη που επέτρεψε τη σώρευση χρεών, χρηματοδοτώντας κατά μωπικό πιστοδοτικό τρόπο φορείς, που ούτε ασφάλεια για την κάλυψη του δανείου παρείχαν ούτε τη δυνατότητα, κάτω από τις πιο αισιδοδεις προβλέψεις, να ξεπληρώσουν κάποτε τα χρέη τους.

● Ο δημόσιος παράγοντας. Αν μιλήσει κανείς για τις ευθύνες της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής απ' το 75 ως το 83, θα παραβιάσει ανοιχτές πύλες. Χωρίς το αμέριστο σιγοντάρισμα του κράτους δεν θα μπορούσε να γεννηθεί και να ευδοκιμήσει στον τόπο αυτόν ο ριζοσπαστικός τύπος του «έλληνα βιομηχάνου», που αποτελεί διεθνώς σπάνιο πρότυπο αρπακτι-

κού και αντεθνικώς σκεπτόμενου ανθρωπολογικού είδους.

Οι τρεις αυτοί παράγοντες λοιπόν, επιχειρηματίες, τράπεζες και δημόσιο, οι τρεις βασικοί υπεύθυνοι για την δημιουργία των προβληματικών, παζαρεύουν μεταξύ τους και αποφασίζουν για την τύχη των προβληματικών που αυτοί δημιούργησαν καθώς και για την τύχη των χιλιάδων ανθρώπων που εργαζόμαστε και ζουν απ' αυτές. Οι τρεις ένοχοι —και εν πολλοίς συνένοχοι— καθορίζουν τη μοίρα εκείνων που σίγουρα είναι αθώοι.

Και οι εργαζόμενοι; Εκείνοι που τους αφορά άμεσα το πρόβλημα, που τους καίει η έκβαση των διενεργουμένων συναλλαγών; Αυτοί δεν έχουν ούτε γνώμη ούτε φωνή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Οχι μόνο να παρέμβουν δεν μπορούν στις συζητήσεις που γίνονται τη στιγμή αυτή και που σηματοδοτούν το μέλλον τους αλλά ούτε καν να πληροφορηθούν μπορούν για τα τεκταινόμενα πίσω από την πλάτη τους. Και δεν είναι οι μόνοι που αποκλείονται από τις διαβουλεύσεις. Ακόμη και οι σημερινές διοικήσεις των επιχειρήσεων (στις οποίες έχουν έστω έναν μοναδικό εκπρόσωπο και οι εργαζόμενοι) και αυτές αποκλείονται από τις διαπραγματεύσεις, παρόλο που είναι οι κατά τεκμήριο καλύτεροι γνώστες της πραγματικής θέσης της κάθε επιχείρησης.

Να σημειωθεί ακόμη πως οι διαπραγματεύσεις που διεξάγονται δεν είναι καθόλου απαραίτητο να καταλήξουν σε κάποια συμφωνία. Μπορεί κάλλιστα να οδηγηθούν σε ...διαφωνία. Η υπογραφή συμφωνίας, οποιασδήποτε συμφωνίας, προϋπο-

θέτει τη συγκατάθεση του 51% των μετοχών και του 60% των πιστωτών. Αυτό σημαίνει πως τα ποσοστά αυτά έχουν δικαίωμα veto στο κλείσιμο ή μη κλείσιμο της συμφωνίας. Όσο βιώσιμη και υγιής και αν θεωρείται μια προβληματική, είναι καταδικασμένη να κλείσει και να ρευστοποιηθεί η περιουσία της, αν δεν γίνουν δεκτοί οι οποιοδήποτε όροι του 51% των μετοχών της. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της ΠΕΡΦΙΛ Α.Ε. Η πονηρά λύση της παραγράφου 8 του άρθρου 8 του νόμου και η μεθόδευση των διαδοχικών μειώσεων και αυξήσεων του κεφαλαίου των εταιρειών, που ακολουθεί ο ΟΑΕ, είναι αμφίβολης αποτελεσματικότητας αλλά και νομιμότητας (υπάρχουν και οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 10 του Ν. 1386/83). Ήδη με την πρόσφατη απόφαση 340/86 του Συμβουλίου της Επικράτειας διαφαίνεται μια νομολογιακή τάση αντίθετη προς τους συντελούμενους χειρισμούς.

Ο νόμος λοιπόν και τα μέτρα που λαμβάνουν σήμερα τα κυβερνητικά όργανα αποκλείουν κάθε παρέμβαση των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης απόφασης για τη μετεξέλιξη ή την εκκαθάριση κάθε προβληματικής. Όμως, οι θεσμοί ερμηνεύονται και εφαρμόζονται στην πράξη σε συνάρτηση με την εκάστοτε συναίνεση και αποδοχή που συναντούν στους μαζικούς χώρους ή με την άρνηση και αντίσταση των κοινωνικών ομάδων που οι θεσμοί αυτοί θίγουν. Συχνά τα κυβερνητικά μέτρα διαφοροποιούνται καταλλήλως και οι νόμοι τροποποιούνται ή και καταργούνται όταν συναντούν τη συμπαγή και αποφασιστική αντίθεση των φορέων που εκφράζουν τα συμφέροντα των εργαζομένων και επηρεάζουν το εργατικό κίνημα.

● Τι κάνουν σήμερα οι φορείς αυτοί μπροστά σε ένα τέτοιο φαινόμενο κοινωνικής αδικίας και νομοθετικής αβλεψίας (;), που θίγει ζωτικά συμφέροντα ενός μεγάλου τμήματος της εργατικής τάξης;

Ο κυβερνητικός συνδικαλισμός ευλόγως κοιμάται τον ύπνο του δικαίου. Η δεξιά αντιπολίτευση τρίβει κρυφά τα χέρια της, συμφωνώντας βαθύτατα με τις συντελούμενες μεθοδεύσεις και ιδιαιτέρως με το δικαίωμα του veto, που ανέλπιστα παραχωρήθηκε στους παλιούς μετόχους για το κλείσιμο της συμφωνίας. Η δογματική αριστερά, συνεπής στο πνεύμα του εργατισμού που τη διέπει, αναλίσκεται σε κινητοποιήσεις και απεργιακούς αγώνες για το ύψος της ΑΤΑ, την καθήλωση της τιμής των δημοσίων παροχών και την μη άμεση απόλυση κάποιων εργαζομένων. Η ρεφορμιστική αριστερά είναι υπεραπασχολημένη τον καιρό αυτόν με την (αυτο)σηματοδότηση του νέου φορέα. Λες και η υπόθεση αυτή δεν προσφέρει καμία ευκαιρία για μια... φιλοπρόοδη σηματοδότηση.

Το πρόβλημα τελικά βρίσκεται στα χέρια των ιδίων των εργαζομένων στις προβληματικές. Ιδιαίτερα στις προβληματικές εκείνες που θεωρούνται βιώσιμες και που όλα δείχνουν ότι τη στιγμή αυτή γίνονται οι σχετικές διαπραγματεύσεις με

τους μετόχους, τις τράπεζες και τον ΟΑΕ. Κατά τα φαινόμενα οι επιχειρήσεις αυτές είναι οι εξής (χωρίς η απαρίθμηση αυτή να σημαίνει ότι η τύχη των υπολοίπων προβληματικών έχει κριθεί αμετάκλητα): ΑΘΗΝΑ ΑΕ, ΒΕΛΚΑ ΑΕ, ΔΟΥΡΙΔΑΣ ΑΕ, ΕΛΙΝΤΑ ΑΕ, ΕΠΑΣ Σωτηρόπουλοι ΑΕ, ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ ΑΕ, ΚΑΡΛΣΜΠΕΡΓΚ ΑΕ, ΚΕΡΑΦΙΝΑ ΑΕ, ΜΑΚΜΕΤΑΛ ΑΕ, ΜΕΛ ΑΕ, ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΑΕ, ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ ΑΕ, ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ ΑΕ, ΤΕΜΕΑ ΑΕ και ΤΕΣΤΙΛΙΑ ΑΕ.

Σήμερα οι εργαζόμενοι στις προβληματικές μπορούν να αξιώσουν (να εκβιάσουν ακόμη) να ακουστεί η φωνή τους και να εισακουστούν τα αιτήματά τους. Αύριο, όταν θα έχουν κλείσει οι σχετικές συμφωνίες και θα έχει κριθεί η τύχη κάθε προβληματικής, θα είναι αργά να διεκδικήσουν δικαιώματα και έλεγχο. Ο γράφων, με την απομάκρυνσή μου από την προβληματική ΑΕ ΑΘΗΝΑ, είχα απευθύνει ανοιχτή επιστολή στους εργαζόμενους της εταιρείας (που δημοσιεύεται σε διπλανή στήλη) αναφερόμενος ακριβώς στις δυνατότητες πρωτοβουλίας και δραστηριοποίησης που μπορούν να αξιοποιήσουν οι εργαζόμενοι στη φάση της ανάκαμψης της εταιρείας.

Η προσπάθεια της κυβερνητικής πολιτικής γενικότερα να εξισορροπήσει τα αντίθετα —να τα έχει καλά και με το κεφάλαιο και με τα εργατικά συμφέροντα... απέτυχε. Η ιδιωτική επενδυτική πρωτοβουλία έχει παγώσει και οι εργαζόμενοι βρίσκονται σε διαρκείς διεκδικητικές και απεργιακές κινητοποιήσεις. Τα ίδια και στα ενοίκια —απογοητευμένοι μένουν και οι μισθωτές και οι ιδιοκτήτες. Κάποια στιγμή η ηγεσία του σοσιαλιστικού κινήματος θα πειθαναγκαστεί να πάρει αποφάσεις στρατηγικού τύπου και να ξεκαθαρίσει τη φυσιογνωμία του κυβερνώντος κόμματος. Θα χρειαστεί να πειστεί και να πείσει ότι πρόκειται για ένα «καλοπροαίρετο» σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, που μπορεί να τύχει της εμπιστοσύνης του ντόπιου και ξένου κεφαλαίου ή θα αποφασίσει να προχωρήσει σε πιο προωθημένα φιλοεργατικά μοντέλα οργάνωσης και ελέγχου των επιχειρήσεων.

Η πολιτική στιγμή προσφέρεται στις κοινωνικές εκείνες δυνάμεις που μπορούν να ασκήσουν πίεση προς τη δεύτερη κατεύθυνση και να αναγκάσουν την κυβέρνηση να αντιμετωπίσει με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη τους εργαζόμενους. □

Προς όλους τους εργαζόμενους αντί αποχαιρετισμού

Κλείνω μια δεκάμηνη θητεία στο τιμητικό πόστο του προέδρου της εταιρείας σας.

Φεύγοντας θα ήθελα, αντί άλλου αποχαιρετισμού, να διατυπώσω μια σκέψη. Μια σκέψη - συμβολική προς κάθε εργαζόμενο στην «Αθηνά».

Στη φάση που περναμε σήμερα, της προσπάθειας εξυγίανσης, τα συμφέροντα των εργαζομένων συμπίπτουν με τα συμφέροντα που υπηρετεί η διοίκηση της εταιρείας.

Συμπίπτουν αλλά δεν ταυτίζονται με αυτά.

Και εξηγούμαι τι εννοώ:

Η εταιρεία μπορεί να εξυγιανθεί και πρέπει να εξυγιανθεί. Υπάρχουν προς τούτο όλες οι δυνατότητες και οι προϋποθέσεις. Δεν έχει κριθεί ακόμη το αποτέλεσμα των προσπαθειών που καταβάλλουμε. Η υπόθεση της ανάκαμψης όμως βρίσκεται στο σωστό δρόμο και ήδη η εταιρεία ακολουθεί μία πορεία σταθερά ανοδική. Η ανανέωση της διοίκησης και η ανακατανομή των ευθυνών στοχεύουν σε μία παραπέρα ώθηση της ανοδικής αυτής πορείας.

Όμως, η τελική εξυγίανση της εταιρείας δεν θα επιφέρει α υ τ ό μ α τ α τη βελτίωση και την εδραίωση της θέσης των εργαζομένων στην εταιρεία. Εδώ ακριβώς βρίσκεται η διαφοροποίηση. Το συμφέρον των εργαζομένων στην εξυγίανση είναι αυτονόητο. Δεν εξαντλείται όμως σ' αυτήν.

Παράλληλα, πρέπει να επιδιωχθεί η εδραίωση της θέσης σας σαν παράγοντα εξουσίας μέσα στο εργοστάσιο. Και ο αγώνας για την εδραίωση αυτή γίνεται σήμερα. Στη φάση της ανάκαμψης. Μεθαύριο, όταν θα έχει κριθεί η τύχη της εταιρείας, οι εργαζόμενοι θα ακολουθήσουν την τύχη του νέου καθεστώτος που θα επιβληθεί. Όποιο και αν είναι αυτό. Σήμερα είναι η στιγμή για τη διεύρυνση του ρόλου των εργαζομένων.

Ο νόμος προβλέπει πως η φάση της ανάκαμψης θα κλείσει με την υπογραφή μιας

συμφωνίας. Μιας συμφωνίας μεταξύ των παλιών μετόχων, του δημοσίου και των δανειστών της εταιρείας. Όχι και των εργαζομένων. Είναι όμως στο χέρι σας να επιβάλετε τον εαυτό σας σαν τον πρώτο και κυρίαρχο παράγοντα στο τραπέζι αυτών των διαπραγματεύσεων. Να μην αφήσετε άλλους, οποιουδήποτε, να αποφασίσουν την τύχη σας για λογαριασμό σας, ερήμην σας.

Για να το πετύχετε αυτό. Για να εδραιώσετε σταθερά τη θέση σας. Για να συμμετέχετε στη διαμόρφωση του νέου καθεστώτος, υπάρχει σ ή μ ε ρ α ο δρόμος. Αύριο σίγουρα δεν θα υπάρχει. Και ο δρόμος αυτός, όπως και σε άλλες ευκαιρίες έχω υπογράμμισει, είναι η ενεργητική συμμετοχή σας στη διαδικασία της ανάκαμψης. Να πάρετε στα χέρια σας την υπόθεση της εξυγίανσης της εταιρείας.

Σήμερα δεν είναι η στιγμή για την προβολή αιτημάτων οικονομίστικου χαρακτήρα και μόνον. Είναι η στιγμή για τη διεκδίκηση ουσιαστικών εξουσιών, δικαιώματος ελέγχου και συμμετοχής στις αποφάσεις και στις ευθύνες. Είναι η στιγμή για αυτοοργάνωση και ανάληψη πρωτοβουλιών. Πρέπει να αποδείξετε πως χωρίς τη συνειδητή συμμετοχή σας καμία προσπάθεια ανάκαμψης δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Πρέπει η εξυγίανση να αποτελέσει πρώτα απ' όλα δημιουργία δικό σας. Μόνον τότε θα εδραιωθεί ο ουσιαστικός σας ρόλος μέσα στην εταιρεία. Πρέπει να γίνει κατανοητό προς κάθε κατεύθυνση πως «εταιρεία Αθηνά» σημαίνει πρώτα απ' όλα τους «εργαζόμενους στην Αθηνά».

Μην περιμένετε από καμία διοίκηση, κανένα κόμμα και καμία πολιτική εξουσία να σας παραχωρήσει δικαιώματα. Μόνο με αγώνες κατακτώνται οι εξουσίες των εργαζομένων.

Π. Κανελλάκης

ΟΙ «ΠΡΑΣΙΝΟΙ» ΤΗΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

του Νίκου Χειλά

Το κράτος μας πάει όπου θέλει...

Το ότι «το κράτος δεν είναι ποδήλατο, που μπορεί να καβαλήσει κανείς και να πάει όπου θέλει» (Βερένα Κρίγκερ), είναι ίσως το μόνο θέμα, στο οποίο οι δυτικογερμανοί Πράσινοι συμφωνούν σήμερα ομόφωνα. Στο θέμα της συνεργασίας με τους Σοσιαλδημοκράτες επικρατεί αντίθετα πλήρες χάος.

Το μέλλον των Πράσινων: το μεγάλο αίνιγμα

Εφτά χρόνια μετά από την πρωτοεμφάνισή τους και ύστερα από μια αδιάκοπη σειρά εκλογικών θριάμβων για τα κοινοβούλια σε τοπικό, κρατιδιακό και ομοσπονδιακό επίπεδο το αίνιγμα φαίνεται ακόμη πιο δισεπίλυτο. Ο λόγος: η διαμάχη γύρω από μια ενδεχόμενη συνεργασία με τους σοσιαλδημοκράτες μετά τις κοινοβουλευτικές εκλογές στον επόμενο χρόνο. Μια διαμάχη, η οποία αντανακλά ασυμβίβαστες αντιθέσεις στους κόλπους του κόμματος και η οποία δείχνει, ότι το νέο κόμμα περνάει μια πρωτοφανή κρίση ταυτότητας και προσανατολισμού.

Το σκηνικό αυτής της κρίσης είναι τα «προβλήματα νέου τύπου», που έχει επιφέρει η «WENDE», η «στροφή» της δεξιάς-φιλελεύθερης κυβέρνησης του Κολγκένσερ: αύξηση της ανεργίας παρά τη συνεχή ανάκαμψη της οικονομίας· συμμετοχή στην προετοιμασία του ρηγκανικού «πολέμου των άστρων» παρά τη συνέχιση της «Οσπολιτικής», δηλαδή της ειρηνικής συνύπαρξης με το ανατολικό μπλοκ· συνέχιση της οικοδόμησης «ατομικών» εργοστασίων και προετοιμασία της παραγωγής πυρηνικών όπλων από το 1995, μέσω της παρασκευής πλουτωνίου στο Βάκερ-στορφ, παρά την ενδιάμεση —μέσω γκάλοπ— αποδεδειγμένη στροφή της

πλειοψηφίας του πληθυσμού εναντίον τέτοιων προγραμμάτων.

Τέτοια προβλήματα έχουν θέσει υπό αμφισβήτηση μια επανεκλογή της δεξιάς κυβέρνησης. Οι δημοσκοπήσεις επιβεβαιώνουν, ότι οι συνθήκες για μια αλλαγή είναι ευνοϊκές. Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) φέρεται ότι θα ξεπεράσει κατά πολύ το 40% των ψήφων. Η δύναμη των Πράσινων υπολογίζεται με 7-8%. Έτσι στη Δ. Γερμανία διαγράφεται για πρώτη φορά η προοπτική μιας «πλειοψηφίας αριστερά από το δεξιό μπλοκ» (Βίλλι Μπραντ).

Ακριβώς εναντίον της μετατροπής αυτής της πλειοψηφίας σε συνεργασία επί κυβερνητικού επιπέδου προβάλλονται σήμερα οι περισσότερες αντιστάσεις.

Εναντίον της συνεργασίας είναι στο SPD η πλειοψηφία των κορυφαίων κομματικών στελεχών. Ο ίδιος ο υποψήφιος του κόμματος για την καγκελαρία Γιόχαννες Ράου, αποδίδει στους Πράσινους, «πολιτική ανικανότητα» και ακαταλληλότητα για την ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών. Συνήγορος της συνεργασίας είναι (όχι πάντα!) η μάλλον ισχυρή αριστερά πτέρυγα του κόμματος.

Η στάση των Πράσινων είναι πιο διαφοροποιημένη. Υπέρ της συνεργασίας έχουν εκδηλωθεί 80% της εκλογικής βάσης και η μεγάλη πλειοψηφία του κομματικού μηχανισμού. Η διαμάχη όμως ξεσπά στο θέμα της μορφής και των όρων της συνεργασίας. Πλειοψηφίες ικανές για τη λήψη αποφάσεων (συνεργασία ή όχι) έχουν προκύψει μόνο σε τοπικό και κρατιδιακό επίπεδο όχι όμως σε εθνικό. Αυτό δεν σημαίνει οπωσδήποτε κίνδυνο διάσπασης του κόμματος. Παρόλα αυτά: Στη συνδιάσκεψη του Χάγκεν τον Φεβρουάριο του 1986 η διάλυση αποφεύχθηκε μόλις την τελευταία στιγμή χάρις στη φόρμουλα, ότι τα περί συνεργασίας με το SPD θα αποφασισθούν μόνο όταν προκύψει στο μέλλον «αποχρών λόγος».

Η αναποφασιστικότητα των Πράσινων δεν έρχεται ως «κεραυνός εν αιθρία», αλλά έχει τις ρίζες της τόσο στην προϊστορία του κόμματος, όσο και στις πολιτικές αλλαγές που έχουν συντελεσθεί στα τελευταία χρόνια.

Παλιά και «νέα κοινωνικά κινήματα»

Η μαγεία των Πράσινων βρίσκεται πριν απ' όλα στην πρωτοτυπία τους —τόσο θεματικά, όσο και λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων που οδήγησαν στην εμφάνισή τους.

Εναλλακτικά κινήματα έχουν αναπτυχθεί ως γνωστόν σ' όλη τη Δυτική Ευρώπη. Σε χώρες όμως, όπως η Γαλλία, Ισπανία, Αγγλία, η Ιταλία, στις οποίες τον πόλο έλξης των ριζοσπαστικοποιημένων μαζών αποτελούν μαχητικά εργατικά κόμματα και οργανώσεις, οι εναλλακτικοί είχαν, στην πρώτη φάση τουλάχιστον, μια υποτροφική πολιτική παρουσίαση.

Μια άλλη τροπή σημειώθηκε όμως σε χώρες με «αντικειμενικά» ισχυρό μεν, αλλά αδρανές εργατικό κίνημα. Διαμαρτυρία και αμφισβήτηση αναζητήσαν εδώ ένα δικό τους φορέα έκφρασης. Σε αντίθεση προς τις δογματικά χρωματισμένες προσδοκίες πολλών αριστερών, ότι ένα ριζοσπαστικό κόμμα στη Δυτική Γερμανία δεν θα μπορούσε να προκύψει παρά μόνο μέσα από σοβαρές διαβρώσεις και διασπάσεις στο SPD, η νέα «πράσινη» Αριστερά αναπήδησε ως «από κεφαλήν Διός» σαν αυτοκατασκευασμένη πολιτική συμπίκνωση «νέων κοινωνικών κινήματων» —νέων στο πνεύμα και τη θεματολογία, και νέων λόγω της κοινωνικά διαστρωματικής τους σύνθεσης. Από την άποψη της προέλευσης και των στηριγμάτων τους οι Πράσινοι δεν είχαν λοιπόν ποτέ μια οργανική σύνδεση με το εργατικό κίνημα.

Η κατάσταση αυτή δεν έμεινε όμως στάσιμη. Η σχέση των «νέων» προς τα «παράδοσιακά» κινήματα έχει αρχίσει να μετατρέπεται, πράγμα που θέτει σε αμφισβήτηση το παλιό μοντέλο ανάπτυξης των Πράσινων. Τα «νέα κινήματα» διατρέχουν εδώ και 1-2 χρόνια —ιδιαίτερα μετά την οριστική εγκατάσταση των Pershing II— μια περίοδο ύφεσης. Μια σημαντική επανεργοποίηση σημειώνουν αντίθετα πολλές μεγάλες συνδικαλιστικές οργανώσεις, όπως εκείνη των εργαζομένων της βιομηχανίας μετάλλου IG-METALL, οι οποίες, μετά τις μεγάλες απεργίες του 1984, έχουν γίνει πάλι, έμμεσα, σοβαροί παράγοντες των πολιτικών εξελίξεων.

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω βρίσκεται και η παρατηρούμενη μετατόπιση των πολιτικών ενδιαφερόντων. Θέματα μιας «μεταυλιστικής» πολιτικής, όπως η ποιότητα ζωής, χειραφέτηση κτλ. έχουν υποβαθμιστεί αισθητά. Στο κέντρο της προσοχής επανέρχονται —λόγω WENDE! —«κλασικά» θέματα: Ανεργία, μείωση των επιχορηγήσεων, επέκταση της «νέας φτώχειας»¹.

Ξαφνικά λοιπόν οι Πράσινοι έχουν να αντιμετωπίσουν δύο δυσάρεστα φαινόμενα: Πρώτον μια συνεχιζόμενη στασιμότητα της εκλογικής τους πελατείας, όπως επιβεβαιώθηκε και στις πρόσφατες εκλο-

γές στο κρατίδιο του Νιντερσάκσεν. Και δεύτερο ένα αναπτειρωμένο SPD, το οποίο κερδίζει τόσο από τις συνδικαλιστικές κινητοποιήσεις, όσο και από την εκμετάλλευση «πράσινων» στο χώρο της νεολαίας.

Παίρνοντας έτσι όλα αυτά υπόψη το ζητούμενο είναι μια τακτική, η οποία επιδιώκοντας ένα OPTIMUM συνεργασίας με το SPD θα εξασφαλίζει συγχρόνως τη διεύρυνση της επιρροής των Πράσινων προς όλες τις διευθύνσεις.

Σαν σύνολο το κόμμα των Πράσινων αδυνατεί να διατυπώσει μια τέτοια τακτική.

Ποιες είναι όμως οι λύσεις που προτείνουν τα τρία κύρια ρεύματα του κόμματος, οι **Ρεάλος** (Ρεαλιστές), οι **Φουνταμεντάλος** ή **Φούντις** (Θεμελιακοί) και οι **Οικοσοσιαλιστές**;

Οι «Ρεάλος» και το πείραμα του Χέσεν

Οι «Ρεάλος» είναι οι πραγματιστές των Πράσινων και το ρεύμα με τη σχετική πλειοψηφία στο κόμμα. Το SPD είναι γι' αυτούς ένα «δεξιό ρεφορμιστικό κόμμα με μια μάζα οπαδών, που αποτελούν ένα δυναμικό της Αλλαγής. Ένα τέτοιο κόμμα δεν είναι μόνον εν δυνάμει, αλλά και αναγκαίος σύμμαχος. Αυτό με τη σειρά του επιβάλλει στους ίδιους τους Πράσινους ένα νέο είδος ρεαλιστικών συμμαχιών με το SPD που συνοψίζεται στο σύνθημα του ηγέτη των Ρεάλος στη Φρανκφούρτη Γιόσκα Φίσερ «Κοινοβουλευτισμός και συμβιβασμός»².

Η ευκαιρία για τη δοκιμή αυτής της τακτικής δόθηκε στο κρατίδιο του Χέσεν, όπου οι «Ρεάλος» προσχώρησαν από τα μέσα του 1985 στην κυβέρνηση του Χόλγκερ Μπέρνερ αναλαμβάνοντας το υπουργείο προστασίας του περιβάλλοντος (Γιόσκα Φίσερ) καθώς και δύο υφυπουργεία.

Τα αποτελέσματα αυτού του πειράματος δεν είναι ευκαταφρόνητα. Μερικά απ' αυτά: καταπολέμηση της ανεργίας των νέων, χρηματοδότηση προγραμμάτων για τις γυναίκες, χαλάρωση της νομοθεσίας εναντίον των ξένων, καθώς και καθιέρωση αυστηρότερων στάνταρ για τη βιομηχανία.

Σαν αντάλλαγμα οι «Ρεάλος» αναγκάστηκαν να αποδεχθούν το υπόλοιπο πρόγραμμα της κυβέρνησης με τον αυξησιακό, δηλαδή αντιοικολογικό του χαρακτήρα και τις απάντες για τους κατασταλτικούς μηχανισμούς.

Μια τελική εκτίμηση του πειράματος θα ήταν σήμερα σίγουρα πολύ πρόωπη. Γεγονός είναι πάντως, ότι η λογική της δραστηριότητας των πράσινων υπουργών υποτάσσεται αναπόφευκτα στις περίφημες «συστηματικές αναγκαιότητες». Οι υπηρεσίες που διευθύνουν είναι συνηθισμένες να συμβάλλονται με, αν όχι να υπακούουν στη μεγάλη βιομηχανία. Οι δικαιοδοσίες ενός Φίσερ δεν εξαντλούνται απλώς, στο ότι δεν μπορεί να καθορίζει από οικολογική σκοπιά το τι και πώς παράγεται. Και αυτή ακόμα η εφαρμογή των στάνταρ, που καθορίζει το υπουργείο του, ατονεί συχνά, ή διαφεύγει το στόχο της — είτε μέσω δικαστικών παρεμβάσεων, είτε λόγω

κωλυσιεργιών ή είτε απλώς λόγω της (πραγματικής ή τεχνητής) έλλειψης της κατάλληλης τεχνολογίας.

Πού οδηγεί τότε αυτή η «πολιτική των μικρών βημάτων»; Ο Φίσερ διατείνεται, ότι αλλιώς δεν υπάρχει καμιά εναλλακτική λύση. Στις κατηγορίες των αντιπάλων του, ότι οι «Ρεάλος» έχουν «σοσιαλδημοκρατικοποιηθεί», ή ότι έχουν μεταβληθεί στην «ηλεκτρική σκούπα» της SPD αντιτείνει, ότι τίποτα δεν προέχει περισσότερο, απ' ό,τι μια πολιτική, η οποία βοηθά «να αποφευχθεί έστω και κατά ένα μόνο βήμα η πορεία που οδηγεί στην άβυσσο». Έτσι, παραμένει πιστός σε μια στατηγική, η οποία αποβλέπει σε αυξάνοντα εκλογικά κέρδη μέσω ενός εποικοδομητικού κυβερνητικού έργου.

Οι Φούντις ή οι «πράσινοι Αγιατολλάχ»

Αν οι «Ρεάλος» επιδιώκουν τη συνεργασία με το SPD με κάθε θυσία, τότε για τους «Φούντις» είναι ήδη θυσία ή απλή συνδιαλλαγή με τους σοσιαλδημοκράτες. Τη βάση για διαπραγματεύσεις με άλλες πολιτικές δυνάμεις αποτελεί το συνολικό τους πρόγραμμα. Το τελευταίο προβλέπει την οικοδόμηση μιας «εναλλακτικής κοινωνίας από τα κάτω», στην οποία, αντίθετα με το σημερινό «γραμμικό» βιομηχανικό τρόπο παραγωγής, θα είναι κατοχυρωμένη η ισορροπία των φυσικών διαδικασιών. Ο πολιτικός τύπος αυτής της κοινωνίας θα είναι οι μικρές αυτόχειρες κομμούνες, στις οποίες οι ενδιαφερόμενοι θα συμβάλλονται εθελοντικά. Εξυπακούεται ότι το SPD αποκρούει ασυζητητί μια τέτοια βάση διαπραγματεύσεων.

Απρόθυμοι να εφαρμόσουν μια πιο πολύπλευρη τακτική οι «Φούντις» περιορίζονται έτσι στις κινητοποιήσεις από τα κάτω και στην αξιοποίηση του κοινοβουλευτικού βήματος για προπαγάνδα. Η δύναμή τους όμως μειώνεται συνεχώς. Πριν λίγα χρόνια ήταν πλειοψηφία. Σήμερα αποτελούν τη μικρότερη από τις τρεις «φράξιες» του κόμματος.

Οι οικοσοσιαλιστικές ή «με τη γροθιά στο σβέρκο»

Οι σοσιαλιστές οικολόγοι έχουν υιοθετήσει μια στάση υπέρ της συνεργασίας, η οποία όμως συνοδεύεται από πολλά σκληρά αιτήματα. Οι Πράσινοι, σύμφωνα με τους Ράινερ Τράμπερτ και Τόμας Έμπερμαν, δύο από τους γνωστότερους ηγέτες τους, θα έπρεπε να δώσουν ψήφο ανοχής σε μια κυβέρνηση του SPD, αν αυτή αναλάμβανε να κάνει «βαθείς τομές σε κοινωνική, οικολογική και ειρηνευτική κατεύθυνση»³.

Στην πράξη οι Οικοσοσιαλιστές ζητούν την αποχώρηση της Δυτικής Γερμανίας από το ΝΑΤΟ και το κλείσιμο των πυρηνικών εργοστασίων.

Δεδομένου όμως, ότι οι σοσιαλδημοκράτες δεν συμμερίζονται αυτούς τους στόχους, η συνεργασία αυτή δεν έχει πραγματοποιηθεί ποθενά ακόμα. Οι Οικοσοσιαλιστές δεν παραλείπουν να «καταγγέλουν» συστηματικά αυτή την απροθυμία. Το πρόβλημά τους είναι μόνο, ότι οι

καταγγελίες δεν βρίσκουν καμιά αξιολογική απήχηση — και αυτό ούτε καν στο πρόπύργό τους, το Αμβούργο.

Απέναντι στα εργατικά σωματεία οι Οικοσοσιαλιστές είναι πιο ελαστικοί. Η παλαιότερη θέση των Έμπερμαν-Τράμπερτ, ότι το «εργατικό κίνημα, που υπάρχει σαν οργανωμένη κοινωνική δύναμη στα βιομηχανικά σωματεία, δεν αποτελεί διαλυτική δύναμη για το σύστημα» έχει ατονήσει. Τη θέση της έχει πάρει η αναγνώριση του κεντρικού ρόλου των μαχητικών, «αντιστασιακών» σωματείων, όπως η IG-METALL. Οι ενέργειες για ένα συμπλησιασμό είναι σε πλήρη εξέλιξη. Ο διάλογος μεταξύ του προέδρου της IG-METALL Γιάνσεν και του Τράμπερτ ήταν ένα από τα κορυφαία γεγονότα της συνδιάσκεψης στη Χάγκεν και διευκόλυνε τη στροφή της μεγάλης πλειοψηφίας των συνέδρων υπέρ αυτών των σωματείων⁴.

Το παράδοξο πλαίσιο

Η έκβαση της διαμάχης μεταξύ των τριών ρευμάτων είναι εντελώς αβέβαιη. «Συνθετικές» (αντι συμβιβαστικές) προτάσεις, όπως αυτή των Οικοσοσιαλιστών της Φρανκφούρτης Κλάους Ντρέγκερ και Γουέρνερ Γουίλσμπεργκ (χωρίς όρους υποστήριξης μιας κυβέρνησης του SPD σαν στοιχειώδη προϋπόθεση κάθε αλλαγής «εναλλασόμενες πλειοψηφίες» στο κοινοβούλιο, δηλαδή υποστήριξη μόνο των θετικών μέτρων της κυβέρνησης) αποχί από την κυβέρνηση, για να μην αναληφθεί έτσι η ευθύνη για το σύνολο των μέτρων της⁵), δεν φαίνονται επίσης προς το παρόν να εισακούγονται.

Μια διάσπαση των Πράσινων στο ορατό μέλλον φαίνεται όμως εξίσου απίθανη. Το δυτικογερμανικό εκλογικό σύστημα καθορίζει, ότι για την είσοδο ενός κόμματος στο Μπούντεστακ (κοινοβούλιο) είναι αναγκαίο ένα 5% των ψήφων σε εθνικό επίπεδο. Κανένα από τα τρία πράσινα ρεύματα δεν είναι εντούτοις σε θέση να υπερβεί από μόνο του αυτό το εμπόδιο. Και κανένα δεν θέλει πάλι να παραιτηθεί από το Μπούντεστακ. Και δεδομένου, ότι στην περίπτωση μιας νίκης του SPD και των Πράσινων η ομάδα των «Ρεάλος» —βουλευτών δεν θα αρκούσε πιθανότατα για τον σχηματισμό μιας επαρκούς πλειοψηφίας, η διατήρηση του παλιού status quo θα πρέπει να θεωρείται σαν βέλπια.

Ένας αναγκαστικός διαρκής συμβιβασμός, ο οποίος δεν πέτυχε να μειώσει σε τίποτα τις εσωκομματικές διαφορές: Αυτό είναι το παράδοξο πλαίσιο, μέσα στο οποίο κινούνται σήμερα οι Πράσινοι. Κάπου εκεί ανάμεσα χαμένη θα πρέπει να βρίσκεται και η απάντηση για το μέλλον τους.

Σημειώσεις:

1. Bodo Züner, Parlamentarisierung der grünen, στο: Prokla 61.
2. Thomas Kluge Hrsg. grüne politik, Frankfurt 1984.
3. Thomas Ebermann / Rainer Trampert, die Zukunft der grünen, Hamburg 1984.
4. gbd 5/6/86, Stuttgart.
5. Klaus Draeger / Werner Huelsberg, aus fuer gruen?, Frankfurt 1986.

Η δημιουργία και η πορεία ενός αριστερού κόμματος

Ο Εδουάρδο Πόρσο μιλά στο ANTI για το MAS

«Η μεγάλη πρόκληση είναι να φτιάξουμε ένα κόμμα που αγωνίζεται για το σοσιαλισμό, που θέλει να υπερπηδήσει το καπιταλιστικό μοντέλο και συγχρόνως θέλει να υπερπηδήσει το κομμουνιστικό, γραφειοκρατικό, αυταρχικό μοντέλο που υπάρχει».

Συναντήσαμε τον **Εδουάρδο Πόρσο** στη διάρκεια των εργασιών του 4ου Συνεδρίου του ΚΚΕ Εσ. Μέλος του Π.Γ. του MAS (Movimiento Al Socialismo — Κίνημα προς το Σοσιαλισμό) της Βενεζουέλας ήταν ο εκπρόσωπος του στο συνέδριο του ΚΚΕ Εσ. Θελήσαμε να μιλήσουμε μαζί του τόσο για την κατάσταση στη Βενεζουέλα, όσο και για την πορεία του MAS, ενός κόμματος που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια του αντάρτικου στη Βενεζουέλα από την πλειοψηφία του Κομμουνιστικού Κόμματος. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολλά στοιχεία των συζητήσεων που έγιναν πριν το συνέδριο του ΚΚΕ Εσ., στη διάρκεια του αλλά και τώρα έχουν να κάνουν με αντίστοιχες συζητήσεις στο MAS από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Ο Εδουάρδο Πόρσο αναφέρθηκε στη συζήτηση που είχαμε μαζί του για την οικονομική κατάσταση της Βενεζουέλας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα τώρα με τη μείωση της τιμής του πετρελαίου, τις θέσεις του MAS αλλά και τις απόψεις του για τα χρέη των χωρών της Λατινικής Αμερικής, τις προτάσεις του Φιντέλ Κάστρο, καθώς και τις απόψεις του Άλαν Γαρσία, προέδρου του Περού, για το ίδιο θέμα. Ο ίδιος θεωρεί ότι «δεν μπορούμε να θέσουμε σήμερα θέμα μη πληρωμών του εξωτερικού χρέους». Θεωρεί ενδιαφέρουσες τις αναλύσεις της Κούβας και ιδιαίτερα χρήσιμη την πρωτοβουλία του Φιντέλ Κάστρο να θέσει το θέμα και να τα πει σε μια περίοδο που «κάνεις δεν έλεγε τίποτα». «Πολλές κυβερνήσεις»

μας είπε «η συντηρητική πλειοψηφία για να μην πω το σύνολο πλην ενός ή δύο, είναι πολύ δειλοί». «Εμείς», συνέχισε, «θέσαμε όχι την άρνηση να πληρώσουμε το χρέος, αλλά απαιτούμε να πληρώσουμε με καλύτερους όρους, σε πολύ μεγαλύτερο χρόνο και σ' ένα ποσοστό των εσόδων σε συνάλλαγμα».

Στη συνέχεια δημοσιεύουμε ένα μέρος της συζήτησης που είχαμε μαζί του η οποία αναφέρεται στις αντίστοιχες συζητήσεις, που σημειώναμε πριν ότι γίνονται στην ανανεωτική αριστερά με αφορμή και το συνέδριο του ΚΚΕ Εσ., για το κόμμα, το χαρακτήρα του κόμματος, καθώς την εμπειρία του MAS.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι τα 2 μεγάλα κόμματα της Βενεζουέλας είναι οι Σοσιαλδημοκράτες και οι Χριστιανοδημοκράτες. Τα ονόματα βέβαια δεν πρέπει να παραπέμψουν στα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία χαρακτηρίζονται τα αντίστοιχα κόμματα στη Δ. Ευρώπη. Οι Χριστιανοδημοκράτες π.χ. έχουν κύριο στοιχείο το λαϊκισμό. Ενώ αντίθετα οι σοσιαλδημοκράτες κύριο χαρακτηριστικό τα στοιχεία εκείνα που χαρακτηρίζουν μια «σκληρή δεξιά».

Στην κυβέρνηση είναι σήμερα οι σοσιαλδημοκράτες. Η εκλογική δύναμη του MAS είναι 7% και του Κ.Κ. 1%. Η κοινοβουλευτική ομάδα του MAS αποτελείται από 11 βουλευτές. Ένας από τους πιο σημαντικούς ηγέτες του MAS είναι ο Τεόδορο Πετκόφ, ο θεωρητικός του κόμματος.

ΕΡ.: Ας ξεκινήσουμε με την ίδρυση του MAS. Πώς και γιατί δημιουργήθηκε;

ΑΠ.: Το MAS ιδρύθηκε το 1971, και είναι καρπός της διάστασης του ΚΚ. Στο ΚΚ μια σημαντική μερίδα στελεχών και μελών γύρω στο 1968-69 και το '70 άρχισε να συζητά μερικά μεγάλα προβλήματα. Είχαμε π.χ. μια πολύ αξιόλογη συζήτηση σχετικά με το σοσιαλισμό, κυρίως με αφορμή τη σοβιετική επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία και τις διαφωνίες μεταξύ ΕΣΣΔ-Κίνας. Για μας ήταν αδύνατο να δεχτούμε ότι μια σοσιαλιστική χώρα μπορούσε να εισβάλει σε άλλη σοσιαλιστική χώρα— όπως έγινε στην Τσεχοσλοβακία, στην Ουγγαρία και το Βερολίνο. Μία ακόμα, πολύ σημαντική, πλευρά του σκεπτικού μας—και ίσως να 'ναι η πρώτη και πιο σημαντική— ήταν η ανάγκη να ξαναμελετήσουμε την κοινωνία της Βενεζουέλας, ξεπερνώντας την παραδοσιακή κομμουνιστική ανάλυση, που μιλούσε για τη βενεζουελάνικη κοινωνία σαν να ήταν μια ημιφεουδαρχική κοινωνία «κυριευμένη» από τον ιμπεριαλισμό κτλ. Δεν έπαιρνε διόλου υπόψη της την ανάπτυξη του σύγχρονου καπιταλισμού στη χώρα μας. Ήδη εκείνη την εποχή μπορούσε κανείς να μιλήσει στη Βενεζουέλα για έναν καπιταλισμό, βέβαια εξαρτημένο από τον ιμπεριαλισμό, αλλά πάντως καπιταλισμό.

Μία άλλη πλευρά, πολύ σημαντική όλων όσων συζητήσαμε και που στάθηκε σοβαρή αιτία για τη δημιουργία του MAS ήταν η συζήτηση σχετικά με το επαναστατικό «εργαλείο», το κόμμα. Ήδη εκείνη την εποχή είχα-

με καταλάβει ότι δεν μπορούσε να υποστηρίξει κανείς όχι μόνο ένα σταλινικό κόμμα, αλλά ούτε και ένα λενινιστικό. Πιστεύαμε πως το κόμμα έπρεπε να 'ταν πιο σύγχρονο, δημοκρατικό, αναμφίβολα επαναστατικό. Κι όλα αυτά είχαν να κάνουν με μια διαφορετική άποψη για το τι σημαίνει πρωτοπορία...

Απ' τη συζήτηση αυτή σχηματίστηκε μια πλειοψηφία μέσα στο ΚΚ και όταν πλησίαζε το συνέδριο, μπροστά στο φανερό γεγονός ότι θα έλεγχε το ΚΚ, η ορθόδοξη παραδοσιακή φιλοσοβιετική μειοψηφία αποφάσισε να διευκολύνει τη διάσπαση. Εμείς άλλωστε είχαμε την πεποίθηση ότι ήταν ανάγκη να γίνει ένα νέου τύπου κόμμα. Έτσι γεννήθηκε το MAS...

Από τότε η μεγάλη πρόκληση, η μεγάλη προγραμματική μας θεμελιώδης θέση—και συνάμα καθοριστικό στοιχείο— είναι: να φτιάξουμε ένα κόμμα ή ένα κίνημα που αγωνίζεται για το σοσιαλισμό, που θέλει να υπερπηδήσει το καπιταλιστικό μοντέλο και συγχρόνως θέλει να υπερπηδήσει το κομμουνιστικό, γραφειοκρατικό, αυταρχικό μοντέλο. Από εκείνη τη στιγμή ορίσαμε ένα σοσιαλισμό άρρηκτα δεμένο με τη δημοκρατία—σοσιαλισμός χωρίς δημοκρατία δεν είναι σοσιαλισμός...

Το άλλο θεμελιώδες καθοριστικό στοιχείο είναι ότι συλλάβαμε το δικό μας επαναστατικό πρόγραμμα τελείως ανεξάρτητο από οποιοδήποτε διεθνές κέντρο πολιτικών αποφάσεων, είτε της Ανατολής, είτε της Δύσης. Δεν αρνηθήκαμε τη σοβιετική «τροχιά», για να μπούμε σε κίνηνη της Κίνας, της Κούβας,

της Ρουμανίας ή της Κορέας.

ΕΡ.: Μιλήσατε πριν για «διαφορετική αντίληψη» περί «πρωτοπορίας». Μπορείτε να μας διευκρινίσετε την άποψή σας;

ΑΠ.: Είναι πολύ σημαντικό να οριστεί η σχέση ανάμεσα σε μία εναλλακτική πολιτική και το πολιτικό «εργαλείο» και στον πληθυσμό απ' την άλλη. Υπάρχει η αντίληψη περί πρωτοπορίας, σαν ομάδας «φωτισμένης» που της έχει αποκαλυφθεί η αλήθεια και που κάποια μέρα θα πραγματοποιήσει την επανάσταση και θα έρθει ο παράδεισος. Η ιδέα αυτή μας βρίσκει αντιθετους. Πιστεύουμε ότι η σχέση λαού - πρωτοπορίας είναι διαφορετική. Η πρωτοπορία πρέπει να συνοδεύει το λαό στην εμπειρία του, βλέποντας βέβαια πιο μακριά απ' ό,τι ο λαός μπορεί συνήθως να δει, εξαιτίας της καθυστέρησης και της πολιτιστικής ηγεμονίας των κυρίαρχων ιδεών. Όμως το σημαντικό είναι ότι η πρωτοπορία συνοδεύει το λαό στην εμπειρία του και δεν του επιβάλλει στόχους, ούτε του λέει τι πρέπει «εξ αποκαλύψεως» να κάνει.

Άλλη θέση - κλειδί, που σχετίζεται στενά με τα προηγούμενα είναι να επιχειρήσουμε—και πράγματι το επιχειρούμε— αυτό που λέμε: ένα νέο τρόπο σοσιαλιστικού «είναι». Δηλαδή, ένα νέο τρόπο συσχέτισης με την πλειοψηφία και επικοινωνία μαζί της, που ξεκινά από την κατανόηση της δύσκολης και σύνθετης διαδικασίας μέσα από την οποία οι πλειοψηφίες παίρνουν τις πολιτικές αποφάσεις. Ή πώς επιβάλλεται η ηγεμονία των ιδεών της εξουσίας, στην πλειοψηφία των κατα-

πιεσμένων. Το σημείο αυτό είναι για μας πολύ σημαντικό και συνήθως η παραδοσιακή Αριστερά το αγνοεί. Είναι δε πολύ σημαντικό γιατί στη χώρα μας — και σε πολλές άλλες — οι πλειοψηφίες υφίστανται την ηγεμονία των κομμάτων εξουσίας όχι με τη βία, την καταπίεση ή τους στρατιωτικούς, αλλά με τις ιδέες. Βέβαια υπάρχει μια σειρά από μηχανισμούς μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα που αποδείχνουν πως δεν πρόκειται για μια ηγεμονία που έχει κατακτηθεί χωρίς απάτες. Είναι όμως μια πολιτιστική ηγεμονία. Μποστά σ' αυτό το γεγονός η αριστερά, δεν μπορεί όπως έκανε μέχρι τώρα, να συνεχίζει να δρα μ' έναν τρόπο τόσο απλοϊκό που αγνοεί αυτή τη σύνθετη επικοινωνία και κοινωνική σχέση...

Τα κοινωνικά μοντέλα που οραματίζεται η παλιά αριστερά και μεις είναι πολύ διαφορετικά...

ΕΡ.: Ποια είναι η σημερινή κατάσταση στις σχέσεις σας με το ΚΚ;

ΑΠ.: Πριν μιλήσουμε για τη σημερινή κατάσταση πρέπει να αναφέρω ένα σημαντικό στοιχείο: τη ρ ή ξ η, με την παλιά αριστερά. Στοιχείο που βέβαια συχνά δημιουργεί πολεμική. Κάποιες φορές μας έχουν κατηγορήσει για σεχταριστές. Ιδού το πρόβλημα πολύ απλά: αυτή η «ρ ή ξ η» δεν σημαίνει ότι υιοθετούμε μία αντικομμουνιστική, αντιαριστερή, πολιτική. Τίποτα τέτοιο. Σημαίνει όμως ότι τα μοντέλα τα κοινωνικά που οραματίζεται η παλιά αριστερά και μεις είναι πολύ διαφορετικά...

Πιστεύουμε τελικά σ' ένα δημοκρατικό, αυτοδιαχειριζόμενο, ανεξάρτητο από τα διεθνή κέντρα αποφάσεων σοσιαλισμό.

Και οι άλλοι δεν σκέφτονται έτσι. Η ενότητα που μπορεί να επιτευχθεί κάποιες στιγμές ή σε κάποιους τομείς, ακριβώς επειδή δεν είναι ενότητα στο πρόγραμμα ή στους σκοπούς αντί για ωφέλειες, θα μας έφερνε τρομακτικές συγχύσεις...

Το ΚΚ έχει αυτή τη στιγμή μία απόλυτα φιλοσοβιετική θέση. Είναι ένα κόμμα πολύ δογματικό, πολύ κλειστό. Και βέβαια θα υπάρχει πάντα. Υπάρχουν ιστορικοί λόγοι για την ύπαρξη ενός μικρού ΚΚ πιστού στην ΕΣΣΔ, δογματικού. Όμως δεν έχει κανένα πολιτικό βάρος μέσα στη χώρα.

Απ' τη στιγμή που ιδρυθήκαμε — και αυτό ήταν επιτεύγμα — η πολιτική μας απέναντι στο ΚΚ δεν είναι πολιτική επίθεσης. Ούτε καν να απαντάμε στις επιθέσεις τους, όταν μας κατηγορούσαν για τις μεγαλύτερες βαρβαρότητες, από πράκτορες της CIA μέχρι... οτιδήποτε. Το πρόβλημά μας δεν ήταν να απαντήσουμε στο ΚΚ, αλλά να μιλήσουμε σ' όλη τη χώρα, να βγούμε απ' αυτή τη θανάσιμη παγίδα.

ΕΡ.: Πώς λειτουργεί το ΜΑΣ; Ποιες είναι οι διαφορές του με το ΚΚ;

ΑΠ.: Το θέμα της εσωτερικής λειτουργίας είναι πολύ σημαντικό. Ήταν και αυτό ένα από τα θέματα που οδήγησαν στη δημιουργία του ΜΑΣ. Δεν είναι δυνατόν να 'χεις ένα επαναστατικό κόμμα, ούτε σταλινικής, ούτε καν λενινιστικής «κοψιάς». Υπήρχε ανάγκη για ένα επαναστατικό κόμμα, που να είναι όμως

σύγχρονο, δημοκρατικό, δηλαδή προσαρμοσμένο στην πραγματικότητα της χώρας μας, όχι στην πραγματικότητα της Ρωσίας του 1903. Μια χώρα σαν τη δική μας που έχει ένα κάποιο βαθμό τυπικής δημοκρατίας, όπου υπάρχουν κόμματα, κοινοβούλιο, κάποια ελευθερία του τύπου, στο βαθμό που υπάρχει στις καπιταλιστικές χώρες, υπάρχει δυνατότητα έκφρασης. Και όπου υπάρχει κυρίως αυτή η κατάσταση που αναφέρθηκα προηγούμενα ένας ηγεμονικός έλεγχος του πληθυσμού — ηγεμονικός όπως τον αναλύει ο Γκράμσι — ένας πολιτιστικός έλεγχος των πλειοψηφιών, το επαναστατικό κόμμα δεν μπορούσε να 'ναι το κόμμα που σχεδίασε ο Λένιν, για να αντιπαλέψει τους Τσάρους στη Ρωσία του 1901-1903...

Αυτή η δουλειά είναι πολύ δύσκολη και δεν είμαστε ικανοποιημένοι με τα όσα έχουν γίνει. Το να χτίσεις έναν επαναστατικό φορέα σε μια χώρα με συνθήκες σαν τις δικές μας δεν είναι καθόλου εύκολο. Μπορώ να αναφερθώ σε μερικές ιδέες - κλειδιά, με τις οποίες δουλεύουμε:

Θέλουμε ένα κόμμα στο οποίο να μπορούν να μπουν και να λειτουργούν «βουλήσεις και διαθέσεις» ανάλογες με το βαθμό της κοινωνικής τους στράτευσης. Δηλαδή δεν είναι ο κλειστός πυρήνας, όπου όλοι συμμετέχουν το ίδιο με μια πλήρη προσφορά δουλειάς, αλλά είναι ένα κόμμα που παίρνει υπόψη του ότι στην κοινωνία υπάρχουν διαφορετικά και πολύπλοκα επίπεδα συνείδησης σχετικά με την προσέγγιση στα πολιτικά προβλήματα. Έτσι προσπαθούμε στο κόμμα να υπάρχει συμμετοχή ανθρώπων με διαφορετικά επίπεδα «στράτευσης»...

Άλλο σημαντικό στοιχείο, για το οποίο ακόμα δεν είμαστε ευχαριστημένοι είναι η ιδέα ενός σύγχρονου κόμματος. Δεν μπορούμε να 'μαστε το κόμμα του πολυγράφου και της αφίσας. Βέβαια θα τα χρησιμοποιούμε, όμως σήμερα υπάρχουν τα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης. Δεν βρισκόμαστε σε αντιστοιχία με

Είμαστε ένα κόμμα όπου λειτουργεί η εσωτερική δημοκρατία, υπάρχουν τάσεις νόμιμα αναγνωρισμένες. Και το πιο τολμηρό: οι τάσεις έχουν δικαίωμα αναλογικής αντιπροσώπευσης σ' όλα τα επίπεδα της οργάνωσης...

το επίπεδο τεχνολογικής ανάπτυξης της κοινωνίας...

Ίσως όμως το πιο σημαντικό σημείο, εκείνο που προκάλεσε τη μεγαλύτερη πολεμική, να 'ναι η ιδέα του δημοκρατικού κόμματος. Και εκεί είχαμε σημαντικές επιτυχίες. Και μάλιστα κάποιες από αυτές αποτελούν πολιτιστική κληρονομιά για το ΜΑΣ, όσον αφορά την εσωτερική δημοκρατία.

Η αρχική ιδέα είναι η εξής: αν ένα επαναστατικό κόμμα δεν είναι δημοκρατικό όταν γεννιέται, όταν αγωνίζεται κάτω από τις συνθήκες της καπιταλιστικής δημοκρατίας, πολύ δύσκολα τότε θα μπορέσει από τη θέση της εξουσίας, να 'ναι δημοκρατικό προς τα έξω. Αν είναι ικανό να «αλλάξει τον αδόξατο» σ' ένα σύντροφο, τότε σ' έναν ταξικό εχθρό δεν αρκείται μόνο σ' αυτό...

Μερικά από τα σοβαρά επιτεύγματά μας είναι πως είμαστε ένα κόμμα όπου λειτουργεί η εσωτερική δημοκρατία, υπάρχει ελευθερία έκφρασης και διαφοροποίησης, υπάρχουν τάσεις νόμιμα αναγνωρισμένες. Και το πιο τολμηρό: οι τάσεις έχουν δικαίωμα αναλογικής αντιπροσώπευσης σ' όλα τα επίπεδα της οργάνωσης όπου αυτές εκφράζονται.

ΕΡ.: Φανταζόμαστε ότι θα 'ναι αρκετοί εκείνοι που θα σας έχουν κατηγορήσει για ρεφορμιστές, γιατί π.χ. δεν ακολουθείτε την κλασική γραμμή του μαρξισμού - λενινισμού. Ή ακόμη ότι ένα τέτοιο κόμμα δεν είναι ταξικό και συνεπώς μπορεί να μετατραπεί εύκολα σε ένα κόμμα με αστικά χαρακτηριστικά. Ποιες απαντήσεις δίνετε σ' αυτή την κριτική;

ΑΠ.: Πριν απ' αυτό θέλω να προσθέσω κάτι στα προηγούμενα.

Η ύπαρξη τάσεων και η αναλογική αντιπροσώπευση καθώς και άλλα ζητήματα (δεν είναι δυνατή η «αίωνια» εκλογή ενός στελέχους, π.χ. ο γγ επειδή έχει εκλεγεί αρκετές φορές δεν μπορούσε πια να επανεκλεγεί, ούτε μπορεί ένα ηγετικό στέλεχος να κατέχει 2 σημαντικές θέσεις π.χ. ο γγ δεν μπορεί να είναι διευθυντής της εφημερίδας ή κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος κτλ., όπως δυστυχώς συμβαίνει συχνά) στοχεύουν στο ίδιο πράγμα: ένα δημοκρατικό κόμμα που θα μάθει να σέβεται την αντίθετη άποψη, που θα επιτρέπει την έκφρασή της, αλλά και που θα δημιουργεί ένα πολιτιστικό περιβάλλον που να επιτρέπει την έκφραση, το διάλογο. Ο διάλογος είναι για μας κάτι αναγκαίο στις αναλύσεις και στις αναζητήσεις μας γιατί πιστεύουμε στη συλλογικότητα.

Αυτή η ιδέα, που σε μεγάλο βαθμό την έχουμε κάνει πραγματικότητα, μας κόστισε ακριβά. Μας οδήγησε κάποια εχολή — που πιστεύω ότι τελειώνει — όπου δεν είχαμε τάσεις αλλά φράσεις. Και βέβαια αυτός ήταν ο κίνδυνος. Όμως έπρεπε να το διακινδυνεύσουμε, γιατί καταλαβαίνουμε ότι όταν τα πολιτικά κόμματα αποτελούν πραγματικά ελεύθερη συνένωση βουλήσεων θα έχουν και τάσεις. Μόνο που αυτές οι τάσεις μπορεί να 'ναι παράνομες, να συνθλίβονται κτλ. Άλλωστε σ' όλα τα κόμματα, ακόμα και στο ΚΚΣΕ πιστεύω πως υπάρχουν τάσεις. Το ίδιο συμβαίνει και στα αστικά κόμματα, κάποιοι π.χ. θέλουν την παραμονή στο ΝΑΤΟ, κάποιοι άλλοι, όχι. Εμείς πιστεύουμε πως είναι καλύτερα να εκφράζονται αυτές οι τάσεις. Και επιμένω, όχι απλά επιτρέπουμε να εκφράζονται αλλά τονίζουμε τις δυνατότητες έκφρασής τους. Το κόστος ήταν ότι πριν μερικά χρόνια πέσαμε στην άλλη άκρη του αντισταλινισμού, στο φραξιονισμό. Σήμερα πιστεύω ότι έχουμε προχωρήσει αρκετά σε μια διαδικασία «απο - φραξιονισμού». Έχουμε πραγματικές τάσεις. Παρατηρείται επίσης ένα πολύ σημαντικό φαινόμενο: η μη αποκρυστάλλωση των τάσεων. Υπάρχει δηλαδή μια κινητικότητα, μια δυνατότητα διασταύρωσης των απόψεων και τάσεων που είναι πολύ θετικό.

Είχαμε μία πολύ αρνητική συνέπεια, που μας στοίχισε ακριβά στην πολιτική δράση. Δημιουργήθηκε σύγχυση στην κοινή γνώμη γιατί συνέβαινε μέχρι πέρσι, που έγινε και το

τελευταίο συνέδριο, μπροστά σε κάποιο σημαντικό πρόβλημα να μην ξέρει κανείς ποια ήταν η θέση του MAS, γιατί υπήρχαν 3 ή 4 απόψεις που είχαν εκφραστεί δημόσια. Σήμερα υπάρχει μια επίσημη άποψη και ορισμένες απόψεις που εκφράζονται δημόσια, ακόμα και αντίθετες, όμως υπάρχει η *κομματική άποψη*. Αυτό επιτρέπει μεγαλύτερη συνοχή,

...πιστεύουμε στην ιδέα του ιστορικού μετώπου, όπου βέβαια την πρώτη θέση κατέχουν οι δυνάμεις της εργασίας, αλλά και οι δυνάμεις της κουλτούρας...

χωρίς να θυσιάζουμε την ελευθερία.

Αλλά έρχομαι στο ερώτημά σας.

Και βέβαια μας κατηγορήσαν σε σχέση με τον ταξικό χαρακτήρα του κόμματος. Εμείς δεν σκεφτόμαστε ένα ταξικό κόμμα με την παραδοσιακή έννοια, αλλά πιστεύουμε στην ιδέα του ιστορικού μετώπου όπου βέβαια την πρώτη θέση κατέχουν οι δυνάμεις της εργασίας, αλλά και οι δυνάμεις της κουλτούρας, σημαντικότερα τμήματα των μεσαίων στρωμάτων και η πλειοψηφία εκείνων που στη σύγχρονη κοινωνιολογική ορολογία —ίσως λαθεμένα— ονομάζονται «περιθωριακοί».

Ο περιθωριακός πληθυσμός στο Καράκας είναι 2 εκατ., δηλαδή, απ' τα 4 εκατ., του Καράκας οι μισοί είναι περιθωριακοί και είναι ο πληθυσμός των «μπάρριος». Δεν σκεφτόμαστε ένα κόμμα της εργατικής τάξης με την παραδοσιακή έννοια. Αλλά για ένα κόμμα όπου ενσωματώνονται διαφορετικά τμήματα και όπου βέβαια από θεωρητική άποψη έχουν προνομιακή θέση —κάτι που ακόμα σε μας δεν έχει εκφραστεί πρακτικά— οι δυνάμεις της εργασίας. Θέλουμε να 'μαστε ένα κόμμα πρώτα και κύρια εργατών, αλλά και διανοούμενων, μεσαίων στρωμάτων, αγροτών και αυτών των περιθωριακών ομάδων καθώς και άλλων ομάδων ιδιόμορφων που υπάρχουν σε κοινωνίες «υπό ανάπτυξη» σαν την δική μας. Πολλές φορές είναι αστείο να ακούς να μιλούν για το εργατικό κόμμα, όταν αυτά τα κόμματα δεν έχουν εργάτες. Και μεις δεν θέλουμε να γελοιοποιηθούμε λέγοντας κάτι τέτοιο...

ΕΡ.: Ποια είναι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει τώρα το MAS;

ΑΠ.: Υπάρχει μια σημαντική εξέλιξη, όμως σήμερα αυτή η ανάπτυξη δεν μιας ικανοποιεί. Αντιμετωπίζουμε μερικά σοβαρά προβλήματα. Κάποια σχετίζονται με την κοινωνική κατάσταση και άλλα με τα λάθη ή τις αδυναμίες και ανεπάρκειές μας. Αυτή η κατάσταση αντανακλάται στην κάποια εκλογική στασιμότητα. Αυτή οφείλεται επίσης και στο δικομματικό παιχνίδι που επικρατεί στη χώρα, που δημιουργεί το φαινόμενο της οικονομίας της ψήφου, δηλαδή να ψηφίζεις τον ένα για να μην βγει ο άλλος. Και αυτό οδηγεί στη συντριβή όλων των μικρών κομμάτων, που σχεδόν έχουν εξαφανισθεί: Στην πράξη εκτός από τα δύο μεγάλα κόμματα, το μοναδικό κόμμα που υπάρχει σε εθνικό επίπεδο είναι το MAS.

Ένα άλλο θέμα, που είναι πολύ λεπτό και έχει συντελέσει σ' αυτή τη στασιμότητα: για

10-12 χρόνια στη Βενεζουέλα απολαμβάνουμε ένα τεράστιο πλούτο, που προερχόταν από το πετρέλαιο. Αυτός ο πλούτος για να το εκφράσω πολύ σχηματικά, επέτρεψε στις δυνάμεις του «Status» να 'χουν μια υλική βάση για να σταθεροποιήσουν μια «πολιτιστική ηγεμονία» και να φέρουν την κουλτούρα του «καθησυχασμού» και του κομφορμισμού και της αναμονής ώστε να λύσει το κράτος όλα τα προβλήματα. Και είναι αλήθεια πως υπήρχε μια μέριμνα σχετική, από το κράτος, κάποια ψίχουλα φτάναν στις λαϊκές τάξεις...

Το πρωταρχικό πρόβλημα που έχει σήμερα το MAS είναι η αδύναμη «εισβολή» του σε

Θέλουμε ένα κόμμα σοσιαλιστικό, επαναστατικό που να διαφοροποιείται από τη σοσιαλδημοκρατία και από το γνωστό κομμουνιστικό μοντέλο που γίνεται στο όνομα των εργατών, αλλά δεν γίνεται ούτε με τους εργάτες, ούτε υπέρ των εργαζομένων...

κοινωνικές μάζες, από οργανωτική πλευρά. Σε κάποιους τομείς έχει μεγάλη επίδραση, αλλά δεν έχει σταθερές ρίζες. Και όταν έρχονται οι εκλογές, η πώληση ανάμεσα στα 2 μεγάλα κόμματα δεν υπάρχουν οι υλικές βάσεις για να αντισταθεί κανείς σ' αυτό το φαινόμενο εκλογικής πώλησης. Όσο το MAS δεν αποκτήσει μεγαλύτερη οργανωτική δύναμη στη σχέση του κύρια με τις δυνάμεις της εργασίας, θα 'ναι δύσκολο να προχωρήσει.

Το άλλο πρόβλημα —πιστεύω ότι σήμερα το ξεπερνάμε— ήταν η έλλειψη συνοχής. Εξαιτίας του εσωτερικού φραξιονισμού, αλλά και του εξής προβλήματος: επιχειρούμε μία αριστερή εναλλακτική πολιτική λύση που διαφέρει από τον υπαρκτό σοσιαλισμό, αλλά και από τη σοσιαλδημοκρατία, που δεν έχει σημεία ή πόλους αναφοράς στον κόσμο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως θα εγκαταλείψουμε τις απόπειρές μας για μια τέτοια εναλλακτική λύση.

Θέλουμε ένα κόμμα σοσιαλιστικό, επαναστατικό, που διαφοροποιείται από τη σοσιαλδημοκρατία— γιατί αυτή δεν έχει επαναστατικό πρόγραμμα— και από το γνωστό κομμουνιστικό μοντέλο που γίνεται στο όνομα των εργατών, αλλά δεν γίνεται ούτε με τους εργάτες, ούτε για τους εργαζόμενους, ούτε υπέρ του λαού και που κατέληγε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων στην εγκαθίδρυση δικτατορικών καθεστώτων, милитаристικών— κάποιες φορές ιμπεριαλιστικών. Αυτή είναι η μεγάλη μας ιδεολογική, πολιτική, πολιτιστική πρόκληση και είναι πραγματικά πολύ δύσκολη. Και ίσως, στο να δώσουμε απαντήσεις σ' αυτά ακριβώς τα προβλήματα δεν είμαστε αρκετά τολμηροί.

ΕΡ.: Ποιες είναι οι σχέσεις του MAS με τα εργατικά συνδικάτα;

ΑΠ.: Τα συνδικάτα για το MAS είναι ένας από τους αδύναμους τομείς. Τον ηγεμονικό έλεγχο των συνδικάτων τον έχει η «Δημοκρατική Δράση» (Σοσιαλδημοκράτες). Έχουμε δυνάμεις, αλλά πολύ μικρές. Η βασική μας

δύναμη βρίσκεται σήμερα στους κατοίκους των «μπάρριος» των μεγάλων ή μικρών πόλεων, όχι στους «άκρως» περιθωριακούς, αλλά στους κατοίκους των φτωχών «μπάρριος». Εκεί είναι η πλειοψηφία της κοινωνικής σύνθεσης του MAS. Στις εκλογές π.χ. στις συνοικίες των πλουσίων πήγαμε άσχημα, στις μεσαίες τάξεις δεν πήγαμε καλά, στα «μπάρριος» αυξήθηκε το ποσοστό του MAS. Στα πιο εξαθλιωμένα «μπάρριος» των περιθωριακών, επειδή ακριβώς είναι πιο εύκολο να χειραγωγηθούν, εκεί επίσης δεν έχουμε καλά ποσοστά. Έχουμε δύναμη σ' αυτό που ονομάζουμε περιθωριακά «σταθερά» μπάρριος.

ΕΡ.: Το αντάρτικο κίνημα της Βενεζουέλας ήταν ο ένας από τους άξονες συζήτησης που οδήγησαν στη γέννηση του MAS. Ποια είναι η θέση σας σχετικά με αυτό το αντάρτικο και τους πολιτικούς κρατούμενους;

ΑΠ.: Στις φυλακές βρίσκονται σήμερα πολλοί λίγοι. Εμείς είμαστε αλληλέγγυοι στις περιπτώσεις των ανταρτών που είναι φυλακισμένοι και πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να υπάρχουν πολιτικοί κρατούμενοι και μάλιστα όσοι συμμετείχαν στο αντάρτικο. Τώρα οι μεγάλοι ηγέτες του MAS ή του MIR ή του ΚΚ ακόμα και ο ίδιος ο Μπράβο όλοι δρουν ελεύθερα στη Βενεζουέλα. Συνεχίζουμε την εκστρατεία για συντρόφους που είναι πολιτικοί κρατούμενοι...

Σχετικά με την εποχή του αντάρτικου, θα μπορούσε κανείς να πει πολλά πράγματα. Εγώ σημειώνω ότι:

- Μία πολύ μεγάλη επίδραση είχε η κουβανέζικη εμπειρία, που αρχικά δεν ήταν μία επίδραση που επιβλήθηκε. Δεν ήταν εξαγωγή της επανάστασης. Στη Βενεζουέλα, απλά, έπεται από τη κουβανέζικη νικηφόρα εμπειρία, άναψε η ιδέα...

- Μία αιτία, που θα μπορούσε να αναδείξει ορισμένες αιτίες της ήττας της ένοπλης πάλης είναι ότι θελήσαμε (γιατί σ' αυτό όλοι συμμετείχαμε) να κάνουμε έναν αγώνα που είχε σαν άξονα τον κάμπο, το «αγροτικό αντάρτικο» σε μια χώρα που ήταν κύρια αστική με μεγάλες και αναπτυσσόμενες πόλεις. Ήδη εκείνη τη στιγμή το 70% του πληθυσμού ήταν αστικός πληθυσμός, ίσως το 75%. Και έπειτα, τότε το ΚΚ, το MIR και άλλες προοδευτικές δυνάμεις είχαν δύναμη και ερείσματα στις λαϊκές μάζες. Πιστεύω πως το αντάρτικο ήταν ένα λάθος, ηρωικό μεν αλλά λάθος. Γιατί το να κάνεις μια ηρωική πράξη δεν σημαίνει πως αυτή η ίδια η πράξη δεν μπορεί να είναι λαθεμένη...

Εμείς σταθήκαμε αλληλέγγυοι με τον αγώνα της Νικαράγουας, τους Σαντινίστας και είμαστε αλληλέγγυοι με τον αγώνα του Σαλβαδόρ. Βέβαια αλληλέγγυοι με κριτική, γιατί πιστεύουμε ότι ανάμεσα στους επαναστάτες η πραγματική αλληλεγγύη δεν είναι η «μη-κριτική» αλληλεγγύη.

Κατανοούμε αυτούς τους αγώνες και τους υποστηρίζουμε. Δεν είναι επιφανειακοί και «τεχνητοί», δεν δημιουργούνται αυτοί οι αγώνες από τους Κουβανούς ή τους Ρώσους, αλλά έρχονται σαν απάντηση σε μια κατάσταση τρομακτικής καταπίεσης σ' αυτές τις χώρες. Και αυτοί οι αγώνες είναι δικαιωμένοι να διεξάγονται...

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Και τα ναρκωτικά έχουν ιστορία

Η ηρωίνη δεν ανακαλύφθηκε από τους εμπόρους της. Την ανακάλυψε η γερμανική φαρμακοβιομηχανία Μπάγιερ, λίγο πριν το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Την ονόμασαν ηρωίνη γιατί επέτρεπε στους τραυματίες να υπομένουν ηρωικά τους αφόρητους πόνους των τραυμάτων τους. Στο ίδιο ερευνητικό πρόγραμμα, ένα επόμενο προϊόν που ανακαλύφθηκε λίγο αργότερα (και μέχρι πρόσφατα πουλιόταν από τα περίπτερα) ήταν η ασπιρίνη. Στην αρχή, η χρήση της ήταν νόμιμη και χορηγούνταν στα φαρμακεία με συνταγή ιατρού. Έχει σημειωθεί ότι οι πρώτες χρήστες ηρωίνης ήταν κυρίως γυναίκες μέσης ηλικίας.

Αυτή την πεζή και εντελώς κοινότυπη ιστορία έχει το ναρκωτικό που κάποια στιγμή ταυτίστηκε όχι μόνον με το απόλυτο κακό αλλά και με την πιο βίαιη απόρριψη των κοινωνικών πειθαρχιών (εργασιακή, σεξουαλική, κοινωνική).

Μια εντελώς αντίθετη ιστορία έχει η παραδοσιακή, αυτοφυής ή καλλιεργούμενη, «φούντα».

Στη χώρα μας μέχρι το 1934 θεωρείται βιομηχανικό φυτό και η Αγροτική Τράπεζα δίνει εκείνη την εποχή προμοδοτήσεις στους αγρότες που θα αλλάξουν καλλιέργεια και θα φυτέψουν στα χασισοχώραφα άλλα είδη.

Και τώρα τα ερωτήματα:

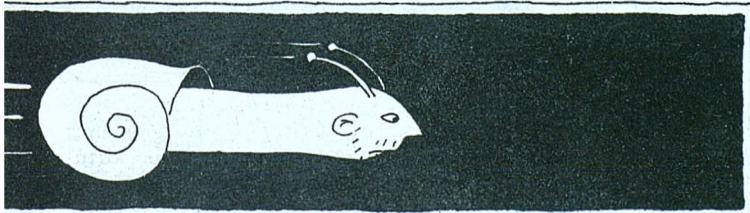
- η «φούντα» και η ηρωίνη είναι ταυτόσημες ουσίες;
 - έχουν την ίδια κοινωνική ιστορία;
 - οι χρήστες τους αποδίδουν το ίδιο συμβολικό νόημα;
 - οι συνέπειες από τη χρήση —ακόμα και τη μακρόχρονη χρήση— της κάθε μιας είναι όμοιες;
 - και τέλος, η νομική τους μεταχείριση οφείλει να είναι ενιαία;
- Αυτά είναι κατά τη γνώμη μας τα κρίσιμα κοινωνικά ερωτήματα στα οποία οφείλουν να απαντήσουν οι συναρμόδιοι υπουργοί αν ήθελαν όχι μόνον «να γράψουν ιστορία», αλλά και να αποδείξουν ότι γνωρίζουν ιστορία και είναι ικανοί να συλλάβουν τις κοινωνικές αντιθέσεις που την κινούν.

Με το νομοσχέδιο που παρουσίασαν υποστηρίζουν πως αυτά τα ερωτήματα στερούνται νοήματος. Είναι κι αυτή μια άποψη. Όμοια, με τις αντιλήψεις εκείνων των κυβερνήσεων του μεσοπολέμου, σ' όλες τις χώρες, που απαγόρευσαν τη χρήση παραδοσιακών ουσιών και κατόρθωσαν κυριολεκτικά να δημιουργήσουν μάζες παρανόμων χρήσεων, θύματα των εμπόρων.

Σε μια αυταρχική, πατερναλιστική, σύλληψη του ζητήματος, το «αγαθόν της υγείας του λαού» —κατά τους γερμανοκαθημένους που οι απόψεις τους επικράτησαν— χρήζει απόλυτου προστασίας. Η ιστορία, η κοινωνιολογία, η απλή γνώση ότι υπάρχει ένα σύνολο που χωρίζει μουσουλμάνους και χριστιανούς και μοιράζει αντίστοιχα στους μεν την ινδική κάνναβη και στους δε το οινόπνευμα ως νόμιμες ουσίες, απουσιάζει ή αποχωρεί. Ακόμα και η εμπειρία των χωρών της ΕΟΚ μας αφήνει αδιάφορος.

Είναι όμως δυνατόν να αντιμετωπισθεί ένα πρόβλημα κατ'εξοχήν κοινωνικό με απόψεις όπου ο στοιχειώδης κοινωνικός προβληματισμός αππουσιάζει;

Όπως διαβάσαμε στην «Ελευθεροτυπία», ο κ. Τρίτσας ως νέος αντιμετώπισε το πρόβλημα τραγουδώντας καντάδες. Ως ώριμος υπουργός το αντιμετωπίζει με νομοσχέδια! Είναι πραγματικά ουσιαστική η διαφορά;

4416 '83

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Δύσκολα θα υποστήριζε κανείς ότι η θρησκεία και η επιστήμη είναι έννοιες ταυτόσημες. Κι όμως! Ο αρχιμανδρίτης Ιερόθεος Σ. Βλάχος της Ιεράς Μονής του Τιμίου Σταυρού στην Έδεσσα υποστηρίζει περίπου αυτή την άποψη. «Η Ορθοδοξία είναι κυρίως θεραπευτική επιστήμη και αγωγή», γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του που φέρει τον μάλλον παράδοξο τίτλο «Ορθόδοξη Ψυχοθεραπεία». Η διατύπωση αυτή μπορεί να φαίνεται σε πρώτη όψη αντιφατική, ένα κοινότοπο οξύμωρον. Ωστόσο ο καλός ιερέας επιχειρεί να τη θεμελιώσει. Έτσι γράφει στον πρόλογο του: «... ο σύγχρονος άνθρωπος... βιώνει ένα ψυχοπλάκωμα. Γι' αυτό στις ημέρες μας οι ψυχιατρικές ερμηνείες κυκλοφορούν πολύ. Κυρίως διαδίδεται πολύ η «ψυχοθεραπεία». Και συνεχίζει: «... διαπιστώνω καθημερινά ότι ο Χριστιανισμός και κυρίως η Ορθοδοξία, που διαφύλαξε την ουσία του Χριστιανισμού, διαθέτει πολύ ψυχοθεραπεία, ή μάλλον η Ορθοδοξία είναι κυρίως θεραπευτική επιστήμη». Να λοιπόν που η εκκλησία μας ανανεώνεται. Αντιδρά στα ερεθίσματα της σύγχρονης επιστήμης και ρίχνεται στη μάχη για να αποδείξει πως οι δικές της θεραπευτικές μέθοδοι είναι καλύτερες από τις επιστημονικές. Βέβαια, μπορεί ο καλός ιερέας να νιώθει αμήχανα μπρος σ' ένα σχιζοφρενή ή εν αγνοία του να βοηθήσει έναν παρανοϊκό να οργανώσει το θρησκευτικό του παραλήρημα. Όμως κάπου θα πρέπει να αισθάνεται δικαιωμένος. Αν ο «ασθενής» πάσχει γιατί διαβλέπει πως η ύπαρξή του δεν έχει νόημα, η ορθοδοξία και η αθανασία της ψυχής δεν είναι

ένα ανεξάντλητο απόθεμα νοήματος; Όπως γράφει και στον πρόλογο του, «... η Ορθοδοξία διαφέρει από άλλες ψυχιατρικές μεθόδους διότι δεν θεραπεύει με ανθρώπινες μεθόδους, αλλά με τη βοήθεια και ενέργεια της Θείας Χάριτος». Βοηθείά μας!

● Αν το «ΑΝΤΙ» είναι ένα από τα μοναδικά ντοκουμέντα που θα διασωθούν και έτσι είναι η βασική πηγή για τον ιστορικό του μέλλοντος που βοηθάει στη σύσταση των αναγνωστικών της Α' δημοτικού, τότε το φθινόπωρο θα περιγράφεται σαν περίοδος του έτους που χαρακτηρίζεται από το άνοιγμα των σχολείων, τη σπορά, τους καστανάδες και τα εγκαίρια της χειμερινής περιόδου των εκθέσεων.

Πρωτοβρόχια, λοιπόν, και οι πρώτες εκθέσεις εικαστικών.

● Το Σάββατο, 13 Σεπτεμβρίου εγκαίνιαζεται στο Σκιρώνιο Μουσείο, στο 50ο χιλιόμετρο της παλιάς εθνικής Αθηνών - Κορίνθου, η «Συνάντηση Νέων Δημιουργών» και εντάσσεται στο πρόγραμμα προετοιμασίας της 6ης Διεθνούς Βιενναις Γλυπτικής. Υπερβολή! Διότι η μεν συμμετοχή στη «Συνάντηση» είναι όντως ενδιαφέρουσα, όμως η Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς και η «Συνεργατική της Καλλιδρομίου» τείνουν να μετατρέψουν τον αρραβώνα τους σε γάμο, και δυστυχώς οι ίδιοι άνθρωποι —λίγο ως πολύ— διοργανώνουν εκθέσεις του εαυτού τους ή εικαστικές δράσεις. Ενδιαφέρουσα, λοιπόν, η συνάντηση, αλλά η κοινή παρουσία των καλλιτεχνών, αν πρόκειται να συνεχιστεί, καλό θα ήταν να αποκτήσει κι άλλα ερείσματα, αισθητικά ή θεωρητικά κι όχι μόνον τη συμπαράσταση της Νέας Γενιάς.

● Στην **Κουμαντάρειο** Πινακοθήκη Σπάρτης έχει διοργανωθεί μια έκθεση Χαρακτικής Γερμανών Εξπρεσιονιστών και θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τις 21 Σεπτεμβρίου. Πρωτοβουλία της Εθνικής Πινακοθήκης που σκηνίζει συζήτηση. Κυρίως γιατί εξαρτά τις επαρχιακές Πινακοθήκες από το κεντρικό ίδρυμα και δεν τους επιτρέπει να σκεφτούν τη δική τους ιδιαίτερη δράση. Σε αντιδιαστολή, το μοντέλο της Δημοτικής Πινακοθήκης της Ρόδου, για το οποίο έχουμε ξαναγράψει, θεωρούμε πως είναι πολύ πιο ενδιαφέρον. Εκεί επιζητούν την πρωτοτυπία και δεν αρκούνται στα υπολειτουργικά της Εθνικής Πινακοθήκης!

• Στο 12ο Φεστιβάλ Βιβλίου (12-28 Σεπτεμβρίου, Πεδίο του Άρεως) η Οργανωτική Επιτροπή του Συνδέσμου Εκδοτών Βιβλίου αποφάσισε να πρωτοτυπήσει.

Απευθύνθηκε, λοιπόν, σε μια πλειάδα συγγραφέων και ποιητών «οι οποίοι σε ορισμένες μέρες και ώρες, και σε ειδικό χώρο της Γραμματείας θα μπορούν να συναντηθούν με το κοινό». Η ιδέα, βέβαια, δεν είναι εντελώς πρωτότυπη, αλλά αν είναι κανείς τυχερός μπορεί να πάρει και κάποιο αυτόγραφο από το συγγραφέα του διβλίου που αγόρασε. Και κάτι ακόμα. Είναι γνωστό πως στα Φεστιβάλ αγοράζονται πάρα πολλά διβλία. Θα ήταν σημαντικό αν μετά το Φεστιβάλ ο Σύνδεσμος ανακοίνωνε κάποια ακριβή στοιχεία γύρω από την εμπορική κίνηση του Φεστιβάλ. Έτσι για να

αποκτήσουμε κάποια ιδέα των καταναλωτικών συνηθειών του αναγνωστικού κοινού.

● Από την κ. Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου πήραμε την ακόλουθη επανόρθωση:
Επειδή στο αφιέρωμα του «ΑΝΤΙ» στην πνευματική Θεσσαλονίκη (τ. 324, Δεκαπενταύγουστο 1986) και στο κείμενο του κ. Χατζηδασυλείου (σελ. 31) ορισμένοι τίτλοι διδλίων μου δια-τυπώθηκαν λάθος, σας παρακαλώ πολύ, σε προσεχές τεύχος σας, να κάνετε τις εξής επανορθώσεις:

1. Αντί «Ανασταυρώσεις»
1961, «Διασταυρώσεις» 1965
2. Αντί «Μεθύψεις»,
«Μεγεθύψεις».
- 3) Αντί «Τα τοπία που δεν
είδα», «Τα τοπία που είδα».

Σας ευχαριστώ
Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου

● Η Πρέβεζα τιμά τον **Κώστα Καραυτάκη**, παρ' όλο που εξαίτιας του απέκτησε τον κακόζηλο χαρακτηρισμό της αβιάντας, πληθικής επαρχιακής πόλης. Από τις 11 έως τις 14 Σεπτεμβρίου θα γίνει εκεί ένα από τα σημαντικότερα συμπτώσια για τον ποιητή, υπενθυμίζοντας, το ήδη γνωστό εξάλλου, πως η συναισθηματική και κοινωνική αποξένωση κι όχι η πόλη, υπήρξαν οι αιτίες που όπλισαν το χέρι του, τον Αύγουστο του 1928.

Οι εισηγήσεις,
όπως διαβάζουμε στο
αναλυτικό πρόγραμμα που μας
έστειλε η οργανωτική

επιτροπή, φαίνονται
εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και
ανιχνεύουν πλευρές της
ποιητικής του, αλλά και το
δαθμό και τον τρόπο που το
έργο του – και η αυτοκτονία
του – επηρέασε τους
συγχρόνους του αλλά και τις
επόμενες γενιές. Είναι τόσα
πολλά τα θέματα που θα
εξεταστούν στην Πρέβεζα και
τόσο πολλοί οι εισηγητές, που
ο χώρος των ειδήσεων δεν θα
επαρκούσε, αν επιχειρούσαμε
έστω και να αντιγράψουμε
τους τίτλους των εισηγήσεων.

Τυχεροί οι Ηπειρώτες, που
θα μπορέσουν να τις
ακούσουν...

- Στη μετάφραση είναι αφιερωμένο το διπλό τεύχος του περιοδικού «**η Λέξη**». Φιλόλογοι, συγγραφείς και μεταφραστές προσεγγίζουν μέσα από ποικίλες οπτικές γωνίες ένα ζήτημα πάντοτε επίκαιρο και πάντοτε φλέγον για τα ελληνικά πνευματικά πράγματα, αφού το μεγαλύτερο μέρος των διβλίων μας αποτελείται από μεταφράσεις ξένων

ἡ λέξις

[illegible]

ἡ μεταφρασις
αφ' ἑρως

[illegible]

συγγραφέων. Στο πλοίο οι και
 ενημερωτικό αφιέρωμα της
Λέξης φιλοξενούνται με
 κείμενά τους οι: Παύλος
 Ζάνας, Κώστας
 Γεωργουσόπουλος, Γιάννης
 Τσαρούχης, Κατερίνα
 Αγγελάκη-Ρουκ, Δ.Ν.
 Μαρωνίτης, Υβ Μπονφού
 (Μετάφρ. Θ. Χατζόπουλου),
 Ζαν Ρενέ Λαντιμιράλ (Μετάφρ.
 Σοφίας Ραπτάκη), Ιωάννα
 Χατζηνικολή, Μισέλ Τουρνιέ
 (Μετάφρ. Θ. Χατζόπουλου),
 Αντώνης Φωστιέρης, Μάριος
 Πλωρίτης, Ζωή Μουνέν,
 Τζένη Μαστοράκη,
 Μαργαρίτα Λυμπεράκη, Φ.Δ.
 Δρακονταειδής, Γιώργος
 Χειμωνάς, Αλέξανδρος
 Σχινάς, Μαργαρίτα
 Καραπάνου, Αχιλλέας
 Κυριακίδης, Γιάννης Εμίρης,
 Έντμοντ Κάφν (Μετάφρ.
 Κατερίνας Σουμπασάκου), και
 Π. Ελλιγγουορτ (Μετάφρ.
 Εύης Τροιμαντζά).

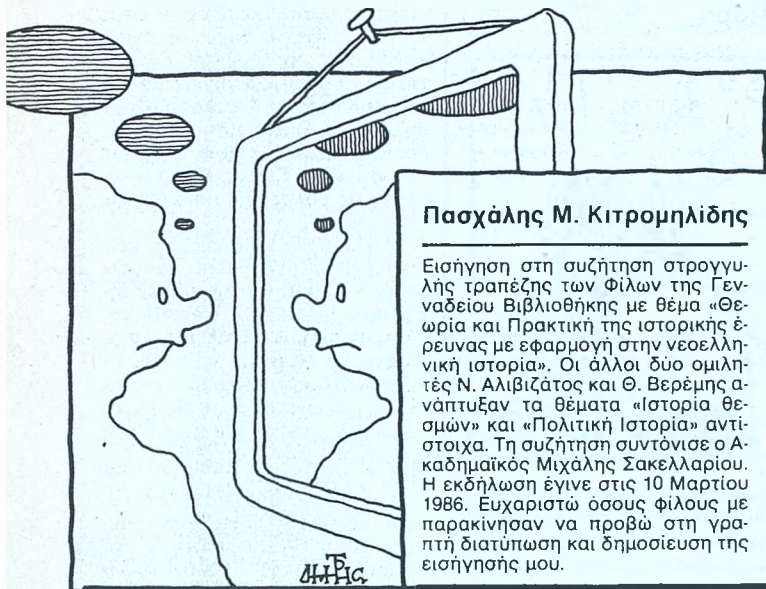

● ... «Τα όνειρά μας αρχίζουν να γίνονται πραγματικότητα». Δεν το λέει ο πρωθυπουργός, γι' αυτό λοιπόν, μην δυσπιστείτε. Το λένε η **Αλέκα** και ο **Δημήτρης** που παντρεύονται στις 20 Σεπτέμβρη έχοντας για εφόδιο «την αγάπη τους και την ελπίδα τους για όμορφες και χαρούμενες μέρες». Εκτός από όλους εμάς στο «ΑΝΤ1» που ευχόμαστε στο ζευγάρι κάθε ευτυχία ας του ευχηθούν και οι αναγνώστες μας! Η Αλέκα είναι αυτή που στοιχειοθετεί αυτά που διαβάζετε! Την γνωρίζετε λοιπόν όλοι!

SADIK PALA.
TOU SADIK PALA

Η ταυτότητα της ιστορίας των ιδεών

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Εισήγηση στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης των Φίλων της Γενναδείου Βιβλιοθήκης με θέμα «Θεωρία και Πρακτική της ιστορικής έρευνας με εφαρμογή στην νεοελληνική ιστορία». Οι άλλοι δύο ομιλητές Ν. Αλιβιζάτος και Θ. Βερέμης ανέπτυξαν τα θέματα «Ιστορία Θεσμών» και «Πολιτική Ιστορία» αντίστοιχα. Τη συζήτηση συντόνισε ο Ακαδημαϊκός Μιχάλης Σακελλαρίου. Η εκδήλωση έγινε στις 10 Μαρτίου 1986. Ευχαριστώ όσους φίλους με παρακίνησαν να προβώ στη γραπτή διατύπωση και δημοσίευση της εισήγησής μου.

Ο μάλλον βαρύγδουπος τίτλος της αποвинής συζήτησης με κάνει να νιώθω κάπως άβολα και θα ήθελα ν' αρχίσω με μια εισαγωγική δήλωση, ή μάλλον προειδίδαση για την έκθεση των απόψεών μου: η σημασία των συζητήσεων σαν την αποвинή έγκειται πρωταρχικά στη συμβολή τους στην αποσαφήνιση των προϋποθέσεων της σκέψης και της επιστημονικής μας ταυτότητας, στην εγγρήγορη ως προς το χαρακτήρα και τα όρια της δουλειάς μας και σε τελική ανάλυση στην αυτοσυνειδητήσή μας ως ερευνητών: δεν βοηθούν δηλαδή να πάρουμε κάποιες κριτικές αποστάσεις από το αντικείμενό μας και έτσι διευρύνουν την επίγνωσή μας ως προς το τι κάνουμε και τι μπορούμε να επιτύχουμε. Αυτή η προειδίδαση προτίθεται να εισάγει την πεποίθηση, που από αρχική υποψία γίνεται σταδιακά βεβαιότητα, ότι τα μεθοδολογικά και θεωρητικά προβλήματα είναι αμφίβολο κατά πόσον επιδέχονται λύσεις εκτός και αν κινηθούμε σε ένα επίπεδο απλουστευτικού θετικισμού. Αυτό είναι ένα συμπέρασμα, μάλλον μια διαπίστωση—γιατί είναι παρακινδυνευμένο να μιλά κανείς για συμπεράσματα— που αναδύεται από την επίγνωση της ριζικής ιστορικότητας των θεωρητικών προβλημάτων, ακόμη και των λεγομένων επιστημονικών προβλημάτων (όπως έχει καταδείξει η φιλολογία γύρω στις λεγόμενες «επιστημονικές επαναστάσεις»), όπως μας αποκαλύπτεται από την ιστορία των ιδεών.

Πρόθεσή μου λοιπόν απόψε είναι να παρουσιάσω μερικές από αυτές τις αναγκαίες αποσαφηνίσεις σχετικά με το χαρακτήρα της ιστορίας των ιδεών. Η ταυτό-

τητα της ιστορίας των ιδεών μπορεί να προδιοριστεί με γνώμονα τρεις παραμέτρους:

1. Η ιστορία των ιδεών ως χώρος έρευνας διαφέρει από την ιστορία της φιλοσοφίας και από την ιστορία του πολιτισμού, που μπορεί να θεωρηθούν ότι την οριοθετούν.

2. Αποτελεί την έρευνα των μορφωμάτων της ανθρώπινης σκέψης, την ιχνελάτηση της συγκρότησής τους στην ιστορική διαχρονία.

3. Το υλικό των αναλύσεών της δεν καθορίζεται από οποιαδήποτε μεθοδολογική ή άλλη ορθοδοξία αλλά συνεπάγεται πολλαπλότητα πηγών και συνεπώς πολλαπλότητα προσεγγίσεων και ερμηνειών, και μάλιστα δι-ερμηνειών.

Συνεπώς η ιστορία των ιδεών είναι κατ' εξοχήν χώρος έρευνας όπου ο ερευνητής εκ των πραγμάτων πρέπει να κινηθεί σε επάλληλα επίπεδα αναζήτησης και ερμηνείας. Το αντικείμενο της ιστορίας των ιδεών ορίζεται από τις διαπιστώσεις του θεμελιωτή του κλάδου, του Arthur Lovejoy, ως προς την ιστορικότητα της ανθρώπινης σκέψης. Η ιδέα, σύμφωνα με τον Lovejoy, ορίζεται ως η μονάδα του ανθρώπινου στοχασμού. Στον ορισμό αυτό ο Lovejoy φυσικά, χωρίς να το δηλώνει ρητά, ακολουθεί τις απόψεις του Locke στο *Δοκίμιο για την ανθρώπινη νόηση*. Ο Lovejoy αποδεικνύει ότι η δυνατότητα της ιστορίας των ιδεών συναρτάται από τα εξής χαρακτηριστικά της συμβολικής έκφρασης της κοινωνικής συνύπαρξης:

(1) οι ίδιες ιδέες λειτουργούν σε πολλαπλά πλαίσια και ποικίλες εποχές·

(2) οι όροι που εκφράζουν τις ιδέες διολισθαίνουν εννοιολογικά

με τον χρόνο και τη χρήση·

(3) η επίδραση μιας ιδέας δεν εξαρτάται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο από τις προθέσεις του φορέα της αλλά καθορίζεται και από υποκειμενικούς συντελεστές, δηλαδή συντελεστές ανεξέλεγκτους και αστάθμητους.

Αν έτσι λειτουργεί η συμβολική έκφραση της κοινωνικής συνύπαρξης, προκύπτουν τα ακόλουθα αιτήματα έρευνας:

● Ανίχνευση των ασυνειδητών διανοητικών στάσεων και συνθηθειών, των γενικά αποδεκτών αξιωματικών αρχών που συνιστούν τις πολιτισμικές νοοτροπίες.

● Αναγνώριση της πολλαπλότητας των πλαισίων και της πολλαπλότητας των επιπέδων στα οποία λειτουργούν οι ιδέες ως κρυσταλλώσεις συμβολικής έκφρασης.

● Υπέρβαση των εθνικών ορίων στην παρακολούθηση της λειτουργίας των ιδεών: αυτό το αίτημα συνεπάγεται την συγκριτική προσέγγιση, έργο που εγκαινίασε παραδοσιακά η συγκριτική φιλολογία με την ανίχνευση της διάδοσης επιδράσεων και προτύπων μεταξύ των επί μέρους εθνικών φιλολογιών.

● Υπέρβαση των ατομικών περιπτώσεων των επώνυμων στοχαστών και προσανατολισμός προς τις συλλογικές νοοτροπίες και ιδεολογικές σχέσεις. Οι κορυφές δεν μας επιτρέπουν από ιστορική άποψη να αξιολογήσουμε την εμβέλεια των αδρανειών και των ρήξεων, των τομών, των συνεχειών και των ασυνεχειών και να αντιληφθούμε τελικά πώς συντελούνται οι οσμώσεις και οι συγκερασμοί που αποτελούν το περιεχόμενο της κοινωνικής εμπειρίας. Έτσι η μεθοδολογία της ιστορίας των ιδεών φαίνεται να υπαινίσσεται ότι η ιστορία των κορυφών είναι το αντικείμενο της ιστορίας της φιλοσοφίας, ενώ η ιστορία των ιδεών είναι η ιστορία των στοχαστικών μέσων όρων.

● Συνεργασία των κλάδων. Ο Lovejoy είναι μεταξύ των πρώτων ερευνητών που υπέδειξε την αναγκαιότητα της διεπιστημονικής προσέγγισης για την επίτευξη αποτελεσματικότερων ερμηνειών.

Το γενικότερο αίτημα που προκύπτει είναι η κατανόηση της κοινωνικής υπόστασης και της κοινωνικής λειτουργίας των ιδεών. Αυτό είναι φυσικά ένα από τα πιο ακανθώδη προβλήματα της κοινωνικής σκέψης, που επιδέχεται λύσεις είτε στο επίπεδο της απλούστευσης και του αυταποδοκισμού, που ουσιαστικά δεν εξηγεί τίποτε γιατί καταφεύγει στην ταυτολογία, είτε στο επίπεδο της ανατομίας της συγκεκριμένης περίπτωσης, με την αποκάλυψη της εσωτερικής άρθρωσης ιδεών και κοινωνικής εμπειρίας στις αλληλοψηφίες που καθορίζουν την κοινωνική πράξη.

Η επιλογή συνεπώς της μεθόδου ως συνάρτησης του επιπέδου της έρευνας συνιστά το κλειδί

της αποτελεσματικότητας της ιστορίας των ιδεών. Πέραν αυτού δεν νομίζω ότι μπορούμε να πούμε πολύ περισσότερα εκτός από την αναγνώριση της νομιμότητας πολλαπλών και παραλληλωματικών προσεγγίσεων, την ειλικρινή παραδοχή του πλουραλισμού των αναλυτικών εργαλείων, και τον σεβασμό των πηγών.

Αντίστοιχη με τη λογική της ιστορίας των ιδεών είναι και η ιστορία της πολιτικής σκέψης, την οποία διακονώ κατά τις δυνάμεις μου. Στον χώρο αυτό αντικείμενο της έρευνας είναι οι: —συμβολικές γλώσσες της πολιτικής έκφρασης

—τα πολιτισμικά πλαίσια των θεωρητικών προσεγγίσεων

—οι συλλήψεις των προβλημάτων της συλλογικής ζωής

—οι τακτικές υπαγορεύσεις που καθορίζουν τη μορφολογία των πολιτικών τοποθετήσεων.

Ο ερευνητής πρέπει να αναμετρηθεί με τέτοια αιτήματα στην ανάγνωση των πηγών του. Η γενικότητα όμως των ερωτημάτων δεν αποτελεί άλλοθι. Ότι παραδοσιακά μας διδάσκει η ιστορική μέθοδος, η προσοχή στη λεπτομέρεια, η αποκατάσταση των στοιχείων, η αποτελεσματική τεχνική—μόνον αυτά μπορούν να προσφέρουν την εμπειρική υποδομή για να εξιχνηθούν υπεύθυνα οι ερμηνείες. Σε δεύτερο στάδιο επιβάλλεται βέβαια η συγκριτική προσέγγιση και τέλος, αν προσφέρονται οι πηγές, αν το επιτρέπει το επίπεδο του προβληματισμού που περιέχουν οι πηγές, η φιλοσοφική ανάλυση των ουσιαστικών, όχι πλέον απλά των ιστορικών προβλημάτων. Έτσι τελικό σημείο στην ιστορία της πολιτικής σκέψης γίνεται η υπέρβαση της ιστορικότητας των προβλημάτων και η αναμέτρηση με τις αντινομίες της πολιτικής πράξης. Αυτό όμως είναι το αντικείμενο μιας άλλης συζήτησης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΟΥ

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΗΣ
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

Ίστορία παρωπιδοφόρος σ' ένα σχολικό βιβλίο

του Γιάννη Καλιόρη

Ο Μώς πιστεύει πως είναι δυνατόν να εκπονήσουμε μία κοινωνιολογική θεωρία του συμβολισμού, ενώ προφανώς όφειλουμε να αναζητήσουμε μία συμβολική καταγωγή της κοινωνίας.

Λεβί-Στρώς (1, σ. XXII)

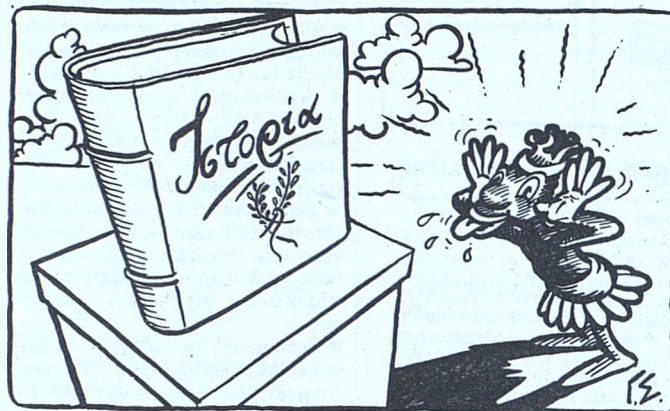
Για δεύτερη εφέτος χρονιά, τό βιβλίο του Λ. Σταυριανού «Ίστορία του ανθρώπινου γένους» εξακολουθεί να διδάσκεται στην πρώτη Λυκείου, και μάλιστα κατά παράβαση, αν δέν απατώμαστε, του αναλυτικού προγράμματος, που προβλέπει Ίστορία της Αρχαίας Ελλάδος.

Κάποιες παρωχημένου πνεύματος αντιδράσεις, που επέκριναν τό βιβλίο ως προς τό σημείο της καταγωγής του ανθρώπου, του προσέδωσαν εξ αντιδιαστολής φωτοστέφανο επιστημονικότητας και προοδευτισμού, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για βιβλίο σκοταδιστικό, διότι εκθέτει μία «Ίστορία του ανθρώπινου γένους» επισκοπίζοντας έντελως την πιο φωτεινή της διάσταση, που αποτελεί προνόμιο του ανθρώπου και είδοποιό του διαφορά: την υπαρξη και τόν συστατικό χαρακτήρα της κουλτούρας κατά τη διπλή της έκδοχη: και ως συστήματος σχέσεων συμβολικών που συνέχουν κ' έννοημάτων την ζωή της κοινωνίας, και ως έργων πνευματικού πολιτισμού και καλλιέργειας —έκείνο δηλαδή τό στοιχείο που ανυψώνει τόν άνθρωπο πάνω από τή φυσική του συνθήκη, σέ μία συμβολική συγκρότηση της ζωής του, μέ τή σύσταση κόσμου κανόνων και σημασιών και έργων πνευματικής δημιουργίας.

Τό σύστημα συμβολικών σχέσεων

Γιά τόν κ. Σταυριανό, σύμπασα ή διαδρομή της ανθρώπινης ζωής μπορεί να συλληφθεί αποκλειστικά έν πνεύματι τεχνικό - οικονομικών κατηγοριών, ως κίνηση μέσων και σχέσεων ύλικής παραγωγής που εξαρτάται από τή εξέλιξη της τεχνολογίας.

Παραγνώνοντας λοιπόν έντελως τόν καιρία συστατικό χαρακτήρα της συμβολικής - σημασιοδοτικής ικανότητας του ανθρώπου, συλλογική μορφή της οποίας είναι ή κοινωνική ζωή: παραβλέποντας τόν χαρακτήρα της κοινωνίας ως σημασιακής ολόκληρης σχέσεων και συστήματος πολύμορφης επικοινωνίας: αγνοώντας κατά συνέπεια τις πολιτιστικές προϋποθέσεις της τεχνικής και οικονομικής οργανώσεως, και θέτοντας απολύτως τις έννοιες τών αναγκών, της εργαλειότητας, της παραγωγικότητας και της τεχνο-οικονομικής ορθολογικότητας (και όχι ως πο-

λιτιστικές επιλογές μιας συγκεκριμένης κοινωνίας) προάγοντας, τέλος, τήν τεχνολογία σέ primum movens και παράγοντα καθοριστικό της ανθρώπινης περιπέτειας, και συγχρόνως όρίζοντας τήν ως «τρόπο μέ τόν όποιο οι άνθρωποι κερδίζουν τό ψωμί τους» (σ. 8) —καθλώνει τόν όρισμό του ανθρώπου στο έπίπεδο τών φυσικών περίπου αναγκών, συρρικνώνει τά αντικείμενα στην πρακτική τους χρησιμότητα, εγκλείει καθολικά και έξ όρισμού τήν πολιτιστική λογική της κάθε κοινωνίας στην εργαλειότητα, και τέλος υποτάσσει τόν άνθρωπο σέ μία ψυχολογία συμφερόντων ύλικών, κινήτρων οικονομικών και πρακτικών σκοπιμοτήτων, που για τις ιστορικές μάλιστα κοινωνίες δέν υπερβαίνει τόν όρίζοντα της ταξικής εντάξεως και πάλης. Κι αυτό, τή στιγμή που ένα μεγάλο σέ όγκο και σημασία έργο έρευνητών (Μπόας, Μώς, Λεβί-Στρώς, Μπένεντικτ, Μήντ, Κάρντινερ, Λίντον, Σεμπάγκ, Λιζό, Σάλινς, Κλάστρ κ.ά.), δείχνει, έν παραλλαγαίς και σέ άποφωρους βαθμούς και παρά τις άλλες διαφορές, ότι ή σύσταση και εξέλιξη τών ανθρώπινων κοινωνιών είναι άνέκπτωτη σέ μιάν ανθρώπινη ύλωση αναγκών και παραγωγικών μέσων.

Η ικανότητα συμβολικής οργανώσεως της έμπειρίας, που θεμελιώνει τήν κουλτούρα και ταξινομεί τόν κόσμο, κυκλώνει τήν ύλική πραγματικότητα μέ συστήματα σημασιών που αποκολλών από τή φυσική άμεσότητα τών πραγμάτων: μεσολαβούν ανάμεσα στόν άνθρωπο και τή φύση (που έτσι αποβαίνει έκδοχη πολιτιστική, αφού ή ένέργειά της αναπτύσσεται στά πλαίσια της κουλτούρας και πραγματοποιείται ως σημασία), διαμορφώνουν άποφασιστικά τή φύση τών αναγκών και δίνουν ύπόσταση στά αντικείμενα στόν βαθμό άκριβώς που τά σημασιοδοτούν, ένδ ή τεχνικό

- οικονομική δραστηριότητα ύπόκειται κι αυτή στόν ευρύτερο συμβολικό κώδικα της δεδομένης κοινωνίας, στην σύνολη πολιτιστική της λογική, που ένεργεί έπιλογές και συνδυασμούς μέσων και δυνατότητων, σύμφωνα μέ τόν τύπο όρθολογικότητας που ό λόγος ύπάρξεως αυτής της κοινωνίας ύπαγορεύει.

Έξ άλλου, όπως έδειξε ό Λεβί-Στρώς, εκείνο που διακρίνει τή φύση από τήν κουλτούρα είναι ή υπαρξη τού κανόνα, ένδ τό πέραςμα από τήν πρώτη στή δεύτερη δέν συντελέστηκε μέ τήν τεχνολογία, αλλά χάρη στο καιριο εκείνο έγχειρίμα που έθεσε έναν κανόνα καθολικό, ό όποιος μετέχει, και της φύσεως (ως καθολικός), και της κουλτούρας (ως κανόνας), συνιστώντας γενική προϋπόθεση της τελευταίας. Κι αυτός υπήρξε ή απαγόρευση της αίμομιξίας, μέ τήν όποία ό άνθρωπος παύει να ύφίσταται τή φύση ως βασιλεία κυριαρχική (2, σ. 29), διότι *παρεμβαίνει* πλέον σ' αυτήν άποφασιστικά, έννεργώντας ταξινομήσεις και έπιλογές και υποκαθιστώντας τήν όργάνωση στην τύχη, και τήν τάξη στην όρμεψυτη αόθωρμηση —«πρόκειται δηλαδή για τήν κατ' έξοχήν Παρέμβαση» του ανθρώπου (2, σ. 37).

Έτσι θεμελιώνεται τό σύστημα συγγενείας που «σχηματίζει τόν καμβά πάνω στόν όποιο όλοι οι άλλοι κοινωνικοί θεσμοί είναι κεντήματα» (3, σ. 400), και όργανώνει ως μοναδική γενικευμένη δομή τις οικονομικές, πολιτιστικές και τελετουργικές λειτουργίες, αποβαίνοντας κυρίαρχος τόπος συμβολικής παραγωγής και επικοινωνίας (4, σ. 264).

Οι όργανικές ανταλλαγές τών πρωτογόνων κοινωνιών οικοδομούνται πάνω άπ' όλα ως κύκλος άμοιβαίοτητας συμβολικών ανταλλαγών, που μεσιτεύουν τις ύ-

λικές κ' εξασφαλίζουν τήν έσωτερική ένότητα της κοινωνίας καθώς και τήν ευρύτερη συνοχή της μέ τή φύση και τήν υπερφυσική της διάσταση —έξασφαλίζουν δηλαδή τή διατήρηση της όμάδος ως όμάδος, που είναι, όπως λέει ό Λεβί-Στρώς, και ό πρωταρχικός ρόλος της κουλτούρας (2, σ. 37).

Αν λοιπόν στις δικές μας κοινωνίες (όπου οι όργανικές ανταλλαγές τελούνται μέσω του έμπορεύματος μέ σκοπό τό χρήμα και τό πράγμα) ό κύκλος της άμοιβαίοτητας ως σχέσεως συμβολικής καταλύεται, και τό πράγμα περιχαράκωνεται στην οικονομική ανταλλακτική του αξία ή στή χρηστική (όψεις κ' οι δύο της πολιτικής οικονομίας), στους τύπους αντίθετα αυτών τών κοινωνιών, που έπί χιλιάδες χρόνια συνέθεσαν τήν ανθρώπινη, τό περιεχόμενο του πλούτου συνίσταται στην ίδια τήν πράξη της ανταλλαγής και επικοινωνίας και έντελως δευτερευόντως στά ανταλλασσόμενα αντικείμενα και τήν πρακτική τους χρησιμότητα.

Τό «Δοκίμιο για τό δώρο» του Μ. Μώς και ή πλούσια συναφής βιβλιογραφία δείχνουν πως οι έν λόγω κοινωνίες εξασφαλίζουν τή στενά ύλική τους συντήρηση (παραγωγή, κυκλοφορία και άνάληψη αγαθών), έννεργώντας σχεδόν πλαγιοδρομικά, σάν να είχαν άνάγκη από κάποια δικαιολογία ή πρόσχημα για να τό κάνουν —άπό κάποια μεσολάβηση πράξεων, κανόνων και σημασιών έξωοικονομικών (θρησκευτικών, λατρευτικών, μυθο-τελετουργικών, ταξινομικών, συγγενειακών, «πολιτικών» κτλ.) που επικαλύπτουν τό ίδιο τό κίνητρο της ύλικής αυτοσυντήρησης. Θά έλεγε κανείς πως τά μέλη τους δέν παράγουν και καταναλώνουν για να συντηρηθούν ύλικά, αλλά για να έκπληρώσουν κάποιο ρόλο στά πλαίσια ενός ευρύτερου πλέγματος σχέσεων συμβολικών και επικοινωνίας, που συνθέτουν τόν ζωτικό για τήν κοινωνία κύκλο της άμοιβαίοτητας —και τοϋτο πράττοντας, εξασφαλίζουν και τις ύλικές προϋποθέσεις της ζωής τους. Όπως έξ άλλου έδειξαν οι έργασίες τών Σάλινς και Κλάστρ, πολυάριθμες πρωτόγονες κοινωνίες όχι μόνο άγνοούν τήν οικονομία, αλλά και είναι σαφώς έναντίον της, και μέ άύνειδους μηχανισμούς φροντίζουν να έξουδετερώσουν κάθε πλεόνασμα που ή συσσώρευση του θά μπορούσε να έγκαθιδρύσει σχέσεις έτερονομίας και να καταλύσει τόν ίστό της άμοιβαίοτητας και τήν όμοιογένεια της κοινωνίας: αν δέν παράγουν περισσότερο, είναι γιατί δέν τό

θέλουν και όχι γιατί δεν τό μπορούν (4, 5, 6, 8).

Δέν υφίσταται λοιπόν έξ ορισμού ρόλος καθοριστικός τών παραγωγικών διαδικασιών ως υποδομής πρὸς ἐποικοδόμημα (ἀν ὑπάρχει μιά ὑποδομή, αὐτή στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς συγγενείας), καί ἀκόμα λιγότερο αὐτές οἱ διαδικασίες ἀποτελοῦν αὐτόνομη πραγματικότητα μέ αὐθυπαρξία σκοπῶν, ἀλλά ἐγγράφονται στό συνολικό γεγονός τῆς κοινωνίας, ὑπακούοντας στό γενικόταρο σύστημα κανόνων πού διέπει γλώσσα καί συγγένεια καί συνθέτει τούς κύκλους τῆς ἀμοιβαιότητος. Ἀλλωστε, ἡ ἀφάνταστη πρωτοτυπία καί ποικιλία σέ διασταυρώσεις καί συνδυασμούς τῶν πρωτογόνων κοινωνιῶν, ἀποταξινεῖ τίς γενικευμένες ἐπὶ τῇ βάσει κοινῶν οἰκονομικῶν παρονομαστῶν ἐναιές σχηματισμοί (4,5), καί μᾶς ἀπαγορεύει νά ἀποδώσουμε στόν τεχνο-οικονομικό παράγοντα τόν συστατικό χαρακτήρα πού ἀπέκτησε ἀργότερα μέ τόν βιομηχανικό καπιταλισμό.

Ἔτσι, ἕνα σύστημα θρησκευτικῶν λ.χ. δοξασιῶν, πού καθορίζει τὴ σχέση μέ τὴ φύση ως πρὸς κατοικία πνευμάτων καί προγόνων, σημαδεύει βαθύτατα καί τὴν τεχνο- παραγωγική δομή. Οἱ Μενομίνι, τῶν Μεγάλων Λιμνῶν, ἀναφέρει ὁ Λεβί-Στρώς, ἀν καί γνωρίζουν τίς γεωργικές τεχνικές τῶν γειτονικῶν τους Ἰροκούα, ἀρνούνται νά καλλιεργήσουν τὸ ἄγριο ρύζι πού συνιστᾷ τὴ βασική τους διατροφή, καί παραμένουν ἔτσι τροφοσυλλέκτες, γιὰ νά μὴν πληγῶσουν «τὴ μητέρα τους τὴ γῆ» (3, σ. 375). Καί γενικά, διαπιστώνει ὁ Γάλλος ἐρευνητής, «παρατηρεῖται μιά βαθύτατη ἀντίσταση ἀπέναντι σ' αὐτὸ πού θά μπορούσαμε νά ὀνομάσουμε ἐργαλειότητα», καί αὐτὴ ἡ ἀντίσταση διαμορφώνει τίς στάσεις πέρα ἀπὸ τὸν ὁμολογημένο σκοπὸ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἀπαγόρευσης» (3, σ. 374).

Ἡ τεχνική οὕτε ὑπάρχει ἀπ' αὐτῆς οὕτε καί ἐνεργεῖ ἀνεξάρτητα, πολὺ περισσότερο ἀποκλειστικά: οἱ διάφορες τεχνικές, τὰ ἐργαλεῖα, οἱ καλλιέργειες τῆς γῆς κλπ., παρατηρεῖ ὁ Λυσιέν Σεμπάγκ, «διαμορφώνονται μόνο μέ τὴ μεσολάβηση ἐνὸς πολὺ εὐρύτερου συστήματος σκέψεως, πού ξεπερνᾷ τὸ τεχνολογικὸ ἢ τὸ οἰκονομικὸ ἀπλῶς πεδίο... Καί ἂν μιά τεχνολογική ἐφεύρεση μπορεῖ νά ἀναστατώσει ὁλόκληρο τὸ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα, διέπεται ὡστόσο κι ἡ ἴδια ἀπὸ "πνευματικότητα" καί εἶναι προϊόν μιᾶς ὀρισμένης διανοητικῆς ἐργασίας πού δέν εἶναι δυνατόν νά συλλληφθεῖ μέ ὁρους οἰκονομικούς» (7, σ. 216, 141). Ὁ δὲ Λεβί-Στρώς καλεῖ νά πάσουμε νά ἀντιλαμβανόμεστε τούς κοινωνικούς μετασχηματισμούς σάν ἐνεργήματα τῶν τεχνικῶν, καί προτρέπει νά θεωροῦμε τίς δύο αὐτές κατηγο-

ρίες φαινομένων στὴ λειτουργική τους ἀλληλουχία (3, σ. 419), δηλαδή παρούσες τὴ μία μέσα στὴν ἄλλη. Καί σίγουρα, τονίζει, οἱ ἐπιμέρους τεχνικές ἐφευρέσεις ἔχουν λιγότερη σπουδαιότητα ἀπὸ τὸν τρόπο μέ τὸν ὁποῖο ἡ κάθε κοινότητα τίς συνδυάζει, τίς δέχεται ἢ τίς ἀποκλείει (3, σ. 401).

Ὁφείλουμε λοιπὸν νά ἀναχθούμε σ' ὁλόκληρο τὸ σύστημα τῶν σημασιῶν πού χαρακτηρίζουν μιά κοινωνία κατὰ τὴ θεσμική της συγκρότηση καί λειτουργία, καί νά συλλάβουμε αὐτὸ πού βιώνει ὡς λόγον ὑπάρξεως καί σκοπὸ τῆς καί πού διαμορφώνει τὴν πολιτιστική της λογική. Κι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ λογική καθορίζει τίς δυνατότητες καί τὰ ὅρια, τίς ἐπιμέρους ἐπιλογές καί τίς προτεραιότητες, τὰ τεχνικά μέσα καί τούς συνδυασμούς των, καί ἀκόμα, τούς ὁρους τῆς ὕλικῆς παραγωγῆς σέ ὅλα τὰ στάδια.

Τίποτα ὅμως ἀπ' αὐτὰ δέν φαίνεται νά προβληματίζει τὸν κ. Σταυριανό. Καί ἡ «Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους» του συρρικνώνεται σέ μονοσήμαντη ἱστορία τῆς τεχνικῆς καί τῆς οἰκονομίας, πάνω στό σχῆμα ἐνὸς ἐναιῶν ἐξελικτισμοῦ πού ἐν τέλει ἀποτελεῖ δικαίωση τοῦ δυτικοῦ ἐθνοκεντρικοῦ πνεύματος.

Τὰ ἔργα πνευματικοῦ πολιτισμοῦ

Ἀν ἀπὸ τὴν «Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους» ἀπουσιάζει τελείως τὸ σύστημα τῶν συμβολικῶν σχέσεων πού θεμελιώνει τὴν κοινωνία ὡς πολὺμορφη σημασιακή ἐπικοινωνία, οὐτε τὰ ἔργα πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, πού συνιστοῦν κορυφαῖες στιγμές δημιουργικότητος καί ἀποστάγματα σημασιῶν, γνωρίζουν καλύτερη τύχη, παραλείπονται κι αὐτὰ ἐντελῶς πρὸς ὄφελος τῆς τεχνικο-οικονομικῆς καί μόνο συνιστώσας.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ, ὑπῆρξε περιοδικὸ ἐκπαιδευτικὸ πού ἐγκωμίασε τὸ ἐγχειρίδιο γι' αὐτὲς τοῦ ἀκριβῶς τίς ἰδιότητες, θεωρώντας προφανῶς τὴν καταθλιπτική του μονομέρεια ὡς συνεπὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἱστοριοῦλιστικῆς μεθόδου.

Καί βέβαια, ὁ Μάρξ, στόν μακροϊστορικό Πρόλογο τοῦς *Κριτικῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας* καί ἄλλου, ὑποστηρίζει σαφῶς τὴ χρονική, λογική κ' αἰτιολογική προτεραιότητα τῆς τεχνο-οικονομικῆς ὑποδομῆς ἀπέναντι στό ἰδεολογικο-πολιτικὸ ἐποικοδόμημα, κι αὐτὴ τοῦ ἡ θέσις στάθηκε θεμελιακὸ στοιχεῖο τῆς ὀπτικής του. Ὡστόσο, ἀπ' ἐνὸς δὲ ξαφάνισε αὐτὸ τὸ ἐποικοδόμημα, καί μάλιστα κάποιες ἄλλες του σκέψεις δείχνουν ὅτι δέν ἔθεωροῦσε τὸ πρᾶγμα τόσο μονοσήμαντο (ὁ ἀρχιτέκτων πού σ' ἀντίθεση μέ τὴ μέλισσα προπλάθει κατ' ἰδέαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας του· ὁ χρυσός, ὁ νέγρος, ἡ

μηχανὴ κλπ., πού λειτουργοῦν ὡς οἰκονομικὲς κατηγορίες μόνο μέσα σ' ἕνα εὐρύτερο πλαίσιο σχέσεων· ἡ ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νά παράγει ἐναρμονιζόμενος μέ τὸ ἐνῦπαρκο σέ κάθε πρᾶγμα μέτρο καί «νὰ δημιουργεῖ σύμφωνα μέ τούς νόμους τῆς ὁμορφιάς» ἢ ἀντίληψη πὼς οἱ πρωτόγονες κοινωνίες διέπονται ἀπὸ τούς δεσμούς συγγενείας καί ὄχι ἀπὸ τίς σχέσεις παραγωγῆς κλπ.)· ἀπ' ἐτέρου διάφοροι μαρξιστές, προσπαθώντας νά εὐαισθητοποιήσουν τὴ θεωρία ἀπέναντι στὴν περιπλοκότητα τῶν πραγμάτων, εἰσάγουν περισσότερες ἀποχρώσεις καί πνεῦμα ἀμφιδρομῶν σχέσεων: ἔτσι, ἄλλος μιλάει γιὰ τὸ ἐποικοδόμημα ὡς «ἐνέργημα ἐνεργόν» (Λεφέβρ), ἄλλος γιὰ οἰκονομικὸ σέ *τελευταία ἀνάλυση* ἐπικαθορισμὸ τοῦ ἐκάστοτε κυριαρχικοῦ στοιχείου (πολιτικοῦ στὴν Ἀρχαιότητα, θρησκευτικοῦ στόν Μεσαίωνα — Ἀλτουσέρ): ἄλλος γιὰ «καθορίζον καθοριζόμενο», μέ τὴν ἐννοια πὼς ἡ οἰκονομία εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπὸ ἕνα «ἱστορικῶς μεταβαλλόμενο σύνολο συγκεκριμένων μεσολαβήσεων, στίς ὁποῖες περιλαμβάνονται καί οἱ πῶς "πνευματικὲς"» (Μετσαόρος) κλπ.

Καί μπορεῖ μὲν ὅλ' αὐτὰ νά μὴ λύνουν τὸ πρόβλημα, διότι σύν τοῖς ἄλλοις δέν ὑπάρχει λύση καθολική καί ἐνιαία, τουλάχιστον ὅμως ἀναγνωρίζουν ὅτι πρόβλημα ὑφίσταται καί ὅτι εἶναι πολὺ πῶς περίπλοκο ἀπ' ὅσο ὑπέθετε τὸ ἀρχικὸ σχῆμα. Ὁ κ. Σταυριανὸς ὅμως ἐνδίδει σέ λύσεις εὐκολίας καί τὸ καταργεῖ: σ' αὐτόν, τὸ λεγόμενο ἐποικοδόμημα οὐτε ἐξηγεῖται οὐτε ἐξηγεῖ, γιατί ἀπλούστατα παραλείπεται στρουθοκαμηλικὰ σά νά μὴν ἔχει καμιά ὑπόσταση ἢ σημασία.

Ἔτσι, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐγχειρίσματα πού συνέθεσαν τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος δέν βρίσκει στέγη σ' αὐτὴ τὴν «Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους»: Τέχνη, φιλοσοφία, μυθολογία, συστήματα ἠθικά, αἰσθητικά, δικάια καί σκέψεως πολιτικῆς, μεγάλες κατευθυντήριες ἰδέες πού ἐφανάτισαν λαοὺς καί τούτες παρῶντας σέ γιγάντιες χειρονομίες, ἡ θεμελίωση πολιτειῶν ἐν πνεύματι Νόμων καί Δικαίου (καίρια στιγμή στὴν ἱστορία τῶν κοινωνιῶν), ἡ πολιτικὴ ἱστορία καί ἡ ἴδια ἡ ἐπιστήμη, πού περιστέλλεται στίς τεχνολογικές τῆς ἐφαρμογῆς ὅταν δέν ἀπουσιάζει ἐντελῶς (ὡς τομέας λ.χ. κοινωνικῶν ἐπιστημῶν) — ὅλ' αὐτὰ εἴτε παραλείπονται πλήρως εἴτε ἀναφέρονται ὅλως παρεμπιπτόντως καί μόνο κατὰ τὴ θετική ἢ τὴν ἀρνητική τους σχέση πρὸς τὴν τεχνολογία καί τὴν πάλιν τῶν τάξεων. Ἀκόμα καί τὸ κεφάλαιο «Πολιτισμοὶ τοῦ κόσμου», πού ὁ τίτλος τοῦ ὑπόσχεται κάτι διαφορετικὸ, ἀφιερώνει 8 μόλις ἀράδες σὲ διαφοροποιητικὰ στοιχεῖα τῶν πολιτισμῶν καί 74 στόν κοι-

νὸ ταξικὸ τους χαρακτήρα!

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἡ θρησκεία, φαινόμενο καθολικὸ, σύνθετο καί πολὺμορφο, πού ρυθμίζει τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τὸ ἱερό, παροχετεύοντας συνάμα τὸν «ἱερό τρόπο» σέ θεσμικὲς μορφές συλλογικῆς ἐπικοινωνίας, καί πού ἐπὶ χιλιάδες χρόνια ἐσφράγισε τὸν ψυχισμό καί τὴν βιοτροπία ὁλόκληρων λαῶν διαμορφώνοντας σ' αὐτοὺς τὸ νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου — ἡ θρησκεία, λοιπὸν, δέν ἔχει θέση στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους παρὰ μόνο στόν βαθμὸ πού σχετίζεται μέ τὴν τεχνολογία («ἡ γραφὴ εἶναι ἐφεύρεση τῶν ἱερέων», σ. 56), ἡ ὡς ἐνέργεια πυροσβεστικὴ ἐπὶ τῆς πάλης τῶν τάξεων: «Ἡ Ἑβραϊκὴ πεντάτευχος, ἡ Περσικὴ Ζέντ — Ἀβέστια, οἱ Ἰνδικὲς Βέδες, οἱ Βουδικοὶ κανόνες, τὰ κινέζικα Κλασικά καί ἡ χριστιανικὴ Παλαιά καί Καινὴ Διαθήκη (τὸ Κοράνι, πού κατ' ἐξοχὴν σήμερα βρίσκεται στὴν ἐπικαιρότητα, παραλείπεται ἐντελῶς), αὐτὰ τὰ κείμενα χρησιμοποιοῦνταν γιὰ νά δικαιολογήσουν καί νά διακρινῶν τὴν κατεστημένη τάξη» (σ. 60).

Καί βέβαια ἔχει κάθε δικαίωμα κανεὶς νά εἶναι θρησκός ἢ ἄθεός, ἀλλ' ὅταν συγγράφει τὴν «Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους» δέν δικαιούται νά ἀντιπαρέρχεται μιά συνιστώσα τῆς θεμελιώδη, πού ἀπὸ καταβολῆς ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ γένους δέν ἐπαψε ποτέ νά ἐπηρεάζει τίς τύχες του — θετικά ἢ ἀρνητικά, ἀλλὰ πάντως βαθύτατα.

Ἀνάλογη εἶναι καί ἡ στάση ἀπέναντι στοῖς φαινόμενα τῆς γλώσσας. Στίς 13 ἀράδες πού τῆς ἀφιερώνονται, ἀντιμετωπίζεται μόνον ὡς λειτουργία ἐργαλειοῦ, ὡς μηχανισμὸς πληροφοριακῆς ἐπικοινωνίας, (ἀπαραίτητος «ὁ» ταν οἱ ἄνθρωποι ἀρχισαν νά κινηθοῦν μέγιστα ὡς καί χρειάζονταν νά ὀργανώσουν μεγάλες ὁμάδες ἀνδρῶν γιὰ νά περικυκλώσουν κοπάδια καί νά τὰ ὀδηγήσουν σέ παγίδες ἢ σέ γκρεμοὺς, σ. 17), καί ἀγνοεῖται παντελῶς ὡς δομὴ σημασίας καί παραγωγῆς νοήματος, πού θεμελιώνει τὸν πολιτισμὸ.

Ἀλλὰ ὁ μέχρις ἀναπνείας μονοσύστατος χαρακτήρας αὐτῆς τῆς «πανανθρώπινης» ἱστορίας, γίνεται ἀκόμα πῶς αἰσθητὸς στὴν περίπτωσή τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, πού μᾶς εἶναι περισσότερο οἰκεῖος, καί τὸ ὁποῖο κανένας ἀπὸ τούς πνευματικούς καί ἰδεολογικούς συντελεστὰς δέν μνημονεύεται, ἔστω καί ὡς ἐπιφαινόμενο: οἱ ἰουδαιοχριστιανικὲς καταβολές, πού συγκρότησαν τίς ψυχοπνευματικὲς δομές ἀπ' τίς ὁποῖες δέν ἔχει ἀκόμα βγεῖ ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς, μὴδὲ τὸ μαρξισμὸ ἐξαιρουμένου· ἡ ἑλληνορωμαϊκὴ παράδοση, πού ἐσημάδεψε συνιδρυτικὰ καί ἀνεξίτηλα τὴ διαμόρφωση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος (γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη λ.χ. τὸ μόνο πού μαθαίνουμε εἶναι ὅτι περιφρονῶσε τὴ

χειρωνακτική εργασία και τους δούλους)· ο καθολικισμός, που τα αναζύμωσε γύρω από άξονες λογοκρατικούς κ' έπεξεργάστηκε το κοσμοθεωρητικό πλαίσιο και τους κανόνες ζωής· ή μεταρρύθμιση, που διέπλεσε νέον τύπο ανθρώπου και κώδικες συμπεριφοράς· ή 'Αναγέννηση, ο Χρυσός αιώνας των γαλλικών γραμμάτων, ο Διαφωτισμός, το Βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο, οι Ναπολεόντειοι Κώδικες, τα μεγάλα φιλοσοφικά και παιδαγωγικά συστήματα, τα συστήματα αξιών και τα ρεύματα ιδεών (συμπεριλαμβανομένου και του μαρξισμού και των διαλεκτικών φιλοσοφιών) —τίποτα απ' αυτά δεν κρίνεται αξιοσημείωτο, μόνο ή τεχνολογική και οικονομική εξέλιξη και ή πάλη των τάξεων, που και αυτής άλλωστε προδίδεται ή πλήρης πραγματικότητα γιατί παραλείπεται ή έκαστοτε ιδεολογική της έκφραση.

Έτσι δεν είναι παράξενο που ή εξήγηση για τή γέννηση του βιομηχανικού καπιταλισμού μόνο στη Δυτική Εύρώπη, είναι τουλάχιστον χωλή, αφού δεν λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι συντελεστές, και πίο συγκεκριμένα ή προτεσταντική ήθική (έργασια, άποταμίευση, άσκητικότητα, μεταμόρφωση της φύσεως in majorem Dei gloriam), που σύμφωνά με τήν κλασική ανάλυση του Βέμπερ, συνεισέφερε τήν πρόθεση και τήν όρθολογική εκείνη βιοτοπία με τήν όποία τα υπόλοιπα στοιχεία συνέκλιναν στη δημιουργία της σύγχρονης άστικής επιχειρήσεως.

“Αν ή Ιστορία του ανθρώπινου γένους είναι πράγματι έτσι μονοπαγοντική όπως μάς τήν περιγράφει ό συγγραφέας της, τότε δεν υπάρχει καμιά έλπίδα σωτηρίας, ούτε κ' έκπληρώνεται ό ρητά διακηρυσσόμενος σκοπός του «νά μάς μάθει πώς νά αποφύγουμε τήν καταστροφή» διά της μορφώσεως (σ. 11, 173). Γιατί εκείνο που μπορεί ν' άποσοβήσει αυτή τήν καταστροφή, σίγουρα δεν είναι φύσεως τεχνικό - επιστημονική — πολύ περισσότερο μάάλιστα που ό συγγραφέας θεωρεί ούδέτερη τήν επιστήμη (σ. 151). Καλώντας όμως «νά χρησιμοποιήσουμε έξ υπ ν α τήν τεχνολογία μας για νά κάνουμε τόν πλανήτη μας γή της Έπαγγελίας» (σ. 136), βάζει μπροστά ένα στοιχείο που επανεγγράφεται δομικά στόν κύκλο της τεχνολογίας ως όμοιούσιο προς αυτήν, ως τεχνική άπλως της σκέψης και μάάλιστα προσανατολισμένη σε στάθμιση συμφερόντων και ύπολογισμό μεγεθών — παραμένοντας έτσι αίχμάλωτος της ίδιας αυτής λογικής που άπεργάζεται τόν όλεθρο. Τό ίδιο και όταν επισημαίνει τόν κίνδυνο τών πυρηνικών όλοκαυτώματος (ζητώντας όστόσο νά ζεστάνουμε τίς πόλεις με ένέργεια πυρηνική —σ. 151), χωρίς νά δείχνει πώς ή έπαπειλούμενη ύλική καταστρο-

φή θά είναι συνέπεια μιās προηγούμενης πνευματικής, δείγμα της όποιας άλλωστε άποτελεί και τό δικό του τό βιβλίο. Και όταν εκθέτει τά πλεονεκτήματα άπό τήν «έξυπνη» χρησιμοποίηση της επιστήμης, πάλι σε τεχνικά υπερκατορθώματα παραπέμπει, σε όφελήματα πρακτικά και φαντασμαγορίες για άποικισμό του διαστήματος, τά όποια άνήκουν στη μοιραία λογική τών μεγιστοποιήσεων, της συσσωρεύσεως και της άλαζονείας της δυνάμεως —που είναι άκριβώς και ή λογική του κεφαλαίου.

“Αν όμως υπάρχει κάποια διέξοδος, αυτή πρέπει νά άναζητηθεί σε μία προοπτική πνευματικής καλλιέργειας και τελειώσεως, σε μία συνολικότερη στάση ζωής, σπονδυλωμένη άπό άλλης ύψης και κλίμακος άξίες, που όντας κατ' έξοχην πνευματικές, θ' αλλάξουν «τόν τρόπο της σκέψης και της πράξης», και θά κατευθύνουν έποικοδομητικά και τήν επιστήμη, ή όποία ύποδεικνύει μέν τίς αίτιώδεις συνάψεις και τά μέσα άλλ' ούδέποτε τούς σκοπούς.

Πώς όμως νά προσφύγει ό συγγραφέας σε άξίες πνευματικές και ιδέες κινητήριες, και πώς νά πείσει ότι μπορούν νά στρέψουν ή και νά άναστρέψουν τόν ροήν, αφού τίς έχει ριζικά έκπαραθυρώσει άπό τήν προηγούμενη διαδρομή της ανθρωπότητας, ή στην καλύτερη περίπτωση τίς θεωρεί παράγωγες τών τεχνικό - οικονο-

χει ξεπεράσει.

Μ' αυτόν τόν τρόπο, οι προτάσεις του έφάπτονται στην ίδια καμπύλη δυνατότητων και ακολουθούν τήν τροχιά της προς τό ίδιο άδιέξοδο.

Ευρωπαϊκός κοινωνιοκεντρισμός

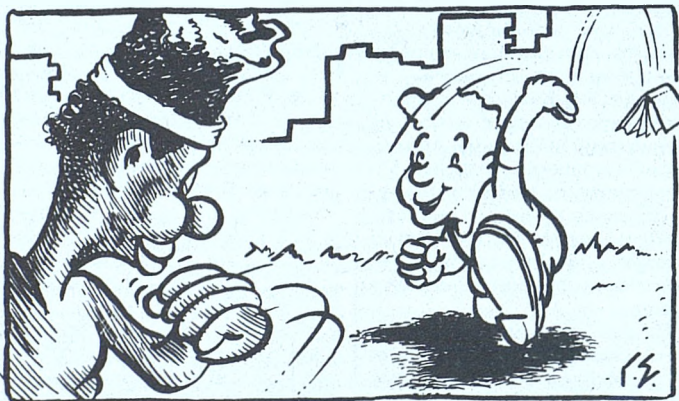
“Αλλά τό ζήτημα έχει και μιάν άλλη πτυχή. Καθώς άπουσιάζει έντελώς ή κουλτούρα —και ως σύστημα σχέσεων συμβολικών που σημασιώνει τήν κοινωνική ζωή, και ως έργα πνευματικού πολιτισμού που άποκρυσταλλώνουν σε ύψηλότερο βαθμό έκφράσεως και συνοχής αυτή τή σημασίωση, συνιστώντας σημεία (αυτό)αναγνωρίσεως μέσα στόν χρόνο για άτομα και λαούς—, παραλείπεται μοιραία κ' εκείνο άκριβώς τό στοιχείο που διαφοροποιεί λαούς και πολιτισμούς, κάνοντάς τους μοναδικούς κι άναντικατάστατους, και οι τελευταίοι ίσοπεδώνονται στόν ύποτιθέμενο κοινό παρονομαστή μιās τεχνό - οικονομικής μακροεξέλιξεως, της όποιας φέρονται ότι άποτελούν στάδια και άναβαθμούς.

Αυτό τό σχήμα του γενικού κοινωνικού εξέλικτισμού (που έμφανίζεται, έν παραλλαγαίς, κυρίως άπό τόν 18ο αιώνα και μετά) συνέχεται κατ' έξοχην με τό κοινωνιοκεντρικό πνεύμα της Δύσεως, αποτελώντας έδραίο ιδεολογικό στοιχείο της άστικής

σμών (που συλλαμβάνονται ποσοτικά ως βαθμίδες μιās ένιαίας τεχνό - οικονομικής διαδικασίας)· με τή δεύτερη, ή άστική κοινωνία αυτοπροσδιορίζεται ως terminus ad quem και κορυφαίο προϊόν μιās καθολικής Ιστορικής δυναμικής, ταξιθετώντας έτσι στο μουσείο της Ιστορίας τούς άλλους κοινωνικούς σχηματισμούς, ως προηγούμενες δικές της στιγμές ξεπερασμένες, ως στάδια καθλωμένα ή σπέρματα προς άνάπτυξη, προορισμένα νά έξελιχθούν στο βιομηχανικό μοντέλο —και φυσικά, στόν βαθμό που δεν τό έχουν ακόμα καταφέρει, τούς κατατάσσει σε υπανάπτυκτους, καθυστερημένους, άπολίτιστους, υπό άνάπτυξη, μεταβατικούς, περιφερειακούς κλπ., άδυνατώντας νά τούς δεί ως φορείς μιās δικής τους άλττιεας. Καθώς λοιπόν οι πολιτισμοί συρρικνώνονται σε μεγέθη ύλικοτεχνικά, συνεπώς μετρητά, συγκρίσιμα και διαβαθμίσιμα, ή διάκριση σε προηγμένο - καθυστερημένο μετατοπίζεται βαθμηδόν σε διάκριση άνώτερο - κατώτερο, με μοιραίες ιδεολογικές προεκτάσεις στο πεδίο της βιολογίας· όλη ή μοντέρνα φυλετική ιδεολογία σ' αυτή τή βάση άκουμπά. Και σ' αυτήν άκριβώς τήν παγίδα πέφτει και ό Λ. Σταυριανός με τή συνολική του Ιστορία και τό μονόπλευρο οικονομικό - τεχνικό κριτήριο, γιατί ένώ από τή μία άρνείται τή βιολογική κατωτερότητα τών φυλών, από τήν άλλη, με τό νά παραγνωρίζει τήν πολιτιστική τους ιδιομορφία και τούς δικούς των άξονες άναφοράς, αφήνει μετέωρα τά επί του βιολογικού επιπέδου επιχειρήματά του, ή τουλάχιστον τά άποδυναμώνει σημαντικά.

Και βέβαια, σήμερα, όλες αυτές οι κοινωνίες, που κατά σύμβαση άποκαλούμε τρίτο κόσμο, υπό τήν πίεση της έμποροβιομηχανικής δυναμικής έγκαταλείπουν τά δικά τους κέντρα σημασιών για νά ένσωματωθούν στο παγκόσμιο βιομηχανικό σύστημα, διανύοντας τή φάση της πρωταρχικής περίπου συσσωρεύσεως, στην όποία, σημειωτέον, ό μαρξισμός, εσπραττόμενος ως ιδεολογία άναπτυξιακή, πολιτικός βολονταρισμός και όργανωτικό σχήμα συγκεντρωτικό, είναι συχνά ό κύριος ιδεολογικός μοχλός, παίζοντας ρόλο άνάλογο μ' εκείνον που έπωμίστηκε άλλοτε ό προτεσταντισμός στη Δύση. Έτσι, καθώς αυτές οι κοινωνίες συγκλίνουν προς τό πρότυπο τών βιομηχανικών μητροπόλεων, υιοθετώντας τά κριτήρια και τό πεδίο τους, τείνουν όντως νά χωνευτούν σε μία Ιστορία παγκόσμια και ένιαία, καταλαμβάνοντας σ' αυτήν βαθμίδες χαμηλότερες ή θέσεις περιφερειακές.

“Όμως αυτό δεν σημαίνει πώς ή προηγούμενη Ιστορία τους, κ' ή Ιστορία της ανθρωπότητας έν γένει, μπορούν νά συληφθούν άναδρομικά υπό τό πρίσμα τών μέ-

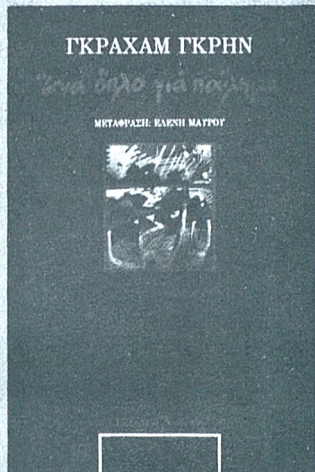
μικών διαδικασιών και άβαρείς;

Έτσι, τά περί «άναθεωρήσεως αξιών», «χαρής της ζωής», «διαφορετικών τρόπων στη λήψη τών αποφάσεων», που συναντάμε σκόρπια έδώ κι εκεί, μένουν άόριστα και χωρίς θεμέλιο, συγκολλημένα με έναν ούρανοκατέβητο βολονταρισμό της τελευταίας στιγμής, ένώ μετέωρο έμφανίζεται και τό περιεχόμενο του ‘Ακαθάριστου Κοινωνικού Προϊόντος («τό άνώτατο όριο Ικανοποίησης τών άναγκών τών Πολιτών», σ. 167), που έκτός του ότι προϋποθέτει μιάν άφύσικη όμοιογένεια άναγκών και πολιτών, συνεχίζει νά θέτει τόν άνθρωπο ως ουσία άνάγκης και όχι ως άνάγκη ουσίας, και σ' αυτό συναντά και πάλι τή λογική του κεφαλαίου, τήν όποία ανταπατάται πώς έ-

κοσμοθεωρίας, που ταξινόμει άξιολογικά τό σύνολο της ‘Ιστορίας με άφετηρία τίς κατηγορίες του βιομηχανικού καπιταλισμού (έμπόρευμα, συσώρευση, πλεόνασμα, κέρδος, παραγωγικότητα, διαλεκτική άναγκών, σπειροειδή άναπαραγωγή, αντίληψη της φύσεως ως «πρώτης ύλης» κλπ.), τίς όποιες συντάσσει γύρω από τόν διπλό άξονα της λογικής τών Ισοδυναμιών και της λογικής της Ιστορικής προόδου. Με τήν πρώτη, όλα τά στοιχεία γίνονται μετρητά και συγκρίσιμα: άφαιρείται ή ιδιόζουσα πραγματικότητα, δηλ. ό ποιοτικός χαρακτήρας, τών πραγμάτων (που γίνονται έμπορεύματα), τών ανθρώπων (που γίνονται μεγέθη άφηρημένα ως δύναμη εργασιακή κλπ.) και τών κοινωνιών και πολιτι-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΝΑ ΟΠΛΟ ΓΙΑ ΠΟΥΛΗΜΑ

“Ενα κλασσικό αστυνομικό αριστούργημα του μεγάλου Άγγλου συγγραφέα.

ΓΚΡΑΧΑΜ ΓΚΡΗΝ

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ 10679 τηλ. 3604793

τρων και κριτηρίων της βιομηχανικής κοινωνίας, ως αυτοδυναμική εξέλιξη υλικοτεχνικών μεγεθών και μάλιστα γραμμική και ενιαία —κατά τον ίδιο τρόπο που αν με τον βιομηχανικό καπιταλισμό ή οικονομία αυτονομείται και δεσπόζει, και όπως παρατηρεί ο Σάλινς, αποβαίνει προνομιοῦχος χώρος της συμβολικής παραγωγής με επίκεντρο τη συμβολική του εμπορεύματος, αυτό δεν σημαίνει ότι το ίδιο ισχύει και για τις μη καπιταλιστικές κοινωνίες.

Στήν πραγματικότητα —κι αυτό είναι το δίδαγμα— δλης σχεδόν της εθνολογικής έρευνας του 20ου αιώνα—, επί χιλιάδες χρόνια ή πορεία της ανθρωπότητας δεν έσυγκρότησε Ιστορία αλλά Ιστορίες: παράλληλες, ετερογενείς, ανεξάρτητες, δηλαδή κοινωνίες που διέπονταν από ριζικά διαφορετικές αρχές οργάνωσης των κοινωνικών ανταλλαγών και των σχέσεων με τη φύση, από διαφορετικά συστήματα αναφοράς και σχέσεων συμβολικών, από διαφορετικούς μηχανισμούς ισορροπίας, ενότητας και έκκοινωνισμού— και δεν μπορούν όλες τους να συλληφθούν με οικονομικές ή ταξικές κατηγορίες, ούτε σε πρώτη ούτε σε τελευταία ανάλυση, αλλά υπαγορεύουν τις δικές τους κατηγορίες και τα δικά τους μέτρα για να κατανοηθούν και να σημασιολογηθούν. Για την ακρίβεια, δεν μπορούν καν να συλληφθούν ως κοινωνίες διαφορετικές ως προς άλλες, γιατί δεν είναι δυνατόν ούτε να τεθούν σάν πρώτος ή δεύτερος όρος συγκρίσεως, έλλείνουν ακριβώς κοινό πεδίο και μέτρου, ούτε και να χαρακτηριστούν ως ιδιαιτερότητα, που ήδη προϋποθέτει σύγκριση με κάτι κεντρικότερο έξω απ' αυτές. Ή καθεμιά τους είναι κεντρική για τον έαυτό της, και ως κεντρική βιώνεται από τα μέλη της, αποτελώντας συνολική πολιτιστικό-κοινωνική οντότητα, που καλεί να τη δοῦμε στη δική της θετικότητα, ως index sui και μοναδικότητα ανεπανάληπτη —και όχι συσχετικά. Είναι κοινωνίες *à l'elles* και *à t'elles* και φυσικά δεν μπορούν να υπαχθούν σ' έναν κοινό παρανομαστή, για να σπονδυλώσουν σε κάποιο σημείο της μιά Ιστορία ενιαίως εξέλικτική, εκτός κι αν αφαιρεθεί ή πολιτιστική τους ταυτότητα που είναι ή αλήθεια της μοναδικότητος κ' ή προϋπόθεση της διαφοράς τους. Άπ' αυτή την άποψη, ή παγκόσμια Ιστορία είναι περισσότερο ιστορία των διαφορών και λιγότερο ιστορία των ομοιοτήτων.

Μ' αυτόν τον τρόπο, ή έννοια της Ιστορικής προόδου —κατ' έξοχήν συνυφασμένη με την κίνηση των δυτικών κοινωνιών και τη συνολοποιητική δυναμική του κεφαλαίου, αλλά καθολικευμένη καταχρηστικά από τον δυτικό κοινωνιοκεντρισμό στα πλαίσια

μιάς συνολικής αρχιτεκτονικής της Ιστορίας —δεν ισχύει για κοινωνίες, που, όπως διαπιστώνουν οι εθνολόγοι, διέπονται από χρονικότητα ή Ιστορική και αποκλείουν τον νεωτερισμό ή τον απορροφούν ύφιστάμενες ένα μίνιμουμ αλλοιώσεως, όντας εκ κατασκευής προορισμένες να παραμένουν όσο το δυνατόν αμετάβλητες —χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στερούνται ζωτικότητας και ένεργειας ή πώς δεν είναι πλήρεις νοήματος για τα μέλη τους.

Υποστηρίζοντας πώς «ή πρόοδος αποτελεί απόλυτη ανάγκη και διαρκή επιδίωξη του ανθρώπου», όπως γράφει ένα άλλο σχολικό βιβλίο (Βασ. Κρεμμυδά: «Ιστορία Νεότερη - Σύγχρονη», της Γ' Γυμνασίου— ό κ. Σταυριανός δεν πέφτει ρητά σε τέτοια γκάφα, αλλά τη διαπράττει έμμεσα με τη γενική του όπτική), υιοθετούμε έναν από τους ισχυρότερους μύθους της άστικής ιδεολογίας, που μαζί με τον μύθο του homo economicus, επιδιώκει να προσδώσει απόλυτο θεμέλιο στην εμποροβιομηχανική κοινωνία, ανάγοντας τις αρχές που τη διέπουν σε μιά τάξη πραγμάτων φυσική και τά κίνητρα των μελών της στην «άνθρωπινη φύση».

Με ανάλογο πνεῦμα σχετικό-τητος πρέπει να ιδωθεί και ή τεχνολογία ειδικότερα, που επίσης λειτουργεί μέσα σε συνθετότερο πλέγμα σημασιών ως προσφορότητα προς τον έδραίο σκοπό της δεδομένης κοινωνίας. Και αν μὲν αυτός ό σκοπός είναι λ.χ. ό απόλυτος έλεγχος πάνω στη φύση ή ή απεριόριστη εκμετάλλευσή της, όπως συμβαίνει με τον βιομηχανικό καπιταλισμό, τότε δύσως ή τεχνολογία μπορεί να διαβαθμίζεται σε προηγμένη και καθυστερημένη (δηλαδή έπαρκή ή μή, ως προς την έκαστοτε ποσοτική αξίωση) και μαζί με όλο τό σύστημα να αποδύεται σε αδιάκοπη φυγή προς τα εμπρός, χωρίς οὐδέποτε να έπαρκει σταθερά.

Αν όμως ό σκοπός μιάς κοινωνίας είναι μόνο να ισορροπεί τό φυσικό περιβάλλον με τις δεδομένες ανάγκες της, τότε ή τεχνολογία που τό επιτυγχάνει είναι ή βέλτιστη, και δεν μπορεί να θεωρηθεί κατώτερη από μίαν άλλην, αφού δεν τίθεται απολύτως αλλά στα πλαίσια μιάς in concreto σχέσεως μέσων και σκοπού. Όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί ό Λεβί - Στρώς, αν θέσουμε ως κριτήριο την Ικανότητα μιάς κοινωνίας να θριαμβεύει πάνω σ' ένα έξόχως δυσμενές φυσικό περιβάλλον, τότε τό έπαθλο ανήκει δικαιωματικά στους Έσκιμώους και τούς Βεδουίνους (3, σελ. 399).

Ή διαβάθμιση της τεχνολογίας σε προηγμένη και καθυστερημένη, έχει ίσως τη θέση της στα πλαίσια μιάς, όπωςσδήποτε χρήσιμης, μονογραφικής και μο-

νογραφικής Ιστορίας της τεχνολογίας, όχι όμως σε μιά Ιστορία του ανθρώπινου γένους που δεν μπορεί ούτε γραμμική να είναι ούτε και ενιαία, εκτός κι αν παραμεριστεί ή μοναδικότητα των άλλων πολιτισμών έξω από τον Δυτικό. Πράγμα τό όποιο κάνει και ό Λ. Σταυριανός, που ενώ θέλει να έχει όπτική τριτοκοσμική, συλλαμβάνει τη σύνολη διαδρομή αυτού του κόσμου υπό τό πρίσμα του μεταγενέστερου προσανατολισμού του προς τό βιομηχανικό κέντρο, στερώντας τον έτσι από την αλήθεια της ιδιομορφίας του.

Εν συμπεράσματι, αν τό βιβλίο έπιγραφόταν «Οικονομική και τεχνολογική Ιστορία της ανθρωπότητος», θά ήταν, αν όχι τίποτ' άλλο, τουλάχιστον συνεπές προς τό περιεχόμενο και θεμιτό, όποτε θά συζητούσαμε απλώς αν είναι έπαρκώς ενημερωμένο και εύμεθοδο, και φυσικά κατά πόσον ή διδασκαλία μιάς τέτοιας Ιστορίας στη Μέση Έκπαίδευση είναι σκόπιμη και μάλιστα στη θέση της αρχαιοελληνικής.

Καθώς όμως φιλοδοξεί να καλύψει, ούτε λίγο ούτε πολύ, όλόκληρη την Ιστορία του ανθρώπινου γένους, λέμε ότι πρόκειται για έγχειρίδιο μονολιθικό, αυθαίρετο και συρρικνωτικό (και επιπλέον πολύ κακογραμμένο, με λάθη γραμματικά, ψευτολαϊκότροπη γλώσσα και φλύαρη συνηματολογία σε ύφος «νιανιά»), που εκθέτει μιά Ιστορία της ανθρωπότητος μονογενετική και ακρωτηριασμένη, αποψιλωμένη από τα ευγενέστερα και ύψηλότερα έπιτεύγματά της —αυτά ακριβώς που φρονιματίζουν ως αντίβαρο στη λογική των ισοδυναμιών και ποσοτήτων—, και που ξεχνά ότι ό άνθρωπος διαφέρει από τα ζώα διότι πάνω απ' όλα χτίζει τη ζωή του ως κόσμο σημασιών, και ότι κι αν ακόμα ό ουρανός αρχίζει απ' τό ψωμί, μόνο αρχίζει και δεν εξαντλείται σ' αυτό— είδεμή δεν θά υπήρχε καθόλου στη ζωή μας, όπως ακριβώς δεν υπάρχει και στο βιβλίο του κ. Σταυριανού.

Μάρτιος 1986

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. C. Lévi - Strauss: Introduction à l'oeuvre de M. Mauss, PUF 1966 (M. Mauss: "Sociologie et anthropologie).
2. C. Lévi - Strauss: Les structures élémentaires de la parenté, Mouton 1967.
3. C. Lévi - Strauss: Anthropologie structurale II, Plon, 1973.
4. M. Sahlins: Au coeur des sociétés (culture and practical reason), Gallimard, 1980.
5. M. Sahlins: Age de pierre, âge d'abondance (Stone age economics), Gallimard, 1976.
6. P. Clastres: La société contre l'Etat, Ed. de Minuit, 1974.
7. L. Sebaig: Marxisme et structuralisme, Payot 1964.
8. J. Baudrillard: Le miroir de la production, Castorman, 1973.

ΤΟΠΟΣ

Αθήνα 1η Σεπτεμβρίου 1986. Συζήτηση του Θρασύβουλου Γιάτσιου με την Αντουανέττα Αγγελίδη, δημιουργό της ταινίας *ΤΟΠΟΣ*, που παίζεται αυτή τη στιγμή στον κινηματογράφο ΣΤΟΥΝΤΙΟ.

ΕΡ.: Προήλθες από το χώρο της αρχιτεκτονικής με την έννοια ότι αυτές ήταν οι αρχικές σου σπουδές, παράλληλα με την έμμονη ενασχόλησή σου με τη ζωγραφική. Θα 'θελα να μου πεις πώς άρχισες να σκέφτεσαι τον κινηματογράφο, πώς κατευθύνθηκες σ' αυτόν.

ΑΠ.: Από την αρχή που ασχολήθηκα με την αρχιτεκτονική, η αγωνία μου ήταν ν' αντιστρέψω αυτό που για μένα ήταν δεδομένο από πάντα, δηλαδή την επιφάνεια. Το ερώτημα κι η αγωνία μου ήταν να δω το χώρο των τριών διαστάσεων, να αντιληφθώ τις τρεις διαστάσεις, αφού το δεδομένο της δουλειάς μου ήταν οι 2 διαστάσεις ή οι ν διαστάσεις, ή η συμπίκνωση των ν σε 2 ή η κίνηση μέσα στις ν. Εκείνη την εποχή έτυχε να βρεθώ στην έκθεση Ντοκουμέντα του Κάσσελ. Περιπατώντας την ένιωσα μια μεγάλη ανακούφιση. Είδα ξαφνικά ένα χώρο τρισδιάστατο, επιτέλους, ποιητικό. Μέχρι τώρα τους χώρους που αγαπούσα δεν τους ένιωθα τρισδιάστατους. Η έκθεση μου θύμιζε τους έρημους εργοστασιακούς χώρους των παιδικών μου χρόνων, καθώς και τις αναγνώσεις μου για τους πρώτους αρχιτεκτονικούς σχηματισμούς: η αρχιτεκτονική σε διάλογο με το Σύμπαν, ένα όνειρο αρχιτεκτονικής. Τα αντικείμενα ήταν και δεν ήταν μέσα από την αφαίρεση, μπορούσες να προβάλεις το δικό σου κόσμο, να γράφεις την προσωπική σου ανάγνωση του χώρου. Η έκθεση ήταν μια αποκάλυψη για μένα. Οι σκέψεις των καλλιτεχνών, που οδηγούσαν σ' αυτό το αποτέλεσμα ήταν εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους. Ο ένας οδηγούνταν από τη Σαμανική σκέψη, ο άλλος από δικούς του μουσικούς δρόμους, ο άλλος είχε το θέατρο σαν έμμονη ιδέα, άλλος σου πρόσφερε κομμάτια από το σώμα του. Ανάμεσά τους οι εκπρόσωποι της Art Brut, οι ψυχασθενείς καλλιτέχνες —τα έργα τους βρέθηκαν μετά το θάνατό τους στα αρχεία των ψυχιάτρειών. Εποχή ενθουσιασμού για την επιστήμη των σημείων.

ΕΡ.: Σε κέντρισε, δηλαδή, το γεγονός ότι καθημερινά, γνωστά αντικείμενα, έπαιρναν μια άλλη διάσταση, μια άλλη σημασία;

Αυτό είναι το ένα στοιχείο. Το άλλο είναι ότι μπορούσε να ζήσει κανείς, δηλαδή να 'ναι ζυμώσεως μέσα στην αίσθηση του ονείρου του. Ο χώρος εύρισκε την πολλαπλότητα των νοημάτων των έργων του Ντυσάν, ξανακερδίζονταν ο χαμένος χώρος. Έβλεπα σε τρεις διαστάσεις αυτό που μπορούσα να δω μόνο σε δύο. Πριν από την εμπειρία μου του Κάσσελ, ένιωθα ήδη την ανάγκη της χρονικής διάρκειας, με τον τρόπο που υπάρχει στο μουσικό έργο. Ονειρευόμουν να χρονοποιήσω τον Μαγκρίτ. Εκείνη την περίοδο σκεφτόμουν τον κινηματογράφο μου χωρίς να τον ορίζω σαν τέτοιο, όπως όταν ζωγράφιζα ξεχνούσα πως έκανα ζωγραφική. Τα σχέδιά μου ήταν εικόνες σε διάρκεια, εικονοποιημένες έννοιες σε κίνηση. Και ενόσω βρίσκονταν

σ' αυτό το σημείο οι επεξεργασίες μου, βρέθηκα στο Κάσσελ να κινώμε μέσα σ' αυτά τα τρισδιάστατα οράματα και ξαφνικά λύθηκε το πρόβλημα το πώς θα έκανα αυτό που ονειρευόμουν: θα κινούσα λοιπόν ζωντανούς ανθρώπους σε τρισδιάστατους χώρους, τέτοιους που επιτέλους μπορούσαν να υπάρξουν και την πράξη αυτή θα την ξαναγύριζα στις αγαπημένες μου δύο διαστάσεις, της οθόνης πια, και το αποτέλεσμα θα μπορούσε να επαναλαμβάνεται για πάντα, σαν έργο μουσικής. Οραματιζόμουν, με άλλα λόγια, ένα είδος θεάτρου που στη συνέχεια θα μετατρεπόταν, για να παραμείνει σαν δισδιάστα-

μπροστά στην αρχή των πραγμάτων. Όταν έφτασα στην απόφαση να δώσω εξετάσεις στην IDHEC, ήξερα ακριβώς τι ήθελα να κάνω. Ήξερα πως θα ήταν συγκλονιστικό να δουλεύω στο σκοτεινό χώρο του κινηματογράφου, μια τέχνη που μπορεί να πλησιάσει τόσο πολύ την αίσθηση, τη δομή, τη γλώσσα του ονείρου και της απορίας μπροστά στον άγνωστο κόσμο. Μια τέχνη που δεν έχουμε δουλέψει παρά ελάχιστα τις δυνατότητές της. (Αυτή τη στιγμή έρχεται στη μνήμη μου το Βαμπίρ του Ντράγιερ, το αγαπημένο μου). Ο κινηματογράφος μπορεί να συνθέσει με εικόνες συλλογικού ασυνείδητου και μπορεί να μας ξαναφέρει το ρίγος που νιώσαμε πριν από την βεβαιότητα της υποτιθέμενης γνώσης μας. Όλοι μας έχουμε περάσει από μια ηλικία που ψάχναμε, το δυστύχημα είναι ότι σταματάμε όταν βρούμε κάποια πράγματα που μας δημιουργούν την ψευδαίσθηση της ασφάλειας απέναντι στο χάος.

Η γόνιμη απορία μπροστά στο σύμπαν μπορεί να ξανάρθει στο θεατή πολύ πιο εύκολα με τις εικόνες του κινηματογράφου, παρόλο το αποτέλεσμα και να υπάρχει μόνο σαν τέτοιο. Ξαναανακάλυπτα τον κινηματογράφο. Αισθανόμουν το δέος που νιώθει κανείς

τι με τις εικόνες της ζωγραφικής. Εκεί η διαδικασία είναι πολύ πιο επώδυνη και αφηρημένη. Είναι πολύ πιο δύσκολο και διεστραμμένο να βλέπεις όλο τον κόσμο μέσα από ένα πίνακα ζωγραφικής. Να ζεις π.χ. μέσα σ' ένα πίνακα ζωγραφικής του Πάολο Ουτσέλο, και να σου φτάνει, να απομονώνεσαι απ' τα υπόλοιπα. Αυτή ήταν η δική μου πορεία.

ΕΡ.: Είπες πως ο κινηματογράφος είναι ένας τεράστιος χώρος, του οποίου έχει ανακαλυφθεί μόνο ένα πολύ πολύ μικρό μέρος. Πιστεύεις πως ο χώρος των άλλων εκφράσεων έχει εξαντληθεί, κατά κάποιο τρόπο, αντίθετα με τον κινηματογράφο;

ΑΠ.: Όχι βέβαια, αυτό όμως που είναι σύγυρο είναι ότι ο κινηματογράφος έχει ερευνηθεί πολύ λιγότερο απ' ό,τι οι άλλες τέχνες. Και δεν είναι μόνο το γεγονός ότι είναι πιο νέος. Είναι ένα μέσο ακριβό και η παραγωγή ανησυχητικών εικόνων (βαθιά ανησυχητικών, δεν εννοώ βέβαια τις κατανοητές σκηνές βίας, καταστροφής κτλ. που είναι οι ασφαλιστικές δικλείδες της λογοκρισίας της πραγματικής βιαιότητας των εικόνων του συλλογικού ασυνείδητου) μπορεί να διακοπεί για διάφορους λόγους σε διάφορα στάδια, μέχρι να φτάσει στο τέλος της. Μεταξύ των άλλων και οι ίδιοι οι κινηματογραφιστές αυτολογοκρίνονται βαριά. Η ίδια η σύλληψη εμποδίζεται να προχωρήσει, όπως σ' ένα ζωγάφο ή ένα συγγραφέα μοναχικό, που τολμάει να προχωρήσει συνειδητά στο δρόμο που οι άλλοι θα ονόμαζαν τρέλα.

ΕΡ.: Μέχρι τώρα μιλήσαμε για τις ανακαλύψεις σου στο χώρο και το χρόνο. Τι γίνεται με το στοιχείο του ήχου;

ΑΠ.: Μα ήχος είναι ο χρόνος. Οι διάρκειες των πλάνων είναι ήχος. Υπάρχει πάντα ήχος. Οι εικόνες φέρουν ήχο και κυρίως υπάρχει μια μνήμη ήχου. Ένας βομβός. Ο ήχος της σιωπής. Ο εκκωφαντικός ήχος της σιωπής του σύμπαντος (Το σενάριο που ετοιμάζω εδώ κι ένα χρόνο ονομάζεται *Η ΔΙΜΝΗ* ή *Η ΣΙΩΠΗ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ*). Όταν ο Γιώργος Απέργης μου πρότεινε ν' αρχίσουμε από τη σιωπή για την παραγωγή του ήχου του «ΤΟΠΟΥ», για μένα ήταν ακριβώς αυτό. Ο ήχος του ΤΟΠΟΥ είναι οι μεταμορφώσεις μιας Αναπνοής σε ρόγχο, φύσημα... μια εικονοποιημένη αναπνοή. Είναι ένας ήχος κοντινός, και απ' τη μεριά του σκοτεινού χώρου, που επεκτείνεται στην αίσθηση ενός χώρου που ανασαίνει, πονάει...

ΕΡ.: Ο ήχος αυτός που προέρχεται από την αίσθηση μήπως έχει κάποια σχέση με το κοινό, μήπως παράγεται απ' αυτό;

ΑΠ.: Αν το κοινό ταυτιστεί με τον ασκό του δημιουργού τη στιγμή που βλέπει τον κόσμο... Οι εικόνες από φως που προβάλλονται στην οθόνη, προέρχονται από ένα σκοτάδι που η αίσθηση επαναλαμβάνει. Η κινηματογραφική αίσθηση γίνεται το σκοτάδι εκείνου που είδε την ταβία πριν να την φτιάξει. Αυτός είναι ένας απ' τους λόγους της τε-

ράστιας σημασίας της. Οι θεατές πλέουν στο σκοτάδι της απορίας και των εκλάμψεων του δημιουργού και αυτό είναι αναντικατάστατο.
ΕΡ.: Τι θα 'λεγες σ' αυτούς που πρόκειται να δουν την ταινία;

ΑΠ.: Να μην θεωρούν πως μια κρυφή, προσωπική δουλειά είναι απαραίτητα δύσκολη. Χρειάζεται να μείνουν χωρίς αποσκευές, χωρίς προκατάληψη.

Κι αν παρατηρήσουν στη διάρκεια της ταινίας, να σχηματίζονται σύμβολα από τις συνθέσεις των σημείων, δεν είναι μόνο ένας ο τρόπος που αυτά διαβάζονται. Εξάλλου αυτό που συντίθεται απ' τα σημεία και μπορεί να αναγνωστεί από κάποιον, ξεπερνάει πολύ τις συνειδητές μας κινήσεις, αφού και εγώ αγνώω το βάθος της σκέψης μου. Έτσι αν αφήσει τα σημεία να κινηθούν μέσα στο σώμα της ταινίας, χωρίς αγωνία άμεσης ερμηνείας, θα απολαύσει μια βαθύτερη κατανόησή της. Θα κολυμπήσει στην κοινή σκοτεινή μας ζώνη.

ΕΡ.: Μήπως υπάρχει κάποιο σημείο αναφοράς, κάποιο σημείο στο οποίο κάθε

στιγμή επικεντρώνεται μέσα σ' αυτή τη δουλειά;

ΑΠ.: Κινούμαστε μέσα σε νόμους που οι ίδιοι μας φτιάχνουμε στην τέχνη. Στόχος είναι να ξαναβρίσκουμε συνέχεια το αρχιμήδειο σημείο, απ' όπου μπορεί ν' ανασηκωθεί ο κόσμος· δηλαδή να επιδιώκεται συνέχεια η ομοιότητα της λήθης (ως αφομοίωσης) και της ανάμνησης, για να έρχονται στην επιφάνεια διφορούμενες εικόνες κόσμων άλλων. Στόχος είναι η τέχνη του απόλυτου μετωρισμού.

ΕΡ.: Υπάρχει κάποιος μύθος στην ταινία;

ΑΠ.: Είναι ο μύθος της αντιστροφής του κόσμου. Ο μύθος της τέχνης.

ΕΡ.: Σκέφτηκες καθόλου το θεατή στη διαδικασία πραγμάτωσης αυτής της δουλειάς;

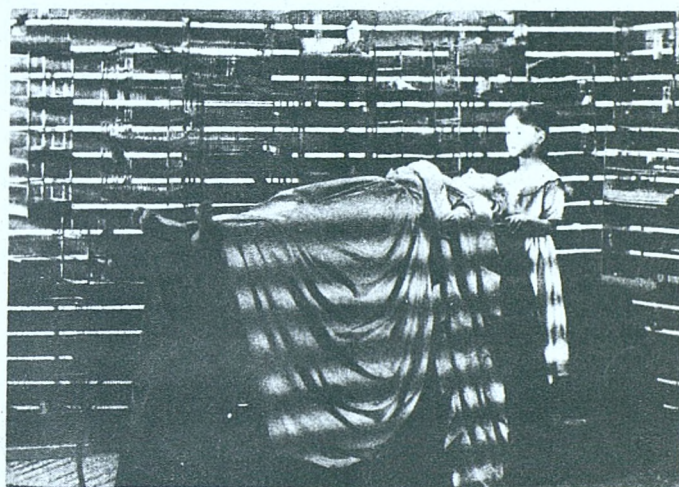
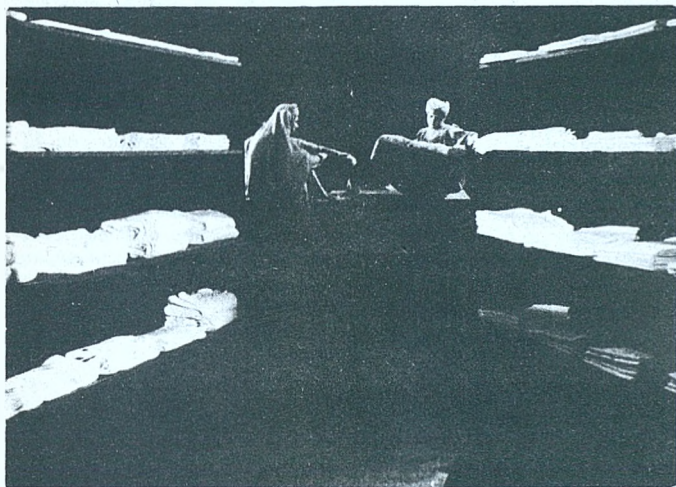
ΑΠ.: Ναι απευθυνόμουν σε κάποιους ιδανικούς αναγνώστες της ταινίας, απ' το μέλλον ή το παρελθόν. Το άτομό μου έπαυε να υπάρχει, για να ενωθεί με στοιχεία των χρόνων. Είναι μια δουλειά που απευθύνεται, που γίνεται από τη σχέση μου με το παρελθόν και το

μέλλον, από την απόσταση ως προς το παρόν. Ο Πάολο Ουτσέλο είναι ζωντανός. (Ένας αναγνώστης της ταινίας μου έλεγε πως την έβλεπε να 'ναι φτιαγμένη από γήινα στοιχεία φυτεμένη στο διάστημα).

ΕΡ.: Ενόσω όμως λες πως η ταινία απευθύνεται, μικραίνεις ταυτόχρονα τα όρια του συνόλου που αυτή μπορεί να αγγίζει.

ΑΠ.: Όχι καθόλου, γιατί ο χρόνος μέσα στον οποίο βρίσκονται είναι τεράστιος. Δεν πρόκειται για ένα, δύο άτομα, γιατί κάποιος σφηνωμένος μέσα στο χρόνο μπορεί να γίνει όλος ο χρόνος. Οι άνθρωποι έχουμε κοινά στοιχεία μεταξύ μας, όλοι έχουμε περάσει από το σπίτι της γέννησης και της μερικής γνώσης του κόσμου. Απευθύνομαι στην κοινή σκοτεινή μας ζώνη, απευθύνομαι σε όλους. Άσχετα αν τελικά βρεθούν ελάχιστοι. Αυτοί οι ελάχιστοι, δεν έχουν καμιά σχέση με τις κοινωνικές ελίτ, αυτοί οι ελάχιστοι είναι όσοι αφήνονται ανοιχτοί στη σκοτεινή τους ζώνη, στα στρώματα του κινδύνου...

Ερωτήσεις Θρασύβουλος Γιάτσιος, Αθήνα
1η Σεπτεμβρίου 1986

ΤΟΠΟΣ μια κρυφή ταινία

Η ταινία της Αντουανέττας Αγγελίδη ΤΟΠΟΣ, ανοίγει την καινούργια κινηματογραφική σαιζόν, την Πέμπτη 11 Σεπτεμβρίου, αποκλειστικά στον κινηματογράφο ΣΤΟΥΝΤΙΟ, ένα χρόνο μετά τη βράβευσή της στο κινηματογραφικό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης τον Σεπτέμβριο του '85, με το Ειδικό βραβείο της κριτικής Επιτροπής, το βραβείο ηχητικής μπάνας και τη μνεία των κριτικών κινηματογράφου.

Το Νοέμβριο του '85 συμμετείχε στο Διεθνές Φεστιβάλ του Μοντρεάλ και την άνοιξη του '86 στο Διεθνές Φεστιβάλ του Βανκούβερ. Αύγουστο με Οκτώβριο, φέτος, προβάλλεται στις ελβετικές πόλεις με το αφιέρωμα στο σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο, επιλογή των διοργανωτών του Φεστιβάλ του Λοκάρνο και κυρίως του Γάλλου κριτικού κινηματογράφου Φρανσουά Αλμπερά. Η ταινία, είναι επίσης προσκεκλημένη στα Διεθνή Φεστιβάλ του Λονδίνου και της Μαδρίτης.

ΤΟΠΟΣ

Διάρκεια 85 λεπτά Formal: 35mm

ΧΡΩΜΑ

κάδρο: 1:1,66

ΤΑ ΜΕΡΗ

ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ

Α' ΠΡΑΞΗ Η ΣΤΙΓΜΗ
Β' ΠΡΑΞΗ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ
Γ' ΠΡΑΞΗ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Παραγωγή: Α. Αγγελίδη - Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου

Σκηνοθεσία: Αντουανέττα Αγγελίδη

Σενάριο: Αντουανέττα Αγγελίδη, Κλαίρη Μιτσotάκη

Καλλιτεχνική διεύθυνση: Α. Αγγελίδη

Φωτογραφία: Σταύρος Χασάπης

Σκηνικά: Κώστας Αγγελιδάκης

Κοστούμια: Λιλή Κεντάκα

Μοντάζ: Αντώνης Τέμπος

Μουσική Σύνθεση: Γιώργος Απέργης

Σολίστ φωνητικών αυτοσχεδιασμών: Martine Viard

Απόδοση Φωνών: Αννίτα Σαντοριναίου

Παίζουν

Μαρία (JANY Gastaldi), Ελένη (Μάγια Λυμπεροπούλου), Άννα (Αννίτα Σαντοριναίου), Η μικρή (Κλαίρη Μιρτσέκη), Η Μουσικός (Martine Viard), Φοίβη (Αριέττα Μουτούση), Ειρήνη (Ελένη Δεμερτζή), Βασιλική (Ηρώ Κυριακάκη), Μανιώ (Ζωή Βουδούρη), Σαλτιμπάγ-

κος (Στέφανος Κωτσίκος), Γεροπεισματάρης (Σταύρος Τορνές), Άγγελος (Τάκης Μόσχος), Φοίβος (Άκης Δαβής), Περστικός Α' (Πέτρος Ζαρκάδης), Περστικός Β' (Στάθης Κακκαβάς), Περστικός Γ' (Κώστας Καγξίδης), Περστικός Δ' (Γιάννης Χειμωνίδης)

Η Αντουανέττα Αγγελίδη πρωτοεμφανίζεται στο Φεστιβάλ των Σκηνοθετών στη Θεσσαλονίκη (1977) με την ταινία της EMMONEΣ ΙΔΕΕΣ-ΜΕΡΕΣ ΟΡΓΗΣ (ή ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΘΕΜΑ) με την οποία κερδίζει το βραβείο πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη από την κριτική επιτροπή και βραβείο Π.Ε.Κ.Κ. για έρευνα στην κινηματογραφική γλώσσα.

ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΘΕΜΑ προβλήθηκαν στο Beaubourg, σε διεθνή φεστιβάλ του Καναδά, Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία, Ισπανία, Ελβετία, καθώς και σε διάφορες γκαλερί τέχνης.

Η φετινή συμμετοχή της στο Φεστιβάλ Θεσ/νίκης έγινε με την ταινία ΤΟΠΟΣ η οποία απέσπασε το ειδικό βραβείο του Φεστιβάλ και το βραβείο ηχητικής μπάνας.

Η Αντουανέττα Αγγελίδη σπούδασε Αρχιτεκτονική στην Αθήνα και σκηνοθεσία στην IDHEC.

ΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Με αφορμή το αφιέρωμα στο Αγρίνιο

«ΕΞΙ ΕΥΚΟΛΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ» της Εύας Πατίκη

Ο συντάκτης του ΑΝΤΙ που, στο τεύχος 322/18-7, με το δι-σέλιδο ΑΓΡΙΝΙΟ '86 / Εικόνες μιας επαρχιακής πόλης, έκανε —όπως προλογικά αναφέρεται— «... καταγραφή προσωπικών επεισοδίων, ίσως χωρίς καμία ιδιαίτερη, για άλλους, σημασία», καταλήγει από μόνος του στη διαπίστωση: «Όχι, δεν είναι εύκολο... να γράψεις για μια επαρχιακή πόλη με την ίδια ευκολία που γράφεις για τις εσωκομματικές ισορροπίες στη ΝΔ ή στο ΠΑΣΟΚ...».

Γενικεύοντας «κάπως» θα πρόσθετα ότι μόνον για τις πολιτικές ισορροπίες μπορεί να γράψει κανείς εύκολα. Όλα τα άλλα είναι δύσκολα. Έτσι λοιπόν στο σημείο αυτό ανεπιφύλακτα θα συμφωνήσω μαζί του, τόσο μάλιστα και περισσότερο ανεπιφύλακτα απ' όσο εκκείνος, σε πρώτη κουβέντα γνωριμίας με το Δήμαρχο —κείμενα εικόνας 2— επιφυλακτικά θα χαρακτηριζέ γοητευτική πόλη το Αγρίνιο. Και σίγουρα «... δεν γίνεται όλες οι πόλεις να 'ναι γοητευτικές», όπως δεν γίνεται άλλωστε όλοι οι άνθρωποι να 'ναι ωραίοι, έ-ξυπνοι, ψηλοί, ξανθοί και με γαλανά μάτια. Η τελευταία παρατήρηση δε συνόδευε βέβαια την απάντηση του Δημάρχου, με βοηθάει όμως να εκφράσω ένα δικό μου πρότυπο ομορφιάς «... χωρίς καμιά ιδιαίτερη, για άλλους, σημασία».

Ας πάρουμε ωστόσο με τη σειρά τους τα πράγματα κι ας έρθουμε στις «εικόνες» μία μία. Αντιπαρέρχομαι το κείμενο της πρώτης, όπου μας δίνεται η χρήσιμη πληροφορία ότι το λεωφορείο της γραμμής χρειάζεται από την Αθήνα μέχρι να φθάσει και να παρκάρε κάτω από το τολλ της εδρας του στο ΚΤΕΛ Αγρινίου, τεσσερισημίσι ώρες και πέντε λεπτά ακριβώς, για να ξαναγυρίσω στο κείμενο της εικόνας 2. Από δω, σχετικά εύκολα θα έλεγα, συμπέρανα πως στην Αθήνα οι ξενόγλωσσες επιγραφές μας «τελείωσαν». Καθόλου, όμως δεν κατάλαβα γιατί ανάγκη και καλά κάποιος κάτοικος επαρχίας θα πρέπει να μας φαίνονται λιγότερο συμπαθείς ή ενδιαφέροντες επειδή οι τόποι τους δεν διαθέτουν νεοκλασικά ή άλλα παραδοσιακά κτίρια, δρόμους

φαρδείς, πλατείες, πράσινο... Μπορούν να γίνουν τάχα συμπαθέστεροι αυτοί που στα χωριά και στις πόλεις τους τα βρήκαν έτοιμα τα παραπάνω αγαθά και με μανία προσπαθούν να τα ξεκάνουν;

Με την εικόνα 3, μπροστά στο δίλημμα για τη νυχτερινή του λύση, αναρωτήθηκα: βρε αδερφέ, που ζει ο άνθρωπος; Στις «επαρχίες» της Αθήνας δεν ξεστράτησε! Υπάρχουν, θεωρεί, και άλλες λύσεις εκεί πέρα; Γιατί, ως γνωστόν, στη Σκουφά δεν «ευδοκίμουν» τα σκυλάδικα, κυκλοφορούν όμως στη δυτική τροχιά της καί «ακριβές» ξανθιές —τις μικρές πρωινές ώρες— με εξαμετρες αστραφτερές λιμουζίνες σε γκρι-αρζάν ή βερ-αμάντ «φαλι-δωτό» —δε σου λέω τίποτα, δικέ μου! Πώς να πλεуρσιεις δί-πλα τους τις όποιες BMW του Αγρινίου;

Αναφορικά με την εικόνα 4, που μας ενημερώνει για το εν-νιαίο και «πλακάτο» χρώμα της κουλούρας θα συμφωνήσω «κατ' αρχήν» ότι τα καφενεία «γενικά» ανοίγουνε νωρίτερα: όλα όμως τυχάνει να επιζούν «επώνυμα» να μοστράρουν δη-λαδή με επίθετο π.χ. καφενείο τέχνης, καφωδείο, φιλολογικό καφενείο και άλλα συναφή έ-χουν κατωχυρώσει πανελλή-νια —ή μήπως και παγκόσμια; νομίζω— το προνόμιο ν' ανοί-γουν όποτε γουστάρουν.

Και για να συνεχίσω πάνω στο κείμενο της ίδιας εικόνας δεν περιμένετε βέβαια να πει-σθώ ότι τη «γκόμμε» ο έλλη-νας —ανεξάρτητα απ' τη δια-φορά που προκύπτει απ' το αν την «παίρνει» εισαγόμενη σαν εξωτικό φρούτο ή αν την «κό-βει» πρόχειρα σαν κρεμμυδάκι από τον κήπο του— την αντιμε-τωπίζει και με άλλες, λόγου χάρι αγρινιώτικες, μεσολογγί-τικες ή πατρινές ιδιαιτερότη-τες. Αυτό σημαίνει πως ο αρσε-νικός —μεσολογγίτης, πατρι-νός ή αθηναίος και πάσης Ελλάδος— όταν αποφασίσει να επιλύσει το πρόβλημα της εξασυζυγικής του επιβεβαίω-σης δεν θα «σπιτώσει» σίγου-ρα, τη Φιλιππινέζα φίλη του στον ίδιο όροφο της πολυκα-τοικίας που έστησε το «τίμιο» σπιτικό του, όταν μάλιστα το ε-ξαργύρωσε —ενδεχόμενα— με αντιπαροχή για κάποιον

«προικίων του» νεοκλασικό που ξεπουλήθηκε.

Σχετικά με τα ποτά (εικόνα 5) έχω να συμφωνήσω ότι πράγ-ματι το ούζο «πειράζει» κι όχι μόνο το στομάχι. Εάν ζητούσε ρακί θα του φέρνανε. Και μία συμβουλή μαζί: αυτό είναι σί-γουρα χωνευτικό και δεν πει-ράζει το στομάχι! Οπωσδήποτε όμως ένα αθλητικό κέντρο δεν είναι ιδιαίτερα πετυχημένη εικονογράφηση σε κείμενο που μιλάει για νοσταλγούς του ούζου, έστω κι αν είναι νέοι, ή κι αν κρατάνε την «Αυγή».

Τώρα, για την πολιτική (εικό-να 6) τι να πούμε, τι...; Είστε τε-λείως «στα χωράφια σας» δεν επεμβαίνω καθόλου. Η έκφρα-ση πάντως «... ντάξει ο ένας κυβερνάει ο άλλος θέλει να κυ-βερνήσει, καλά είναι αυτοί οι δυο» δεν μου μοιάζει και τόσο «απολιτική» όσο σας φαίνεται.

Μερικοί ίσως σκεφθούν ότι επιχειρώ μια «εύκολη» και λαϊ-κίστικη κριτική για να υπερα-σπιστώ κακογουστιές και «κα-κώς κείμενα». Τα δικά σας ό-μως κείμενα είναι επάξια αντα-γωνιστικά στην ευκολία τους όταν μάλιστα για να γίνουν ευ-κολότερα επιστράτευουν ακό-μα και τη γλωσσική ιδιομορφία των κατοίκων του χώρου που περιγράφουν, σαν να μην ήτα-νε καθόλου γνωστό ότι ακομ-πλάριστοι για το «accent» της ομιλίας τους είναι μόνον οι α-θηναίοι κάγκραροι και περιφη-νία για την τοπολαλιά τους μόνον οι κάτοικοι περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί «λεβεν-τογέννες». Αυτά.

Τελειώνοντας, με γνώση των συνεπειών του νόμου, δη-λώνω ότι δεν είμαι αγρινιώτισ-σα «χρωστάω» όμως αυτό το κείμενο στη μνήμη του πατέρα μου, που λόγω της δουλειάς του γνώριζε και μου μετάρωσε την αγάπη του για όλα τα κα-πνοτόπια της χώρας μας, στο φίλο του, αν ζει, Ευάγγελο του Πέτρου Αντωνίου «... τον περί-φημο γλεντζέ του Αγρινίου...» και στην αγρινιώτισσα —από καταγωγή— καλή μου φίλη και συνάδελφο Αλεξάνδρα Πα-παϊωάννου (με πολλές ευχές για τη γιορτή της).

Και μία πρόταση: σε επόμε-νο αφιέρωμα, θα έλεγα, το ΑΝ-ΤΙ να στείλει και μένα σε μία ε-παρχιακή πόλη... Ευχαριστώ.

ΑΓΡΙΝΙΟ: ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ

● Για το αφιέρωμα στο Αγρίνιο μας έγραψαν πολλοί αναγνώστες μας. Δυστυχώς ο χώρος δεν μας επιτρέπει να δημοσιεύσουμε όλες τις επιστολές. Δημοσιεύουμε ω-στόσο στη συνέχεια ορισμένες, χαρακτηριστικές για τις απόψεις, τις διαφωνίες ή τις αντιρρήσεις που διατυπώνουν για όσα π.χ. εί-πε ο δήμαρχος ή όσα υπογράφη-καν στο περιοδικό. Η πρώτη από τον Ν. Παπαχρήστο:

Αγαπητό Αντί

Αυτό το περιοδικό μας είχε συ-νηθίσει μέχρι σήμερα, σε εξαιρε-τικά αφιερώματα σε πόλεις (ό-πως Γιάννενα, Καβάλα κτλ.). Α-φιέρωματα που προσέγγιζαν τη συγκεκριμένη πόλη από κάθε πλευρά, ιστορική, κοινωνική, πολιτική. Διαβάζοντας όμως κα-νείς το αφιέρωμά σου στο Αγρί-νιο (τεύχος 322) μένει έκπληκτος από τη ρηχότητα της προσέγγι-σης. Μια κοινωνιολογίζουσα α-νάλυση της εκλογικής συμπερι-φοράς του νομού και μετά μία κάλυψη των διαφόρων θεμάτων της πόλης, κατά το πρότυπο ημε-ρήσιου Τύπου. Δηλώσεις επιλεγ-μένων παραγόντων, φωτογραφι-κά στιγμιότυπα, σχολιασμός. Ει-λικρινά είναι δύσκολο να κατα-νοηθεί, ο λόγος που ώθησε το «Αντί» σε μία τέτοια αναφορά στο Αγρίνιο, που σίγουρα δεν α-νήκει στις «γοητευτικές» πόλεις της χώρας, αποτελεί όμως χα-ρακτηριστικό τύπο πόλης της επαρ-χίας, με πολύ ενδιαφέρον για διε-ρεύνηση.

Σε άλλο σημείο

ο κ. Παπαχρήστος αναφέρει:

Αναφορικά με τη συνέντευξη του Δημάρχου Σ. Τσιτσιμελή, υ-πάρχει ένα λάθος σε ερώτηση του συντάκτη σας Α. Κοσώνα, που δεν διορθώθηκε από το δήμαρχο. Η ερώτηση αναφέρει, ότι υπήρξε συναίνεση στο πρόσωπό του κα-τά τις τρεις εκλογικές αναμετρή-σεις. Εκείνο που ισχύει όμως εί-ναι, ότι τέτοια υπήρξε μόνο κατά την πρώτη, από την αντιδεξιά «Δημοκρατική Συνεργασία». Στις εκλογές του 1978 υπήρξε υ-ποψήφιος μόνο του ΚΚΕ (κατη-γορώντας σφοδρά το ΠΑΣΟΚ) και στις εκλογές του 1982 ΠΑ-ΣΟΚικός υποψήφιος, υποστηρι-ζόμενος και από το ΚΚΕ Εσωτε-ρικού και την εκπαιδευτική ΕΔΑ Αιτ/νίας. Ίσως αυτό το νόημα να δίνει ο δήμαρχος στον όρο *ανένταχτος* όταν ο ίδιος χρί-ζει έτσι τον εαυτό του. Τη δύνα-τότητα δηλαδή να περιφέρεται α-πό κόμμα σε κόμμα πιστεύοντας ότι υπηρετεί την Αριστερά και την Τοπική Αυτοδιοίκηση (και τον τόπο του μετά τη λήξη της θητείας του, ίσως μέσα απ' το Κοινοβούλιο). Πουθενά δεν φαί-νεται να αντιλαμβάνεται την ι-διότητα του ανένταχτου, σαν θέ-ση πάλης εκτός των υπαρχόντων κομμάτων για την υπέρβαση της

κρίσης της Αριστεράς, η οποία γεννάει ανένταχτους.

Σε κανένα σημείο της συνέντευξής του, δεν γίνεται κριτική για στάσεις και αντιλήψεις των κομμάτων, γύρω από ζητήματα αποκέντρωσης και λαϊκής συμμετοχής, που αναγνωρίζει ότι δεν προωθήθηκαν. Αντίθετα προσαθεί να απαλλάξει το ΠΑΣΟΚ όταν αναφέρει ότι η «ανωριμότητα του λαού το ανάγκασε να λειτούργησει πολλές φορές σαν αστικό κόμμα». Αντίληψη βαθιά αστική, μέσα στην αριστερά, αιτία τραγικών συνεπειών στην πρακτική της. Αντίληψη που δεν διαφέρει καθόλου από το «ν» αλλάζουμε το λαό, όταν δεν μας κάνει».

Συνέχεια της είναι άλλωστε και η απόδοση «ευθυνών» στην καθυστερημένη αστική τάξη του Αγρινίου, για την «έλλειψη πνευματικών ανησυχιών» στην πόλη. Λόγος που στέκει μόνο ιστορικά και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται σήμερα, για την κάλυψη της αδυναμίας της αριστεράς, για παρέμβαση στο πεδίο της κουλτούρας, τη στιγμή που η κομματική της μέγερση, δεν αφήνει τίποτε να αναπτυχθεί στην πόλη πέρα από αυτή.

Εκείνο όμως που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί στο δήμαρχο είναι η πλατεία παιδεία και καλλιέργειά του. Σίγουρα όμως κατά τη διάρκεια της θητείας του δεν κέρδισε, ούτε το κίνημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ούτε το Αγρίνιο, ούτε η Αριστερά.

Τέλος, για τις επερχόμενες Δημοτικές εκλογές το δίλημμα για το λαό του Αγρινίου δεν είναι δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ ή της Δεξιάς. Ανάμεσα σ' ένα δήμο στα χέρια της δεξιάς ή σ' ένα δήμο προέκταση της εξουσίας του Νομάρχη και του Κουτσόγιωργα, σίγουρα η σωστότερη επιλογή είναι η υποστήριξη της συνεργασίας της Αριστεράς (ΚΚΕ, ΚΚΕ Εσωτερικού, ΣΣΕΚ, ΚΟΔΗΣΟ).

Καθήκον σοβαρό, για τις δυνάμεις που συμμετέχουν, είναι η υπέρβαση των πλαισίων που λειτούργησαν χωρίς ηγεμονεύσεις (ιδιαίτερα για το ΚΚΕ). Σήμερα εκείνο που προέχει δεν είναι οι συγκλίσεις κορυφής αλλά είναι η ανάπτυξη ισχυρού κινήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενάντια στον κυβερνητικό και κρατικό παρεμβατισμό, που θα συμβάλει στη γενικότερη αλλαγή των πολιτικών συσχετισμών.

Φιλικά

Νίκος Παπαχρήστος

Σ.Σ.: Θα χρειασθεί να διευκρινίσουμε όχι μόνο στο φίλο κ. Ν. Παπαχρήστο, αλλά και στους αναγνώστες του περιοδικού ότι το μικρό αφιέρωμα για το Αγρίνιο, όπως και για το Βόλο που δημοσιεύθηκε σε προηγούμενο τεύχος, καθώς και άλλα που θα ακολουθήσουν αποτελούν συνέχεια της συζήτησης που διοργάνωσε το ANTI με τους δημάρχους Βό-

λου, Καλαμάτας, Θήβας και Αγρινίου. Τα αφιέρωματα συνεπώς αυτά δεν έχουν το χαρακτήρα των προηγούμενων αφιερωμάτων, που έκανε το ANTI σε επαρχιακές πόλεις όπως Γιάννενα, Καβάλα, Χανιά κτλ. Σ' αυτά τα αφιέρωματα —και γι' αυτό περιορισμένα και με διαφορετικό χαρακτήρα— προσπαθήσαμε να δώσουμε μια εικόνα της πόλης σε σχέση με τα προβλήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μόνο. Αυτός ο διαφορετικός χαρακτήρας είναι και η αιτία που παρουσιάσαμε μόνο σε σχέση με την Τ.Α. το Αγρίνιο και το Βόλο.

● *Η δεύτερη επιστολή από τον κ. Σπ. Λιανό. Αναφέρεται στη δραστηριότητα του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Σερπάνου:*

Αγαπητό μου «ANTI»

Είμαι αναγνώστης σας και θέλω πάντα να έχετε σωστή πληροφόρηση.

Γράψατε για την πατρίδα μου το Αγρίνιο, αλλά δυστυχώς στα πεταχτά είπατε δυο λόγια για τον αγωνιστή και δημοκράτη βουλευτή μας κ. Γ. Σερπάνο που ήταν πρώτος πάντα: Αλβανία, κατοχή, αντίσταση και πιστός στα δημοκρατικά ιδεώδη.

Για το Εφετείο που γράψατε υπήρξε, κατόπιν παρεμβάσεως του κ. Γ. Σερπάνου στη Βουλή, ρητή δήλωση και ταυτοχρόνως επιστολή προς τον ίδιο του τότε υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μαγκάκη, η οποία δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Αγρινίου «ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΗ» ότι θα γίνει εφετείο στο Αγρίνιο και υπάρχει κυβερνητική δέσμευση.

Επίσης, ένα από τα σπουδαιότερα ζητήματα που έλυσε ο κ. Γ. Σερπάνος και ζουν ακόμη σχετικά καλά, οι καπνοπαραγωγοί Αιτωλ/νίας, είναι ο νόμος 4373/64, τότε κατέθεσε τροπολογία στη Βουλή για την τιμή ασφαλείας των καπνών και ταυτοχρόνως, παρά την μεγάλη αγάπη του για αφοσίωση που είχε προς τον γέρο, έθεσε την παραιτήσή του στη διάθεσή του εάν δεν γίνει δεκτή η τροπολογία και πράγματι έγινε δεκτή, κατόπιν παρεμβάσεως του Γέρου και το γνωρίζουν όλοι οι Αιτωλ/νες αυτό. Σε όλη την περιοχή, πεδινή και ορεινή θα βρεις κάποιο έργο του ώστε στις εκλογές του 1981 καίτοι οι αντιπαλοί του κατόρθωσαν και υπήρξε ευρεία δολοφονική διάδοση, ότι βαριά τραυματισμένος εξέπνευσε στο νοσοκομείο, εντούτοις υπήρξε το καταπληκτικό αποτέλεσμα να εκλεγεί βουλευτής καίτοι εθεωρείτο νεκρός, τέτοια είναι η αγάπη του κόσμου προς τον κ. Γιώργο Σερπάνο, εάν δεν συνέβαινε αυτό θα ήταν τελείως διαφορετικά τα αποτελέσματα των εκλογών του 1981.

Τώρα και δυο λόγια για τα δημοκρατικά. Σου στέλνω τις εφημερίδες Αγρινίου ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΗ ημερήσια και «ΤΟ ΑΓΡΙΝΙΟ» εβδομαδιαία οι οποίες ανακοινών-

σαν την υποψηφιότητα του κ. Ιωάν. Βαϊνά και από τις οποίες θα αντιληφθείτε την πραγματικότητα.

Ο κ. Ι. Βαϊνάς εκλεκτός νέος και άριστος επιστήμονας είναι ανηψιός του κ. Γ. Σερπάνου ο οποίος και υποστήριξε την υποψηφιότητά του και έγινε δεκτή παρά του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και του Ε.Γ. και θα τον υποστηρίξει.

Βέβαια το Αγρίνιο περιμένει πολλά από τον κ. Ι. Βαϊνά και είναι κοινή η πεποίθηση ότι θα έχει συμπαράσταση και υποστήριξη από τον θείο του κ. Γ. Σερπάνο.

Θα μπορούσα να γράψω πάρα πολλά για την πραγματικά υπέροχη και δημοκρατική δράση του κ. Γ. Σερπάνου, αλλά πιστεύω ότι θα τα γνωρίζετε διότι και εσείς γνωρίζετε αγωνιστές που σε κάποια εξορία θα τον έχουν ανταμώσει.

Έχει άλλωστε ασχοληθεί πολλές φορές ο Τύπος για τη δράση του και τα έργα του.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Σπύρος Λιανός
Κρεοπώλης

● *Η τρίτη επιστολή από τον δικηγόρο Κ.Χ. Φίλο. Αναφέρεται στην παρέμβαση του υπουργού και βουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Παπαδημητρίου για την ίδρυση πανεπιστημιακής Σχολής στο Αγρίνιο.*

Κύριε Διευθυντά,

Στο αριθ. 322 τχ. του «ANTI» ο συνεργάτης σας κ. Άκης Κοσώνας έγραψε εκτενώς για την πόλη του Αγρινίου, την ενδοχώρα της και τα προβλήματά της. Έκανε δε και σε μένα την τιμή να δημοσιεύσει κάποιες απόψεις μου σχετικά με τις κατά τη γνώμη μου εφικτές λύσεις ορισμένων σοβαρών και χρόνιων προβλημάτων του Νομού μας, χωρίς βέβαια να τις καταγράψει πλήρως ούτε και επακριβώς. Ωστόσο δεν επιθυμώ να διατυπώσω αντίλογο πάνω σ' αυτό. Αλλού εντοπίζεται ο αντίλογος και αναβλύζει το παράπονο —κατά φίλου που σφάλει και όχι διαμαρτυρία κατά εχθρού που αδικεί, να θυμηθούμε και το Ουκιδίδη: Στην αδόκητη επίθεση του συνεργάτη σας κατά του ήδη υπουργού Μεταφορών και βουλευτή Αιτωλ/νίας κ. Γ. Παπαδημητρίου και την κακή χρήση και ερμηνεία των στοιχείων σε βάρος του. Νομιμοποιούμαι δε να παραπονούμαι κατά του αγαπητού κ. Κοσώνας γιατί εγώ του επρομήθευσα αντίγραφο της επιστολής του Πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου, που αναφέρεται στην Ίδρυση Πανεπιστημιακής Σχολής στο Αγρίνιο, την οποία όμως, ενώ μνημονεύει στο δημοσίευσμά του προκειμένου να μεμφθεί τον υπουργό ότι εκμεταλλεύεται και μάλιστα μικροπολιτικά, αποφεύγει να τη δημοσιεύσει ολόκληρη, παρόλον ότι από την επιστολή αυτή προκύπτουν δυο αλήθειες —στοιχεία— άμεσα σχετιζόμενες με

την έρευνα του συνεργάτη σας για το Αγρίνιο και τα προβλήματά του: 1) ότι χωρίς την αποφασιστική παρέμβαση του κ. Γ. Παπαδημητρίου στον ίδιο τον Πρωθυπουργό η Ίδρυση Πανεπιστημιακής Σχολής (Οικονομικών Επιστημών) στο Αγρίνιο —αίτημα πράγματι πολυχρόνιο του λαού της πόλης μας και των νομίμων παραστατών του, είναι πολύ αμφίβολο αν θα υλοποιούνταν· και 2) η πρωθυπουργική δήλωση, ομολογία και αναγνώριση ότι «δεν έχουμε κάνει πολλά πράγματα για την Αιτωλοακαρνανία και πρέπει να κάνουμε».

Αυτά, παρακαλώ να δημοσιευθούν, κατά το δυνατόν σύντομα, για χάρι της αλήθειας και της δικαιοσύνης, γιατί αν, όπως πιστεύω, είναι αξιοκατάκριτος ο δημόσιος άνδρας που καφεύει και αδιαφορεί μπροστά στα αιτήματα του λαού, άλλο τόσο είναι αξιοκατάκριτος να σχολιάζει κανείς τους δημόσιους άνδρες και ν' αρνείται ν' αναγνωρίσει την προσφορά και το έργο τους υπέρ του λαού.

Κώστας Χ. Φίλος
Δικηγόρος, Αγρίνιο

● *Θέσαμε τα κείμενα που δημοσιεύονται υπόψη του συνεργάτη μας Άκη Κοσώνα ο οποίος σχολίασε:*

«Για μια σειρά από λόγους δεν νομίζω ότι χρειάζεται μια εκτενής απάντηση ως θα ώφειλα. Δεν συνηθίζω να χρησιμοποιώ το ANTI για προσωπικές μου λανθάνουσες ή άλλες ανάγκες. Παραπέμπω στην ανώνυμη του αφιέρωματος για μια ακόμη φορά και έχει ο καθένας το δικαίωμα να διατηρεί τις επιφυλάξεις και αντιρρήσεις του. Αλλά για μένα, σε καμιά περίπτωση το ANTI δεν πρόκειται να χρησιμεύσει ως χώρος προσωπικής αντιπαράθεσης —όλοι έχουμε απόψεις, επιχειρηματολογία και τόνο (ύφος) γραφής».

Άκης Κοσώνας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΟΥ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΙΣΤΟΛΗΣ

Η ΔΙΔΑΧΜΕΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΔΕΙΞΕΤΕ
ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΤΗΡΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ

ΠΡΩΤΗ

ΑΘΗΝΑ 1981

«...στους θανμάσια πεθαμένους»

Μίλτος Σαχτούρης

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

ΓΙΩΡΓΟΥ Β. ΜΑΚΡΗ, Γραπτά
Εισαγωγή - Επιμέλεια
Ε. Χ. Γονατά,
Εκδ. Εστία, 1986, σελ. 543

Ο φίλος μου ο Γιώργος Μακρής άνοιξε ένα μικρό κατάστημα με ψιλικά πελάτες του είναι όλοι όσοι σ' αυτό τον κόσμο τον βασάνισαν πελάτες του δεν είναι όσοι αυτός βασάνισε· δικάστηκε

κι έχει αθωωθεί
ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ

(Χρωμοτραύματα 1980)

Αν ο Μακρής ζούσε θα καταργούσε τα κείμενα και θα μιλούσε η ζωντανή παρουσία του. Η φράση ανήκει στον ποιητή Τάσο Δενέγρη και έχει κατατεθεί σ' ένα από τα ποιητικότερα μνημόσυνα που είναι δυνατόν να γίνουν. Μιλώ για τα Γραπτά του Γιώργου Μακρή, ένα βιβλίο συγκλονιστικό, με ό,τι μπορούσε να περισωθεί από το έργο ενός συναρπαστικού ανθρώπου: ποιήματα, αφηγήματα, μεταφράσεις, επιστολές, φωτογραφίες. Ο Γιώργος Μακρής, για όσους αγαπούν τις χρονολογικές κατατάξεις ανήκει στη λεγόμενη πρώτη μεταπολεμική γενιά. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1923 και ανδρώθηκε μέσα στις γνωστές δυσκολες συνθήκες: Δικτατορία Μεταξά—Πόλεμος—Κατοχή. Ο Μαρξισμός και ο υπερρεαλισμός είναι οι δυο πόλοι από τους οποίους έλκονται οι νεαροί διανοούμενοι και καλλιτέχνες που αποτελούν τον κύκλο του. Ο ίδιος ξανοίγεται και εμβαθύνει στα μοντέρνα καλλιτεχνικά και φιλοσοφικά κινήματα, φανατικός αναγνώστης αλλά και περιφρονητής των πανεπιστημιακών ή άλλων τίτλων. Εξαιρετικός μεταφραστής, μέλος της εκδοτικής επιτροπής του περιοδικού Πάλι, πνεύμα οξυτάτο αλλά και ξένο προς τις κοινές βιοτικές μέριμνες, διάνυσε μια πορεία τεθλασμένη και αντιφατική έως ότου ανοιχτεί στο κενό, πηδώντας τον Ιανουάριο του 1968 από την ταράτσα του σπιτιού του, με το διαβατήριο στην τσέπη.

Τα κείμενα του Γιώργου Μακρή, όσα αφρόντιστα έγραφε σε επιστολόχαρτα, κουτιά από τσιγάρα, περιθώρια βιβλίων, και σε οποιοδήποτε χαρτί του έπεφτε στα χέρια, την ώρα της ανάγκης του για έκφραση γραπτή, χαμένα μετά τον θάνατό του, αφού ο ίδιος ποτέ δεν φρόντισε για την τύχη τους, ανακαλύφθηκαν σχεδόν ανέλπιστα από τον φιλόλογο εξάδελφό του Α.Καράκαλο· έρχονται έτσι να αναρέσουν, ευτυχώς, τον νεανικό του στίχο «είμαι χαρούμενος που δεν αφήνωμε ίχνη», αποκαλύπτοντάς μας το αποτύπωμα αυτού του «παράξενου, γοητευτικού και βασανισμένου ανθρώπου» όπως τον χαρακτήρισε ο ποιητής Μίλτος Σαχτούρης.

Εκπληκτοι, εμείς οι νεότεροι, διαβάζουμε τα κείμενα του στοχαστή-ποιητή, που αρνήθηκε την αναμέτρηση (ή την δόσοληψία) με το τυπωμένο χαρτί, επιμένοντας με ένα κράμα ρομαντισμού και τραγικού σκεπτικισμού στο εδώ και τώρα του άμεσου, ζωντανού λόγου. Μέσα από τα γραπτά του και από όσα οι άλλοι γράφουν πια γι' αυτόν, συνθέτουμε την εικόνα μιας μυθιστορηματικής προσωπικότητας, που έζησε και πέθανε εξαργυρώνοντας προκλητικά τη σφραγίδα της δωρεάς που του δόθηκε. Το ποίημά του «Εμείς οι λίγοι» αποτελεί, ίσως, την περιλήψη του κόσμου του. Το παραθέτω ολόκληρο:

Είμαστε εμείς οι ονειροπαρμένοι τρελλοί της γης / με τη φλογισμένη καρδιά και τα έξαλλα μάτια. / Είμαστε οι αλύτρωτοι στοχαστές και οι τραγικοί ερωτευμένοι. / Χίλιοι ήλιοι κυλούνε μες στο αίμα μας / κι ολούθε μας κυνηγά το όραμα του απείρου. / Η φόρμα δεν μπορεί να μας δαμάσει. / Εμείς ερωτευτήκαμε την ουσία του είναι μας / και σ' όλους μας τους έρωτες αυτήν αγαπούμε. / Είμαστε οι μεγάλοι ενθουσιασμένοι και οι μεγάλοι αρνητές. / Κλείνουμε μέσα μας τον κόσμο όλο και δεν είμαστε τίποτ' άλλο απ' αυτόν τον κόσμο. / Οι μέρες μας είναι μια πυρκαγιά και οι νύχτες μας ένα πέλαγο. / Γύρω μας αντηχεί το γέλιο των ανθρώπων. / Είμαστε οι προάγγελοι του χάους. (1950).

Σίγουρα δεν μπορεί να επιχειρηθεί εδώ μια αξιολόγηση ή μια αποτίμηση του έργου του Γιώργου Μακρή και, ίσως να ήταν βιαστική μια τέτοια απόπειρα, αφού βρισκόμαστε, ακόμα συγκινημένοι και αμήχανοι, είναι η αλήθεια μπροστά σε θαυράσματα ενός έργου, που ο δημιουργός του σκόρπισε στους ανέμους μαζί με την ίδια του την ύπαρξη, και κυρίως μπροστά σ' αυτό που αισθανόμαστε πως υπήρξε, όταν διαβάζουμε φράσεις σαν τις ακόλουθες: «Χωρίς περιστροφές λοιπόν ο Μακρής ήταν μοναδικός. Έζησε χωρίς σπίτι, χωρίς επάγγελμα, χωρίς ακαδημαϊκές διακρίσεις, χωρίς γραπτό έργο, σε μια κοινωνία κυριαρχημένη από την ιδιοκτησία, το συμφέρον, τη ματαιοδοξία και τους νόθους τίτλους. Σαν τους Έλληνες της κλασσικής εποχής σκόρπισε απλόχερα το πνεύμα του στη συζήτηση, με πολλαπλά περιεχόμενα και απλοποιημένη μορφή. (Τάσος Δενέγρης).

Στην εξαιρετική έκδοση των Γραπτών, που επιμελήθηκε με την τρυφερότητα του παιδικού φίλου και την τέχνη του ευαίσθητου ειδικού ο Ε. Χ. Γονατάς, γράφουν για τον Γιώργο Μακρή οι τυχεροί που τον γνώρισαν και τον αγάπησαν: Αλέξης Ακριθάκης, Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, Νάνος Βαλαωρίτης, Τάσος Δενέγρης, Άγγελος Καράκαλος, Claudie Marx, Τάκης Μαύρος, Κώστας Ταχτσής, Θ.Δ. Φραγκόπουλος.

ΚΑΤΡΙΝ ΕΡΜΑΡΙ-ΒΙΕΙΓ

Ο μεγάλος Βεζύρης της νύχτας / Μτφ. Αήδας Παλλαντίου / Εκδ. Χατζηνικολή 1986, σελ. 208

Είναι το δεύτερο μυθιστόρημα της γαλλίδας συγγραφέως, η οποία έχει μελετήσει αραβικά, εβραϊκά και αμερικανική λογοτεχνία. Ο Μεγάλος Βεζύρης της νύχτας, είναι ο Πέρσης Τζαφάρ, σύμβουλος φίλος και ερωμένος του Άραβα χαλίφη Χαρούν αλ-Ρασίντ και αφέντης του πιστού Αχμέτ που μας διηγείται αυτές τις τραγικές Χίλιες και Μια Νύχτες, που μας μιλάει για το παράξενο πάθος που ενώνει τον πανίσχυρο χαλίφη με το φιλόδοξο και πανέμορφο βεζύρη του...

«Ο Χαρούν τον αγάπησε, ο Χαρούν τον εσκότωσε», μας λέει ο Αχμέτ σ' αυτή την αφήγηση, που όπως το απαιτεί η παράδοση θα κλείσει με την εκτέλεση του αφηγητή.

ΖΑΝ-ΜΑΡΙ-ΑΛΦΡΟΥΑ

Η εξαφάνιση του μπαμπά / Μτφ. Μπάμπη Λυκούδη / Εκδ. Χατζηνικολή, 1986, σελ. 196

Με τη διασκεδαστική και ανάλαφρη γραφή του, το βιβλίο αυτό είναι στην ουσία ένας προβληματισμός γύρω από το δίλημμα που μας θέτει καθημερινά η ζωή: έχουμε το δικαίωμα να «σώσουμε» τους ανθρώπους, προσφέροντας έναν αποστειρωμένο θάνατο στους αγαπημένους μας, ή μήπως πρέπει να τους παραχωρούμε το δικαίωμα να διαλέγουν μόνοι τους το θάνατό τους;

Χήρος, γέρος, άρρωστος και μόνος, ο Γκαμπιέλ πείθεται από το γιατρό και τους δικούς του να μπει στο νοσοκομείο «για εξετάσεις», αλλά μην μπορώντας να αντέξει το νοσοκομειακό περιβάλλον θα δραπετευτεί στο δάσος, όπου έπαιζε σαν παιδί. Εκεί, ο Γκαμπιέλ θα πεθάνει από εξάντληση, αλλά ελεύθερος, συμπληρωμένος με τον εαυτό του, με τη ζωή και το θάνατο, συντοφειμένος από την ανάμνηση των δύο πιστών του αγγέλων: της γυναίκας του Μαρί-Αλίσ και της ερωμένης του Στεφανίας.

ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ-ΔΙΟΜΗΔΗ

Διαφάνειες / Εκδ. Εστία, 1986, σελ. 307

Με τον υπότιτλο ο «μεσοπόλεμος» κυκλοφόρησε ο δεύτερος τόμος της σειράς διαφάνειες, όπου ο συγγραφέας επιχειρεί μια αυτοβιογραφία, χωρίς να ακολουθεί τους κανόνες του είδους. Δεν γράφει, δηλαδή, μια συγκροτημένη προσεκτικά ιστορημένη, σειρά συμβάντων της ζωής του και των ιστορικών γεγονότων. Γράφει ακολουθώντας αβίαστα

τους συνειρμούς της μνήμης του, δίνοντας στον αναγνώστη την εικόνα που σχημάτιζε στην ψυχή ενός εφήβου η ταραγμένη περίοδος των αρχών του 20ου αιώνα.

Ο συγγραφέας, ογδόντα χρόνων σήμερα, δίνει ένα χρονικό αυτού του αιώνα, κατά τη διάρκεια του οποίου είχε «την τύχη και την ατυχία» να ζήσει τα σημαντικά γεγονότα «που καταπονεσαν το σώμα μας και αναστάτωσαν την ψυχή μας».

ΔΟΚΙΜΙΟ/ΜΕΛΕΤΗ/ ΕΡΕΥΝΑ

ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΖΑΚΗ

Η ελληνική εξωτερική πολιτική, 1974-1981

Εκδ. Α. Μάλλιαρης-Παιδεία, 1986, σελ. 130

Η μελέτη του καθηγητή Χ. Ροζάκη καλύπτει τη χρονική περίοδο από τις 24-7-1974, ημερομηνία ανάληψης της εξουσίας από την κυβέρνηση «Εθνικής ενότητας» ως τον Οκτώβριο του 1981, όταν πραγματοποιείται η κυβερνητική μεταβολή με τις εκλογές της 18ης του ίδιου μήνα. Κεφάλαια του βιβλίου: Προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Το θεσμικό πλαίσιο. Οι κύριοι άξονες. Η ενσωμάτωση της Ελλάδας στο δυτικό σύστημα. Η σχέση της Ελλάδας με τις ΗΠΑ. Η ένταξη της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η θέση της Ελλάδας στο αμυντικό σύστημα της Δύσης. Η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών διακοπών. Το κυπριακό πρόβλημα. Το αιγιαλό-κρηνη. Οι «παρεπόμενες διαφορές». Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις βαλκανικές χώρες. Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις χώρες του «Τρίτου Κόσμου». Η ανάπτυξη σχέσεων με τις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Η ανάπτυξη σχέσεων με άλλες χώρες. Ακολουθεί κατάλογος κυρίων ονομάτων και όρων.

ΔΙΟΝΥΣΗ ΣΕΡΡΑ

Ντίνος Κονόμος. η μορφή, το έργο του

Εκδ. Περίπλους, 1986, σελ. 200

Το βιβλίο αυτό είναι μια σειρά μελετών του Διονύση Σέρρα, λογοτέχνη και μελετητή, πάνω στο έργο του λόγιου, συγγραφέα και ιστοριοδίφη Ντίνου Κονόμου, που επί πενήντα χρόνια ασχολείται με την ιστορία της Επτανήσου, έχει γράψει δεκάδες βιβλία και επί σαράντα χρόνια εξέδιδε το περιοδικό «Επτανησιακά Φύλλα».

Μια εξαιρετικά προσεγμένη έκδοση, που περιέχει κείμενα ανέκδοτα και δημοσιευμένα, αλλά αθησαύριστα και αφορούν στο δημιουργικό έργο του Ντίνου Κονόμου, σειρά φωτογραφιών από τη λογοτεχνική κίνηση στα επτάνησα, χρονολογικούς πίνακες από την πρόσφατη ιστορία της Ζακύνθου και τη θεματογραφία του Ντίνου Κονόμου.

ΓΙΩΡΓΙΑΣ ΔΑΛΚΟΥ

Κωνσταντίνος Γεωργίου Καρυωτάκης

Δημοσίος υπάλληλος εξ Αθηνών, μεταθεθείς εις Πρέβεζαν εσχάτως...

Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 174

Μια πρωτότυπη εργασία για τον ποιητή Κ. Καρυωτάκη της Γεωργίας Δάλκου, η οποία παρουσιάζει συγκεντρωμένα γνωστά και άγνωστα στοιχεία που αφορούν τη δημοσιούπαλληλική σταδιοδρομία και τη συνδικαλιστική δράση του ποιητή και επιχειρεί να στρέψει την προσοχή του αναγνώστη σε μια σημαντική πλευρά της ζωής του Καρυωτάκη που δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς.

Βασισμένη στο υλικό της έρευνάς της, η συγγραφέας υποστηρίζει με επιχειρήματα ότι η ευρύτατα διαδεδομένη άποψη ότι ο Κ. Καρυωτάκης ήταν ένας αυτοέγκλειστος άνθρωπος που δεν τον άγγιζαν τα προβλήματα και τα αιτήματα του καιρού του, είναι επιφανειακή και λαθεμένη.

ΚΩΣΤΑ ΛΑΜΠΟΥ

Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη

Εκδ. «Κοχλίας», 1986, σελ. 170

Αφιερωμένη σε όσους επώνυμους και ανώνυμους πάλεψαν και παλεύουν στη θεωρία και την πράξη για τη «συνεταιριστική ιδέα», η μελέτη των νέων εκδόσεων «Κοχλίας», αφορά όλους τους «συνεταιριστές»: Η θεωρία των συνεταιρισμών, η σχέση τους με την περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, το ελληνικό συνεταιριστικό κίνημα, οι βασικές αρχές λειτουργίας των αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών, αλλά και οι ανάγκες για τη διοίκηση τους και το Management, είναι ορισμένα από τα θέματα του βιβλίου.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΝΙΚΟΥ ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

—2 Ώρα πλην δύο (πεζογραφία)

Εκδ. Φιλιππότη, 1986, σελ. 230

ΝΙΚΟΥ ΖΕΡΒΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

Δώδεκα κείμενα στην άμμο (πεζογραφία)

Εκδ. Φιλιππότη, 1986, σελ. 112

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΟΖΑΝΗ

Η ταφή (πεζογραφία)

Εκδ. Έρασμος, 1986, σελ. 43

ΜΑΡΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

... για ανθρώπινες φωνές (πεζογραφία)

Εκδ. Κέδρος, 1986, σελ. 169

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΣΑΜΑΡΑ

Ανθρώπινο χρέος —Αναμνήσεις απ' τη ζωή μου (πεζογραφία)

Εκδ. Διογένης, 1986, σελ. 331

ΒΑΣΙΛΗ ΤΣΙΠΑ

Εν Πλω (ποίηση)

Εκδ. Πλέθρον, 1986, σελ. 42

ΤΕΡΕΖΑΣ ΡΟΥΒΑΛΗ

Ανατολή και Δύση

Εκδ. Νέα Σκέψη, 1986, σελ. 51

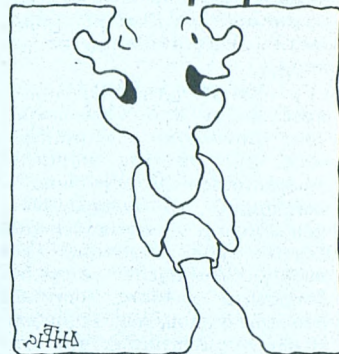
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

• Κυκλοφόρησε το δεύτερο τεύχος του περιοδικού Παλίμψηστον, που εκδίδεται στο Ηράκλειο Κρήτης από τη Βικελαία Βιβλιοθήκη με διευθυντή τον έφορο της Βικελαίας, Νίκο Γιανναδάκη. Η σοβαρότητα των κειμένων και η άσπogie τυπογραφική εμφάνισή του, είναι στοιχεία που διατηρεί και στο καινούριο του τεύχος, το οποίο μάλιστα περιέχει ακόμη πλουσιότερη ύλη και μεγαλύτερο αριθμό σελίδων (280), δίνοντας στον αναγνώστη περισσότερο την εντύπωση διδύλου.

Στυλιανού Αλεξίου, Από την «Οδύσσεια» του Ομήρου, Μενέλαου Γ. Παρλαμά, Ολόγραμμα στη Λύκτο, Πλάτωνος, Ο μύθος της γραφής, Θεοδώρου Β' Δούκα Λασκαρέως, Μέγας Παρακλητικός Κανών (Ζ' και Η'), Θεοχάρη Ε. Δετοράκη, Επιδιώσεις αρχαίων μύθων στα θυζαντινά αγιολογικά κείμενα, Richard Kannicht. Η παλαιά διαμάχη ανάμεσα στην ποίηση και τη φιλοσοφία, Αριστοτέλους, Μετά τα Φυσικά Α' (980α 21-987α 28), Γιάννη Κ. Μαυρομάτη, Νεότερες έρευνες για το πρότυπο του «Ερωτοκρίτου» Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, Στον Πρόδρομον του Κάστρου, Δημήτρη Δασκαλόπουλου, Εργογραφία Ζήσιμου Λορεντζάτου. Στις ψηφίδες, που είναι αφιερωμένες στη σύγχρονη λογοτεχνία, περιλαμβάνονται: Τ.Σ. Eliot, τέσσερα κουαρτέτα: Burnt Norton. Γράφουν επίσης οι: Νίκος Καρέλλης, Νάσος Βαγενάς, Αριστέα Πλεύρη, Χριστόφορος Λιοντάκης, Ρένα Δουλιγεράκη, Μιχάλης Παπαδάκης (Δάνδολος). Τέλος ο Μανώλης Καρέλλης κλείνει το τεύχος με Μια κατάθεση στη μνήμη του φιλόλογου Γιάννη Παπανικολάου.

Η κωμικότητα του σοβαρού

Ο Κρίτων Χουρμούζιάδης γράφει για το βιβλίο του Βαγγέλη Ραπτόπουλου «Τα Τζιτζίκια», έκδοσης «Κέδρος».

Τουλάχιστον από τότε που, πριν τριάντα χρόνια περίπου, εμφανίστηκε ο Μάρλον Μπράντο ντυμένος μαύρα πέτσινα με την ομάδα των «αγρίων» του, υπάρχει η τυποποιημένη έννοια του «μηχανόβιου». Η εξάπλωση του φαινομένου στην Ελλάδα έχει ήδη αποσπαστεί νεότερους λογοτέχνες που παρουσίασαν και ανέλυσαν διάφορες πτυχές του σε βιβλία όπως «Ο Οργισμένος Βαλκάνιος» του Νικολαΐδη και «Η Μεγάλη Πομπή» του Πανσέληνου. Στα «Τζιτζίκια» η πραγματικότητα του μηχανόβιου απασχολεί τον Βαγγέλη Ραπτόπουλο κατά ένα ευρύτερο και ιδιαίτερο τρόπο. Οι ήρωές του δεν είναι ούτε ακραίοι, ούτε περιθωριακοί τύποι. Ανήκουν σε μια κατηγορία ανεργμάτων νέων που βλέπουν το μηχανάκι σαν μέσο απελευθέρωσης και φυγής από το ανικανοποίητο της εφηβείας τους. «Τίποτα στη φωνή του τζιτζίκια δεν δείχνει πόσο σύντομα θα πεθάνει», είναι το χαίκου που διάλεξε για επίγραμμα στο βιβλίο του ο Ραπτόπουλος. Σε συνέντευξή του αναφέρει ότι το προτίμησε από την ηθικολογία του Αισώπειου μύθου. Τίποτα στη συμπεριφορά των ηρώων του δεν δείχνει πόσο σύντομα θα πεθάνει το αναδικαίο όνειρο της εφηβείας τους.

«Τα Τζιτζίκια» είναι νουβέλα, μια μορφή επιλεγμένη συνειδητά για την πραγμάτωση ειδικών σκοπών. Η δράση καλύπτει μόλις δύο εικοσιτετράωρα, αρκετά για μια ευαίσθητη ψυχογραφία των πέντε προσώπων της ιστορίας μέσα από σειρά δραματικών μονολόγων των τεσσάρων από αυτά, μονολόγων που δεν επιδίδονται σε κανένα είδος αυτοανάλυσης, αλλά αφορούν στις σχέσεις της παρέας και την κωμικοτραγική απόπειρα ληστείας Δημόσιου Ταμείου. Η μορφή της νουβέλας, όπως και του διηγήματος, δεν αφήνει περιθώρια για ανάπτυξη και εξέλιξη χαρακτήρων μέσα στο χρόνο, επιτρέποντας μόνο τη σφαιρική παρουσία-

ση των προσώπων όπως είναι σε μια δεδομένη κρίσιμη στιγμή. Εφαρμόζοντας αυτή την αρχή ο Ραπτόπουλος την ενσωματώνει σε μια αυστηρά κλασική φορμαλιστική δομή απόλυτης ισορροπίας.

Τα δύο μέρη της νουβέλας αποτελούνται από εναλλασσόμενους μονολόγους, πλαισιωμένους από τέσσερα κομμάτια γραμμένα στο τρίτο πρόσωπο, όπως αρμόζει στο σίωπηλό Φώτη που φαίνεται να αντιπαθεί κάθε λεκτικό τρόπο έκφρασης. Όλα αυτά γίνονται σχεδόν με την αυστηρότητα σύνθεσης ποιητικών στροφών δημιουργώντας μια επιτυχημένη αισθητική ένταση ανάμεσα στην οργάνωση της μορφής και στο οργανικό αυθόρμητο και την υποτιθέμενη ακαταστασία της σκέψης των μονολόγων. Το αποτέλεσμα είναι μια συμπύκνωση του ύφους, οικονομία στα εκφραστικά μέσα με πλούτο εύλωτων υπαινιγμών που αποτελούν σημαντική πρόοδο του συγγραφέα στην κυριαρχία υλικού και γλώσσας σε σύγκριση με τα «Διόδια». «Τα Τζιτζικία» είναι μια «καλοφτιαγμένη» νουβέλα, χωρίς η υποταγή της στην αυστηρή μορφή να νεκρώνει τη ζωντανά του κείμενου. Αυτό είναι αξιοπρόσεκτο κατόρθωμα για έναν νέο συγγραφέα.

Ζώντας στην έρημη χώρα εργατικής συνοικίας της Αθήνας οι πέντε άνεργοι ή ημιάνεργοι έφηβοι έχουν σα μόνο έγγραφο νόμο την πίστη στην παρέα. Αν στα «Διόδια» ο Ραπτόπουλος παρουσιάζει τη ρήξη με την οικογένεια στα λίγο πολύ φυσιολογικά πλαίσια της εφηβικής επαναστατικότητας, εδώ η ρήξη είναι απόλυτη και τελειωτική, αποκόπτοντας τους νέους αυτούς από κάθε παράδοση ή αίσθηση ιστορικής θέσης, αφήνοντάς τους μετώρους σε ένα κενό που προσπαθούν απεγνωσμένα να γεμίσουν με τα δικά τους αφελή μέσα και τη φυ-

γή που συμβολίζει το μηχανάκι. Είναι αξιοσημείωτο ότι στα λόγια τους δεν υπάρχει ίχνος κοινής αγωγής ή παιδείας που να στηρίζει τον ψυχικό τους κόσμο και να δίνει κατεύθυνση στα όνειρα ή τις φιλοδοξίες τους. Οι δε μεγάλοι, από τον μικρόψυχο γαμπρό του Τακούλη μέχρι τον χαφιέ πατέρα της Ελένης, δεν εμπνέουν καμιά εμπιστοσύνη ή σεβασμό. Έτσι, τα όνειρα των παιδιών αυτών είναι αναγκαστικά δικής τους εφευρέσεως, χονδροειδή και καταδικασμένα εκ των προτέρων αφού προέρχονται από έναν ψεύτικο κόσμο νοσηρής νοσταλγίας που ζωγραφίζει στα ευφάνταστα εφηβικά μυαλά τους με χτυπητά χρώματα η καταναλωτική κοινωνία. Ο εσωστρεφής Φώτης βυθίζεται στη μουσική ποπ και ονειρεύεται το τρένο για την Τζόρτζια ή κάπου αλλού, δεν περάζει, φτάνει να φύγει από το τέλμα της γειτονιάς.

Ο μπλαζέ τρόπος που αφήνεται στην ερωτική σχέση με τη δημοσιογράφο Ξένια δείχνει ότι και από κει δεν περιμένει πολλά πράγματα. Ο κλειστός Φώτης είναι ο πιο φωτισμένος, η Ξένια με την προσποιητή μαγκιά της και τη συμβατική κατανόησή της παραμένει ξένη. (Πόσο τυχαία είναι άραγε τα ονόματά τους;) Ο εξωστρεφής Σταμάτης, αρχηγός της παρέας, άνθρωπος της δράσης, φαντάζεται έναν ανύπαρκτο κόσμο πρόχειρα συγκολλημένο από εντυπώσεις κινηματογραφικές και εμπνέει μ' αυτόν τον αφροισμένο Τακούλη. Η κοπέλα του Σταμάτη Ελένη, συνοικιακή κομωτρία, παραούρετα, παρόλο τον γυναικείο ρεαλισμό της, με την ελπίδα να ξεφύγει κι αυτή από τη μίζερη καθημερινότητά της και μόνο η Μαίρη, αδελφή του Σταμάτη, μένει απ' έξω, δεμένη ακόμα στην οικογένεια και τη συμβατικότητα. Ο δικός της ρόλος στην παρέα περιορίζεται στο να ποθεί τον αδιάφορο Φώτη και να απωθεί τον άμοιρο, ανέραστο Τακούλη.

Κάπου μέσα από τις φαντασιώσεις που προκαλεί η επιθυμία για φυγή των ανεργμάτων αυτών παιδιών, στο τραγούδι του Φώτη, στην αναπαράσταση περιπετειών του Τζιμ Άνταμς και στον θλιβερά αστείο λυρισμό του Σταμάτη καθώς περιγράφει το εξωτικό ταξίδι με το ποταμόπλοιο, προβάλλει το παραποιημένο και εμπορικοποιημένο αμερικάνικο όνειρο που έχει γίνει κατά ειρωνικό τρόπο ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης «κοινής κουλτούρας» της Δύσης. Το βρίσκουμε εδώ όπως το κατάντησε η εμπορικοποίηση στην ίδια την Αμερική και όπως εισάγεται στην Ευρώπη συμπεριλαμβανομένης και της λεγόμενης ελληνικής πραγματικότητας της οποίας έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος. Σωστά επισημαίνει ο συγγραφέας ότι οι μύθοι παιδιών σαν τους ηρώες του δεν προέρχονται

πια από καμιά ελληνική παράδοση αλλά από τους μύθους της διεθνούς καταναλωτικής κοινωνίας που για να πουλήσει το διαρκώς «καινούργιο» προϊόν της είναι υποχρεωτικά αντι-παραδοσιακή. Όμως, έχοντας υπαινιχθεί όλα αυτά, ο Ραπτόπουλος τονίζει ένα θετικό και νομίζω ακόμα ελληνικό στοιχείο στην κατηγορία αυτή των Αθηναίων μηχανόβιων που, υπονιζόμεστε, τους έχει απομείνει, άγνωστο για πόσο ακόμα, από την παράδοση που πασχίζουν να απαρνηθούν. Η μοντέρνα ζωή της κατανάλωσης και της αλλοτρίωσης δεν τους έχει εξασθενήσει τόσο ώστε να γίνουν απόλυτα εγωιστές και κυνικοί. Αυτό εκφράζεται με την πίστη και αλληλεγγύη στην παρέα που δεν οφείλεται στο γυμνό συμφέρον ή τον ψυχρό υπολογισμό, αλλά στη βαθύτερη ανάγκη φιλίας και στοργής, που, ξεκομμένοι όπως είναι, δεν τη βρίσκουν πουθενά αλλού. Για χάρη της παρέας ο μοναχικός και ανεξάρτητος Φώτης δέχεται να πάρει μέρος σε μια χαμένη υπόθεση, ενώ ο σκληρός Σταμάτης περιβάλλει με στοργική φροντίδα τον Τακούλη, το άσχημο παπάκι της παρέας.

Σύμφωνα με τον άγραφο κώδικα της νεολαίας αυτής δεν υπάρχει κανένας ρομαντισμός στη σχέση Σταμάτη - Ελένης, αλλά ούτε και καμιά αμφιβολία για τα δυνατά αισθήματα που τους συνδέουν. Ακόμα και η Μαίρη, που σαν κάθε κοριτσόπουλο του είδους, ποθεί τον απρόσιτο Φώτη και περιφρονεί τον «Σπυρή» Τακούλη, εγκαταλείπει το συμβατικό ρόλο της και την ώρα της κρίσης αφήνει το γνήσιο συναίσθημα να την κυριεύσει. Η σκηνή που περιγράφει τη Μαίρη, στο πέρας από την απέχθεια στον οίκτο και τα τελικά στην αυθόρμητη ανταπόδοση τρυφερότητας, είναι από τις πιο αριστοτεχνικές και ψυχολογικά σωστές του βιβλίου αυτού. Στα διάφορα, όχι πάντα ευδιάκριτα, επίπεδα των συναισθηματικών δεσμών μέσα στην παρέα, βρίσκει ο προσεκτικός αναγνώστης τη διαφοροποίηση και εξατομίκευση των πέντε ηρώων που, παρά τα εν μέρει τυπικά τους γνωρίσματα, τους κάνουν ανεπανόλητα άτομα.

Ο αναγνώστης, και ελπίζει κανείς και ο κριτικός, που δεν ανήκει στη γενιά ή στον κόσμο των παιδιών αυτών χρειάζεται να κάνει ίσως ιδιαίτερη προσπάθεια για να παρακολουθήσει την ψυχολογία τους, να καταλάβει ότι κάτω από την αμορφωσιά, τη χυδαιότητα της γλώσσας, τη σκληρή επιφάνεια υπάρχει ένα πλούσιο υπόστρωμα δυνατοτήτων και καλσύνης, που δεν είχαν την ευκαιρία να αναπτυχθούν και που ζητούν απεγνωσμένα διέξοδο. Στα «Τζιτζικία» έχουμε ένα δείγμα λογοτεχνίας «εκθετικής» που ανθρόπινος κατάστασης, που τονίζεται και από τον ευθύ λόγο του τρόπου γραφής, χωρίς αυτό

να σημαίνει πως δεν υπάρχουν άφθονοι σηματοδότες για βαθύτερη κατανόηση και ερμηνεία, ώστε μπροστά στο σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα που εκθέτει η αφήγηση να μείνει ο σκεπτόμενος αναγνώστης σαστισμένος σαν την Ξένια, όταν λέει στον Φώτη, «Τι άνθρωποι είσαστε; Δεν μπορώ να καταλάβω».

Από άλλο δρόμο μας οδηγεί ο συγγραφέας στην επικριτική και έμμεσα πολιτική θέση που παίρνει απέναντι στους ηρώες του. Το βιβλίο θα ήταν άλλωστε απλώς μια χαριτωμένη ηθογραφία αν δεν συνέβαινε αυτό, ή αν δεν ταίριαζε εδώ ο ορισμός του Matthew Arnold, «Η λογοτεχνία είναι μια κριτική της ζωής». Όπως οι ηρώες των «Τζιτζικιών» αρνούνται να εκφράσουν ευθέως τα αισθήματά τους ή να παραδεχθούν οποιεσδήποτε δεδομένες ηθικές αρχές, μοινοτόνι αντιλαμβανόμεστε ότι στο βάθος δεν τους λείπει ούτε το ένα, ούτε το άλλο, έτσι και ο συγγραφέας τους μας οδηγεί στην κριτική στάση και απόστασή του από τον πλάγιο δρόμο της κωμωδίας. Όπως είναι γνωστό, η κωμωδία γελοιοποιεί τις μαριές των ανθρώπων για να τους αποτρέψει από αυτές. Η κεντρική πράξη της νουβέλας, η ληστεία, είναι κωμική και στη σύλληψη και στην εκτέλεσή της. Δεν ξεχνιέται εύκολα η ευφρεσστατή αριστοφανική σκηνή της περιφοράς του εικονοστασίου από τους Σταμάτη και Τακούλη για τον «έρανο». Κωμικό στην απλοϊκότητα του είναι και το όνειρο του Σταμάτη για το ταξίδι σε χώρες εξωτικές, ο ίδιος ο Τακούλης σαν τύπος, η περιγραφή της δημόσιας εμφάνισής και συμπεριφοράς της Ξένιας και φυσικά κωμική πολύ συχνά η εκμετάλλευση της αργκό στο κείμενο. Γενικά η υπερβολική και παράλογη συμπεριφορά των ηρώων μπαίνει συχνά στο χώρο του κωμικού και βρίσκεται σε χτυπητή αντίθεση με την καθόλου κωμική μοναξιά τους και τη θλιβερή τους πλάνη. Γιατί δεν παύει να συνυπάρχει η βαθύτερη συμπάθεια μας προς τα παιδιά αυτά με την κριτική απόσταση που μας επιτρέπει η κωμικότητά τους. Ο Ραπτόπουλος παίζει έντεχνα με την κωμικότητα του σοβαρού και τη σοβαρότητα της κωμωδίας. Έτσι ασκείται και η κριτική της κοινωνίας που παράγει μια τέτοια τάξη απροσάρμοστων παιδιών. Οι ηρώες κερδίζουν τη συμπάθειά μας, ενώ οι συνθήκες ζωής τους που διαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους καταδικάζονται με τη μέθοδο της γελοιοποίησης. Το παιχνίδι είναι λεπτό, όχι πολύ εμφανές. Το βιβλίο αυτό ζητάει διακριτικούς αναγνώστες, που σημαίνει ότι αποτελεί κέρδος για την ποιότητα της λογοτεχνίας μας. Κι εφόσον ήδη βρίσκεται στη δεύτερη έκδοση, θα πει ότι δεν λείπουν παρόμοιοι αναγνώστες. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερά

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1981

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΥΛΛΑ - ΦΤΕΡΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

● Για την αναδημοσίευση του κειμένου «Το Κρυφό Όνειρο ενός Σοβιετικού Αύριου» (τχ. 323) μας γράφουν δύο αναγνώστες μας. Η πρώτη επιστολή από το φοιτητή Γ. Κατάκη:

Αγαπητό Αντί:

Επέτρεψέ μου ν' ασχοληθώ πολύ σύντομα κι επιγραμματικά —μια και οποιαδήποτε προσπάθεια εμβριθούς ανάλυσης θα έπεφτε μάλλον στο κενό— με το δημοσίευσμά σου «Το κρυφό όνειρο ενός σοβιετικού αύριου» (ΑΝΤΙ τχ. 323 1/8/1986 σελ. 41-5).

Κι αυτό όχι γιατί το σχόλιό σου —κατά γράμμα και πνεύμα— έρχεται σε αντίθεση με τον ισχυρισμό σου ότι είσαι «πλουραλιστικό». Ούτε γιατί η δημοσίευση έτσι όπως γίνεται είναι αντικομμουνιστική (αφού ο Γερασίμωφ απάντησε με «ιδεολογικούς όρους» γιατί δεν μας λες και τι είπε ώστε να δούμε πόσο στέκει το μανιφέστο από πρώτο χέρι, ή έστω να δούμε τον αντίλογο). Ούτε γιατί το ίδιο το μανιφέστο προσβάλλει μάλλον τη νοημοσύνη μας αφού —ενώ εξετάζει ζητήματα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά— όταν δεν είναι συναισθηματικό, είναι τουλάχιστον ύποπτο, όταν δεν είναι απλουστευτικό, θυμίζει —κυρίως στις Λενινιστικές παραπομπές του— διοικητή της ασφάλειας που πριν το παίξει φιλελεύθερος στον κρατούμενό του, έριξε και μια ματιά για να ενημερωθεί στο «Γιατί δεν είμαι Μαρξιστής» της «Ζωής» (ή μήπως είναι το «Σωτήρα»), όταν δεν λέει ψέματα δείχνει τουλάχιστον απληροφόρητο ή ημιμαθές (τα περί παραγωγικότητας).

Δεν είναι λοιπόν γι' αυτά που σου γράφω. Απλά σου γράφω γιατί «Τουλάχιστον η συνοπτική αλλά εξαιρετικά καθαρή εικόνα της σοβιε-

τικής καθημερινότητας έτσι όπως αναδεικνύεται ανάγλυφη δικαιώνει το εγχείρημα (της αναδημοσίευσης)». Καλά λοιπόν όλα. Αλλά για την καθαρή και ανάγλυφη εικόνα της σοβιετικής κοινωνίας, δεν σου έχουν πει ότι πέρα από τον εντιμότατο Καστοριάδη, πέρα από την Φωνή της Αμερικής, πέρα από τα σταθμαρχεία της CIA και της INTELLIGENCE SERVICE, πέρα απ' τον Ζαχάρωφ και διάφορους φυγάδες και πράκτορες, υπάρχουν και άλλες πηγές; Για παράδειγμα οι πολιτικοί πρόσφυγες που επιστρέφουν στην Ελλάδα, ή εκδόσεις σοβιετικών οίκων (The USSR in numbers κ.ά.), ή τα πρακτικά του επιστημονικού συνεδρίου του ΚΜΕ. Η Αλήθεια για τον υπαρκτό Σοσιαλισμό, ή τα άρθρα του Ανδρουλάκη στον «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» υπό τον γενικό τίτλο «ΕΣΣΔ στο κατώφλι του 2000» ή κάπως έτσι που έχουν εκδοθεί και σε ένα τόμο απ' τη Σύγχρονη Εποχή, ή τέλος πάντων κάποιες πηγές πιο πλούσιες, πιο αναλυτικές πιο έμπιστες από ανυπόγραφα «μανιφέστα».

Τουλάχιστον λοιπόν αφού ενδιαφέρεσαι για την ενημέρωσή μας πάνω στη σοβιετική κοινωνία γιατί τουλάχιστον δεν μας λες ότι υπάρχουν διάφορες απόψεις για αυτή και τουλάχιστον να βοηθήσεις να οξυνθεί και η συνθετική μας ικανότητα; Αυτά ήθελα να σου πω τουλάχιστον αλλά και κάτι που μου γαργάλεει το χέρι. Όπως ξέρεις τις προσυνεδριακές συζητήσεις, τις πιέσεις για αλλαγές, αυτό που ο ίδιος ο γ.γ. του ΚΚΣΕ ονόμασε «μια καινούργια επανάσταση», δεν τις προκάλεσε ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ όπως λες αλλά οι ίδιες οι αντικειμενικές συνθήκες της ανάπτυξης και της εξέλιξης σε παγκόσμιο επίπεδο και στο επίπεδο της ΕΣΣΔ, καθώς και η τεράστια, υγιής κοινωνική δυναμική της ανεπτυγμένης σοσιαλιστικής κοινωνίας της ΕΣΣΔ. (Αυτό γράφτηκε βέβαια για να αισχύνονται οι μαρξιστές εξ υμών).

Αυτά αγαπητό μας περιοδικό και

σου σφίγγω το χέρι μ' εκτίμηση για το πολύτιμο έργο που προσφέρεις τόσα χρόνια ακούραστα στην υπόθεση της ελληνικής Αριστεράς.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Φιλικά

Γ. Κατάκης
Φοιτητής

Υ.Γ.: Ζητώ συγνώμη αν το γράμμα μου έρχεται λίγο καθυστερημένο, αλλά η προτεραιότητα σε κάθε ενέργεια είναι ανάλογη της σοβαρότητας του προβλήματος που πάει να επιλύσει (η λέξη σοβαρότητα έχει ως αντίθετο τη λέξη γελοιοτήτα).

● Η δεύτερη από το Βασίλη Τράκα:

Αγαπητό «Αντί»,

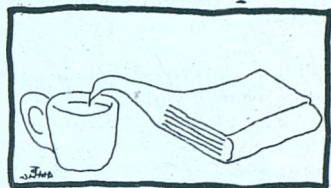
Η γνωστή σε όλους Σοβιετική Ένωση είναι υπερχρεωμένη και φαλιριμένη χώρα περίπου σαν το Μεξικό (θέλουμε Φασόλες, όχι γκόλες), έχει πνιγεί ολόκληρη στη βότκα (τουλάχιστον επί τσάρου πίνανε 10-15 φορές λιγότερο), έχει άθλιο βιοτικό επίπεδο, ενώ στην Αμερική (η τέλεια χώρα), ο εργάτης παίρνει 1000 ρούβλια το μήνα στη Ρωσία παίρνει 185 ρούβλια το μήνα, α! όχι, όχι, ανεργους και εξαθλιωμένους δεν θα βρεις στην Αμερική γιατί είναι σύγχρονο κράτος, ηθικό, αγγελικά πλασμένο!

Ο άντρας έχει χάσει τη θέση του ως κεφαλή της οικογένειας στη Σοβιετική Ένωση γιατί παίρνει χαμηλό μισθό, και λείπει και η γυναίκα από το σπίτι, και πάνε τα παιδιά στα Εξάρχεια και βγαίνουν και ανατρέφονται στους δρόμους μαζί με τους μπάτσους και αυξάνεται η εγκληματικότητα!

Ε! έλειπε πολύ η θρησκευτική ελευθερία να γίνεται, ας πούμε, στο Κίεβο ότι στην Τήνο το 15αύγουστο, αντί να πάμε μπροστά να γυρνάμε στο «Η Παναγία έκλεισε το μάτι της, θαύμα!».

5 σελίδες του «Αντί» μούτζουρώθηκαν από ένα «Αυριανιστικό» κείμενο, ενώ θα μπορούσατε να τις είχατε λευκές να γράφουμε τηλεφώνια ή να ζωγραφίζαμε κάτι. Ο Δυτικοπαρμένος Τύπος, σαν τον Guardian, δεν ξέρει για την κρατική τρομοκρατία και του νέου τύπου χαφιεδίστικο, ατομικιστικό, μικράνθρωπο που πλασσάρει ως το σωστό Ευρωπαϊό πολίτη, ξέρει όμως να παρουσιάζει στρεβλά τη νομενκλατούρα της Σοβιετικής Ένωσης και την ανελευθερία και τα λάθη τους, ως αποτυχία του σοσιαλισμού σαν κοινωνικό - οικονομικό σύστημα. Κομμουνισμός και ελευθερία γράφει όμως το πανό μας, κι ας φυσάει άσματος αέρας, τότε Λεβάντες (Ανατολικός) και τότε Πονέντες (Δυτικός).

Ευχαριστώ
Βασίλης Τράκας

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΦΙΣΑ...

● Με αφορμή διαφημιστική καταχώρηση του ΕΟΤ στο περιοδικό μας γράφει ο αναγνώστης μας Γ. Σκαρβέλης:

Φίλο «ΑΝΤΙ»

Αυτό το σημείωμα έχει αφορμή την αφίσα του οπισθοφυλλού του τεύχους 323/1.8.86. (Διαφημιστικό του ΕΟΤ με σλόγκαν: «Χαίρετε τον τόπο μας. Ταξιδέψτε φέτος στην Ελλάδα»).

Δεν θα μακρηγορήσω:

α. (Σ' ότι αφορά στους κύριους του ΕΟΤ):

Κύριοι, δεν χρειαζόμαστε την

ΔΕΛΗΒΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΛΙΚΑ — ΓΑΛΛΙΚΑ

- Όλες οι τάξεις για τα παιδιά καθώς και προετοιμασία για LOWER, PROFICIENCY, CERTIFICAT.
- Για ενήλικες ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ ύλη 3-4 τάξεων σ' ένα σχολικό έτος με το αποκλειστικό μας σύστημα.
- Για ενήλικες ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ ειδικά τμήματα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κέντρο: Πρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ 14

τηλ.: 27.55.66

Αμπελόκηποι: ΘΗΣΕΩΣ 9

τηλ.: 74.36.24

σωστά γερμανικά από καταξιωμένο επιτελείο καθηγητών

Το ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΦΡΑΝΚ - ΓΚΡΙΤΖΑΛΗ - ΛΙΜΠΕΡΜΑΙΣΤΕΡ - ΜΑΝΩΛΑ Ε.Π.Ε.
με τους καταξιωμένους Γερμανούς και
Ελληνες Φιλολόγους καθηγητές προετοιμάζει
υπεύθυνα σε όλες τις βαθμίδες τους μαθητές
για τις ακόλουθες εξετάσεις του
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ GOETHE.
● GRUNDSTUFE ● MITTELSTUFE
● OBERSTUFE ● VORBEREITUNGSKURS
KLEINES UND GROSSES SPRACHDIPLOM.
ΕΓΓΡΑΦΕΣ:

από 1 Σεπτεμβρίου

ΣΟΛΩΝΟΣ 136 ΤΗΛ.: 3640078-79 - 3628646

Μετά τη μεγάλη επιτυχία
που γνώρισαν

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

τώρα κυκλοφορεί το καινούριο
βιβλίο
του Πασκάλ Μπρυκνέρ

ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΤΩΝ ΧΑΣΤΟΥΚΙΩΝ

Ένα απείρως διασκεδαστικόν
ανάγνωσμα
που απευθύνεται σε έφηβους και
μεγάλους
(ίσως, κατά ιδιαίτερη προτίμηση,
στους...
κρυφoσαδιστές και κρυφομαζοχιστές).

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 ΤΗΛ.: 3619802 - 3606597

**Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;**

**Ο Μικρός
ΗΡΩΣ**

ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

προτροπή σας. Τι να χαρούμε, όμως, πια; («όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει...»). Εξοργίζουν τα μάλα αυτά τα κούφια συνθήματα. 15 χρόνια ταξιδεύω στην Ελλάδα και χαίρομαι τον έρημο τόπο του «GREEK ART, SOUVENIR» και του κακόγουστου, άσχετου «POPULAR ART». Χαίρομαι την άρτια παροχή υπηρεσιών (;) εκ μέρους όλων, όσων ασχολούνται με τον «τουρισμό». Χαίρομαι τους «κρανίου τόπους» των «παραδοσιακών» οικισμών, πνιγμένους στο μπετόν και τις σιδερόπορτες. Χαίρομαι την υπόδουλη συμπεριφορά των απανταχού «κραχτών» των τουριστικών προϊόντων και παραπροϊόντων. Χαίρομαι την δολαριολατρεία: το Syrtaki! το εθνικό (!) Breakfast! την φρικαλέα εικόνα των ισόπεδων —πάλι ποτέ βιώσιμων και όμορφων— κωμπούλεων! την ταπεινωτική αίσθηση του φιλοξενούμενου στην αγορασμένη υπαίθριο χώρα ΜΟΥ (χωρίς εθνικιστικές προεκτάσεις) —βλέπε ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ, ΜΑΝΗ, ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ...

Χαίρομαι την επέλαση της «αξιοποίησης» το αβάσταχτο, πλέον, σουνλακι και τον μουσακά. Χαίρομαι τη φτήνεια (φτήνεια στην αντιμετώπιση των... επαγγελματιών απέναντί μου, φτήνεια στο χυδαίο βλέμμα τους, που στοχεύει στο πορτοφόλι μου, φτήνεια στην ιδεολογία του hot Greek lover).

Μέσα απ' όλα αυτά, θέλετε να μη εξεγίρομαι, όταν μου τα θυμίζει αυτή η γελοία αφίσα σας; Αν το περιοδικό δημοσιεύσει αυτό το σημείωμα, τότε ξεκάθαρα δηλώνω πως όλοι εσείς, που ασχολείστε (;) με αυτή τη δολαριοφόρα επιχείρηση, που ονομάζεται «τουρισμός», μέσω αυτής της φανταχτερής, ψεύτικης, αφίσας με κοροϊδεύετε κατάμουτρα, δείχνοντάς μου μια βιτρίνα, που, κατά την ανεγκέφαλη γνώμη σας, θα με προσελκύσει να «χαρώ» την Ελλάδα. Κι αυτό ΔΕΝ ΤΟ ΔΕΧΟΜΑΙ!

Αν ο τουρισμός, το ταξίδι, δεν μεταφράζεται μονάχα σε κέρδος του ισοζυγίου πληρωμών, τότε τι έχει να γνωρίσει ο ταξιδευτής από αυτή την καταληστεμένη χώρα; Ε;

Β. (Σ' ό,τι αφορά στο φίλο περιοδικό).

ΔΕΝ έπρεπε να δεχτείτε τη δημοσίευση αυτής της περιπαλτικής αφίσας. Ας αρνηθούμε ακόμα κι αυτά τα μικρά κι ασήμαντα. Δεν είναι μονάχα οι μεγάλες κοροϊδίες, που χρειάζονται άρνηση. Η καθημερινή ζωή караδοκεί με χιλιάδες αποξενώσεις. Και κάτι άλλο: μη σας πειράζει ο ηθικο-δεοντολογικός χαρακτήρας της τελευταίας παραγράφου αυτού του σημειώματος. Η διάθεσή μου είναι αρκούτσως όργιλη.

Καλό μήνα.

Γιώργος Α. Σκαρβέλης
Πολιτικός Επιστήμονας

ΕΠΙΔΕΚΤΙΚΗ ΤΗΡΗΣΗ ΝΟΜΩΝ;

● Για την περίπτωση καθηγητή στα ΤΕΙ που ζήτησε εκπαιδευτική άδεια για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής μας γράφει η αναγνώστριά μας Α. Στυλοπούλου:

Αγαπητό Αντί,

Ο άντρας μου είναι αρχιτέκτονας - επίκουρος καθηγητής σε επαρχιακό ΤΕΙ. Στις 7.4.86 υπέβαλε αίτηση για εκπαιδευτική άδεια για να εκπονήσει διδακτορική διατριβή που του ανατέθηκε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Η αίτηση με αριθμό πρωτ. 727/15.4.86 έφυγε σχεδόν αμέσως για το ΥΠΕΠΘ. Μετά από μία συνεχή και απαράδεκτη κωλυσιεργία, διαδικασία κατά την οποία:

α) μετά από ένα μήνα και ενώ υπήρχε εισήγηση του Συμβουλίου του ΤΕΙ ότι το θέμα που του ανατέθηκε από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ είναι συναφές προς την ειδικότητά του —του αρχιτέκτονα— —ο νωόν νοέτω— η αρμόδια υπάλληλος του ΥΠΕΠΘ ζήτησε νέα επιπλέον εισήγηση που δεν ζητήθηκε από κανέναν άλλο ενδιαφερόμενο, από το κατώτερο όργανο δηλαδή τη Σχολή του ΤΕΙ.

β) ο διευθυντής της Σχολής χροντρίβησε ένα μήνα έως ότου απαντήσει καταφατικά, αφού πρώτα ζητήσει πιστοποιητικό Σπουδών από το Πολυτεχνείο (!!!)

Μετά ένα μήνα από την αποστολή της νέας εισήγησης ο υπεύθυνος προϊστάμενος της Ειδικής Υπηρεσίας του υπουργείου, ο οποίος αντικειμενικά δεν μπορεί να είναι γνώστης του αντικείμενου εφόσον η δική του ειδικότητα δεν είναι «συναφής» προς τις ειδικότητες του Πολυτεχνείου έστειλε στο ΤΕΙ πρωτόγνωρο έγγραφο —που κι αυτό δεν ζητήθηκε από άλλον ενδιαφερόμενο— με το οποίο ζητά από το ΤΕΙ να του γνωστοποιήσει ποια μαθήματα διδάσκει ο ενδιαφερόμενος καθηγητής, πόσες ώρες την εβδομάδα και ποια θα είναι η χρησιμότητα που θα προκύψει για τους σπουδαστές του ΤΕΙ εάν ο καθηγητής εκπονήσει σ' αυτό το γνωστικό αντικείμενο διδακτορική διατριβή. Κανένα άρθρο του Νόμου - Πλαίσιου για τα ΤΕΙ, ή συνακολουθούσα υπουργική απόφαση που ρυθμίζει τις «εκπαιδευτικές άδειες των εντασσόμενων εκπαιδευτικών των ΤΕΙ που προτίθεται να εκπονήσουν διδακτορική διατριβή» δεν εξαρτά το γνωστικό αντικείμενο της διατριβής και κατά συνέπεια και την εκπαιδευτική άδεια από άλλους παράγοντες παρά κατά λέξη αναφέρει «Για να χορηγηθεί αυτή (η εκπαιδευτική άδεια) απαιτείται βεβαίωση του οικείου τμήματος ή γραμματείας της Σχολής ΑΕΙ ότι του ανατέθηκε θέμα διδακτορικής διατριβής. Το αντικείμενο σπουδών πρέπει να είναι συναφές προς την ειδικότητά τους» δηλαδή εάν καταλαβαίνω καλά ο προϊστάμενος της Ειδικής Υπηρεσίας ΤΕΙ διαφωνεί για τα μαθήματα που διδάσκονται ως σήμερα —και ευελπιστώ και στο μέλλον στα Τμήματα Αρχιτεκτόνων των Πολυτεχνείων (σημ. δεν θα ήθελα, επειδή είμαι φιλόλογος να εξηγήσω τι είναι «πολυτεχνείο» ή «αρχιτέκτων»).

Ετσι είναι τουλάχιστον άξιο απορίας:

1) ότι στη μεμονωμένη περίπτωση ζητούνται επιπλέον στοιχεία που δεν ζητήθηκαν σε καμία ως τώρα περίπτωση ούτε προβλέπονται.

2) ότι σε μια δημοκρατία ή κράτος δικαίου λειτουργούν ή εφαρμόζονται άμεσα άρθρα του Νόμου Πλαίσιου για τα ΤΕΙ και συνακολουθούν υποσυγκριτικές αποφάσεις. Δεν υπάρχει ασφαλώς μεγαλύτερος κίνδυνος για μια δημοκρατία από τη μη τήρηση ή την επιλεκτική τήρηση του νόμου. Μήπως παίζουν —ε, πρόκειται και για επαρχία— σημαντικό ρόλο προσωπικές αντιζηλίες και μίσος όταν μάλιστα εκπορεύονται από ανθρώπους που θέλουν να «λύνουν και να δένουν» στην επαρχία τους ως απόλυτοι επαρχιώτες αρχοντοαστοί, κατέχοντας μια θέση σ' ένα υπουργείο π.χ. ή επηρεάζοντας άμεσα ή έμμεσα άλλους εναντίον ανθρώπων «ξένων» ανέντακτων στα επαρχιακά κυκλώματά τους και γι' αυτό επικινδύνων και κατά συνέπεια ανεπιθύμητων, που πρέπει με κάθε μέσο να εξοντωθούν ή έστω να βουλιάξουν, αφού όλοι οι υπάλληλοι του κράτους δεν κατάνονται και από την επαρχία στην οποία —φευ— υπηρετούν!

3) ότι δεν λαμβάνεται υπόψη πως η εκπόνηση διδ. διατριβής:

α) συντελεί αδιαμφισβήτητη στην άνοδο της επιστημονικής στάθμης του εκπαιδευτικού και του προσφερόμενου εκπαιδευτικού του έργου και κατά συνέπεια στην αναβάθμιση των σπουδών στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα προς γενικότερο όφελος των σπουδαστών·

β) στην περίπτωση του συζύγου υπάρχει δεσμευτικό χρονικό πλαίσιο το αργότερο ως το φθινόπωρο του '89 σύμφωνα με το Νόμο - Πλαίσιο για τα ΤΕΙ με τις τροποποιήσεις των Ν. 1517/85 και 1566/85 Αριθ. 38, Η, 3α, β, για να εκπονήσει τη διδακτ. διατριβή του και να ασκήσει το αναφαίρετο δικαίωμα που έχει από το Νόμο για την επιστημονική του εξέλιξη και αντικειμενική αναβάθμιση· γ) πως πρόκειται για εργασία χρονοβόρα και μάλιστα πολυέξοδη, έξοδα που θα βαρύνουν αποκλειστικά και μόνον τον ενδιαφερόμενο, που επιπλέον θα απαιτήσει αλληπάλληλες μετακινήσεις εκατοντάδων χιλιομέτρων ακόμη και αεροπορικά, μετακινήσεις, που είναι αδύνατον να γίνουν κατά το χρόνο άσκησης της εκπαιδευτικής υπηρεσίας.

Επειδή ο κ. υπουργός με άκρα ευαισθησία ομολόγησε την ανάγκη αναβάθμισης των σπουδών, ακόμη και η υφυπουργός Βιομηχανίας επέσπευσε τον κίνδυνο που εγκυμονεί στην αντικειμενική υποβάθμιση των παρεχόμενων εύκολων πτυχίων, θα ήθελα λόγω της σοβαρότητας του θέματος με το μόνο θεμιτό τρόπο που ένας πολίτης διαθέτει σήμερα για να κάνει γνωστό κάτι, να ζητήσω την επέμβαση του κ. υπουργού που είναι και ο ίδιος μηχανικός.

Με τιμή
Α. Στυλοπούλου

Υ.Γ.: Γνωρίζω τη μεγάλη έκταση που έλαβε αυτή η επιστολή. Σας παρακαλώ πολύ όμως λόγω της βαθύτερου και απώτερου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει το θέμα αναβάθμιση σπουδών, μη τήρηση νόμων και αποφάσεων και κυρίως καυτηρίασμός επαρχιακών «αρχετύπων» κ.ά. να τη δημοσιεύσετε.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

● Ο αναγνώστης μας Γ. Κουτσιμανής μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στα

προβλήματα συνταξιοδότησης αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

Αγαπητό «Αντί»,

Διάβασα το γράμμα του αγωνιστή της Εθν. Αντίστασης Γιαν. Σουραβλή στο τ. 314 για την εγκατάλειψή του από το κράτος και στο τ. 318 την επιστολή του καπετάνιου Νικηφόρου που συνηγορεί για την αποκατάσταση του Σουραβλή με την αναγνώριση εκ μέρους της πολιτείας όλου του χρόνου της αντιστασιακής του δράσης για να πάρει μια σύνταξη ΙΚΑ.

Η αντιμετώπιση δυστυχώς από μέρους της πολιτείας των αγωνιστών του ιδιωτικού τομέα φαίνεται ότι μοιάζει μ' αυτή που επεφύλαξε το κράτος για τους αγωνιστές του '21 αν εξαιρέσουμε το ότι δεν δίδονται τουλάχιστον οι σημερινοί.

Αδυνατεί το κράτος να καλύψει συνταξιοδοτικά περιπτώσεις σαν του αγωνιστή Σουραβλή ενώ με απλοχεριά δίνει επίδομα 15% επί του μισθού τους σε υπαλλήλους ορισμένων οργανισμών σε μισθούς της τάξης 100-170 χιλ.

Στην πόλη μας όταν «μυρίστηκαν», ότι από την Αγροτική Τράπεζα του κ. Καφείρη δίνονται επιδόματα, στην επιτροπή αναγνώρισης αντιστασιακών υπέβαλαν δικαιολογητικά και αναγνωρίστηκαν άτομα που στην περίοδο της κατοχής ήταν 8-11 χρόνων. Γεννηθέντες το 1932 και 1933. Κατάφεραν να πάρουν το «πιστοποιητικό» και να εξασφαλίσουν το επίδομα που όλως παραδόξως από ότι γνωρίζω το δίνουν στο «φέουδο» της Αγρ. Τράπεζας.

Διάφορα δημοσιεύματά μου στον τοπικό Τύπο και διαμαρτυρίες μου έγγραφες στο υπουργείο Εσωτερικών, Οικονομικών, και Αγροτική Τράπεζα είχαν σαν αποτέλεσμα να μου απαντήσει το υπ. Εσωτερικών ότι γίνονται ενέργειες και για την αποκατάσταση των Αγωνιστών του ιδιωτικού τομέα και ότι αυτά τα επιδόματα σταμάτησαν να δίνονται στους δημοσίους υπαλλήλους. Το ίδιο μου απήντησε και το υπουργείο Οικονομικών.

Όσο για την Αγροτική «αγρόν αγοράζει» παρά τις ενοχλήσεις μου στους αρμοδίους της Τράπεζας και την επίσκεψή μου στο νομικό της Σύμβουλο, γραπτή απάντηση δεν μου έδωσαν. Βέβαια μου παρουσίασαν έναν μακρύ κατάλογο με ονόματα υπαλλήλων που περιμένουν να πάρουν κι αυτοί το επίδομα άσχετα αν έχουν γεννηθεί το 1933. Μου είπαν ότι δεν συμφωνούν αυτοί αλλά ο νόμος τους υποχρεώνει να δίνουν το επίδομα.

Και ερωτώ κι εγώ, όχι τον κ. Καφείρη —χρήματά του είναι ότι θέλει τα κάνει— αλλά τους αρμόδιους υπουργούς και ειδικά τους Αντιστασιακούς.

Οι προνομιούχοι της σημερινής είναι οι τραπεζικοί της Αγροτικής τον 8 και 11 χρόνων της επο-

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Τεύχος 23, Σεπτέμβριος 1986

Μιχάλης Μοδινός: Το κράτος και η τοπική αυτοδιοίκηση

Ηλίας Ευθυμιόπουλος: Για την ανεργία

Πάνος Πλαγιαννάκος: Αυτοκίνητο και ρύπανση

Ιωσήφ Φλωρεντίν: Εναλλακτικά καύσιμα

Στάθης Τσαγκαρουσιάνος: Το κυνήγι της φάλαινας

Γιώργος Βοϊκλής: Η εξέλιξη της τεχνολογίας

και ένα αφιέρωμα στην επέτειο της Χιροσίμα.

Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 3619837

χής της Αντίστασης που σήμερα σαν Διευθυντές υποκαταστημάτων έχουν μισθό 150-180 χιλιάδες το μήνα και χρειάζονται το επίδομα 15%;

Και οι περιπτώσεις Σουραβλή ή αναπήρων της Αντίστασης που ακόμα δεν δικαιώθηκαν ως τότε θα περιμένουν;

Επειδή στην Πόλη μας δημιουργήθηκε κοινωνικός σάλος με τις περιπτώσεις των αντιστασιακών της Αγροτικής μια απάντηση των αρμοδίων είναι επιβεβλημένη.

Μετά τιμής
Γιάννης Κουτσιμανής
Ανταρτοεπονίτης της κατοχής
Τρίκαλα

Οι «έντιμοι» χουντικοί διπλωμάτες...

● Από τον κ. Κ. Παναγιωτάκο πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Σ.Σ.: Η εκτίμησή μας προς τον κ. Π. Κανελλόπουλο δεν αρκεί για να ανατρέψει την άποψή μας για το ρόλο του Κ. Παναγιωτάκου. Και η προσφυγή σε προσωπικές επιστολές πολιτών άνευ κάθε υποψίας δείχνει ακριβώς πως όσοι της επικαλούνται είναι εξαιρετικά ύποπτοι— για την ακρίβεια ήδη καταδικασμένοι.

Φίλε κ. Παπουτσάκη
Όπως από ετών γνωρίζετε, είμαι τακτικός αναγνώστης του

ANTI, γιατί πιστεύω ότι αποτελεί ένα αξιόλογο πολιτικό όργανο, ακόμα και όταν ο αναγνώστης διαφωνεί με ορισμένες απόψεις του:

Τούτο, μου επιτρέψετε να σημειώσω ότι χάριν της αντικειμενικής αλήθειας, ο συνεργάτης σας και συντάκτης του άρθρου «Μια σούπα με πολλά λαχανικά» χάριν της ολοκληρωμένης αλήθειας, όφειλε να περιλάβει αυτολεξεί όσα περί του παλαιού φίλου μου Ηλία Δημητρακόπουλου αναφέρω στο βιβλίο μου «Στην πρώτη γραμμή αμύνης»... (έκδοση 4η, 1982) στις σελίδες 175-176, ώστε οι αναγνώστες να γνωρίζουν τις πραγματικές απόψεις μου και τον χειρισμό (καθ' όλα άψογο) του όλου θέματος, χωρίς περικοπές ή παρασιωπήσεις. Και να αποδίδει τα του Καίσαρος τω Καίσαρι κτλ. Λυπούμαι ειδικώς γιατί δεν το έπραξε. Έγραψα και επαναλαμβάνω, ότι παρά τις πολιτικές μας αντιθέσεις (ανθρώπινες άλλωστε) με τον κ. Δημητρακόπουλο, τα φιλικά μου αισθήματα γι' αυτόν παραμένουν από το 1956 αναλλοίωτα και δεν δίστασα ούτε λεπτό να τον προστατεύσω όταν εβάρλοτο από τα γνωστά πρόσωπα του ΥΠΕΕ. Το ίδιο και απέναντι του παλαιού συναδέλφου μου κ. Αλεξ. Ξύδη έπραξα. Αυτό απαιτεί η εντιμότης κι ο σεβασμός στην αλήθεια.

Κ. Παναγιωτάκος

ΥΓ.: Επιτρέψετε μου να προσθέσω, σαν επίλογον, ότι ο σεβαστός μου πρόεδρος κ. Παν. Κανελλόπουλος, δεν δίστασε (σ' επιστολή του στον γράφοντα από 7.3.79) να αναγνωρίσει, ότι «...πολλές και από τις δικές σας ενέργειες στο διάστημα της επταετούς δικτατορίας τις ενέπνευσε το ίδιο ή παρόμοιο εθνικό χρέος... Χαίρομαι που —με κριτήρια την τιμιότητα— μπορώ να ξεχωρίσω, με κριτήριο την τιμιότητα— τη δική σας στάση στο βιβλίο σας από τη διαγωγή εκείνων, που ενώ υπηρέτησαν (και μάλιστα δουλικά, πράγμα που, όπως εξάγεται από τα ντοκουμέντα του βιβλίου σας, δεν ήταν ευτυχώς η δική σας περίπτωση) τη δικτατορία —αρνήθηκαν από μια νύχτα στην άλλη, όσους επί ετη προσκυνούσαν, ή έχουν και το θράσος να εμφανίζονται ως αντιστασιακοί...».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΨΑΧΟΠΟΥΛΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΘΗΝΑ 1982

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΑΓΙΑ

Θεσσαλονίκη • Τσιμισκή 41
τηλ. 22.90.10

- Είμαστε το ΜΟΝΟ βιβλιοπωλείο στο κέντρο της Θεσσαλονίκης που θα βρείτε και τις πιο πρόσφατες εκδόσεις, γιατί έχουμε καθημερινή παραλαβή νέων βιβλίων και περιοδικών.
- Ένα σύγχρονο βιβλιοπωλείο στην καρδιά της Θεσσαλονίκης.
- Μια προσφορά στην πνευματική Θεσσαλονίκη.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημοσίες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52 — Μοσχάτο
Τηλ. 48.16.322

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.100 δρχ. • Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:

εξάμνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. • Καναδάς • Αν. Ασία •
Αυστραλία • Ωκεανία:
εξάμνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

Εμβάσματα, επιταγές:

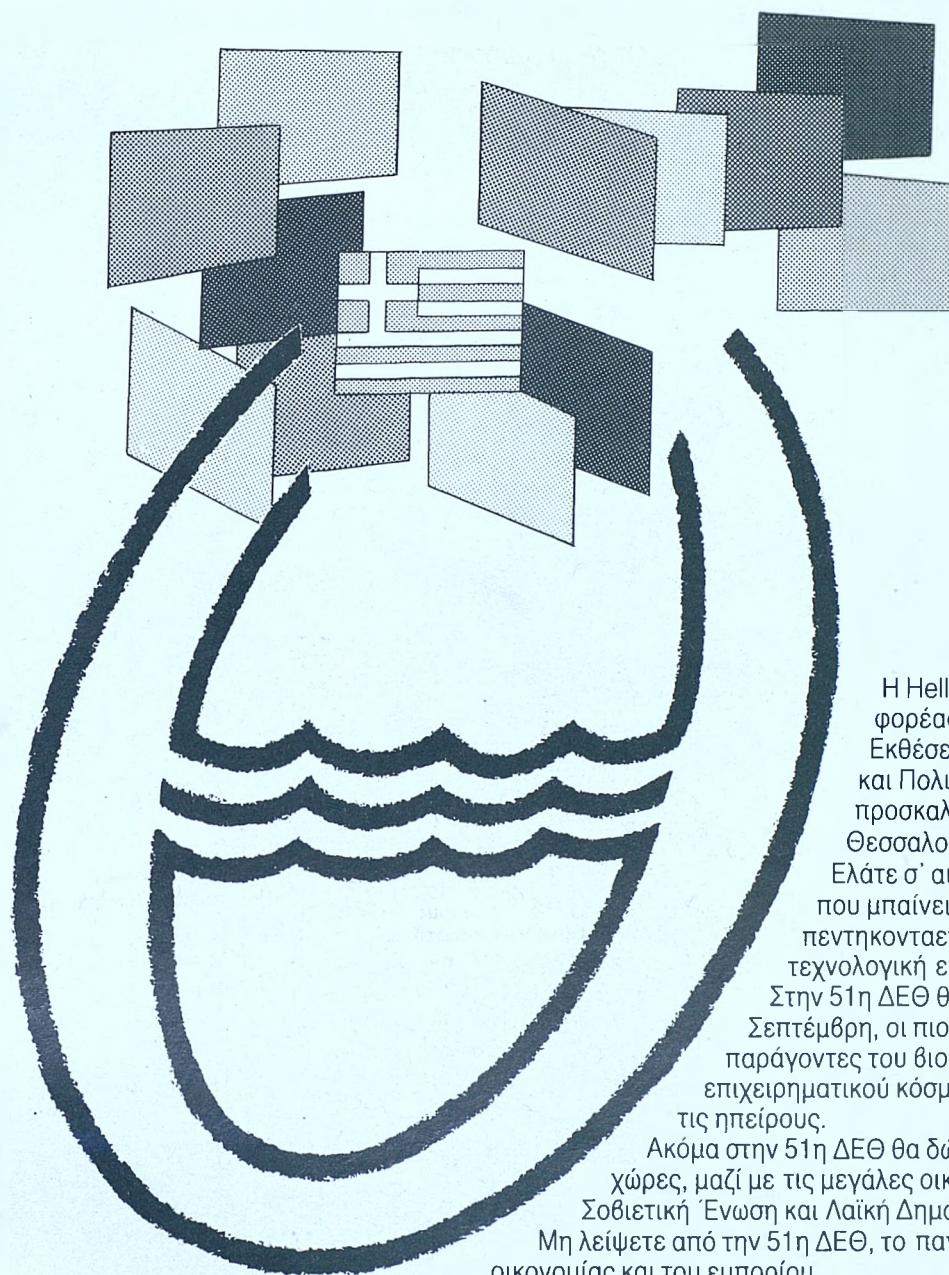
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Όλοι μαζί στην παγκόσμια αγορά στη Θεσσαλονίκη

OLYMPIC/DOB

Η Hellexpro, ο επίσημος κρατικός φορέας οργάνωσης Διεθνών Εκθέσεων, Φεστιβάλ, Συνεδρίων και Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, σας προσκαλεί στην 51η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης.

Ελάτε σ' αυτή την παγκόσμια αγορά, που μπαίνει δυναμικά στη δεύτερη πενήτηκονταετία της και οδηγεί στη νέα τεχνολογική εποχή.

Στην 51η ΔΕΘ θα βρεθούν φέτος τον Σεπτέμβρη, οι πιο αντιπροσωπευτικοί παράγοντες του βιομηχανικού και του επιχειρηματικού κόσμου από την Ελλάδα και όλες τις ηπείρους.

Ακόμα στην 51η ΔΕΘ θα δώσουν το παρόν πολλές χώρες, μαζί με τις μεγάλες οικονομικές δυνάμεις, Η.Π.Α., Σοβιετική Ένωση και Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Μη λείψετε από την 51η ΔΕΘ, το παγκόσμιο φόρουμ της οικονομίας και του εμπορίου.

51η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
7-21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1986

HELLEXPRO

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΓΝΑΤΙΑ 154, 546 21 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ: 031-23 9221, TELEX: 0412291
ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 1, 105 57 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 01-323 8051, TELEX: 215604

OFFICIAL CARRIER

OLYMPIC
AIRWAYS
A WISE CHOICE

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία
και στο περίπτερο No 7
στο 12ο Φεστίβαλ Βιβλίου
Απριλίου του Άρπυ
12-28 Σεπτεμβρίου

Εκδόσεις Γάρος
ΕΜΜΕΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.18.457 - 36.19.167

Α. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Η Διαθήκη του Νίκου Ζαχαριάδη
Ο μυστικός πράκτορας στο ΚΚΕ

Δ. ΜΙΧΑΛΙΔΗ
Η συσκευή των κατεργασιών στη Λαμία
Τι λιάσθηκες τι λιάθηκες

Θ. ΜΟΣΧΑΤΟΣ
Ο Νίκος Ζαχαριάδης και 22 συνεργάτες του
Οι πιζές του σοσιαλισμού στην Ελλάδα
Μετά το Γράμμο

Δ. ΒΛΑΝΤΑΣ
Ο Άρης Βελουχιώτης και οι Άγριοι
Κόκκινοι δραπετές
Ο Άρης Βελουχιώτης και οι Άγριοι

Θ. ΡΟΥΜΑΝΗΣ
Συνταγματάρχης Ακέλας
Μια παγίδα για τον Άρη

Κ. ΓΚΡΙΤΖΙΝΑΣ
Είσι χάρηκε ο Άρης
Ποιος κρύβει το κεφάλι του Άρη Βελουχιώτη
Είσι χάρηκε ο Άρης

Γ. ΒΟΥΛΤΕΨΗΣ
Η εξέγερση της Τασκήνδης
Γιατί με σκοτώνεις σύντροφε
Η εξέγερση της Τασκήνδης

Ρ. ΜΠΟΚΟΤΑΣ
Ενα γαρυφαλλό που δεν τ' αφήνουν ν' ανθίσει
Ποια τύχη σε περιμένει σύντροφε
Ποια τύχη σε περιμένει σύντροφε

Θ. ΔΡΙΤΣΙΟΣ

Τ. ΔΗΜΟΥ

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΡΙΣΤΕΡΟ
ΚΙΝΗΜΑ**

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΡΙΣΤΕΡΟ
ΚΙΝΗΜΑ**